

VLIMMEN CONTRA VLIMMEN

MR. A. ROOThAERT

DOCTOR VLIMMEN
§
VLIMMEN
CONTRA VLIMMEN
§
VLIMMENS
TWEEDE JEUGD

A.W. BRUNA & ZOON UTRECHT/ANTWERPEN

HOOFDSTUK 1

De sneeuw blijft in een dikke laag op de voorruit kleven en Vlimmen kijkt door twee halve cirkels op de weg. Er is geen zuchtje wind in de lucht; de grote vlokken dalen haast zonder warreling, loodrecht en zeer traag neer, als het eenvoudige patroon van een gordijn zonder eind. De bui ziet er kalm maar stug uit; het zal een dik pak worden, verwacht hij, het eerste van deze winter en het laatste, want het is al bijna half maart.

Het slome ritme van de ruitenwissers maakt hem slaperig na het inspannende karweitje bij Kees Wouters van de Groene Hoek. En vannacht is hij helemaal naar de Spinnekop geweest voor een embryotomie... Zijn ogen beginnen te prikken; zal hij zich even laten gaan? Een dutje van maar twee minuten maakt hem tot een ander mens en Dop rijdt al zeer goed, ofschoon hij nog niet mag, lacht hem uit, als hij tot voorzichtigheid maant en durft zijn oom al op fouten te betrappen. De jongen gebruikt trouwens zijn verstand; nu er zo weinig zicht is, rijdt hij nauwelijks veertig kilometer. De narigheid zou dan ook niet te overzien zijn, als er wat moest gebeuren, met een onbevoegde chauffeur aan het wiel. De verleiding is sterk, maar misschien begint hij hard te snurken en dat wil hij niet voor Dop. Hij herinnert zich maar al te wel, dat hij als jongen van gelijke leeftijd zijn vader wel eens betrapte, ingedut na het eten in de pluchen zetel bij de haard. Het was een pijnlijke aanblik geweest, zo versleten en afgeleefd de oude heer er op zo'n ogenblik had uitgezien. Even uitrekenen hoe oud de man toch toen kan zijn geweest... Goeie grut, dat is om van te schrikken: nog geen vijf jaar ouder dan hijzelf nu is! Maar die knapen zagen er destijds allemaal zo bejaard uit, met hun snorrebaardjes, hun witte stijve boorden en eeuwige pandjassen...

Neen, hij wil niet seniel schijnen in de ogen van zo'n eigenwijze aap en verbijt een geeuw, dat zijn trommelvliezen er haast van barsten. Zijn sigaar is uitgegaan; hij was dus ongemerkt al bijna onder zeil, want roken smaakt niet meer, wanneer je door slaap wordt overmand. Iets voor een medicus om uit te vissen hoe dat komt, een goed onderwerp voor een idioot proefschrift...

Nu gauw een praatje beginnen, anders loopt het mis: 'Ik kan me waarachtig niet herinneren, dat ik ooit zulke grote sneeuwvlokken heb gezien!'

'Ik ook niet,' zegt Dop. 'Maar in Durban hadden we geen last van sneeuw... Kijk die hond een lol hebben!'

Het hoge dak van het landhuisje is al egaal wit. Uit de voortuin komt een meisje van omstreeks dertien jaar, de veel te lange benen in een donkerblauwe skibroek. Een jonge Duitse boxer buitelt onbesuisd door de sneeuw en weet van gekheid niet waar hij zijn benen zal neerzetten.

'Mooi dier,' zegt Vlimmen, 'bijna volwassen. Dus het is de eerste keer,

dat hij sneeuw ziet, en dat is een gewaarwording voor zo'n beest... Pas op! Kijk uit!

Hij steekt de hand uit naar het stuurwiel, maar het is al niet meer nodig. Dop heeft de wagen naar links laten zwenken en gedaan wat hij kon. Zij horen en voelen een harde bons tegen een der spatborden. De hond jankt hoog, met regelmatige stoten. Het meisje rent er naar toe en gilt: 'Bobby! Bobby!'

Dop zet de wagen stil. 'Ik kon er niets aan doen, Nunky!' roept hij schel. 'Hij liep gewoon tegen ons op!'

Vlimmen's eerste gedachte is: 'Zeg niet dat jij aan 't wiel zat, begrepen?... Nou, dat was een harde klap, maar hij leeft nog.'

Zij stappen aan weerskanten uit, en lopen haastig terug. De hond kreunt nu zacht en klaaglijk als een kind. Vlimmen heeft de fonendoscop al in de hand.

'Hé, dat is Klaartje Fabrie uit de tweede klas,' zegt Dop. 'Ik wist niet dat ze hier woonde.'

Het meisje houdt het hoofd tussen de handen en snikt: 'Zijn oog hangt er uit! Zijn oog hangt er uit!'

Als het anders niet is, denkt Vlimmen. Want de hond blijft op de zij liggen en staakt al gauw zijn pogingen om op te staan. Zijn tong hangt ongewoon lang uit de korte, gedrongen snuit. En hij heeft al een grote, groene-gele plas gedaan in de sneeuw.

Dop is er het eerst bij: 'Stil maar, Klaartje! Dat oog komt wel goed.'

Uit de villa komt een dame aanlopen, blootshoofds en zonder mantel. 'Klaartje! Wat is er gebeurd?'

Vlimmen neemt zijn hoed af. 'We konden hem niet ontwijken, mevrouw, hij liep pardoes tegen de wagen op. Maar ik ben dierenarts en we zullen eens zien. Misschien valt het nog mee.'

In al zijn haast ziet hij toch een paar grote, lichtblauwe ogen met een donker randje om de irissen en dat vindt hij mooi. Dan ziet hij het uitgestoten oog van de hond en dat is minder mooi, een bloederige bal, die hangend aan spiertjes en zenuwen een paar centimeter buiten de holte bengelt. Bobby kreunt minder, maar de spierrillingen verraden, dat hij veel pijn heeft.

Vlimmen knielt in de verse sneeuw en zet de fonendoscop op het hart... Dat valt mee: naar omstandigheden vrij rustig. Maar het dier kan niet opstaan en dat is erger. Het zal de rechtersvoerpoot zijn, want die ligt stijf en scheef naast de romp.

Voorzichtig tasten zijn vingers van de tenen tot aan de schouder.

'Tot hier toe is er niets gebroken,' zegt hij dan.

'O, fijn!' zegt Dop. 'Hoor je dat, Klaartje? Die poot is nog heel.'

'Maar hij kan niet meer lopen, Dolf!' zegt zij met de hoge vliegende stem van ingehouden snikken.

Vlimmen betast het schouderblad en het gewricht, dan buigt hij de poot

naar voren, naar achteren, omhoog en omlaag. Er is een dienstmeisje bij gekomen, dat jammert van ocharme, die brave Bobby. Want bij deze bewegingen schreeuwt het dier hartverscheurend.

Dop houdt zich bezig met het meisje en doet groot: 'Huil maar niet, Klaartje, het komt best in orde, hoor.'

Vlimmen richt zich op. 'Het schoudergewricht is uit elkaar geslagen.'

Driestemmig klinkt het: 'Och!' en dan vraagt de dame: 'Is dat erg, dokter? Kan dat nog beter worden?'

'Ik zou denken van wel. Zonder röntgenopname kan ik het niet met zekerheid zeggen, maar het ziet er niet zo slecht uit.'

'Mag hij niet naar binnen gebracht worden, dokter?'

Ja, dat wou hij juist zeggen. In de keuken zal het beste zijn. En heeft mevrouw boorwater in huis? Wil zij het een beetje warm maken? Lauw-warm, niet heet.

Het dienstmeisje draaft al weg: zij weet waar de fles staat!

'Dop, haal jij even de citybag uit de wagen.'

'Ja oom,' zegt de jongen en holt in blinde ijver naar de wagen. Vlimmen hoort er even van op. Dop vindt dus het ogenblik plechtig genoeg om 'oom' te zeggen, zoals in die eerste stroeve dagen van onwennigheid na zijn terugkomst. Maar het werd al gauw 'nonkeltje', op zijn Vlaams, om dan blijvend te veranderen in 'nunky', dat schijnt kinderkamer-Engels te zijn...

Hij tilt het dier op, wat weer een hard geschreeuw teweegbrengt, maar hij weet hoe hij moet beetpakken en het gejank verzwakt weldra tot een klaaglijk neuriën. Alle deuren vliegen voor hem open en met een zucht strijkt hij de zware boxer zacht neer op de keukentafel, de rechterzijde naar boven. Het kwieke dienstmeisje houdt reeds het flesje boorwater in een pannetje met dampend water. Dat is een 'helle', vindt hij. Op zo'n ogenblik is een buurpraatje wel goed om de zenuwen tot bedaren te brengen.

'Goed gedaan,' prijst hij. 'Dat is de methode. En ik heb jou toch meer gezien, is 't niet?'

'O ja, meneer dokter, u bent dikwijls genoeg bij ons op de boerderij geweest. Bij Frans Opdebeek van de Hoge Brakken.'

'Precies, en je lijkt sprekend op je vader.'

'Ja, dat zeggen ze allemaal.'

Hij moet zijn lach houden, als hij denkt aan die keer, dat hij met Dacka bij Frans Opdebeek was. De boer klaagde, dat hij niets dan dochters had, zeven op een rij en eerstdaags kwam de vrouw weer in het kinderbed. Wat moest hij aanvangen als het nu wéér een durske zou zijn? En Dacka had hem de raad gegeven dan eens hard met de vuist op tafel te slaan. Later heeft Vlimmen steeds vergeten ernaar te vragen: zou het achtste kind inderdaad weer een meisje zijn geweest?

'Met hoevelen zijn jullie thuis?'

'Mee negen kinderen, meneer dokter.'

'En allemaal durskes?'

'Ja, behalve de jongste, ons Franske.'

Dan is de vuistslag van Dacka er dus nog aan te pas gekomen. En daar is Dop met het valiesje. En met een witte jas, een schone, die nog niet uit de plooiën is geweest en steeds als reserve in de wagen ligt. Het is duidelijk, dat hij indruk wil maken met zijn oom. Och, waarom niet?

'Eerst het oog, daar is de meeste haast bij.'

'Hè ja, alstublieft,' zegt mevrouw en hij hoort haar tanden klapperen.

'Er zit toch boorzalf in die tas, is 't niet, Dop?'

De jongen zet al met een mannelijke tik de pot op het aanrecht en schroeft het deksel los. Vlimmen gooit zijn winterjas over een stoel en kleedt zich wetenschappelijk in het wit. Even later houdt hij een dot watten, druipend van boorwater in de hand, steunt er voorzichtig het hangende oog op en bekijkt het aan alle kanten.

'Die spiertjes zijn gelukkig niet gescheurd,' zegt hij dan. 'Anders zou hij later scheel kijken... En zo te zien is de oogzenuw ook niet beschadigd. We hebben alle kans dat het oog goed komt.'

Hij hoort een holle zucht en kijkt op. Zij ziet er pips en wat verwilderd uit.

'Als u denkt dat u niet goed wordt, mevrouw, doet u beter met...'

'O nee, stel u gerust. Met mij zult u geen last krijgen.'

Het klinkt al wat krieuwig. Een beetje temperament mag ik wel, denkt hij en spreidt zacht de natte laag watten over het oog en de holte.

'Dop, hou die watten even op hun plaats. Dan zullen we eerst eens kijken of hij nog andere kwetsuren heeft.'

Wat hij niet zegt is, dat de 'repositie van het geprolabeerde oog', zoals die oude professor het noemde, wel eens helemaal overbodig zou kunnen zijn. In het begin van zijn praktijk heeft hij eens met veel zweet en inwendig gevloek een hondeoog op zijn plaats gebracht om dan eerst te constateren, dat de kaak op twee plaatsen gebroken was, zodat hij het dier moest afmaken...

Maar deze kaak is tenminste heel. Snel glijden zijn vingers langs de ledematen, de ruggewervels en de ribben. Dan doorvoelt hij de buikholtte. De blaas is zo goed als leeg; het dier heeft van angst en pijn alles laten lopen.

'Dat is in orde. Verder heeft hij niets, maar zo is het dan ook voldoende. Hè, stommerd?'

'Hij vliegt altijd op auto's af, als hij pas buiten komt,' zegt het meisje, klagend als een moeder over een ongezeglijk kind. 'Hij *wil* niet luisteren.'

'Dan doe je beter met hem eerst een tijdje aan de lijn te houden, Klaartje,' zegt de dokter. 'Een jonge hond, die los de deur uit komt, is stapelgek van blijdschap dat hij mee uit mag. Maar na dit lesje heeft hij waar-

schijnlijk die streken voorgoed afgeleerd. Misschien heeft hij nu wel te veel angst gekregen voor auto's en dat is ook niet goed.'

'Hoezo, dokter?' vraagt mevrouw.

'Dan gebeurt het wel, dat ze uit overdreven angst voor de ene auto onder de andere lopen.'

Intussen heeft hij een spuitje morfine gereed gemaakt en prikt het nu onder de huid.

'De zalf, Dop. Leg die watten maar op het aanrecht. Die hebben we straks nog nodig.'

Voorzichtig kneedt hij de oogbol vol zalf, smeert ook de omgeving dik in. Water, bloed en zalf vermengen zich tot een weerzinwekkend papje, dat langs zijn vingers druipt. Dan drukt hij de bol met de vingers van beide handen op de holte, nu eens wat meer aan de binnenooghoek, dan weer wat op de buitenkant. Maar het wil niet goed lukken, Bobby knijpt de oogleden te stijf dicht.

'Dop, je zult moeten helpen. Krijg even die twee tangetjes uit de tas.'

'De Péan'se tangen?'

'Juist! Jij wordt nog een verslaafde veearts, als je niet oppast.'

Vlimmen neemt een der tangen in zijn besmeurde hand en zet haar op het onderste ooglid. 'Hou dit even goed vast.' Dan klemt hij met de andere tang het bovenste lid vast en trekt het ver naar buiten. 'Zo, nu hou je de oogleden flink uit elkaar, niet te woest, natuurlijk. Niet te ruig, niet te rauw.'

'Maak me dan niet aan 't lachen,' grinnikt de assistent.

Vlimmen drukt weer met de vingertoppen op het griezelige balletje en reeds bij de eerste poging glijdt het vette oog in de kas.

'Laat maar los.'

'Prachtig,' hijgt mevrouw. 'Schitterend, dokter!'

Voor het eerst ziet hij haar glimlach. Hagelwitte tanden, als ze echt zijn. Hij durft niet goed te kijken, hij is altijd nog wat verlegen voor mooie vrouwen. In ieder geval heeft zij al een betere kleur...

Met dezelfde watten veegt hij het bloed en de zalf zo veel mogelijk weg.

'Zie zo, Klaartje, nu begint hij weer op een christelijke boxer te lijken.'

En terwijl hij zijn handen wast: 'Dan zullen we eens gauw dat beentje in de schouder zien te schroeven.'

Zo luchtig als hij het zegt, denkt hij er toch niet over. De vrouwen zijn natuurlijk het meest onder de indruk van het gruwelijke oog, maar de schouder kan lelijk tegenvallen, als er veel verwoestingen zijn aangericht in het gewricht. En nu de hond door zijn eigen wagen is getroffen, voelt hij er zich na bij betrokken. Of zijn het de Delftsblauwe randjes rond irissen van doorschijnend azuur en de bliksemende tanden?...

Hij kijkt eens of de reflexen van het goede oog nog reageren en tikt tegen de onderste knieband van een achterpoot. De morfine heeft gewerkt. Dop moet de hond vasthouden. Vlimmen zet de volle linkerhand tegen

de borst, juist onder het gewricht, dat hij met duim en wijsvinger stevig omvat. Met de rechter grijpt hij het been in het midden vast en trekt het geleidelijk naar voren.

De aders op zijn voorhoofd beginnen te zwellen en al gauw glinstert het fijne zweet op zijn gezicht. Het lijkt wel of hij het been uit de romp wil sleuren en toch gebeurt alles met uiterste voorzichtigheid en zonder het minste rukje. De hond kreunt en gilt zelfs een paar maal, over alle morfine heen. En mevrouw vraagt bibberig of het spuitje dan niet gewerkt zou hebben. De ogen strak op het gewricht, haalt hij diep adem en zegt:

'Zonder dat spuitje zoudt u denken, dat hij vermoord werd.' Hij klemt de tanden om er nog wat meer kracht bij te zetten en beweegt de poot loodrecht op en neer. Het kan en het moet, denkt hij. Hetzelfde ogenblik voelt en ziet hij het gewricht in elkaar schieten. Bobby houdt dadelijk op met janken.

'Die zit.'

Klaartje begint te dansen alsof zij zeer snel aan 't touwtje springen is. 'O dokter, wat fijn!' Voorzichtig streelt zij Bobby achter de oren en legt haar wang op zijn pels. 'Hij is de liefste hondeschat van heel de wereld...' Vlimmen heeft plezier in het kind. Dolgelukkig, terwijl de tranen nog op haar wangen blinken. Ongeveer niets dan benen: het veulen van een renpaard!...

Dan kijkt hij eens behoedzaam naar het 'renpaard', omdat het zich zo stil houdt, en haast zich verschrikt naar de gootsteen om zijn handen nog eens te wassen, wat hij nog niet van plan was, al staat het netjes. Haar ogen stonden vol tranen, maar ze hield zich goed...

Het veulen zorgt al voor afleiding: 'Kan hij nu weer lopen, dokter?'

'Niks hoor, Klaartje!' plaagt hij. 'Bobby zal wel wijzer zijn. Je doet net of ik de pop gerepareerd heb, maar alles moet nog genezen! En dat zal wel enkele weken duren, als alles meeloopt.'

'Dat is niks, als hij maar niet dood gaat.'

'Dat is hij vast niet van plan... We zullen hem nog een oogverband aandoen. En dan rust en nog eens rust. De eerste vierentwintig uur zal hij wel niet veel praats hebben en in die tijd ben ik weer hier geweest.'

'Maar morgen is het zondag,' zegt Klaartje bezorgd.

'O, als jij me niet binnen laat op zondag...'

Van zo'n enorme dwaasheid geeft zij een gillette en Dop proest het uit. Als Vlimmen het verband gelegd heeft, vindt Klaartje, dat Bobby er veel frisser uitziet; nu begint zij eigenlijk pas ècht te geloven, dat hij beter wordt...

'Moeten we nog iets bijzonders doen, dokter?' vraagt de moeder.

Hij ziet, dat zij weer helemaal zichzelf is. 'Nee mevrouw, alleen laten rusten. Op zijn gewone plaatsje maar en dan liefst in het donker. U kunt straks eens kijken of hij wil drinken, maar niet te veel, anders krijgt

hij er last van en wil opstaan voor een plasje. Eten mag hij ook. Waar ligt hij gewoonlijk?’

Zijn mand staat in de zitkamer naast de haard.

Tjonge, wat een verwend heertje. Ja, een kortharige hond moet wat warmte hebben, maar hij mag zich niet al te lekker laten schroeien door het vuur. Daar zijn er die het zo overdrijven, dat je het zengen van hun haar begint te ruiken. Dat is heel verkeerd, dan worden ze veel te vatbaar... Als het nodig is, mag Stientje, zo heet de dochter van Frans Opdebeek, hem vanavond even buiten zetten, bij zijn stamboom. Dan moet ze hem zó oppakken, kijk...

Vlimmen draagt de hond naar de zitkamer. Het ziet er warm en gezellig uit, vindt hij. De familie bezit nogal wat Perzen en bij deze donkere glorie zijn de vier grote aquarellen, zonnige landschappen uit het zuiden, van een lichtgevende klaarte. Boven de schouw herkent hij in de gauwte een olieverfportret van de dame des huizes, een jaar of tien geleden en een schoonheid! Maar er mankeert hier toch iets; hij weet niet wat, de kamer schijnt niet compleet. En het lijkt hem hier te stil...

Klaartje zal het eens regelen: ‘We doen hier de rolluiken dicht, hè mammie? En vanavond blijven we gezellig in de eetkamer zitten.’

‘Gezellig, ja,’ zegt haar moeder met een lachje, dat veel van een zucht heeft, en Vlimmen spitst even zijn oren.

In de keuken wordt alles vlug ingepakt. Dus tot morgen, tegen de middag. Dan zal hij een verband aanleggen rond de schouder en het been. Nou, dat was een geluk bij een ongeluk voor Bobby. Aangereden door de dierenarts, vlugger kon hij niet bediend worden.

Het sneeuwt nog even dik en traag, maar in huis schijnt de bui opgeklaard. Niets dan verheugde gezichten.

Hier zijn ze nog maar drie kilometer van de stad en het wordt al donker.

Vlimmen gaat achter het wiel zitten en nu hij zijn handschoenen aantrekt, is het of haar stevige handdruk nog natintelt in zijn palm...

‘Als je me op deze manier nog een paar klanten kunt bezorgen, houd ik me aanbevolen.’

Dop schatert het uit. ‘Maar als jij aan ‘t stuur had gezeten,’ zegt hij dan, ‘was ‘t even goed gebeurd, hoor! Verbeeld je maar niks.’

‘Wat zijn dat eigenlijk voor mensen? Wat doet de vader?’

‘Maar die is immers dood! Vorig jaar verongelukt met de Wielewaal op Croydon.’

‘Och lieve hemel! Dus dat was de ingenieur Fabrie van de Kunstzij?’

‘Ja, wist je dat niet?’

‘Ik heb hem niet persoonlijk gekend, alleen van horen zeggen. Oom Floor had nogal met hem te doen.’

Nu weet hij wat er ontbrak aan die warme, stralende zitkamer: de geur van tabak, de mannelijke toebehoren als rookgerei en dat soort dingen.

En de intense stilte, die hem trof, was de sfeer van verlatenheid... Op eens kan hij zich haar gezicht niet meer voor de geest halen, wèl het jeugdige portret. De ogen vond hij toch niet al te best getroffen, maar kàn een schilder ogen zo doorschijnend maken?... Fabrie is een bekende, protestantse naam. Daarom zit het meisje op die verdoemelijke HBS zo maar voor schandaal met jongens in dezelfde klas...

'Zou die hond nu helemaal goed komen, Nunky?'

En als vervolg op zijn gepeins zegt Vlimmen: 'Dat zal wel moeten, anders sla je een figuur tegenover je vriendin. Maar 't is dan ook een heel aardig meisje, dat moet ik zeggen, een rijzige deern.'

'O, Klaartje Fabrie is wel een geschikt grietje, maar vriendin?... Het kind zit pas in de tweede!' De grijsaard zegt het op dezelfde toon als sprak hij van een geschikte knul.

Stel je voor, denkt Vlimmen, dat mijn vader zo met mij over meisjes had gesproken, toen ik zo oud was. Destijds kregen we nauwelijks een meisje te zien. Als ik 's avonds aanbelde bij Pietje van Hoek om iets te vragen over de Latijnse thema en ik werd in de huiskamer gelaten, dan marcheerden zijn drie zusjes door de ene deur af, terwijl ik door de andere binnenkwam. En als er ijs was, kregen we op 't gym wel een extramiddag vrij maar dan hadden de paters eerst een boodschap gestuurd naar de zusters Ursulinen, dat de meisjes van de Mulo-school maar op een andere dag moesten schaatsen... Het resultaat van al die voorzorgen was, dat de jonge gemoederen er nog wat meer door werden opgezweept. Het was ongezond! Hoe los en natuurlijk gedroeg Dop zich tegenover dat meisje. Ik zou er met mijn zestien jaar bij gestaan hebben als een imbeciel, die geen boe of ba kon uitbrengen en onbeschoft was van verlegenheid. En de waanzinnige voorstellingen, die wij ons toen maakten van al die piepkuikens; in onze verbeelding werden ze tot bovenaardse wezens, een soort engelen! Nu zijn het hoogstens geschikte grietjes en de ongeschikten hebben al ruimschoots de gelegenheid gehad zich te laten kennen. Als ik zo was opgevoed, zou dat krankzinnige huwelijk nooit zijn voorgevallen; wij leerden ze pas kennen, wanneer het te laat was...

Met de stadslichten aan komt hij thuis en terwijl hij de wagen in het hek rijdt, vraagt hij zich af, of die mevrouw Fabrie zich financieel zou kunnen redden na het verlies van haar man. Weliswaar woont zij daar in een heel mooi huis, maar wie-weet hoe en voor hoe lang nog. Och, zo'n knappe weduwe geraakt misschien nog wel aan een man. Een enkel ogenblik vindt hij dit toch een onplezierig idee en dan volgt als steeds weer gauw de berusting. Laat hij liever gaan kijken op de lei, wat voor een draak van een spoedgeval er intussen weer is opgeschreven. Het sneeuwt nog steeds en deze dichterlijke witte wade maakt zo'n karweitje niet eenvoudiger...

Natuurlijk! Een verlossing in Meelst. Dat kan hij misschien nog vóór

het eten doen, met de hoop op een luie zaterdagavond. Hij gaat alleen, want Dop wil liever eerst zijn meetkunde en zijn Engels doen, dan heeft hij morgen fijn heel de dag voor zichzelf. En zo blijft de tredmolen draaien.

HOOFDSTUK 2

Na het eten gaat Dop naar een 'Kampvuur' van de padvinders en Vlimmen stelt zich op bij de haard. Lena heeft zijn geruite pantoffels gereed gezet, maar zo brutaal durft hij het noodlot niet uitdagen, hij durft zelfs niet aan een groot boek te beginnen, ofschoon het indrukwekkende omslag van 'Tussen Zuiderkruis en Poolster' hem verlost en Dacka enthousiast over het boek sprak. Als hij uit het hoogtepunt van een boeiend hoofdstuk wordt gehaald, is het hartzeer des te groter. Hij zal maar in het klein beginnen en neemt dus het avondblad. Eronder vindt hij een godsdienstig tijdschrift met een plaatje van de Heilige Maagd erop, Maandschrift en Missiebode van de Paters Valerianen...

Hoe komt dat hier verzeild, is het voor Lena bedoeld? Neen, op het kruisbandje staat zijn adres gekrabbeld en met een paars stempeltje is er 'Proefnummer' opgedrukt. Hij gelieft er niet van te proeven en smijt het opzij. Destijds is hij eens bij de prior van dat klooster geweest, omdat hij een deskundige nodig had, die zijn kerkelijke echtscheiding aan het rollen zou brengen en na zoveel maanden wachten zei die eerwaardige hem, dat alle paters van heel dat klooster het zo overladen druk hadden, dat geen van hen tijd had er aan te beginnen... Een 'staand leger' van 12 miljoen werklozen in de Ver. Staten... Dus een geschikt moment voor een oorlog, dan krijgt het leger wat te doen...

Franco's troepen rukken gestadig op... Met een kaartje van het gevechtsterrein. En je wordt er geen steek wijzer van, want in het bericht worden alleen plaatsnamen genoemd, die op het kaartje zorgvuldig zijn vermeden... Hij gelooft, dat je rentenier moet zijn om een oorlog op de voet te kunnen volgen, hij heeft er gekend, die vier jaar lang geduldig vlaggetjes prikten in een grote kaart van het westelijke front...

Geruime tijd later leest hij met één oog iets over de devaluatie van de Franse frank. Het schijnt, dat het geld nooit weer stabiel zal worden. Als kind kon hij met die grote Belgische centen in de Nederlandse snoepwinkel terecht; nu bestaan zij niet eens meer...

Heeft hij zich nu wakker gesnurkt, of is de huisbel gegaan?... Angstig zit hij te luisteren, hij voelt zich ziek na dit gecongestioneerde slaapje en ziet er des te meer tegenop. Bij dit weer en op dit uur zal het ook werkelijk dringend zijn en valt er niet aan te ontsnappen. Lena komt maar steeds niet om open te doen, ofschoon de bel altijd een geweldig lawaai maakt. Is zij ook in slaap gevallen? Treesje zal haar vrije avond hebben;

hij weet niet hoe dat geregeld is en bemoeit er zich niet mee. Heeft hij dat geluid maar gedroomd?...

Hij kan de onzekerheid niet langer verdragen. Stampend met een slapende voet, gaat hij de gang in en trekt de voordeur open... Gelukkig! Toch zou hij gezworen hebben, dat hij wakker werd van de huisbel...

Het is kwart voor negen, dus hij heeft bijna een uur geslapen. Is het niet zonde een vrije avond zo te verknoeien? De boeren schijnen er tegenop te zien hem door dit pak sneeuw te laten komen. Zal hij die pantoffels aantrekken? Maar eerst moet hij iets hebben voor de slechte smaak in zijn mond. Glad verkeerd zo vlak na het eten in te dutten. Je spijsvertering wordt opeens stilgezet en vóór de machine weer met veel moeite op gang komt, lijkt heel je lichaam wel één groot, bedorven ei... Voorzichtig sluipt hij naar de eetkamer en trekt een der muurkasten open. Er moet nog iets over zijn van die laatste fles Hennessy. Zij staat heel achteraan en hij schrikt, wanneer hij twee flessen tegen elkaar laat klinken; de keuken is er vlak naast... Ja, er zit nog een royale scheut in en alleen bij het zien wordt zijn droge mond al wat frisser. De glazen zullen in het dressoir staan, denkt hij. Zal hij een van die lekkere Jamaica-glazen nemen? Zij houden het parfum zo goed vast. Voor Lena zijn ze een nachtmerrie: zo voorzichtig kan zij niet zijn, of zij breken in haar hand bij het opwrijven...

Dan staat hij te schokken van een benauwde, geluidloze lachkramp, zo hevig, dat hij haast de fles laat glijpen. Zo deed hij het ook, vroeger, wanneer Truus al naar bed was. En na afloop spoelde hij het borrelglaasje uit onder het fonteintje in de gang, droogde het af met de handdoek en zette het weer precies in het gelid. Meneer-dokter is nu drieënveertig jaar geworden en hij snoept als een diefje in zijn eigen huis van zijn eigen cognac. Is het de macht der gewoonte, of smaakt het zo veel beter? Maar hij vertikt het om dat glas stiekem te gaan omspoelen, dáár dan!...

Brutaal schenkt hij de fles leeg in de buikige bokaal. De hoeveelheid valt niet tegen; het is wat je noemt een mannenborrel met een vriendelijk kleurtje en een geur, waarvan de engeltjes gaan zingen.

Even wachten, lang erover doen... Onder het kleedje van het clubtafeltje tast hij naar de verlakte kist met de grote, zondagse sigaren. Eerst steekt hij zijn neus diep in de nauwe opening van het glas, snuift zijn longen vol en dan tintelt de cognac langs zijn verhemelte. Het is een ware verrukking; hij voelt zich weer mens, zo zelfs dat hij roekeloos de schoenen uitschopt en de gevaarlijke pantoffels aantrekt. Ze zijn al jaren oud, maar nog zo goed als nieuw.

Met dat al zit hij toch maar alleen te genieten. Op zo'n avond zou hij ook wel met Lena een borreltje kunnen drinken en kletsen honderduit, over Dop bijvoorbeeld. Lena en een borrel! Zij brengt het niet verder dan een klein glaasje advocaat of boerenjongens op een verjaardag en dan doet

zij verder die dag alles verkeerd, naar zij zegt, hoewel hij er nooit iets van heeft gemerkt. 'Kom Lena, ga zitten en pak een borrel.' Ze zou denken dat hij gevaarlijk krankzinnig was geworden... En de Dacka's hebben op zaterdag hun vaste bridgeavondje, met drie andere echtparen, kunstzij-mensen, zoals zij genoemd worden door de originele Dombergenaren, want heel het hoger personeel van dat grote bedrijf bestaat uit vreemdelingen, die niet eens rooms zijn.

Ja, die kunstzij heeft heel wat beroering teweeggebracht. De directeur is een Amerikaans staatsburger van Duitse herkomst, Dr. Siegfried M. Salomonson, een zakenman van grote allure, die het Dombergse industriële gepeuter bekijkt door een paar genoeglijke oogspleten. Hij is het, die met een glimlach van waardering voor zoveel boerensluwheid opdracht heeft gegeven de honderdduizend rijksdaalders te betalen voor de grond van Peerke Moens aan de nieuwe kanaalhaven. Daarna heeft hij de Dombergse fabrikanten ontsteld door zijn dwaze sociale voorzieningen, als sportvelden, clublokalen, kantines, stortbaden en zo meer. Het lijkt daar waarachtig meer op een duur herstellingsoord dan op een fabriek! Zoiets hield geen stand, werd algemeen gezegd door de bejaarde en ervaren fabrikanten, vooral niet in deze crisistijd. Hardlopers waren doodlopers en dat zaakje móést over de kop. Maar ja, dat werkte daar allemaal met andermans geld, dus wat kwam het er op aan?...

Na enkele jaren vond men, dat alles in Dombergen veel gezelliger en goedelijker toeging, toen de kunstzij er nog niet was, met al dat vreemd gespuis en die verwennerij van het werkvolk. Je kon haast niet meer aan een fatsoenlijke meid geraken; alles trok naar de kunstzij. Boerenmeisjes uit omliggende dorpen gooiden daarmee hun goede naam te grabbel, want al dadelijk gingen er gruwelijke verhalen over zedenbederf. Er werd zelfs over gepreekt, in Borveld, Oetelbeek en Somme...

Voor Dacka is deze wantoestand zeer belangrijk geweest. Kort nadat hij zijn armetierige praktijkje hier in huis had ondergebracht, kreeg hij op een middag het onverwachte bezoek van Dr. Salomonson. Er was niets bijzonders aan de hand; het was maar om eens kennis te maken. En voor zij het wisten, waren zij volop aan het bakkeleien. Salomonson zei, dat hij een beloning voor losse diensten, een fooi dus, altijd tevoren gaf, nooit achteraf, en zo werd hij het best bediend. Dat vond Dacka volkomen onjuist: je moest de beloning wel aankondigen, maar de omvang ervan moest een verrassing blijven. Dan bleef de fantasie van de andere partij werkzaam en zou zij zich meer inspannen, dan wanneer het een afgedane zaak was. Zij liepen er allebei warm over; het debat werd zelfs al een beetje puntig, tot Salomonson midden in al die herrie opeens voorstelde, dat Dacka 'Syndikus' zou worden van de kunstzijde-fabrieken, en hij noemde meteen het salaris.

Dacka gaf aan Vlimmen toe, dat hij zich bleek voelde worden, maar hij bedankte. Hij kon als vrij man juist rondkomen en voor enkele duizen-

den guldens per jaar méér was zijn onafhankelijkheid niet te koop. In loondienst bij een particulier bedrijf zou hij zich bovendien als advocaat moeten laten schrappen van de rol...

De directeur deed er duizend gulden bij en gaf hem 24 uur tijd om na te denken.

Ook al schold Vlimmen hem uit voor stomverwaande vlegel, Dacka hield voet bij stuk. 'Nee, meneer-dokter, ik zie het heel anders. Onze Siegfried heeft het een en ander over me gehoord en is alleen gekomen om me te testen. Dat gekibbel over fooien heeft hij met voorbedachten rade uitgelokt. Als ik zo'n machtige relatie als de directeur van de kunstzij heel beleefd in alles gelijk had gegeven, wat voor de hand lag, was hij niet eens met zijn aanbod voor de dag gekomen. Zijn medewerkers zeggen, dat hij een onfeilbare mensenkennis heeft, maar dat sluit niet in dat ik helemaal zonder ben. Laat mij maar doen.'

En hij had gelijk. Enkele dagen later werden hem vier belangrijke zaken tegelijk toevertrouwd en sindsdien is hij, nog steeds als vrij man, kind aan huis op de kunstzij. Er gebeurt niets belangrijks meer zonder hem. En omdat praktijk nu eenmaal wordt aangetrokken door praktijk, is hij een advocaat geworden die meetelt in het arrondissement. Vier jaar is hij nu al getrouwd met Pauline de Reyer, die als jongste medewerkster op een groot advocatenkantoor in Hagenburg terecht gekomen was. En het marcheert opperbest, zoals dat vaak het geval is tussen echtelieden, die samen de kost verdienen.

Lena, die in haar jeugd Mr. Dacka nog schone luiers heeft aangespeld, was verstandig genoeg zich niet in dit jonge huwelijk te begeven. Zij heeft zich als huishoudster bij de Dacka's laten vertegenwoordigen door haar jongere zuster Nelleke, die zich toen al enige tijd op voet van koude oorlog bevond met de opvolger van de overleden pastoor, die zij achttien jaar lang had gediend en gedrield.

Toen het bericht van Dacka's verloving in Zuid-Afrika was aangekomen, duurde het niet lang of er kwam een lange brief van Truus, die intussen nog een kleine Wessel en een Gertjie ter wereld had gebracht. Zij schreef, dat zij besloten had Dop naar Nederland terug te zenden. De jongen was veel te vatbaar voor malaria, overgevoelig zelfs, want zo verschrikkelijk was de kwaal daar in het algemeen niet. Door de vele koortsen was hij sterk vermagerd en achter geraakt op school...

De malaria was al eerder ter sprake geweest in haar brieven maar nooit als ernstig voorgesteld. Toch had Vlimmen — zomaar, uit interesse — de malariaparasiet grondig bestudeerd en wat hij ervan las beviel hem helemaal niet... Maar zou zij zo vlot afstand hebben gedaan van Dop, wanneer Dacka niet was gaan trouwen? De jongen was inderdaad nogal mager, toen hij in Antwerpen van de boot kwam, maar de Leidse specialist in tropische ziekten nam het vrij laconiek op en nu wordt er nog zelden aan gedacht...

Tot nu toe is alles goed gegaan. Dop is precies zijn vader, Paul Dautzenberg, een aardige jongen, kalm en goedlachs, laat zich grinnikend bedillen door Lena, zodat Nunky zelden of nooit zijn stem moet verheffen. Op school is hij geen uitblinker, maar zijn cijfers blijven toch royaal aan de veilige kant. Zeker, hij vult een groot deel van de leegte, maar zo'n jongen leeft toch in een heel andere wereld. Dat kampvuur, wat het zijn mag, is natuurlijk veel belangrijker dan een dommelige oom bij de haard. Dat hoort ook zo, het zou niet anders mogen zijn. Waarschijnlijk gaat hij over anderhalf jaar al naar de universiteit en is de aardigheid er weer af, voor het grootste deel van 't jaar. Aan alles komt een eind....

Ja, hij mag van geluk spreken. Steeds het beste nieuws uit Afrika, als 't allemaal waar is. Lena is een wonder van een huishoudster, stapelgek op Dop, die zij op een knorrige manier vertroetelt... Van Leonieke, die hij ruim vier jaar heeft onderhouden, is hij op een elegante manier afge- raakt, toen het hem al aardig de keel begon uit te hangen, en wel zonder enig hartzeer aan weerskanten. Zij zal zich wel zeer gewichtig voelen als de wettige echtgenote van de verweduwde Antwerpse trambestuurder en zijn twee kinderen zullen haar wel bezighouden. Een best kind, maar ja! Er was nu eenmaal geen gesprek mee te voeren; het was één cascade van futiliteiten, waarbij zijn hoofd langzaam maar zeker leegliep. En je kunt toch niet altijd maar 'doen', je moet ook eens van gedachten kunnen wisselen...

Daarmee was hij wel zijn abonnement kwijt, maar Dacka had nog altijd relaties genoeg. Toch werden hun uitstapjes toen al steeds zeldzamer. En nu moet hij alleen op pad, wanneer het heel erg nodig wordt, als bijvoorbeeld die keer, toen hij Dop achter de keukendeur aan Lena hoorde zeggen, dat Nunky al een paar dagen de bokkepruik op had. Het is trouwens niet zo moeilijk; hij vindt altijd wel een vriendelijk en gast- vrij gezicht achter de vitrines van de Keyserlei...

Alles bijeen loopt het wel los. De enige narigheid is, dat de praktijk over- bodig dreigt te worden. Werk is er genoeg, maar zijn patiënten dalen steeds meer in waarde. Wat voor zin heeft het nog, dat hij een paar uur zweet en zwoegt om één rund op de been te brengen, wanneer de rege- ring er in dezelfde tijd achter zijn rug honderd laat vernietigen? Janus Pijnenburg vertelde laatst, dat er een wonder was gebeurd met zijn big- gen. Hij was met tien stuks naar de markt gereden en met veertien terug- gekomen. Er was die dag op de markt niet één big verkocht; de boeren wilden ze niet meer mee naar huis nemen en stopten ze stiekem bij el- kaar in de kar... Op last van een minister, van wie werd gezegd, dat hij een groot koperen crucifix op zijn schrijftafel had staan, moesten er on- geveer een half miljoen speenvarkens worden vernietigd en onbruik- baar gemaakt voor consumptie. Zeshonderd van die kleine, witte schreeuwertjes werden in vrachtwagens aangevoerd naar het slachthuis van Dombergen, en achter de gebouwen op een stuk hei van de gemeen-

te, gauw-gauw afgemaakt. Een klap met een zware hamer op het kopje, een messteek in de borst en op een hoop gesmeten in de grote wagen van de destructor. Op de zandweg langs het heitje verzamelde zich een groepje werklozen, ze hebben niet eens wat geroepen, ze keken maar, hongerig en gelaten.

Dacka was er toevallig bij, wat toen nog zelden voorkwam, en hij vloekte als nooit tevoren. 'Speenvarkens, godverdommel Herinner je je die verhalen van de lagere school over die geweldige festijnen van vorsten uit de vroege middeleeuwen? Daar waren gebraden speenvarkens een delicatessen voor de adellijke gasten. En nu kun je aan Allah geloven of niet, jij goddeloze christenhond, maar je voelt tot in het merg van je gebeente, dat zoiets zwaar gestraft wordt! Het is wraakroepend, een moedwillige uitdaging van de milde natuur!'

Wel, het leek er veel op, want kort daarna kwam de milde natuur onze minister een handje helpen met een epidemie van mond- en klauwzeer, die...

Als je van de duivel spreekt... Terwijl hij het denkt, valt zijn oog op het woord, in een klein onbelangrijk titelkopje van de krant. *Mond- en klauwzeersterfte stijgt. Totaal aantal gestorven dieren bedraagt reeds 13.000...* Juist, en het neemt nog hand over hand toe, het hoogtepunt is nog lang niet bereikt... Gelukkig, dat hij een goed lapmiddel heeft, een uitstekende wondtinctuur. Benieuwd wat die Duitse professor erover zal zeggen op het congres in Zwitserland... *Nieuwe maatregelen tegen Duitse Joden.* Dacka vertelde wat Siegfried M. Salomonson erover te zeggen had: 'Er zullen langer Joden zijn dan Hitlerianen.'

Dop schijnt niet genoeg te kunnen krijgen van dat kampvuur, hij zal daar wel aan 't ophakken zijn geweest over de hond van Klaartje Fabrie. Zou hij kunnen verzwijgen, dat hij zelf aan het stuur zat? Jongens willen graag een voorname rol vervullen in een of ander drama... Ja, het was een knap meisje, een vriendelijk snuitje. Eigenaardig, dat hij daar in die kamer iets ongewoons voelde. Stilte was het niet en zeker niet die nare, kelderachtige kilte, die op je lijf valt, wanneer je bij nette, kleine burgers in de pronkkamer gelaten wordt, waar alleen wordt gepoetst en vooral niet gewoond. Het was het gevoel, dat iemand zou krijgen, die zich vergist had in het uur en zo binnenkwam in een toneelzaal, waar het spel al enige tijd was afgelopen, het publiek en de komedianten heengegaan... Die dame zag er nog zeer jong uit. Eens kijken hoe oud zij minstens moet zijn; het dochtertje uit de tweede klas zal dertien, hoogstens veertien zijn, plus tweeëntwintig maakt vijf- of zesendertig. Hij heeft eens gelezen, dat volgens de vaklui, schilders en beeldhouwers, een goedverzorgde vrouw omstreeks haar 36-jarige leeftijd op haar mooist is, behalve natuurlijk zij, die te veel kinderen gehad hebben...

Als hij nu door een soort wonder morgen opeens vrij man was, zou hij zeer zeker wat meer willen weten van dat mooie weeuwte. Het kind zou

geen bezwaar zijn, integendeel, iets jongs in huis is een prettige afleiding. Hij zou het 'geschikte grietje' altijd kunnen plagen en aan het lachen maken...

Maar zou zo'n vrouw hem aanvaarden? Hij heeft al zijn haren nog en de kapper kon enkele weken geleden nog niet één grijs pijltje vinden. Met de laatste schoonmaak is zijn uniform van reserve-paardenarts nog eens uit de mottenzak gehaald en in de tuin gehangen. Dop rustte natuurlijk niet voor Nunky het aantrok om een kiekje te maken, dat hij dan naar huis kon sturen. 'Geen gezicht, een kapitein met een bril,' zei hij nog, de ongemanierde aap. Maar het uniform dateert van 1918 en het paste nog precies, alleen moest hij de gesp van zijn rijbroek een paar centimeter langer maken...

Ze zou natuurlijk niet dadelijk 'ja' moeten zeggen... Kom, laat hij zich geen keukenromannetje gaan dromen, hij moet toch ééns volwassen worden...

Het is bijna half elf. Ook al is hij zo in gedachten verzonken, steeds houdt hij één oor gespitst voor naderend gevaar. Daar buiten klinkt een hoog geknars van voetstappen in de losse sneeuw. Een spoedgeval? Nee, zo'n ongeluksbode fluit er geen deuntje bij... Drie korte tikjes op de bel, dan weet Lena dat de 'jongeheer' het is. Waartoe dit spelletje eigenlijk dient heeft hij nooit begrepen.

Slif-slof, die goeie Lena dribbelt met haar mank been nog verbazend vlug door de gang.

'Ha, Lenin!' Zo heeft hij haar genoemd, omdat zij zo'n dictator is.

'Stamp je voeten af op de mat, zet de hele gang niet onder water. Ik dacht dat je nooit thuis kwam.'

'Daar hoef je niet bang voor te zijn,' zegt hij en stampt, dat het huis ervan dreunt. 'Ik kom altijd terug. Het beroerde is, dat ik me veel te veel aan jou heb gehècht... Is Nunky al naar bed?'

'Nee, maar blijf alsjeblieft niet te lang plakken. Dokter heeft zijn rust hard genoeg nodig. En trek morgen dat lichtblauwe hemd aan, dat ik gereed heb gelegd. Ik heb de manchetten omgedraaid en het kan er best nog een keer mee door. Ze zullen het allemaal zo hebben.'

'O, ik heb geen principiële bezwaren tegen een blauw hemd. En weet je, dat je tegenwoordig heel voorzichtig moet zijn met de kleur van je hemd?... Maar wacht eens, Lenin, ik moet morgen bij een dame op bezoek en dan moet ik er op mijn voordeligst uitzien.'

'Och lieve hemel nog aan toe! Meneer moet bij een dáme op bezoek. 'Dat is niks dan jaloezie.'

Zorg maar, dat je een zakdoek bij je hebt, dan kun je d'r neus afvegen.' 'Neem het grijze hemd dan maar, links bovenaan en gooi heel de kast niet overhoop. Of laat maar, ik zal het wel gereed leggen, anders... En moet je niets meer eten? Geen boterhammetje meer? Een beschuitje met kaas?... Nou, welterusten dan en maak het niet te laat.'

'Rust zacht, Lenin, rust zacht!'

Daar is hij dan, met zijn grote, witte tanden en rood van de sneeuw, heel wat anders dan het vale, magere jongetje, dat daar in Antwerpen ont-scheept werd.

'Hallo Nunky. Je moet naar bed van Lenin.'

'Hallo. Sneeuwt het nog steeds?'

'Af en toe een klein beetje.' Zijn ogen zijn gevangen door het vrome blaadje. 'Is dat voor mij bedoeld?'

In het tegenlicht van de grote schemerlamp ziet Vlimmen nu opeens, dat de knaap al heel wat dons op zijn wangen heeft. Over een jaar of drie zullen ze op zo'n avond samen al een borreltje kunnen pakken...

'Nou, je ligt eruit, meneer-dokter, met je serum tegen mond- en klauwzeer. De paters Valerianen hebben een veel beter middel; luister maar eens hier: Wie de Valerianen kent, kent ook 10 september, het feest van de grote Wonderdoener uit Valerius' Orde, die met driehonderd bewezen mirakelen heilig verklaard is, ofschoon drie al voldoende zijn...'

'Ja, dat is overdreven van die heilige. Hij bederft het vak voor de anderen.'

'Stil nu komt het: Voortdurend wordt zijn wonderbrood met het meeste succes aangewend tegen allerlei geestelijke en lichamelijke kwalen van mens en dier. Letterlijk duizenden broodjes zijn dit jaar weer uitgedeeld en verzonden wegens het hevige mond- en klauwzeer, en van alle kanten bereikten ons dankbare brieven wegens gunstig gevolg. Hoeveel moedertjes...'

'Staat er dat, of zuig je dat staandebeens uit je duim?'

'Hier kijk maar.'

Vlimmen leest. 'Waarachtig... Dat loopt me koud over de rug.'

'Mag dat zo maar, Nunky?'

'Op dat gebied mag veel.'

'Dus als ik mooi verpakte tabletjes in de handel breng, kleine lijnkoekjes bijvoorbeeld, of iets anders dat de koeien iedere dag eten, en ik adverteer dat als *het* middel tegen mond- en klauwzeer, kan ik niet vervolgd worden?'

'Dat zou je beter aan Oom Floor kunnen vragen. Maar ik geloof van niet.'

'Maar het is toch doodgewone bedriegerij! Dat moest toch gestraft worden!'

De jongen windt zich op, ziet Vlimmen. Zo is hij zelf ook eens geweest. Strijder voor het recht!

'Pas op, roep dat maar niet te hard, of *jij* wordt gestraft. Wegens belediging van een volksgroep.'

'Volksgroep? Zijn alle katholieken het dan met zoiets eens?'

'Nou, dat geloof ik niet. Maar ze zijn wijs genoeg hun mond te houden, hier in Dombergen tenminste.'

'Moeten de katholieken dan geloven, dat die broodjes helpen voor

mond- en klauwzeer? Een normaal mens met een beetje ontwikkeling kàn dat toch niet geloven.'

'Nee, maar hij kàn zijn mond houden... Kijk eens, je hebt hier te doen met een macht waar niet mee te spotten valt. Als jij niet bijtijds vurig katholiek wordt, mogen de goden je ervoor behoeden, dat je hier in deze streek je kost zou moeten verdienen, als je afgestudeerd bent.'

'En jij dan, Nunky?'

'Toen ik hier begon, ging ik nog voor even rooms door als alle anderen.' Maar Dop laat zich niet verder afleiden. 'Als nu een boer dat wonderbrood aan zijn koeien heeft gevoerd en ze krijgen tóch mond- en klauwzeer, of het verergert in plaats van te genezen, en hij gaat reclameren, wat zeggen die paters dan?'

'Ten eerste gáát die boer niet reclameren en overigens is die mogelijkheid allang voorzien. Dan heet het, dat God de genezing niet heeft gewild, omdat ze niet bevorderlijk zou zijn aan het zieleheil van die landman.'

Op die leeftijd is alles geestig; Dop moet eerst even proesten om die 'landman'.

'Dus als zijn koeien genezen, heeft God het wèl gewild?'

'Dat zou ik zo zeggen, ja.'

'Maar als het in beide gevallen Gods wil is, wat doen die paters er dan aan toe met hun toverbrood? Ze zeggen zelf, dat God almachtig is, dus hij kan het heel goed stellen zonder dat brood en ook wel zonder die paters, is 't niet?'

'Nou moet je niet zulke strikvragen stellen. Je doet net of *ik* dat allemaal uitgevonden heb. Praat er liever over met een theoloog, best van al met je vader, want die heeft heel die studie gedaan, als je weet, en is toen veearts geworden, omdat hij aan geen enkele godsdienst nog kon geloven. Een goed onderwerp voor je volgende brief naar huis... Ik kan alleen meepraten over de medische kant van de zaak. En dan is het helemaal niet zo erg, dat ze wonderbrood adverteren voor veeziekten. Je kunt het hoogstens bedroevend noemen, dat een hoop mensen nog dom genoeg zijn om er in te lopen. Overigens kan het geen kwaad, zolang ze behalve dat brood ook de veearts laten komen. Maar gaan ze bijvoorbeeld longoedeem behandelen alléén met dat heilig brood, dan wordt het erger, dan kost die onnozelheid hun een koe. Maar dat komt tegenwoordig zelden voor, omdat ze verplicht zijn de veearts te roepen, anders betaalt het veefonds niet uit voor het verlies van een beest. Of ze bovendien dat toverbrood voeren, maakt weinig uit: alleen kunnen ze dan 's avonds bij het vuur gezellig erover kwebbelen van wát de koe nu beter is geworden, van het broodje of van de behandeling door de veearts. Gaat de koe kapot, dan ligt het natuurlijk aan mij en niet aan de paters... Er zijn wel gevaarlijker middeltjes. Kijk maar eens in de encyclopedie onder geheimmiddelen, dat wil zeggen kwakzalvermiddelen.

Daar zul je een lijst vinden van honderden vuiligheidjes, die grif verkocht werden en nog worden tegen longtering en kanker en reumatiek en alle andere kwalen, waar de wetenschap nog vrijwel machteloos tegenover staat. Haarlemmerolie! Nog steeds een best zaakje, naar ik hoor. Het is een mengsel van lijnolie en terpentijn met nog wat zwavel en het dient voor alles. Als het in wat te grote hoeveelheden wordt ingenomen — en dat gebeurt, want de mensen worden driftig als het niet gauw genoeg helpt — is het lang niet onschadelijk. Zulke dingen als wonderbrood verdwijnen naarmate de algemene ontwikkeling vooruitgaat en dat wil zeggen heel langzaam.'

'Schadelijk of niet, ik noem het brutale zwendel.'

'En voor ons is het dat zeker. Het ligt er maar aan hoe je er tegenover staat. Er zijn mensen, die eraan geloven en er zich gelukkig bij voelen. Dat kun je naïef en kinderlijk noemen, maar voor hen is het hartverheffend en dichterlijk en zelfs onmisbaar. Enkel op hun nuchter verstand kunnen de meeste mensen nu eenmaal niet leven, zij moeten een of andere droom hebben en iedereen vindt de zijne, de schilder, de dichter, de vuilnisman en zelfs de veearts. En je hebt niet het recht om af te keuren wat een ander voor zichzelf verheven of heilzaam vindt. Geloof je er niet aan, dan is het inderdaad plumpe zwendel, en als je dan nog gedwongen wordt eraan mee te doen, is het een ondraaglijke pest, een verkrachting van de menselijke geest. Het ergste is, dat veel van die onnozele vromen en vooral de kwaadaardige maniakken, als de dames van de overkant, de anderen niet met rust kunnen laten. Ze dulden geen andere mening en zelfs geen afzijdigheid. In de grond van hun hart dromen ze nog steeds van brandstapels voor ketters als jij.'

HOOFDSTUK 3

Het is al over half negen, wanneer hij tot het halfgedroomde bewustzijn komt, dat er vandaag iets plezierigs ophanden is, iets dat verder gaat dan de eerste verkwikking van iedere dag, als de sigaar na het ontbijt en de gerede lach van Dop om al zijn flauwe grapjes. Het is zondag, ja, dat is al wat, en hij is goed uitgerust na een dommelige avond en een lange, ongestoorde nacht in bed... Daar hoort hij Dop een bijzonder vrolijk deuntje fluiten en nu weet hij het weer: hij moet in de voormiddag naar die knappe mevrouw Fabrie. En Dop staat natuurlijk al te trappelen, ook al zit het meisje maar in de tweede klas...

Vlimmen weet hoe hij zich voor het lapje moet houden, hij schudt vaderlijk het hoofd over deze kinderlijke idylle. Intussen is hij zonder het te weten, uit zijn bed gewipt als op de ochtend van een bruiloft. Het is stil in de Beukenlaan, maar enkele verre kinderstemmen klinken wonderlijk hel. Zijn eerste zorg is naar buiten te kijken, als vreesde hij een

sneeuwkrans, die alle verkeer onmogelijk maakt... Er is maar een dun laagje bijgekomen, genoeg om het dek wat op te frissen voor de zondag, en boven het dak van de dames Stroeks is de lucht zo blauw, zo blauw als... Het meisje heet Klaartje en de hond Bobby. Hij zal het oog schoonmaken, opnieuw inzalven en een stevig verband leggen om de ontworpen schouder... Verder kan hij niets doen, met Bobby was hij gisteren aan het eind van al zijn theatereffecten; nu is de natuur aan het woord en die kan hij niet dwingen, hoogstens een handje helpen. En dan zal het zo ongeveer de juiste tijd zijn voor het kopje koffie. Met Dop en Klaartje als gangmakers zal de visite van de dierenarts wel een huiselijker tintje krijgen. Die jongelui schijnen elkaar heel goed te verdragen. Zij is een geschikt grietje en het is duidelijk, dat Dop op school aanvaard is als een geschikte knul, hij wordt in de 'besturen' gekozen van wat zij ook oprichten, zolang het duurt en hij krijgt brieven, die beginnen met 'Geachte Voorzitter' of ook wel 'Secretaris'. Bijwijlen beukt hij uit alle macht op de schrijfmachine om zes doorslagen te maken, voor ieder lid één...

Maar wat haalt hij zich in het hoofd? Er kan alleen hartzeer van komen. Och, veel gevaar is er niet bij; hij weet dat hij zich moet beheersen en op een afstand blijven. Laat hem in zijn eentje maar een beetje spelen met het idee, dat is alles wat hem rest. En zelfs de veearts heeft recht op zijn droom...

Dop fluit brutaal door de gang. Ja-ja, een ogenblikje nog. Dadelijk na het ontbijt zal hij uitrijden, dan kan hij aan die kant nog twee of drie patiënten bezoeken ter ontlasting van zijn toer op maandagmiddag. Hij laat juist de eerste weldadige rookpluim langzaam door zijn neusgaten ontsnappen, als de telefoon gaat. 't Is voor het paard van Rinus Lauwerijssen in Borveld, zegt de boodschapper, en het had al enkele dagen een zware kou, maar nu denken ze, dat er koliek bij gekomen is. Het paard moet er heel erg aan toe zijn, het kan ieder ogenblik doodgaan, zeggen ze, en of meneer-dokter alstublieft direct wil komen.

'Houd moed,' zegt hij tot Dop, die hem wat beduusd aankijkt. 'We zullen nog wel op tijd bij Klaartje zijn. Of blijf je liever thuis?'

'Géés-tige Nunky! Daar offer ik mijn welverdiende rustdag op om je de helpende hand te bieden en ik word nog gehoond op de koop toe.'

Heeft hij alles voor koliek? Vooruit dan maar.

Buiten de stad mag Dop weer aan het stuur zitten. De wereld ziet er uit als getooid voor een vroom feest. Vanmorgen vroor het maar twee graden, weet Dop, en in de zon zal het nu al een beetje dooien...

Aan het eind van een laantje scheefgewaaide populieren ligt het boerderijtje van Lauwerijssen, warm toegedekt onder witte wol. 'Net een kerstkaart,' vindt Dop.

'Ik geloof niet dat er kerststemming zal heersen,' meent Vlimmen en daar komt de boerin hun al tegemoet, zenuwachtig wenkend, haar ge-

zicht vertrokken in een huilkramp. Zodra Vlimmen het portier opent, snikt zij: 'Och meneer-dokter, komt toch gauw; hij is bekant kapot!'

'Kom-kom,' suste hij. 'Is 't dan al zó lang aan de gang?'

'We hebben 't vanmorgen pas gemorken.'

Daar komen zij met ontdane gezichten uit de stal, de boer en zijn zoon in werkkleding, een drietal buurlui op hun zondags.

'Gauw, dokter, of ge komt te laat.'

'Ja, da kan niet lang meer duren,' bevestigt een buurman. 'Wa g'er nog aan doen wilt, weet ik niet, maar hij is hard aan 't kapot gaan.'

Vlimmen gooit zijn overjas in de wagen en loopt op een draf naar de stal. Eén blik is genoeg. Onder en naast de keel ziet hij de twee verraaderlijke gezwollen, elk een mannevuis groot.

'Koliek?' roept hij. "'t Is verdomme *droes!*'

Nu houden de boeren zich doodstil. Droes is een woord, dat iedere paardenvriend koud over de rug loopt...

En een stervend paard is een akelig schouwspel. Drijfnat van zweet, ligt het dier te rillen, plat op de zij, hoofd en hals gestrekt in haast rechte lijn. Met zwoegende flanken probeert het nog wat lucht te bemachtigen. De witte oogballen puilen ver uit en zijn met bloed doorschoten. Het paard is bijna gewurgd en staat op het punt te stikken. Zou hij het nog halen?

'Een liter kokend water!' brult hij, terughollend naar de auto. 'En zoek een buis, zo dik als een duim, kan niet schelen wat, een centimeter of tien lang! Breek desnoods de tuit van een koffiekkan!'

'k Geloof, da'k wel iets weet,' zegt de zoon en rent het huis in.

Vlimmen grijpt zijn tasje en een fles valvanol. Dop, die hem op de voet is gevolgd, loopt hem na met de beige linnen jas.

'Juist,' zegt Vlimmen, smijt zijn colbert naar het hoofd van een buurman en duikt in de staljas. 'Haal nog een handdoek, een van jullie!' Geen tijd voor een prop watten, uit de holle hand smeert hij de valvanol dik op de keel van het paard. Dop heeft al vliegenvlug een ampul opengevijld. Gauw-gauw, de luchtbellens er uit. Zo snel heeft hij nog nooit een injectie onder de huid gespoten, in al die jaren. Er is dan ook geen seconde te verliezen; ieder moment verwacht hij het stuipachtig trekken van de vier benen in een verlossende doodskramp. Als de knol het nog maar éven wil volhouden; het is helemaal niet aan te bevelen, dat een dier sterft in aanwezigheid van een veearts, die met belangstelling toekijkt...

Reeds blinkt de scalpel in zijn hand. Uitkoken duurt te lang; in de valvanol dan maar!... Terwijl hij roert, moet hij ondanks alles en met een waanzinnige aandacht kijken naar een viertal hongerige mussen, die ongeduldig zitten te sjilpen in het kale hakhout langs het erf. Een open stal, vol kostelijk voer! Of die vervelende mensen daar nooit weggaan...

'De handdoek, Nunky.'

'Bind hem maar vast in mijn nek, als een servet. Zo hoog mogelijk... Een beetje strakker... Juist!'

Het is een best paard, ziet hij nu eerst, een nog jonge Belgische merrie, een mooi exemplaar, ook al heeft de borstelige huid nu alle glans verloren. Een kou, dachten ze, en daar lijkt het ook veel op...

Rinus Lauwerijssen moet het hoofd vasthouden. Vlimmen knielt in het stro en met één vinnige snede splijt hij de huid van de keel tot op de luchtpijp. Met de vingers van de linkerhand houdt hij de wondranden zo ver mogelijk uiteen; zijn hand wordt snel rood en hij moet oppassen, dat het bloed niet in zijn mouw loopt, anders zul je Lena eens horen... Dan steekt hij met de punt van de scalpel door de luchtpijp en meteen horen zij een sissend geluid. Het mes knarst door het taaie kraakbeen en in een wip heeft hij in de luchtpijp een gat gesneden, waar hij zijn vinger doorheen kan steken. En nu lijkt het wel of er een klein wonder is gebeurd; het gemartelde dier ademt met vrije, diepe teugen door de opening. In enkele seconden is alle benauwdheid geweken, de flankenslag vermindert zienderogen, dan gaan de neusgaten dicht en het trillen van het lichaam houdt op.

'Hè-hè, wat een opluchting,' grinnikt hij tevreden. Het is of hij zelf ook lichter ademhaalt, hij heeft het gevoel, dat hij na een harde ren nog juist in een trein is kunnen springen, die al aardig wat vaart had, en nu zit uit te blazen op de bank. 'Dat hebben we maar precies gehaald: hij was er na aan toe. Ik was er onder ons gezegd zeker van, dat hij onder mijn handen zou doodgaan.'

Ziezo, nu zijn ze meteen ingelicht voor het geval het in de toekomst eens werkelijk zou gebeuren. Want over dit gevalletje zal onder het boerenvolk van de streek wel het een en ander te doen zijn.

'Is er iemand bij de hand, die kan autorijden? Iemand met een rijbewijs?' Geen antwoord... Nu zal hij het erop moeten wagen.

'Dop, ga jij dan maar. Rij niet te woest en zorg in godsnaam, dat je niet wordt aangehouden. Ik moet een tracheotube hebben en die liggen onderaan in het instrumentarium.'

'Ja, ik weet wel wat je bedoelt, ik zal 't wel vinden.'

'Maat vijf moet je hebben. Ga niet door 't park, blijf langs de spoorbaan. Laat zo weinig mogelijk van je zien, zet je kraag maar op. En pas op voor 't slippen.'

Ja-ja-ja! Dop weet het nu wel en gaat er op een holletje vandoor, bang dat Nunky zich nog zal bedenken.

Vlimmen heeft nu beide handen vrij om de wond en het gat open te houden, maar de ineengedrongen houding begint hem snel te vermoeien. Er komt nog bij, dat hij na al deze opwinding hoognodig een plasje moet... Vervelend, dat hij altijd zo gauw begint te zweten, al is het dan gezond. Straks komt hij met een natte, plakkerige rug bij...

'Ga eens kijken of die jongeman zijn stuk buis al gevonden heeft.'

'Harriie!!' schreeuwt Lauwerijssen.

O, daar komt hij al... Met een stuk bruingelakte buis van een elektrische leiding. Het doorzagen had nogal geduurd, maar 't is nu precies tien centimeter lang.

'Prachtig,' zegt Vlimmen. 'Precies wat we nodig hebben. Nu gauw dat ding twee minuten in 't kokend water leggen en dan hier ermee, want ik houd het zo niet de hele voormiddag vol.'

Intussen hebben de longen ook wat bloed naar binnen gezogen en de gevolgen blijven niet uit. Vlimmen's aandacht is afgeleid en de eerste stoot van de hoestbuis slaat hem, door het gat heen, recht in het gezicht, een motregen van bloed en slijm... Verdomme! Juist nu hij netjes voor de dag wil komen bij uh, bij die kennissen van Dop. Goed dat hij in al zijn haast nog aan die handdoek heeft gedacht. Nu moet hij weer een hand loslaten om met een tipje zijn bril zo ver schoon te vegen, dat hij weer wat kan zien... Daar komt de zoon, die waarachtig het stukje buis zeer voorzichtig aan het uiterste eindje met duim en wijsvinger vasthoudt. Dat had Vlimmen vergeten te zeggen: niet aanraken...

'Jij bent een pientere kerel,' prijst hij, 'jij begrijpt waarom het te doen is.'

Maar de boeren begrijpen er niets van, dat is duidelijk te zien aan hun verblufte gezichten. Een paard met opengesneden keel, wat moeten ze daar nog mee aanvangen?

Als Vlimmen het buisje door de opening in de luchtpijp heeft gestoken en het paard er rustig door ademt, gaat er bij een van de buurlui een licht op:

'Da's knap gedaan, dokter,' zegt hij. 'Da's 'n schoon stukske werk. Nou kan ie tenminste nog *levendig* geslacht worden.'

Als een dier nog juist levend geslacht is, wordt het vlees gekeurd, weten zij. Is het aan ziekte gestorven, dan wordt het afgehaald door de destructor, die er van alles uit fabriceert: voedermeel, technisch vet en lijm, maar geen vergoeding geeft, zelfs niet voor de altijd nog bruikbare huid.

'Slachten?' zegt Vlimmen. 'Ben je helemaal beduvelde. Zo'n mooi, jong paard laten slachten: jij bent een lekker manneke.'

Hun zenuwen ontspannen zich in een krakende lach.

'Zou ie dan nog goed komen, dokter?' roept Lauwerijssen.

Nu moet een verstandig veerarts er even de domper op zetten: 'Die kans bestaat zeker en die mogen we niet verwaarlozen. Het dier heeft lelijk de droes en daar kan nog van alles mee gebeuren. En als ik vijf minuten later was gekomen, was hij goed geweest voor de destructor. Nu krijgt hij tenminste de tijd om te genezen... Kom, Harrie,' zegt hij dan tot de zoon, 'jij mag het buisje vasthouden. Niet te diep er in duwen, begrijp je wel, want dan sluit je de lucht weer af.'

'Ja-ja, meneer dokter.' Met een kleur van trots neemt Harrie het buisje

over. 'Braaf, voske, braaf.' En hij streelt met zijn vrije hand haar hals. Dat is de goede verstandhouding, denkt Vlimmen. Die jongen heeft hart voor zijn dieren. En vader Rinus heeft natuurlijk weer te lang gewacht met de veearts te laten komen. De jonge generatie van de boeren is over het algemeen beter bij de pinken. Maar ja, al dat landbouwonderwijs zal wel voor iets dienen...

Hij richt zich op en rekt zijn zere rug. 'Als het eruit schiet, moet het er direct weer in, hoe dan ook, anders begint hij weer te stikken.'

'Maar dokter,' zegt nu de vader, 'we kunnen toch nie dag en nacht da buiske vasthouwe?'

Vlimmen is in een jolige bui, hij slaat zich komiekerig voor het hoofd. 'Daar heb je gelijk in; dat is waar ook!' Hij wacht nog even en geniet van hun gapende gezichten. 'Maar die jongeman gaat thuis een instrument halen en als ik er dat heb ingezet, kun je op je gemak gaan koffie drinken.'

Terwijl zij blaten van pret, haast hij zich de stal uit. De boerin en haar dochter staan bij de huisdeur en geven een gillette om zijn bebloed gezicht. "'t Gaat goed!' roept hij en loopt om de schuur heen naar een veilig plekje. Zijn rechterhand is nog vrij proper en hij veegt haar af aan de staljas. Maar als je dat gewend bent met je linkerhand te doen, is het rechts een krampachtige toer. Eindelijk kan hij zich verkwikken, met een kreun van wellust. Dat giftige, geelgroene kleurtje in de sneeuw doet hem weer denken aan de hond Bobby. Hoe laat is het nu? Ruim half elf, dat valt nog mee. Hij vindt maar één klein spatje bloed op zijn manchet. Als Dop maar niet gezien wordt door de politie. Enfin, het paard is gered en dat is de hoofdzaak...

Terug in de stal, zegt hij, dat het dier te koud wordt. Het paard is kletsnat en zonder dat is er toch al gevaar voor longontsteking. Een deken erover en de deur zoveel mogelijk dichthouden...

Hij gaat weer naar buiten. Ofschoon hij volstrekt niet gesteld is op sneeuw, moet hij toegeven dat het een mooie dag is. Hij zuigt de pure, dunne lucht tot in de uiterste punten van zijn longen, hij voelt zich jong en zijn bloed tintelt vlak onder zijn huid als na een koud bad. Door nauwe oogspleten tuurt hij in het schrille licht van de zonnige sneeuwvlakke naar het einde van het karrespoor met de scheve populieren. Waar blijft Dop?

In zijn ongeduld slentert hij het erf af, het laantje in... Gelukkig, daar is hij.

Dop komt aanhollen, alsof nu alles van hem afhangt, maar op een tiental schreden afstand blijft hij schielijk staan. 'Jasses, Nunky, wat zie je d'r uit! Wat is er gebeurd; heb je je bezeerd?'

'Nee hoor, dat gaat er met wassen wel af. Heb je niet te veel in de gaten gelopen, geen politie ontmoet?'

'Er is geen vuiltje aan de lucht. Leeft dat paard nog?'

'Natuúrlijk. En wat heb je meegebracht? Juist, dat moeten we hebben.' Hij trekt de staljas uit. 'Jij hebt schone handen, maak mijn manchetten eens los en rol m'n mouwen wat op. Anders krijgt Lena de stuipen.'

Als de tracheotube is aangebracht in de luchtpijp, knikken de boeren wijs en tevreden, want dat ziet er proper en verstandig uit. Vlimmen zou natuurlijk nooit willen toegeven, dat hij op effect belust is, maar het doet hem toch goed, dat zij de wenkbrauwen optrekken, wanneer hij zo losweg aan Rinus zegt: 'Laat hem maar opstaan en geef hem dan wat lauw water met meel.'

Het dier komt inderdaad zonder veel moeite overeind... Wel-wel-wel, en een kwartierke geleden was hij zo goed als kapot!...

Vlimmen luistert nog even naar het hart. Als Harrie hem wat droog wil wrijven, zal dat geen kwaad kunnen. En dan een dek erover... Ze kunnen vanmiddag een pot laurierzalf komen halen en daarmee moeten zij de gezwollen flink insmeren en warm wrijven. Als het zover is, komt hij een dezer dagen de abscessen doorsnijden...

In de gootsteen staat een flinke teil dampend water en de dochter pakt een geurig stukje zeep voor hem uit. Dan ziet hij in het kleine, aangevreten spiegeltje wat een gruwelijk masker hij draagt. Geen wonder, dat de boeren zo moesten lachen. Een scheutje valvanol in het water is wel aan te bevelen, het ruikt niet al te apothekersachtig en volgens de geleerden is droes niet zonder gevaar voor de mens, al heeft hij er nooit iets van ondervonden of ook maar gehoord...

Zij worden extra-vriendelijk uitgeleide gedaan en als zij weer in de wagen zitten, zegt Dop: 'Bij een gevalletje als dit, vind ik de praktijk toch wel sportief.'

'Jawel, als je 't nog juist haalt. Anders druil je met je staart tussen de benen het erf af en is je hele dag bedorven... En ik heb weer wat geleerd: dat ik altijd een tracheotube bij me moet hebben. Maar ja, het is zeker drie jaar geleden, dat ik er nog mee te maken heb gehad.'

Dop brengt in een onberispelijke boog de wagen uit het karrespoor op de harde weg. Hij vindt het helemaal niet moeilijk rijden in de sneeuw... Wedden, dat Klaartje Fabrie al op de uitkijk zit? En inderdaad zien zij het meisje al van verre voor het raam zitten, kin zwaar op de vuist en een bezorgd rimpeltje tussen de wenkbrauwen. Op het pad van flagstones naar de voordeur is de sneeuw weggeveegd. Nog vóór ze zijn uitgestapt, komt zij met grote sprongen op hem af.

'Is er nog hoop, dame?' roept Vlimmen.

'O dokter, hij is zó lief geweest!' jubelt zij, terwijl ze hem wild de hand schudt. 'Als ik binnenkwam, bleef hij zoet stilliggen, maar telkens kwispelde hij toch met zijn stompje, de goeierd.'

Daar verschijnt haar moeder op de drempel en zijn hart slaat even de polka, nu hij ziet dat zij zich wat mooi heeft gemaakt voor de gelegenheid. Met de warme luchtstroom die langs haar heen komt aantochten

uit de gang, ruikt hij haar parfum, een fris voorjaarsgeurtje van seringen of viooltjes of wat het zijn mag. Als hij nu maar niet te veel naar de stal ruikt... Zij hebben elkaar niet veel meer te vertellen, dan dat zij het goed maken en terwijl de jeugd het woord doet, staan zij elkaar wijs maar onbeholpen toe te lachen als twee amateurs die op een bruiloft een stukje moeten voordragen. Klaartje heeft Dop een pats op zijn schouder gegeven en brengt opgewonden verslag uit. Bobby heeft niet meer gejannt, alleen maar heel even, toen Dientje hem oppakte, en niet eens zo erg. Hij heeft braaf zijn plasje gedaan en drie stukken hondebeschuit gegeten; zij heeft ze bij beetjes gevoerd...

Zo geraken zij binnen... Godlievehemelse deugd, wat een charmante vrouw is dat! Hij zal blij zijn, wanneer hij zijn professionele houding kan aannemen bij de hond, dan is hij altijd wat beter op zijn gemak. Intussen kan hij de aandacht afleiden op het veulen: 'Ja, juist, Klaartje. En telkens dat je binnenkwam, kwispelde hij met zijn staartje, zei je. Hoe dikwijls was dat wel?'

Nu krijgt zij een kleur en staat wat bedremmeld met haar voeten te schuifelen:

'k Weet niet... Een keer of vier, denk ik.'

'Juffrouw Fabrie!' roept hij. 'Nu moet je niet zo hemeltergend staan te jokken.'

'Ik moest toch af en toe eens gaan kijken of zijn verband nog goed zat? Dat hebt u zelf gezegd... En hij heeft helemaal niet geprobeerd om het er af te halen,' wil zij er monter over heen praten.

'Jij moet maar geen verpleegster worden, Klaartje,' meent Vlimmen. 'Jouw patiënten zouden geen ogenblik rust krijgen; je zou ze doodtroetelen.'

'Ze was niet te houden, dokter,' vertelt haar moeder, 'wat ik ook zei. Ze zat heel de avond te dansen op haar stoel.'

'Laat hem dan maar gewoon in gezelschap blijven. Dan kan Zuster Fabrie hem steeds in 't oog houden.'

'Zuster Fabrie!!' joelt Dop.

Ze stampet op de grond. 'Dolf, schei uit! Als je dat op school durft te vertellen, kijk ik je nooit meer aan. Straks noemen zij me allemaal Zuster Fabrie.' Zij moet er zelf al om lachen.

Op een tafeltje ziet Vlimmen hetzelfde boek liggen. 'Tussen Zuiderkruis en Poolster', met een leeswijzer erin, al ver over de helft. Was hij er gisteravond maar aan begonnen, dan zou hij er nu over mee kunnen praten. Het staat gekleed, als je wat van litteratuur weet...

Nu heeft hij zijn indrukwekkende stethoscoop bij zich. En als hij ook de temperatuur heeft genomen, zegt hij, dat Bobby zich goed houdt. In de keuken wordt het verband afgenomen, het oog gewassen en weer ingezalfd. Dat mag Klaartje voortaan doen. Dan een verband om de schouder, waarbij ook het hele been wordt ingewikkeld, zodat Bobby bij zijn

pogingen om op te staan het gewricht niet opnieuw uit elkaar kan drukken...

'U wilt wel een kop koffie, dokter?'

'O graag, mevrouw!' Alsof hij het helemaal niet had verwacht... Ze heeft een prettige stem, een alt, gelooft hij, en dan zonder dat aanstellerig gejedel van de meeste vrouwen, die 'zich voelen'.

Als hij de hond weer naar de zitkamer heeft gedragen en de koffie wordt geschonken, kan hij de praktijk nog even voortzetten en dan komt het nare ogenblik, dat hij daar geen boodschap meer heeft. Hondebeschuit is niet het ideale voedsel. Rauw en mager paardevlees is het beste, dat een hond kan krijgen. In de Borveldse straat woont een paardenslager en daar kun je steeds voor enkele centen een kilo afsnijdsels krijgen. Klaartje komt er langs als zij naar school gaat, dus dat is niet zo moeilijk. Een half pond per dag is genoeg, met 's morgens en 's avonds nog een paar beschuiten. Zij moeten hem ook niet bederven met snoepjes en pikante lekkernijen, want dan laat hij zijn gezond voer staan...

Opeens vindt hij zich een plechtige ezel, een van die klets-kousen, die alleen over hun vak kunnen praten. Schielijk houdt hij op en voelt een gloed naar zijn hoofd stijgen... Gelukkig duurt het niet lang; Klaartje vraagt honderduit en hij kan er weer een vrolijk relletje van maken.

Dan begint Dop op te snijden over het 'sportieve' gevalletje in Borveld. En nu is mevrouw een en al belangstelling, zeker niet enkel uit beleefdheid. Zij stelt gespannen vragen en hij antwoordt met een bescheidenheid, die wel niet helemaal echt is, maar toch goed gespeeld. Zij is zeer op paarden gesteld, vertelt zij, haar vader was plattelandsdokter en in haar jeugd had hij een ruïn voor het koetsje. Na de oorlog kwam er zo'n hoog Fordje en toen die arme Kerrie weggehaald werd door een lelijke kerel op gele klompen, was zij wekenlang niet te troosten geweest. De sfeer wordt al gauw wat huiselijker; van 'dokter' is zij overgestapt op 'meneer Vlimmen'. Wanneer even later blijkt, dat zij Dacka en vooral Pauline zeer goed kent, schijnen zij opeens veel dichter bij elkaar gekomen.

Alles verloopt zonder ongelukken. Bij zijn aankomst was hij te zeer in beslag genomen, te opgewonden om er zich rekenschap van te geven, maar bij het afscheid voelt hij weer de zoete tinteling van haar handdruk optrekken in zijn arm.

In de wagen zegt Dop: 'Wat moet dat meisje zich vervelen, zo'n hele zondag thuis en zo ver van de stad... Ik zal haar voordragen als lid van de toneelclub; ze is al groot genoeg om een rolletje te spelen, dienstmeisje of zoiets...'

Vlimmen luistert maar half... Die arme Kerrie werd weggehaald door een lelijke kerel op gele klompen. Eigenaardig: door de vluchtige vermelding van een paar klompen, die er verder niets toe doen, begint het tafereel opeens te leven. Hij verbeeldt zich de dorpse dokterswoning als een soort

hervormde pastorie, de tuin met stal en koetshuis, het meisje bleek en in tranen. Dat de klompenvent lelijk was, voorspelde niet veel goeds voor de oude Kerrie. Maar ja, op dat moment zou zij ook de aantrekkelijkste paardenkoper of vilder lelijk gevonden hebben. Hoe oud kan zij toen geweest zijn, veertien of vijftien? Juist de overgevoelige periode, de leeftijd van Klaartje en ook hetzelfde felle kinderverdriet, waarom zij nu kan lachen, maar dat zij nooit zal vergeten. Telkens wanneer zij van die gele klompen ziet...

Hij voelt zich sterk aangetrokken, hij moet oppassen. Met haar komen alle dingen terug, waarvan hij vroeger heeft gedroomd, en met die dingen het verlangen om eindelijk eens echt te gaan leven.

HOOFDSTUK 4

Als altijd op zondagmiddag zou Dop wel op drie plaatsen tegelijk moeten zijn en zo is Vlimmen in zijn eentje overgeleverd aan zijn ongedurigheid. Hij moet zijn boeken bijwerken, maar kan er zijn hoofd niet goed bijhouden. Telkens gaat hij de twee ontmoetingen na tot in onderdelen van seconden en nu meent hij achteraf allerlei kleine ongewisheden op te merken. Hij kan niet ontkomen aan de onbestemde gewaarwording, dat er troebele roerselen broeiden achter het mooie, strakke geveltje van die dame. Haar stem was diep en gesluierd, maar had een ietwat grommige ondertoon. Behalve toen zij vertelde van het afgedankte paard en op dat ogenblik verdween ook dat hovaardige buiginkje van haar neusvleugels. Maar buiten dat... Hij kan zich vergissen, maar onder al haar vriendelijke beleefdheid kwam zij hem wat stug, en hard voor, misschien zelfs boos of gekrenkt. Door het verlies van haar echtgenoot? Truus was ook zo, de eerste jaren na de dood van Paul Dautzenberg: niet zo zeer bedroefd als wel kwaad, woedend zelfs, al was het dan op een koele, verbeterde manier. Ze heeft zich nooit op tranen laten betrappen, ze had ongetwijfeld meer behoefte aan stille, inwendige vloeken... Bij de jonge weduwe Fabrie lag dat toch weer enigszins anders; bij haar zag hij waterlanders op een ogenblik van vrij goedkoop sentiment: toen de schouder van Bobby weer in elkaar schoot en Klaartje begon te dansen van geluk... En dat rijmt zich weer niet bij de harde verbittering, die hij naar het voorbeeld van Truus zo duidelijk in haar meent te bespeuren.

Kom, schiet op, wat gaat het hem eigenlijk aan?... 9 febr. *Kinderen Lambrechts, Vloeiende D.* 89. *Verlossing*... Terwijl hij het schrijft, verzint hij al een onschuldig aanloopje om mevrouw Fabrie ter sprake te brengen, zodra hij de Dacka's ontmoet...

En hier wordt hij op zijn wenken bediend. Wanneer rond vier uur de avond begint te vallen, hoort hij de bekende stemmen in het voortuintje. Hij smijt zijn gehate kruideniersboeken dicht en trekt de deur al open

vóór zij kunnen aanbellen. Het advocatenpaar heeft zich stoer uitgerust om plezierig door de sneeuw te waden, zij hebben al een hele mars achter de rug! Lena schiet toe en het wordt een druk gekakel, het duurt een hele tijd eer zij hun waterschoenen hebben verwisseld voor pantoffels... Veelal maakt het huwelijk een einde aan de oude vriendschappen van de man, maar dat is hier zeker niet het geval geweest. Vlimmen komt zelfs zeer goed over de baan met Pauline, die een vriendelijke ziel is en graag moedert, ook over hem. Zij heeft het onschuldigste kindergezichtje dat men zich denken kan, met een neusje dat heel even wipt en ogen die niet ouder schijnen geworden dan een jaar of twaalf. Dan nog een fijn stemmetje, waarmee zij ontstellende grofheden kan zeggen, maar dan op een zeer beschaafd toontje en zuiver gearticuleerd. Het komt altijd zeer onverwacht en verwekt een vrolijke schrik; het is of men een grote vloek hoort zeggen door een kleuter, die nauwelijks kan praten.

Als Lena de thee heeft gebracht, praat Vlimmen nog een tijdje in het rond, tot hij zich opeens herinnert, dat hij een kennis heeft ontmoet, een mevrouw Fabrie, die woont in een landhuisje aan de...

'O ja: Tilly!' onderbreekt Pauline. 'Gunst, Floor, we moeten haar gauw nog eens vragen, we hebben haar eigenlijk een beetje verwaarloosd.'

Tilly, denkt Vlimmen, dat is een naam die hem wel aanstaat. Gezellig en toch voornaam, vanwege die maarschalk uit de geschiedenisboekjes. Zal het ooit zo ver komen, dat hij haar doodgewoon aanspreekt met 'Tilly'?

Maar eerst moet hij vertellen van de aangereden hond...

'Hoe vond je haar?' vraagt Pauline dan op de man af.

'Wel uh, nogal een mooie vrouw, is 't niet?' Hij hoopt dat het even terloops zal klinken als hij het hebben wil.

'Ja, maar dat bedoel ik niet. Hoe hield ze zich? Wat voor indruk kreeg je van haar?'

Vlimmen weet er niet veel raad mee. Als hij nu maar geen kleur krijgt. 'Aanvankelijk was ze natuurlijk geschrokken. Maar later werd ze heel vriendelijk.'

'Vond je haar niet geladen?'

Daar kijkt hij van op. Geladen... Dat is juist het woord waar hij naar zocht. Maar hij moet zich schuilhouden.

'Geladen? Met wat?'

'De laatste keer dat ik haar sprak, was ze nog steeds niet over haar wrok heen gegroeid. En dat wordt toch langzamerhand tijd, anders wordt het een obsessie, een monomanie, zeggen de geleerden... Maar Nunky! Daar had ik nog helemaal niet aan gedacht. Gunst, wat is dat jammer! Dat had nu een ideale vrouw kunnen zijn voor jou!'

Hij voelt een hete golf naar zijn hoofd slaan, bukt zich en tast onder het kleedje van het clubtafeltje, naar wat weet hij niet.

'Hè ja,' zegt Dacka geërgerd, 'laten we 't dáár nog eens over hebben,

Ik bewonder je tact.'

'Maar ik méén het!' gaat zij koppig voort. 'Tilly is dol op het boerenbuitenleven en erg op dieren gesteld. Ze zou met je mee op tournee gaan en helpen!... Zo'n aardige, flinke vrouw... En vóór al die narigheid was ze zó prettig en levenslustig!... Dat zou ze gauw genoeg weer worden... Zo'n druk huishouden als dit zou prachtig zijn voor haar...'

Vlimmen kijkt haar met open mond aan. Zij spreekt voor zich heen, droef peinzend. Aanstonds verwacht hij nog tranen in die grote kinderoogen.

En dan, met haar liefste stemmetje: 'Het wordt trouwens de hoogste tijd, dat zo'n ouwe hoerenjager eindelijk eens gaat nestelen.'

'Pauline!' roept Dacka, half kwaad, half lachend.

Vlimmen geeft een schaterende schreeuw. 'Ik schrik me telkens een ongeluk,' hijgt hij dan. 'Het komt altijd zo onverwacht.'

'Ja, het is een kunst op zichzelf zoals ze haar moment weet te kiezen,' zegt Dacka. 'Maar de laatste tijd voel ik het wel eens aankomen. Als ze een extra-braaf smoeltje trekt, moet je oppassen. Enfin, nu zijn we voor vandaag tenminste veilig, want gelukkig overdrijft ze 't niet. Er moeten weer een paar dagen overheen gaan.'

'En 't gaat haar zo goed af,' meent Vlimmen. 'Een andere vrouw zou allang een reputatie hebben als een schurftig dier. Van haar wordt het geaccepteerd.'

Het gaat alles langs haar heen; zij zit nog even ernstig te staren. 'Ik sta ervan versteld,' gaat zij ongestoord verder, 'dat ik er niet eerder aan heb gedacht. Tilly is de enige aan wie ik Nunky zou gunnen.'

'Toevertrouwen, bedoel je,' zegt Dacka.

'Nee gunnen... Jullie weten niet wat er in een vrouw omgaat. Ik heb al genoeg loslopende dames ontmoet, die in opzichtige verstrooidheid naar dokter Vlimmen informeerden; hij leek hun zo'n aardige, nette man. Natuurlijk in de hoop dat ik voor een ontmoeting zou zorgen. Hij zou er misschien even goed aan toevertrouwd zijn geweest, maar ik ging er niet op in, eenvoudig, omdat ik het zo'n mens niet gunde.'

Vlimmen kleurt voor de tweede keer. Dat heeft hij nooit gedroomd. Bestaan er werkelijk in de kring van Pauline vrouwen, die zich aangetrokken voelen tot hèm. Hij zal maar eens gauw om de borrel bellen.

'Dat gunnen is voor jou misschien een plezierig spelletje,' moppert Dacka. 'Maar er valt nu eenmaal niets te gunnen, dat zou je moeten weten, Meester de Reyer! En het is helemaal niet leuk om het telkens op te rakelen.'

Gelukkig kan het niet uitlopen op een huiselijke twist, want daar is Lena om voor de borrel te zorgen. Pauline krijgt een zoet, Frans likeurtje, eigenlijk had zij liever een mannenborrel, maar zo staat het netter. Ogenverblinding, noemt ze dat. Ze heeft een procedure gehad, waaruit bleek, dat die onschuldige damesdrankjes een veel groter gehalte aan alcohol hebben dan die onfatsoenlijke jenever.

Vlimmen probeert haar hoe dan ook de verloren draad van het gesprek weer aan te reiken: 'Daar straks zei je, dat die mevrouw Fabrie *geladen* was. Dat deed me sterk denken aan Truus...' En hij vertelt, dat zijn zus-ter juist eender was, na het overlijden van haar man.

'Maar bij Tilly is het niet zozeer de dood van Lex Fabrie,' zegt Pauline. 'Dat ongeluk was voor haar niet het grootste drama, geloof ik, eigenlijk meer een brutale oplossing om het even brutaal te zeggen. Weet je dan niet, wat er aan voorafgegaan is?'

'Néé!' zegt Vlimmen, wat al te gretig.

'Tja, ik ben in al die herrie haar advocaat geweest en ik weet niet juist meer, wát nu ambtsgeheim is en wat Kaffeeklatsch. Maar jou kan ik het wel in vertrouwen vertellen. Zó geheim is het trouwens nooit geweest: de hele kunstzij was in de meeste opzichten beter op de hoogte dan Tilly zelf... En om met de deur in huis te vallen: stel je voor, dat zij op een mooie zaterdagmiddag wordt opgebeld — haar man was niet thuis. Ze nam de telefoon en zei: — Met mevrouw Fabrie... Er sprak een onbekende vrouwenstem, nogal bazig: — O mevrouw, kan ik Lex even spreken?... Dat *mevrouw* en *Lex* was een beetje rare combinatie, nietwaar, daarbij nog die *tóón*, en Tilly vroeg dus met wie ze eigenlijk sprak... — U spreekt met de *verloofde van uw man!*... *Anders niets...* Tilly had nog juist genoeg benul om de telefoon neer te leggen, als een dame. Ze kon ook niet aannemen, dat het maar een smerig grapje was van een of andere naamloze telefoonmaniak, ze wist toen al dat er iets van die aard gaande was. De meeste mannen verraden zich in zulke dingen gauw genoeg en bovendien waren er van die behulpzame vriendinnen geweest, die zich geroepen voelden haar te waarschuwen — natuurlijk niet ronduit, maar in van die halfbedekte toespelingen. Ook was ze kort tevoren — bij toeval, uit een briefje van de bank — aan de weet gekomen, dat hij een paar effecten uit een erfenisje van zijn kant had verkocht. Dat was natuurlijk minder leuk, maar ja, het was tenslotte *zijn* geld en Tilly is wel zuinig, maar allerm minst hebberig. Toch had ze bij die ontdekking het ergste nog niet kunnen geloven en na de eerste schrik was ze ocharme nog *blij* geweest, dat die effecten verkwanseld waren. Er kwam immers *geld* aan te pas en niet eens zo weinig, dus het was maar een gevalletje van liefde à contant en dat zou hem gauw genoeg gaan vervelen. Hoe minder ze hem in de weg lei, had zij toen gedacht, hoe eerder het kwaaltje zou uitzielen. Intussen had ze natuurlijk een ellendige tijd, maar ze beheerste zich uit alle macht en hield zich van de domme. Zodoende was er al die tijd nog geen kwaad woord gevallen. Maar met dat al duurde het spelletje toen al een paar maanden en dat telefoontje was niet mis te verstaan... Enfin, nu weet je meteen wat een lekker diertje die verloofde was...'

'Een uit Dombergen?' vraagt Vlimmen.

'Nee, niet van huis uit. Een kantoorjuf van de fabriek, een grote, blon-

de Pruisische, die kort na de oorlog hier bij pleegouders terechtkwam om bijgevoed te worden en op de een of andere manier in het land is blijven hangen. Je moet haar dikwijls genoeg gezien hebben, een opvallend en uitdagend verschijnsel, met een grote helblonde kuif en groene ogen die naar de buitenkant een beetje omhoog liepen, als bij een Chinese. Mooi helemaal niet, maar voor mannen wel... verontrustend, zullen we maar zeggen. Vrouwen herkenden in haar het reptiel op het eerste gezicht en moesten niets van haar hebben; ze had geen enkele vriendin. Bertha Schramm, heette ze, nogal toepasselijk, vind je niet? Op de fabriek werd ze trouwens ook algemeen 'de Schram' genoemd. Ze was niet bepaald zijn secretaresse, maar had toch dagelijks met hem te doen. Zes- of zevenentwintig en al een zeer afgelichte boterham, want ze was jarenlang, ook in de vorm van secretaresse, in Rotterdam het liefje geweest van een vrij bejaarde, Amerikaanse kunstzinnige man, die haar vóór zijn terugkeer naar Amerika aan dit baantje in Dombergen had geholpen. Dat moet wel een voordelige relatie zijn geweest, want ze was altijd nog veel te duur gekleed en gehuisvest voor een alleenstaand kantoormeisje. Daarbij was ze arrogant, uit de hoogte en dus gehaat... 'Wacht even,' onderbreekt Vlimmen. 'Laat me even op adem komen. Dat telefoongesprek wil er niet bij mij in. Is dat werkelijk zo gebeurd? Je zou zeggen: dat moet een flauwe mop zijn van de soort, die wel verteld worden, maar nooit gebeuren. Iets in de geest van: Woont hier de weduwe Jansen?... Ik kan het me eenvoudig niet als ècht voorstellen!' 'Toch is het zo gebeurd,' zegt Dacka. 'Tekstueel: U spreekt met de verloofde van uw man... En de bedoeling was duidelijk genoeg: ze zou daar eens even de bom laten barsten. Het duurde haar te lang, dat er steeds geen spijkers met koppen werden geslagen. Maar om het helemaal te begrijpen zou je eerst moeten weten wat Lex Fabrie voor een soort jongen was. Leg jij het maar uit, Pauline; het is jouw zaak geweest.'

'O, dat is in een paar woorden gezegd. Wat zijn werk betrof, was Lex Fabrie een soortement genie, als ingenieur iemand met uitvindingskwaliteiten, als fabrieksbaas een uitstekend organisator en als zakenman buitengewoon innemend, maar scherp als een scheermes. Salomonson liep in ieder geval hoog met hem op. Maar Lex scheen al zijn energie voor de fabriek nodig te hebben. Zoals dat wel meer voorkomt, was hij buiten dienst precies het omgekeerde: een veel te goeie lummel, een slappeling, je zou haast zeggen een man zonder eigen wil... Klaartje heb je gezien en ze is inderdaad een beminnelijk jong, maar Tilly heeft aanhoudend de kwaai moeder moeten spelen, anders had hij het kind tot in de grond bedorven. Op één en dezelfde zaterdagmiddag kon het wurm bij haar pap্পie terecht voor het derde ijsje, voor het vierde en ongetwijfeld ook voor het tiende, als Tilly het ooit zo ver had laten komen... En dit ene trekje tekent eigenlijk de hele Lex Fabrie. Voor Tilly was hij trouwens precies eender en als zij een koopzieke egoïste was geweest, had ze

hem telkens opnieuw kunnen ruïneren. Wilde ze graag buiten wonen? Maar dan gingen ze natúúrlijk buiten wonen en wel onmiddellijk! En totdat hij opeens zo gek ging doen, spraken alle kennissen van een volmaakt huwelijk en een sprookje van een echtgenoot... Nu moeten we aannemen, dat hij door de blonde Schram wel zwaar betoverd is geweest; alles wijst in die richting. Maar ook al had hij het beschouwd als een oppervlakkig pretje, dan zou het voor zo'n zwakke broeder als hij weinig verschil gemaakt hebben. In de klauwen van zo'n doortrapte manneneetster was hij dan even weerloos geweest als nu... En dat onge-looflijke telefoontje had hij zelf uitgelokt. O, hij heeft er geen flauw vermoeden van gehad, hij zou alles gegeven hebben om het te voorkomen. Tot dan toe had hij het onmogelijke gedaan om de geit en de kool te sparen. Hij beloofde de Schram zo dikwijls ze maar wou, dat hij nú, vanavond nog, thuis de boel zou opbreken. Als hij dan even later het hek kwam binnenrijden en het licht van de schemerlamp zag schijnen op die twee hoofden, dicht naast elkaar boven het huiswerk van Klaartje, zonk de moed hem natuurlijk even vlot in de schoenen... Dat moest hij dan bij die andere weer goed zien te praten, maar die voelde zeer goed, dat het geschipper van mijnheer vooral geen gewoonte moest worden, want dan was ze verloren. En zonder iets te zeggen knapte ze toen zelf het kar-weitje maar even voor hem op... Nou, raak was het wel! Toen Tilly een beetje bij haar positieven was gekomen, begreep ze maar al te wel, dat ook de brutaalste helleveeg zoïets enorms niet gezegd zou hebben, als ze zich niet zeker voelde van haar buit. Ja, dat was wel een van die momen-ten, waarop een vrouw in de spiegel gaat kijken, alsof ze zichzelf nog nooit goed gezien heeft, en zich afvraagt: Ben ik dan een monster, een idioot? Wat heb ik eigenlijk misdaan?.. Eindelijk wist ze nu, dat het zij-sprongetje van haar goeie, brave Lex veel ernstiger was dan ze ooit had kunnen geloven. Maar ze wilde zekerheid hebben en die avond sprak ze hem erover aan. Hij schrok geweldig, hij werd wit en rood en paars, tot hij opeens begon te blèren als een kwajongen. Toen wist ze genoeg en ik geloof, dat dit ogenblik voor haar meer schokkend is geweest dan het vliegongeluk. Eigenlijk had ze niets meer te vragen, maar ze liet hem toch zeggen wat hij nu verlangde, ze moest het er zelfs met veel moeite uitwurmen. Ja, tenslotte moest hij toegeven, dat hij op de zachtzinnigste en vriendschappelijkste manier wilde scheiden en met zijn blonde droom trouwen... Nu heeft Tilly ook een speciaal karakter, moet je weten, ze lijdt aan wat je zou kunnen noemen hypertrofie van eergevoel. Ze is heel jong getrouwd — negentien of twintig. Als eerstejaarsje in Leiden leerde ze hem kennen op een lustrumbal, kort voordat hij in Delft afstu-deerde. Hij heeft haar steeds op de handen gedragen, maar dat wilde ze eigenlijk niet, ze wou zelf ook wat te dragen hebben. En de meeste vrou-wen hadden zo'n halfzachte Lex Fabrie in die twaalf of dertien jaar wel opgeleid tot een pantoffelheld, die niet eens naar de Schram had durven

kijken; Tilly deed alles om hem wat flinker en zelfstandiger te maken, ze wenste nog steeds, dat hij niet alleen op de fabriek de verantwoordelijke leider zou zijn, maar ook thuis. Zo was hij voor haar ook erg los met de duiten, liet haar vrij beschikken over al wat hij bezat en juist daarom was zij zuinig... En nu zul je dus begrijpen, dat zij zich ook veel te hoog voelde om hem in de weg te staan. Prefereerde hij een andere vrouw? Was zij niet meer gewenst? Dan wilde ze geen minuut langer beslag op hem leggen, geen seconde!... Zie je, wat hij te weinig had aan karakter, had zij te veel... Zó voetstoots wilde ze toch niet alle hoop opgeven. Als iemand van voldoende gezag eens met hem sprak, zou hij misschien tot andere gedachten komen — het was immers te dol! Zondagochtend maakte zij een afspraak met Salomonson, bij hem aan huis. Ze wist, dat de oude heer haar graag mocht, en bovendien was zij veruit de beste vriendin van Lea, tenminste hier in Dombergen...'

'Lea?' vraagt Vlimmen.

'Mevrouw Salomonson... Maar ja, in zulke louter persoonlijke aangelegenheden van zijn medewerkers is Siegfried erg discreet, te veel man van de wereld om voor zedenmeester te willen spelen, te veel wijsgeer, te veel mijnheer —'

'Wat voor maatstaven hou jij er eigenlijk op na?' onderbreekt Dacka. 'De een heeft te véél eergevoel, te véél karakter, de ander is te véél mijnheer...'

'Te veel is altijd ongezond,' zegt zij en probeert zijn tweede borrel weg te gappen. 'Die dümmste Philosophie ist die Philosophie eines Helden, heb ik eens gelezen. En daar heb ik in deze zaak telkens aan moeten denken. Want later, toen de verloofde Schram al aan 't inkopen was geslagen voor haar uitzet, heb ik veel harder met Tilly moeten vechten dan met de tegenpartij, anders had onze heldin zich spier — pardon: in haar hemd aan de dijk laten zetten. Maar dat komt straks... Toen ze bij de Salomonsons het verhaal had gedaan van het telefoongesprek, begon die goeie, dikke Lea te gillen van verontwaardiging en zelfs de baas stak zijn armen in de lucht. In Amerika had hij op dit gebied al heel rare dingen gehoord, maar dit sloeg alles. Lea eiste heet van de naald het ontslag van dat Ungeheuer, maar hij hield zijn zinnen bij elkaar. Ontslag? Daarvoor was het nu veel te laat; dat mens zou eerstdaags zelf wel opzeggen. Ontslag? Hij was eerlijk gezegd wel tien keer van plan geweest het haar te geven, in het begin, toen de verhouding pas ruchtbaar begon te worden, maar er nog niet zo definitief uitzag. O ja, hij had het graag genoeg gedaan — mit einer Wonne! — maar hij had zijn gezond verstand weten te bewaren. Ten eerste zou het hoogst unfair zijn geweest, want zoals je dat dikwijls ziet bij zulke beesten: zij was in haar werk bijzonder knap, stak zelfs ver boven het vrouwelijk personeel uit. Ten tweede zou het de slechtste dienst zijn geweest, die hij Tilly had kunnen bewijzen; het zou de band maar versterkt hebben. Dan was ze immers om hem ontslagen,

door hèm brodeloos geworden en dus op hèm aangewezen. Zou hij haar in de steek hebben gelaten? Ten derde was de fabriek geen Kindergarten. Wat vrije mensen in hun vrije tijd deden, was hùn zaak, zolang ze niet in conflict kwamen met de belangen van het Geschäft. Ontslag om dat koppel uit elkaar te halen? Juist het omgekeerde zou je moeten doen; die twee voor minstens drie weken samen opsluiten in een luxueus verblijf, waar ze elkaar geen ogenblik konden ontlopen. Dan zou alle roze-manegeur wel vervlogen zijn en het biologisch evenwicht hersteld... En hij had al met de jongeman gesproken, verschillende keren zelfs, na de eerste geruchten, toen het nog zin had. Maar wat kon je doen tegen iemand, die je in elk opzicht gelijk gaf? Doorgaan met gelijkhebben? Zodra die domme jongen weer in de groene ogen van die blonde tijgerin keek, was hij al zijn ongelijk weer vergeten. Dat mocht een knap ingenieur zijn, businessman, organisator; van vrouwen scheen hij nu eenmaal niet het bleekste begrip te hebben. Tot zijn schade en schande zou hij nu de verkéerde soort leren kennen... Wat Tilly moest doen? Geduld hebben, dan kwam hij vast en zeker bij haar terug. Een groot vuur was snel verbrand... Dat speelde zich af op zondag en de volgende morgen zat Tilly al vóór tien uur bij me. Echtscheiding en liefst zo gauw mogelijk... Ze deed net of ik een winkeltje van die dingen hield. De kleur en het model kwamen er niet op aan; zolang het maar een echtscheiding was, liet zij alles aan mij over... Het eerste dat ik zei was: — Waarom zo'n haast? Geef die bui van Lex tenminste de tijd om over te waaien!... Ik heb het nog honderd keer gezegd. Lea heeft gehuild van kriegelheid, heeft haar een keer letterlijk door elkaar geschud; Tilly was niet te verwrikken. Als ik het niet graag deed, moest ik het ronduit zeggen, dan ging zij naar een andere advocaat en even goeie vrienden. Nu Lex haar liever kwijt was, wilde zij zich vooral niet aan hem vastklampen, geen minuut, geen seconde! Eigendomsrechten laten gelden op een mens vond zij wat al te minderwaardig, zij wenste de eer aan zichzelf te houden... Intussen had Lex Fabrie al die zelfde zondag zijn boeltje gepakt en wel op haar uitdrukkelijk verlangen, anders was zij zelf vertrokken, met Klaartje natuurlijk. Hij had voorlopig zijn intrek genomen in een hotel in Hagenburg. En de Schram kookte van energie, dat begrijp je. Zoals Salomonson verwachtte, zei ze dinsdag haar dienst al op en hij liet haar door de chef van het personeel zeggen, dat ze desgewenst ook onmiddellijk kon vertrekken, wat ze graag deed. Ze was nooit populair geweest en de laatste tijden had heel de staf haar behandeld als een vies beest. Ze huurde aan de buitenkant van Hagenburg een bovenhuisje als nid d'amour, in afwachting van haar triomfale terugkeer naar Dombergen als de fonkelnieuwe mevrouw Fabrie. Maar eerst en vooral sleepte zij Lex mee naar een Hagenburgse advocaat, onze vriend Diepenbeek, die al dadelijk een briefje schreef aan Tilly om te vragen wie in deze zaak als haar raadsman zou optreden... Ik had geen haast, begrijp je wel, ik zat op fluweel

en kon er voor Tilly de grootste voordelen uithalen, al was het ook tegen haar wil, want zij vond alles inhalig en minderwaardig. Als Diepenbeek, dat wil zeggen de Schram, wat al te weerbarstig of opdringend werd, zei ik: — Braaf zijn, kinderen, of de vertoning gaat niet door! Tilly kon ik aan het lijntje houden door te zeggen, dat ik de dagvaarding niet mocht laten uitgaan vóór alles heel precies geregeld was: de voogdij, de boedelscheiding en de onderhoudsgelden: voor Klaartje, zei ik maar, anders had ze dat geld misschien niet eens gewild. Later zei ik haar niets meer en ging mijn eigen gang... Diepenbeek kreeg het al gauw op zijn zenuwen, hij kwam er apart voor naar Dombergen: — Pauline, schiet in godsnaam een beetje op met die zaak; dat wijf maakt me gek, ze laat me geen minuut met rust! Ik ben niet veilig meer in mijn eigen huis, ik kan niet naar de w.c. of dat spook staat voor m'n neus, ik raak achter met mijn andere werk!... Eindelijk moest het er wel van komen. Intussen had ik van alle kanten gehoord wat de Schram voor een exemplaar was en ik moest wel aannemen, dat het biologisch evenwicht van Salomonson geen verschil zou maken; zij had de slappe Lex volkomen in haar macht en zou hem niet loslaten. Tilly was al bij de president geweest en de dagvaarding lag gereed om uitgebracht te worden, zodra Lex van zijn zakenreis in Engeland zou terugkomen. Maar hij kwam niet terug... Dus veel lawaai om niets, zul je zeggen. Néé, Nunky, op dat ogenblik speelde zich de grote verschrikking van mijn leven af en als ik dáaraan denk, ben ik telkens een bezwijming nabij.' Zij drukt haar handen tegen de slapen en laat haar ogen rollen.

'Vertel op,' zegt Vlimmen. 'Dan schenk ik je nog eens in.'

'Nu dan... In het begin had ik Tilly gevraagd alle papieren mee te brengen: huwelijkscontract, akten van boedelscheiding van hun erfenissen, eigendomsbewijs van het huis, testamenten, etcetera. Ze kwam met een heel stapeltje en daarin trof ik twee polissen aan, een levensverzekering tot een bedrag van — o, nee, dat mag ik niet zeggen — in ieder geval geen kinderachtig sommetje — èn een polis-ongevallen, ook lang niet mis, nog hoger zelfs. In allebei was Tilly vanzelfsprekend aangewezen als de bevoordeelde. En nauwelijks een week na de uittocht van Lex Fabrie kreeg ik een brief van Diepenbeek, waarin onder een heleboel andere wetenswaardigheden zo verdacht-terloops werd gevraagd om voor de goede orde die twee polissen even aan hem op te zenden... Aha, dacht ik, de Schram laat er geen gras over groeien; de uitkering moet zo gauw mogelijk op haar naam worden overgeschreven. Er mócht eens wat voorvallen, dan heeft ze tenminste dát nog beet, voor de goede orde... Ik werd spinnijdig en gaf er geen antwoord op: het was trouwens nog in de periode, dat ik me hield alsof de echtscheiding lang niet zeker was. Maar al gauw passeerde er geen brief en geen telefoongesprek, zonder dat er om de polissen werd gezanikt. Ik hield het slepende met de flauwste leugentjes: ik had vergeten mijn cliënte erom te vragen, maar ik zou het

dadelijk doen — mijn cliënte had vergeten ze mee te brengen, zij zou ze morgen of overmorgen even aanreiken — o ja, die polissen, ik zou eraan denken — waren die polissen nòg niet opgestuurd? Ik had het toch aan de juffrouw gezegd, enzovoort... Waarom? Het had niet de minste zin; ze hadden die polissen helemaal niet nodig. Lex Fabrie kon eenvoudig even naar het kantoor van de maatschappij gaan en daar hadden ze dadelijk een afschrift voor hem gemaakt op naam van de Schram; hij had er op kunnen wachten... Toen ik dan opeens hoorde van het ongeluk, ben ik hard geschrokken, ik was er eerlijk van ontdaan. Lex Fabrie had ik niet anders gekend dan als een charmante jongen, vrolijk, geestig, voorkomend. En dit was bepaald geen Schone Voleinding. Het volgend ogenblik dacht ik aan de Schram en aan de polissen en voor schandaal voerde ik in mijn eentje een barbaarse krijgssdans uit rond de tafel in de eetkamer. Even later schrok ik me weer stijf. O, het risico van luchtreizen was netjes in allebei de polissen opgenomen, weet je, dat had ik duidelijk gezien, want die clausules waren er aan de voet van al die gedrukte artikelen met de machine bij getikt. Dat was het niet, maar stel je voor, dat de uitkeringen tòch op het laatste nippertje waren overgeschreven op dat creatuur! De laatste vier of vijf dagen was er niet meer over de polissen gerept en het vooruitzicht van een luchtreis kon een gereede aanleiding geweest zijn. Ik vloog naar de telefoon en belde dringend het hoofdbureau in Utrecht, ik gaf de nummers van de polissen op en vroeg als advocaat van de weduwe Fabrie of ze het meteen even konden nakijken. Ja, dat kon... ik beefde over heel mijn lichaam... En na een paar eindeloze minuten: Nee, de uitkering stond ongewijzigd op naam van mevrouw Mathilde Fabrie-Klein Bentinck... Hè-hè, wat een zucht was dat!

'Dat heb je knap gedaan,' zegt Vlimmen.

'Ja,' knikt Dacka. 'Er is nu eenmaal kat en super-kat.'

'En ik begin te geloven,' gaat Vlimmen voort, 'dat de advocaterij een bij uitstek vrouwelijk beroep is.'

Pauline is bescheiden. 'Dat wil ik niet dadelijk beweren. Ik zou niet eens kunnen zeggen waarom ik tot het laatst toe zo halsstarrig op die polissen bleef zitten: het was kinderachtig. En achteraf komen aanzetten met voorgevoel en dat soort dingen is wat al te goedkoop, niet? Wat was het dan wel? Allereerst natuurlijk pesterij, dat geef ik graag toe. Die juffrouw werd mij wat te veel op haar wenken bediend en dat telefoongesprekje zat me nog altijd even hoog. Dan leek me die overschrijving ook veel te definitief. Tot dan toe was er nog niets onherroepelijks gebeurd. Als nu de polissen op haar naam waren gezet, had Lex Fabrie naar mijn idee eerst voorgoed de Rubicon overgestoken en zou de echtscheiding zeker doorgaan. Omkering van de causaliteit, zul je zeggen, maar ja, zolang er nog om die polissen gedrensd werd, was het nog niet gebeurd, en dat gaf me op de een of andere manier een veilig gevoel. De voornaamste

reden was misschien wel, dat ik het steeds niet van mezelf gedaan kon krijgen, zoals je een bijzonder weerzinwekkend of pijnlijk karweitje telkens uitstelt. Vandaag schikt het niet, morgen gaan we naar de tandarts. Ik vond het bepaald griezelig; het was of ik het mes moest aanreiken waarmee Tilly de hals afgesneden zou worden... Maar dit is zeker: als Tilly niet bij de super-kat terechtgekomen was, maar bij Floor de Correcte, Floor de Vlotte, zat de Schram op 't ogenblik lekker te grinniken op een bedrag van — uh, op een koket fortuintje. Want ik weet niet, of Tilly tot een procedure te bewegen zou zijn geweest om tenminste nog een deel te redden, de legitieme erfportie van Klaartje voor zover die in het gedrang zou zijn geraakt. In ieder geval zou Tilly dan nu niet weten hoe zij de eindjes aan elkaar moest krijgen. We moeten ons dat niet gaan indenken. En ik begrijp nog steeds niet, dat Diepenbeek er al die tijd niet aan gedacht heeft dan maar zonder mijn polissen de overschrijving te —'

'Daar heeft hij natuurlijk wel aan gedacht,' zegt Dacka. 'Maar hij wist niet wat een perfide vrouw hij tegenover zich had. De arme kerel dacht steeds maar, dat hij morgen of overmorgen de stukken zou ontvangen.' 'Dat zal het zijn geweest,' knikt zij lief. 'Maar om terug te komen op ons uitgangspunt: ik geloof dat Tilly nog altijd bezeten is van haar eindeloze verbazing over dat hondse telefoongesprek, op de voet gevolgd door die welsprekende huilbui van Lex. Na dertien jaar van veel te mooi huwelijksleven was het iets onmogelijks en dat is het nog. Verdriet, hartzeer, ja zeker, maar bovenal komt ze mij verbaasd en beledigd voor, een hondje, dat heel zijn leven vertroeteld is geweest en dan zonder enige reden opeens halfdood wordt geslagen... Zij raakt er eenvoudig niet wijs uit. De hardste slagen kreeg ze op die beroerde zaterdagmiddag en na het ongeluk wist ze met zichzelf geen raad. Moest ze hem bewenen? Dan betreurde ze meteen, dat hij niet gezond en wel in de armen van die andere lag. Jubelen kon ze nog veel minder, daarvoor was ze altijd veel te dol op hem geweest...'

Daar komt Dop binnen en dit is het einde van alle zwaarwichtigheid.

HOOFDSTUK 5

Het slachthuis mag belangrijk en onmisbaar zijn, het gebeurt zelden, dat er iets boeiends voorvalt. In de voormiddag doet Vlimmen routine-werk in het laboratorium en terwijl hij met de steekvlam een lekker bruin korstje schroeit op een verdachte biefstuk, spint hij sentimentele fantasieën rond het drama, waarvan Pauline hem het naakte getimmerte heeft laten zien. Vergeefs tracht hij zich de gestalten voor ogen te halen van de Schram, die hij zo dikwijls gezien moet hebben, en van de ontspoorde ingenieur. Hij zou nog duizenden bijzonderheden willen weten,

maar hij zal voorzichtig te werk moeten gaan; Pauline is inderdaad een geslepen heks, die hem doorheeft, voor hij het weet...

In de namiddag moet hij weer die kant uit voor de bezoeken, die hij zondagmorgen heeft verzuimd. Het is al afgelopen met de sneeuwpret; hij rijdt door een vuile, smeltende brij. Twee keer passeert hij het huis en zijn voet laat vanzelf het gaspedaal los. Maar dat zou te gek zijn! Iedere dag de dokter aan huis; 't leek wel of er een mens op sterven lag... En hij zou zich weinig zeker voelen zonder Dop of Klaartje, vooral nu hij zoveel van haar weet. Een krampachtig tête-à-tête; je denkt dat alles wat je zegt opgevat zou kunnen worden als een heimelijke zinspeling. Morgen dan maar, of liever nog overmorgen, na schooltijd... En nu heeft hij in al die bedoening nog steeds vergeten te zeggen, dat het hem 'verschrikkelijk' spijt al die last te hebben veroorzaakt. Dat is natuurlijk aanstellerij; niemand heeft erom gevraagd, dat die hond zich juist tegen zijn wagen zou te bersten lopen. Hij kan het beter zeggen bij zijn laatste bezoek, als Bobby weer helemaal in orde is, dan weet ze meteen ook zeker, dat ze geen rekening krijgt. O ja, dat wordt waarschijnlijk nog een plezierig geharrewar; zij lijdt volgens Paulientje immers aan 'hypertrofie van eergevoel'...

Bij zijn thuiskomst zegt Dientje, dat de commissaris heeft getelefoneerd, of de dokter zo vriendelijk zou zijn even op het bureau te komen.

Vriendelijk op het bureau komen, moppert hij bij zichzelf. Die heren zijn gewend aan huis bediend te worden. Natuurlijk weer een of ander snertzaakje over vleeskeuring of dierenmishandeling, waarmee ze geen raad weten. Hij zal eerst eens zien of hij het niet langs de telefoon kan klaren... Hij heeft het toestel al in de hand, wanneer hij opeens denkt aan het autorijden van Dop. Net iets voor Dombergen om dat eens lekker te gaan verklikken. De jongen is een doorn in het vrome oog; hij gaat naar de goddeloze HBS. Truus en Wessel hebben hem daarginds zonder godsdienst opgevoed en daar is niets meer aan te veranderen op die leeftijd; ze moeten jonger gevangen worden. Het zal beter zijn geen grote pantalon aan te trekken en even naar de Markt te rijden, de wagen staat nog buiten

Onderweg bedenkt hij wat hij zal zeggen. Zijn neef is al zestien jaar en een rustige burger voor zijn leeftijd. Hij moet toch ééns leren rijden, nietwaar, daarom mag hij nu en dan, op stille binnenwegen, al wat oefenen onder toezicht van zijn oom. Dat zal natuurlijk ook wel verboden zijn, maar dat wisten we niet... Alleen in de wagen? O, gisteren ja. Maar dat was een geval van overmacht. Anders had het die boer in Borveld een best paard gekost... Kom, hij gaat er zich niet dik over maken. Het blijft natuurlijk bij een vriendelijke waarschuwing en daarvoor is de kinderkamer onze goede commissaris van harte dankbaar...

Achter een loket, vooraan in de gang, zit een agent uit zijn uniform te groeien. Ja dokter, de commissaris zal er nog zijn, denkt hij en staat op

met gebaren, of ze hem geen ogenblik met rust kunnen laten. Hij was druk bezig aan het kruiswoordraadsel in De Telegraaf...

Een jaar geleden is de inspecteur Vervoort, die tijdens de zaak Van Bemmel zulke goede vriendjes met Dacka is geworden, tot commissaris benoemd en Vlimmen is er nog niet aan gewend hem in burgerkleding te zien. De ontvangst is vriendelijk, maar wel wat verstrooid, misschien zelfs een beetje verbijsterd. Ook al doet hij het niet, Vervoort ziet er uit of hij zich aanhoudend achter het oor krabt.

'Tja, dat is een heel rare zaak, dokter. Mag ik vragen of u de laatste tijd nog iets van mevrouw heeft gehoord?'

Oudergewoonte denkt Vlimmen allereerst aan zijn zuster; zij was jarenlang de enige mevrouw in zijn naaste omgeving. Is er ginds een ongeluk gebeurd en worden de nabestaanden voorzichtig op de hoogte gebracht?

'Welke mevrouw, bedoelt u?'

'Uh... uw eigen vrouw, dokter.'

'Née!' zegt Vlimmen verrast. En voor hij zich kan bedwingen: 'Is ze dood?'

Misschien klinkt het een beetje te hoopvol, want Vervoort laat een kort lachsnikje horen. Maar aanstonds trekt hij weer een bedremmeld gezicht.

'Nee, dood is ze helemaal niet; ik zou haast zeggen: integendeel... Hoe lang is het eigenlijk geleden, dat u haar nog hebt gezien?'

'Dat is ruim zeventien jaar. Ik kan me dat gezicht niet eens meer voorstellen.'

'Hebt u intussen helemaal geen nieuws van haar gehad?'

'Niets, mijnheer Vervoort, geen woord!'

'En u betaalde geen onderhoudsgelden?'

O, is het dat, denkt hij. Kunnen ze haar niet meer te eten geven? Zijn de vanoudsbekende Boomkwekerijen Tiebosch ook al op de fles? Dat wordt dan een zaakje voor Dacka...

En hij zegt: 'Kent u de hele geschiedenis, mijnheer Vervoort?'

'Ja, dat wil zeggen: de hoofdzaken en dan nog van horen zeggen, dus waarschijnlijk verkeerd.'

Vlimmen haalt in korte trekken al het oude zeer nog eens op. De laatste jaren is hij niet zo schuw meer voor het onderwerp. Bijwijlen overkomt het hem al, dat hij het drama van enige afstand beschouwt, als ging het niet hem aan, maar een ander. En zonder veel opwinding of verlegenheid vertelt hij van zijn mislukte poging tot een kerkelijke echtscheiding, die tien jaar heeft geduurd. Van de halsstarrige weigering om bij wederzijds goedvinden tot een civiele echtscheiding over te gaan. Dat het voor hem ook geen zin had te gaan procederen op grond van kwaadwillige verlating, want haar familie had al gedreigd, dat ze haar dan direct bij hem aan huis zou afleveren, alleen om de procedure te laten mislukken. Dat hij in al die kwesties nooit met haar te doen heeft gehad; alles werd bedisseld door haar 'heerbroer', die destijds kapelaan was in die

streek en intussen misschien al pastoor is geworden. Die beschouwde het in de eerste plaats als *zijn* zaak, want hij kon voor zijn aanzien en zijn carrière natuurlijk niet dulden, dat hij een zuster had die gescheiden was. En andere gronden voor echtscheiding waren er niet. Maar over onderhoudsgelden hebben ze nooit durven reppen; dat had er trouwens nog aan gemankeerd!...

De commissaris schudt moedeloos het hoofd. 'Het gaat niet om geld, het is veel erger... Ik had gehoopt, dat u het zou weten. U moet u voorbereiden op slecht nieuws, dokter... Of slecht? Ik weet het niet: misschien is het juist een oplossing.'

Vlimmen wordt ongeduldig. 'Nou, vertelt u het maar, meneer Vervoort! Ik weet, dat ik uit die hoek niet veel goeds te verwachten heb.'

'Ik wou u niet te hard laten schrikken... Nu dan, ik heb opdracht gekregen om proces-verbaal op te maken, omdat u verzuimd zoude hebben aangifte te doen bij de Burgerlijke Stand... Van een geboorte... Uw vrouw is namelijk ruim een week geleden bevallen van een zoon.'

'Wat?!' Vlimmen laat zijn mond openhangen en zit onbeweeglijk... Maar dat is krankzinnig, dat is onmogelijk!

Vervoort trekt grote ogen en knikt. Een tijdlang is het gevaarlijk stil. 'Is dat geen vergissing?' vraagt Vlimmen eindelijk.

De ander neemt een groot papier op en leest haperend: 'Johannes Maria Vlimmen, zoon van Johannes Maria en van Allegonda Jacoba Cornelia Tiebosch, geboren te Havelingen...'

Dat 'Johannes Maria' brengt Vlimmen in beweging. Die brutaliteit is ongelooflijk. Heerbroer heeft het wurm bij het Heilig Doopsel de namen van de wettige vader gegeven!... Beschouwt het als een afgedane zaak... Als staaltje van cynisme kan het ermee door...

Hij springt op, loopt gejaagd enkele passen heen en weer en gaat dan langzaam weer zitten. 'Johannes Maria,' mompelt hij, zonder het te weten. 'Ja, dat doet de deur dicht,' meent de commissaris. 'Maar dokter! Als u verlegen was om een motief voor echtscheiding: nu zal het toch niet veel moeite kosten om overspel te bewijzen, dunkt me.'

'Maar dat kind!' roept Vlimmen. 'Moet dat op mijn naam komen? Het is toch niet *mijn* kind!'

'Ja, daar ben ik nu wel van overtuigd. Dat die lui niet eens de moeite hebben genomen om u bericht te geven van die geboorte, spreekt voor mij duidelijk genoeg... En er moet natuurlijk iets aan te doen zijn, dat weet ik zeker, al ben ik geen advocaat. Van strafrecht heb ik wat verstand, maar dit is een zuiver civiele zaak en daar heeft de politie zich niet mee te bemoeien. Uw vriend Meester Dacka zal —'

'Dacka,' onderbreekt Vlimmen. 'Vindt u goed dat ik hem even opbel? En hebt u er bezwaar tegen, dat hij hier komt? U moet proces-verbaal opmaken, zei u, en ik ben wat huiverig geworden van juristerij na al wat —' 'Maar heel graag zelfs! Hij is juist zeer welkom. Dan maken we samen

het verbaal op en dan zal het zeker goed zijn. U begrijpt, dat het toch maar een formaliteit is, nu er voor de burgerlijke rechter geprocedeerd gaat worden.'

Intussen heeft hij de telefoon opgenomen en een knopje ingedrukt op het toetsenbord. 'Kijk eens of je Meester Dacka aan de telefoon kunt krijgen.'

'Ja, er gaat nog eens geprocedeerd worden,' herhaalt Vlimmen voor zich heen. 'En natuurlijk weer juist op het beroerdste ogenblik.'

'Hoe bedoelt u?'

'Dokter Dirksen is van plan volgend jaar of zo met pensioen te gaan. Dat is voorlopig nog een geheim, maar u kan ik het wel in vertrouwen zeggen. En juist vóór ik in zijn plaats moet worden benoemd, begint het geroddel opnieuw. En het gekonkel natuurlijk ook.'

'Maar lieve hemel, het is toch úw schuld niet! Wat willen ze u verwijten?'

'Ja, zo denkt u erover —'

De telefoon zoemt... En dat moet Dacka zijn, want het verontwaardigde gezicht van de commissaris klaart wondersnel op tot een vriendelijke grimas... Eigenaardig, denkt Vlimmen, dat de meeste mensen aan de telefoon net doen of de ander hen kan zien. Dirksen maakt op het slachthuis altijd van die hoffelijke buigingen voor wethouder Van der Kalck, die twee kilometer verder op het gemeentehuis zit. Zou hij zelf ook zo onnozel doen tijdens een telefoongesprek?

'— als u komt, zult u zelf zeggen, dat het zéér belangrijk is... Ja? Heel graag.'

Twee knoppen worden ingedrukt en: 'Als Meester Dacka komt, dien hem dan onmiddellijk aan, ja?' Vervoort legt de telefoon neer en zegt ten overvloede, dat Meester Dacka dadelijk hier zal zijn.

'Maar à propos dokter, u gaat toch niet denken, dat hiermee uw benoeming tot directeur van het slachthuis in gevaar is? U bent toch helemaal ingewerkt, de aangewezen man! Het gezond verstand —'

'Ja-ja, meneer Vervoort, maar gezond verstand en politiek zijn er twee. U begrijpt wel, dat ik na al dat geharrewar met die kerkelijke echtscheiding — want ik heb er hard voor moeten vechten om het zo ver te krijgen — in een verdomd slecht blaadje sta bij de geestelijkheid. Als zij er een braveren jongen dan ik tussen kunnen schuiven, zullen ze 't heus niet laten. Er zijn meer veeartsen dan slachthuizen, moet u niet vergeten. En een grote boerenpraktijk is een hard gezwog, met al die slapeloze nachten. O, ik kan het nu nog best mannen, hoor! Maar over twintig jaar gaat het niet meer zo van harte.'

'Ik zou me maar geen al te grote zorgen maken, meneer Vlimmen. Uit de beste bron weet ik, dat wethouder Van der Kalck zeer goed over u te spreken is.'

'Dat is natuurlijk heel plezierig om te horen. Dat is dan alvast één stem van de zoveel.'

'Pas op! Dat zijn meer stemmen dan u denkt.'

'Maar u kènt de streek, meneer Vervoort! Als er van mijn benoeming een godsdienstrelletje wordt gemaakt, weet ik niet waar ik blijf en u ook niet.'

De commissaris is het er niet mee eens, hij schudt weerbarstig van neen, maar zwijgt voorzichtig. Gelukkig duurt het niet lang; er wordt geklopt en de dikke agent zwaait royaal de deur open. Dacka houdt zijn wenkbrauwen strak gespannen: 'Hallo! Is 't een aanrijding?'

'Ik zou het niet direct een aanrijding noemen,' zegt Vervoort en geeft hem de hand. 'Ga zitten, dan valt u niet om. De eerste schrik van dokter Vlimmen is gelukkig al voorbij. Nu dan, bereid u voor op de schok: er is in zijn huwelijk een kind geboren en ik moet proces-verbaal opmaken tegen de wettige vader, omdat hij geen aan-'

'Néé,' schreeuwt Dacka en schiet in een krakende lach, die hij weer even schielijk onderdrukt. 'Maar dat is waanzin! Dus de verstokte maagd is hard overstag gegaan. En jij wist er natuurlijk niets van?'

'Ik hoor het zojuist,' zegt Vlimmen. 'En hoe moet dat nu?'

Maar Dacka is nog niet gekomen. 'Verrek, dat is de tweede keer, dat je een kind in de schoenen wordt geschoven. Het onheil klopt steeds aan dezelfde deur... Dàt had ik nooit gedroomd. En toch zat het erin! Al die verdrongen neigingen zijn op een zeer ongelegen ogenblik tot ontplofing gekomen... Hebt u wel eens wat van Freud gelezen, commissaris?'

'Kan dat een dik boek zijn, alleen maar over dromen?'

'Onder andere.'

'Dan heb ik het geprobeerd, maar ik kreeg zo'n heerlijke slaap van al dat gedroom.'

'Wel, volgens het evangelie van Freud moest er vroeg of laat een crisis uitbreken. En als een maagd van zekere leeftijd opeens carnaal wordt, is er geen houden meer aan. Hoe oud is ze nu? Zes-of zevenendertig?'

Vlimmen wordt er krieuwig van. 'Daar hoeven we ons hoofd niet over te breken. En de gebruiksaanwijzing kun je ons besparen; het resultaat ligt al in de wieg. Dus dat erfelijk belaste kind komt automatisch op mijn naam. Moet ik me dat volgens de heren juristen laten aanleunen of is er iets aan te doen?'

'Ja: procederen tot ontkenning van wettigheid. En dat is geen dagelijks karweitje. Ik heb het één keer gedaan; het betrof een gehuwde dame, die al een paar jaar tevoren in de verkeerde woonwagen was gestapt en al die tijd haar wettig voertuig uit het oog had verloren. Maar de vordering werd niet tegengesproken, dus het was geen kunst... Hoe lang is dat kind al geboren, commissaris? We moeten binnen de maand beginnen, als ik me niet vergis.'

Vervoort leest nog eens de inhoud van de geboorteakte voor.

'Johannes Maria,' zegt Dacka en ook zijn mond blijft er even bij openstaan. 'Dàt noem ik lef... Moeten we dat opvatten als een uitdaging?'

Dan wordt het vechten... En waarom Havelingen? Die Boomkwekerijen Tiebosch liggen toch in Vlierenbeek?' Vlimmen trekt de schouders op.

'O, wacht even!' gaat Dacka voort. 'In Havelingen staat immers dat Roomse krankzinnigengesticht?'

De commissaris knikt peinzend. Dacka praat er gauw overheen. Dat zou een complicatie zijn, waarvan hij de draagwijdte niet zo gauw overziet.

'We praten in de ruimte, we moeten eerst alle inlichtingen hebben. Dus laten we meneer Vervoort niet langer ophouden en ons voorlopig bepalen tot het proces-verbaal.'

'O, ik heb de tijd hoor,' zegt de commissaris beleefd.

En je vindt het wát interessant, denkt Vlimmen. Zou zo'n commissaris als hij straks thuiskomt, deze daverende mop niet dadelijk aan zijn vrouw vertellen?...

Het is of alle oude dwangvoorstellingen uit het begin van zijn huwelijk en uit de tijd van zijn procedure over het kind Van Bommel zich weer aan hem opdringen... Neen, hij wil zich ditmaal niet zo bezeten aanstellen. Toen alles achter de rug was, heeft hij zich diep geschaamd over zijn gebrek aan koelbloedigheid. Wat moet hij toen Dacka de keel hebben uitgehangen, met zijn somber gezeur. Het zal wel weer terechtkomen, zoals toen. Geen zorgen voor de tijd...

De twee anderen zijn al druk bezig aan het proces-verbaal... De juiste datum, dat hij zijn vrouw voor het laatst gezien heeft? Die kan hij wel vinden in de oude correspondentie en dan zal hij morgen even telefoneren...

De commissaris verklaart, dat de uitwerking van het bericht dezer geboorte op Dr. Vlimmen voornoemd hem, verbalisant de overtuiging gaf, dat bedoelde geboorte voor de wettelijke vader verborgen was gehouden...

Dat verborgen-houden is belangrijk, volgens Dacka.

En bij het afscheid verklaart Vervoort zich bereid zo nodig als getuige op te treden.

In de gladgeboende gang van het bureau moet Vlimmen zich even vermannen. Hij heeft een gevoel in zijn benen, dat hem doet denken aan de keren dat hij als kleuter rechtop heen en weer stapte over zijn bed.

HOOFDSTUK 6

Als zij in de wagen zitten, zegt Dacka: 'Ga mee een borreltje halen bij Pauline.'

Ja, denkt Vlimmen, dat is beter dan thuis Dop uit de kamer te moeten sturen. Hij heeft er nog nooit met de jongen over gesproken, weet ook niet of ze daar in Durban ooit verteld hebben van een mislukte tante. En nu zal er op school gauw genoeg gegiecheld worden over een mislukt neefje. Doodzwijgen zal hier niet de juiste manier zijn. De jongen houdt zich onnozel, maar weet natuurlijk allang waar de kinderen vandaan komen... 'Hoe moet ik nu met Dop aan?'

Dacka denkt even na. 'Weet hij al iets van de voorgeschiedenis?'

'Nee, tenminste niet officieel.'

'Ja, dan wordt het nu tijd. Anders hoort hij het eerstdaags op de verkeerde manier, voor zover dat nog niet gebeurd is. Stuur hem morgen of zo maar 'ns bij me.'

Het is vlakbij, want Dacka bewoont weer zijn eigen huis in de Eikenstraat. Terwijl zij hun jassen uittrekken komt Pauline van boven. En zij weet, ziet Vlimmen, dat de gestalte van een vrouw op haar voordeligst uitkomt, wanneer zij zo'n ruime, ouderwetse trap afdaald, zij doet het langzaam en beweegt speels haar benen, alsof zij probeert haar schoentjes uit te schoppen. Ondanks de opwinding van het ogenblik kijkt hij geboeid toe, hij vindt haar nu zeer jong, met haar smalle figuur en rond kindergezichtje. Dacka kijkt niet eens naar al dat fraais, hij praat over niets bijzonders in het spiegeltje naast de kapstok, trekt zijn das op en strijkt zijn haar glad. Vlimmen begrijpt nog steeds niet, waarom er ook aan de beste huwelijken zo gauw en zo veel sleet moet komen...

Zij duwt de deur van de zitkamer open. 'Ik lees drankzucht in al die verwilderde blikken. Wat is er gebeurd?'

'Wacht even,' zegt haar man. 'Laat ons gaan zitten en geef ons eerst een borrel. We zullen je langzaam en voorzichtig moeten voorbereiden, anders kun je 't niet geloven.'

'Ja,' zegt Vlimmen geprikkeld, 'het is een ongelóóflijk leuke mop voor Dombergen.'

'Och man, trek het je niet aan,' gromt Dacka. 'Daar sta je boven. Probeer het ook te beschouwen als een grapje. Láát ze lachen, je zult ook deze keer wel degene zijn, die het laatst lacht.'

Vlimmen heeft nog geen tijd gehad zijn gewaarwordingen te rangschikken: schrik, woede, walging en zelfs wat vluchtig leedvermaak. Maar alles wordt overstemd door de beschaamdheid van een schooljongen, wiens grootste vrees het is te worden uitgelachen. En nu geeft Meester Floris Dacka hem in overweging het als een lolletje op te nemen. Vreemd genoeg krijgt hij op het zelfde ogenblik een paar stuipachtige lachschokken, hij denkt juist aan die verrekte commissaris, die zei: — Nee, dood is ze helemaal niet; ik zou haast zeggen: integendeel...

Hij vertelt het aan Dacka, die zich eindelijk kan ontladen.

'Hè toe,' zeurt Pauline. 'Laat mij ook meelachen.'

'Hij zei het bij ongeluk, geloof ik,' praat Vlimmen er overheen. 'Waar-schijnlijk was hij geestig zonder het te weten, hij schrok er zelf van.'

Voor intieme kennissen schenkt Pauline de borrel in matzilveren ijs-coupees, die wat klein zijn uitgevallen voor hun eigenlijke bestemming. Het is haar vinding en het smaakt voortreffelijk; de drank lijkt zo veel koeler dan hij is en krijgt een kostbaar kleurtje in de vergulde holte. Nu, op het punt van inschenken, trekt zij opeens de kruik terug, duwt er de stop weer in, en geeft er een vastberaden klapje op. En zij heeft weer het

juiste moment weten te kiezen om de aandacht op zich te vestigen. De twee staarden als roofdieren naar dat ene zilveren kelkje en schenen haar te beschouwen als een noodzakelijk verlengstuk van de kruik, die al een ogenblik boven de matgulden cupa zweefde. Het is schrijnend...

'Zijn de heren van plan te zeggen waar ze 't over hebben of moet ik gaan gillen?' Het laatste woord gilt zij al bij wijze van proef.

'Wees niet zo harteloos, Pauline!' zegt haar echtgenoot. 'Dit is de gemeenste chantage. Ik ben beschaamd in jouw plaats. Geef ons te drinken vóór er ongelukken gebeuren en dan zal ik 't je dadelijk zeggen, op mijn woord van huzaar.'

Zij kijkt hem wantrouwig aan, maar schenkt.

'Gezondheid, sterkte, voorspoed,' zegt Dacka en drinkt.

'Pauline, zet die bokaal neer en luister. Ik heb de Vlim zo juist bevrijd uit de klauwen van het gerecht. Hij had in al zijn drukte vergeten een pasgeboren zoon aan te geven.'

'Nonsens!' roept Pauline.

'Ik heb gezegd, dat je 't niet zou geloven. Maar toch is die vergeten gemalin van de Vlim officieel bevallen. Mater semper certa est. Pater est quem nuptiae demonstrant. Ergo: hij is voorlopig de wettige vader. Waar heb jij je vak eigenlijk geleerd? Toch niet in Leiden, hoop ik?'

Zij is van Leiden en hij van Utrecht, wat steeds aanleiding geeft tot eindeloos gekibbel. Maar nu is er geen tijd voor; een enkele blik op de hulpeloze Vlimmen heeft haar overtuigd. Haar boos gezicht begint te stralen; zij slaat verrukt de handen ineen.

'Maar Nunky, wat fijn! Dan ben je eindelijk vrij man! Je gaat meteen scheiden, je kiest een aardig vrouwtje —'

'Juist,' zegt Dacka. 'Dat is het plezierige van al die rijkelui's-kinderen; ze hebben voor alles zulke doodeenvoudige oplossingen bij de hand. Jij hebt nog nooit voor jezelf de kost moeten verdienen, lieve schat. Maar je vindt werkelijk hier en daar nog enkele mensen, die —'

'Ja, en straks ga je weer vertellen, wat jij een honger hebt geleden. Hemelse goden, het ligt toch voor de hand, dat hij zo'n unieke kans—'

'Hoe dikwijls moet ik nog herhalen, dat hij in een ultra-roomse omgeving werkt en afhangt van een even rooms gemeentebestuur. En nu kun jij duizend unieke gronden tot echtscheiding hebben: in Rome hebben ze nee gezegd en als hij het toch doet, kan hij hier de tent wel oprollen. Tenminste zeker wat het slachthuis betreft.'

'Maar mensenkinderen, dan rolt hij zijn tent op! Hij is waarachtig toch een kerel met hersens in zijn hoofd en handen aan zijn lijf, hij zal heus niet verkommeren van armoe.'

'Je moet niet vergeten, Pauline,' kalmeert Vlimmen, 'dat op 't ogenblik het vee en dus ook de veearts niet veel waarde meer hebben: er is van allebei te veel. De dieren worden systematisch uitgeroeid; over de dierenartsen is nog geen beslissing genomen.'

'En waarvoor eigenlijk,' vraagt Dacka, 'moet hij hier heel zijn bestaan met de grond gelijk maken? Alléén om maar domweg te kunnen trouwen? Misschien vindt hij helemaal geen vrouw, voor wie zijn hart wat sneller wil kloppen, en trouwt hij tenslotte in 't geheel niet. Op zijn leeftijd wordt een normale man niet meer verliefd op elke rok, die voorbijfladdert; hij is niet meer op het gymnasium.'

Pauline lacht hem uit. 'De Vlim zou een vrouw hebben, of omgekeerd, lang vóór zijn echtscheiding ingeschreven was.'

'Hoe kun je dat in godsnaam van hier af zeggen?'

'Omdat ik het wéét. En daar hoeft je warempel niet helderziend voor te zijn. Onze Vlim is een man, die getrouwd móét zijn, voor die tijd bestaat hij maar half. Dat is te zien aan duizend kleinigheden, maar die zie jij natuurlijk niet meer. Ik zie het, wanneer hij hier binnenkomt en rondkijkt en de huiselijke sfeer aanvoelt. Als hij me zo intelligent aangaapt, wanneer ik als een filmster de trap afdaal. Eén groot, onbehouwen stuk hunkering. Ook de manier waarop hij met Dop omgaat spreekt duidelijk genoeg. En hij ergert zich wanneer jij onverschillig tegen me doet, omdat je denkt dat het groot staat. Dat vindt hij hoogst ongepast: *hij* zou het niet doen, denkt hij... Maak je niet ongerust over dat probleem; er zijn beschikbare dames in overvloed, die het gauw genoeg voor je zullen oplossen. Zodra zijn echtscheiding op de rol staat, is de jacht pas goed geopend en het eerste schot zal raak zijn.'

Vlimmen zit er sprakeloos bij, met een rood hoofd en een mislukte grijns van ongelovigheid. Hij vindt het een beetje griezelig; voor dat pientere katje schijnt niets verborgen te blijven...

'Arme kerel,' zucht Dacka. 'Weerloos overgeleverd aan alle Schrammen van het heelal.'

'O nee,' verzekert zij, 'ik ben er ook nog! En ik zal hem niet de kans geven om er de tweede keer óók zo'n snertfilm van te maken.'

'Vlim,' zegt Dacka opgetogen, 'maak je geen zorgen meer. Alles is geregeld. Je hebt niets meer te doen dan lang en gelukkig te leven.'

Zij slaat er geen acht op. 'Het mag natuurlijk geen giechel zijn van rond de twintig. Zo een zou hem alleen nemen om promotie te maken, al of niet op last van ma. Tussen dertig en vijfendertig, zou ik zeggen. Voor oudere lichtingen moeten we oppassen, want dan naderen we de categorie van de overschotjes en aflegertjes, de desperaten, voor wie elke man een man is. Misschien niet zó gevaarlijk als de heel jonge --'

'Maar je had immers je keus al laten vallen op Tilly Fabrie!' herinnert zich Dacka.

Vlimmen zou hem wel kunnen schoppen. En Pauline lijkt opeens wat bedremmeld.

'Ja, dat zou prachtig zijn, máár... Nunky schijnt niets voor haar te voelen...'

'De Straat van de Vissende Kat,' citeert haar man.

'Néé! Dat heb ik al gezien; Tilly laat hem koud. Van andere vrouwen, die hij ook maar even had ontmoet, heeft hij al heel wat meer ophef gemaakt weet je wel. En zoiets moet vonken bij het eerste contact, anders wordt het niets.'

— Zij weet al beter, vreest Vlimmen, ze houdt me voor de gek. Maar het is nu niet moeilijk de aandacht af te leiden.

'Wat ik al een hele tijd wilde zeggen, Paulientje: zouden we niet beginnen bij het begin? Ik meen begrepen te hebben, dat we eerst even twee procedures moeten winnen en voor die tijd kunnen we die arme mevrouw Fabrie beter met rust laten, is 't niet?'

'O, die procedures,' smaalt zij. 'Laat die maar aan ons over... Jullie hebben ook niks geen fantasie, zelfs niet bij de borrel. Ik was al zo aardig op weg om de bruiloft te regelen.'

'Excuseert mijn domheid, rechtsgeleerden! Maar mijn boerenverstand zegt, dat een proces nog altijd verloren kan worden, zolang het niet gewonnen is. Ik zal niet gerust zijn, vóór dat vreemde wurm is doorgehaald in mijn trouwboekje. En wie weet wat heerbroer intussen voor listen en lagen bedacht heeft. Stel je alleen maar voor, dat hij eerstdaags de madonna en het kind aflevert in de Beukenlaan; wat moet ik dan doen?'

'Kom,' lacht Dacka, die het tafereel al even voor ogen had, 'laten we ernstig blijven! Nu die lui zich al die tijd zó koest gehouden hebben, mogen we wel aannemen, dat ze in hun ongelijk zullen berusten. Ik verwacht een verstekzaakje, dat in enkele weken achter de rug is. Morgen schrijf ik naar Havelingen om een afschrift van de geboorteakte en naar Vlierenbeek om dat van het huwelijk. Dan eert rekest aan de kantonrechter om een bijzondere voogd te benoemen.'

'Wie kan dat wel worden?' vraagt Vlimmen angstig.

'Kan ons niets schelen, al was het de Paus van Rome. Waarschijnlijk een griffieklerk of iemand van de familie. Het is maar een formaliteit. Het kind wordt namelijk ook gedagvaard en kan niet voor zichzelf optreden.'

'O, ik twijfel er niet aan, dat het theoretisch wel in orde zal zijn. Maar laat ons aannemen, dat ze wèl verweer gaan voeren. In de zaak Van Bommel heb je 't steeds gehad over bewijs, bewijs, bewijs. De een moet bewijzen, de ander kan rustig afwachten, niet? En wat niet bewezen kan worden geldt als gelogen, ook al is het de zuivere waarheid. Wie moet er nu bewijzen: zij, dat ik het kind gefabriceerd heb, of ik, dat ik het niet gedaan heb?'

'Jij begint, jij stelt de eis, dus jij moet bewijzen.'

Vlimmen zit er van overeind. 'Zie je wel, daar heb je 't al! En hoe kan ik bewijzen, dat ik iets *niet* gedaan heb?'

'Onder andere door aan te tonen, dat je 't niet hebt gekund,' zegt Dacka en reikt zonder op te staan naar een band in een laag boekenkastje naast de schouw. 'Wacht even, dan zal ik 't je voorlezen... Hier hebben we 't:

de man moet bewijzen, dat hij sedert de driehonderdste tot de honderd tachtigste dag vóór de geboorte van het kind, het zij uit hoofde van verwijdering, het zij door de gevolgen van enig toeval, in de natuurlijke onmogelijkheid is geweest met zijne vrouw gemeenschap te hebben.'

'Onmogelijkheid?' herhaalt Vlimmen argwanend. 'Verwijdering?' Maar dan zijn we even ver van huis; dat is óók iets negatiefs! Waar ter wereld vind ik getuigen die onder eed kunnen verklaren, dat ik haar in die vier maanden niet één keer heb ontmoet? Ik heb niet al die tijd in de gevangenis gezeten en niemand heeft me dag en nacht in 't oog gehouden. Zij heeft blijkbaar in die periode ook vrij rondgesparteld, en hoel! We zouden best een afspraakje gehad kunnen hebben in de Hulshoutse Bossen; geen sterveling zou het kunnen tegenspreken. Ik weet zélf niet eens meer waar ik al die maanden geweest ben. Straks ga ik nog geloven dat het waar is! In ieder geval: als ik die verwijdering moet bewijzen, hang ik!'

'Niet zo stormachtig, dokter!' vermaant Dacka. 'We hebben nog andere bewijsmiddelen dan getuigen. Er bestaat nog bewijs door vermoedens en hierbij wordt het gezond verstand van de rechter aan het woord gelaten. Je begrijpt, dat ik de hele ontwikkelingsgeschiedenis in het geding breng. Het geneeskundig attest, dat ik gezien heb, over de ziekelijke afwijking van de juffrouw. De kerkelijke procedure! Daar heb je wel niet veel papier van in handen gekregen, maar als ze er iets van ontkennen, dagvaarden we heel dat heilig eskadron van Roodmantels en Pandoeren, die er bij betrokken zijn geweest, als getuigen. Dan het gemakkelijk te bewijzen feit, dat jullie al meer dan zeventien jaar niet samenleefden. Verder hebben we...'

'O ja!' onderbreekt Pauline. 'Die vrouw is steeds ingeschreven geweest in het bevolkingsregister van Vlierenbeek, niet in Dombergen.'

'Zie je', verbaast zich Dacka, 'voor zó'n geniale vondst moet je van Leiden komen!'

'Laat hem maar kletsen, Pauline,' zegt Vlimmen. 'Dat is een heel pienter idee; daar had ik niet aan gedacht en hij ook niet.'

Zij legt hem ontsteld het zwijgen op: 'Zeg dat niet, daarmee vergroot je maar dat bekende Utrechtse minderwaardigheidsgevoel.'

'Misschien,' vervolgt Dacka, 'interesseren je ook de verklaringen van Lena, van Treesje en van Dop. Zij kunnen zweren, dat de onbekende mevrouw Vlimmen nooit een voet heeft gezet over de drempel van de echtelijke woning, anders zouden ze 't geweten hebben... Kijk, als we dat alles hebben vastgelegd: de seksuele afwijking van de bruid, met als gevolg een feitelijke scheiding van ruim zeventien jaar, een procedure in Rome en een zeer vijandige verhouding tussen de echtelieden, dan hebben we de sfeer geschapen, waarin jouw vaderschap wel erg vreemd aan doet. Zeker, we hebben nog niet het wetenschappelijk bewijs geleverd, dat jij onmogelijk de vader kunt zijn, maar wel is het vermoeden ont-

staan, dat je het zeer waarschijnlijk niet bent. De rechter kan ook niet voetstoots aannemen, dat er intussen wel een voorbijgaande verzoening zal zijn geweest, of alleen maar een vluchtige ontmoeting, voor mijn part in de Hulshoutse Bossen. Dan zou je immers onverwijld bericht hebben gehad van de blijde verwachting en zeker van de bevalling. Bij zoiets wordt naar algemeen gebruik de kraampa toch in staat gesteld om van zijn belangstelling blijkt te geven, is 't niet zo?... Na dat alles kan de tegenpartij niet meer volstaan met lompweg te ontkennen, nu moet zij er iets tegenover stellen, dat het vermoeden weer te niet doet, en dus beweren, dat de echtgenoten tijdens het conceptietijdperk wèl normale omgang met elkaar gehad hebben. En dan is de bewijslast omgekeerd, dan moet zij waarmaken, dat er minstens één uitzondering is geweest op de regel, die wij hebben aangeboden te bewijzen, en dat de bruidsvlucht toch heeft plaats gehad — waar en wanneer! Nou, dat geef ik ze te doen...'

'Wel Nunky,' vraagt Pauline, 'breekt het zonnetje al door?'

'Wacht even!' zegt hij. 'We zijn er nog niet. Hoe moet ik bewijzen, dat ik géén bericht heb gehad van de zwangerschap en de geboorte?'

'Dat is heel eenvoudig. In de dagvaarding stellen we, dat de geboorte voor jou is verborgen gehouden. Spreken ze dat niet tegen, dan wordt het aangenomen. Doen ze het wel, dan moeten ze bewijzen wanneer en hoe ze jou in kennis hebben gesteld. Bovendien kunnen we ónze bewering weer door vermoedens aannemelijk maken: je hebt geen aangifte gedaan bij de Burgerlijke Stand, ofschoon je weet, althans móét weten, dat het strafbaar is. De commissaris en ik kunnen verklaren, dat jouw reactie op het bericht ons de overtuiging gaf, dat je van toeten noch blazen wist... Zo ver zal het nooit komen, maar voor alle zekerheid moet Pauline maar als je advocaat optreden, dan kan ze mij dagvaarden als de man, die het een en ander weet van je omstandigheden. Ik kan als jouw intimus toch met de hand op het hart verklaren, dat ik er iets van vernomen zou hebben, wanneer jij met je echtgenote aan de zwier was geweest, en je bovendien nog wist, dat je vader ging worden, of geworden was. Nogal geen gebeurtenis...'

'Zie je, Nunky,' troost Pauline, 'zelfs in het ergste geval zal het beter aflopen dan je denkt. Maar we verwachten geen verweer. Als ze zoiets van plan waren, hadden ze al lang geleden een advocaat geraadpleegd en die zou er ongetwijfeld voor gezorgd hebben, dat je onmiddellijk bericht kreeg, liefst bij deurwaardersexploot.'

'Zouden ze werkelijk een advocaat vinden voor zo'n vuil zaakje?' vraagt hij.

'Nee,' zegt Dacka, 'maar in de meeste vuile zaakjes weten de dames en heren heel goed, dat ze moeten beginnen met hun advocaat een rad voor de ogen te draaien. Dat doen ze trouwens ook maar al te vaak in minder vuile zaakjes, ze stellen hun geval veel te gunstig voor en verzwijgen de sterke kanten van de tegenpartij. Ze proberen hun zaak eerst

en vooral te winnen bij hun eigen advocaat. Met knotsen van leugens! En eerst als je op de zitting de getuigen van de tegenpartij hoort, weet je hoe liederlijk die brave cliënt je te grazen heeft genomen.'

Er wordt geklopt. Nelleke doet de deur open en zegt: 'Hier is de jonheer.'

'Hallo!,' zegt Dop. 'Ik zag de wagen voor de deur staan... Dag Tante Pauline. Ik dacht dat ik wel een visite kon maken. Ik dacht óók aan dat lekkere glaasje rood-met-suiker van de laatste keer... Dag Oom Floor. Ik stóór toch niet, hoop ik?'

'Nee, dit keer kom je als geroepen,' zegt Dacka met een knipoogje naar Vlimmen. 'Je oom wou juist weggaan en ik heb iets belangrijks met je te bespreken.'

'Oei-oei, Tante Pauline, wat klinkt dat ijsig! Heb ik iets gedaan?'

'Je zult wel zien, Dop,' zegt zij, 'dat je zonder iets te doen ook in moeilijkheden kunt geraken.'

Op weg naar huis besluit Vlimmen dat hij onmiddellijk Lena zal inlichten. Dat is absoluut nodig, vindt hij en wil zichzelf niet toegeven, dat hij behoefte heeft aan haar verontwaardiging. Hij is ook zeer benieuwd hoe Dop zich zal houden, als hij straks thuiskomt. Maar door de jongen kan hij zich niet laten beklagen, hij moet de ironische onverstoorbare blijven uithangen, anders verliest hij alle respect. Hoe zal Dacka al dat rare nieuws inkleden?...

Thuis kijkt hij eerst op de lei... Niet zo heel dringend; dat kan morgen wel.

Treesje komt uit de keuken en zegt, dat er een mijnheer in de apotheek zit met een hond.

Hij trekt zijn jas uit en gaat er met slepende voeten heen; zijn hoofd staat niet naar honden en nog minder naar mijnheren.

Het is een onbekend gezicht, een propere, ietwat sjofele man van rond de vijftig, met een beschaafde stem. Betere dagen gekend? En een zeer magere greyhound, verzwakt en lusteloos, de beige robe dof en vlokkig. Maar op de stoel naast die van de mijnheer ligt het afgelegde, warme dek. En de brede halsband is van goede kwaliteit. Dus een goed verzorgde hond, met een zorgzame baas, die er zelfs aan gedacht heeft het dier de dikke overjas uit te trekken in de warmte van de apotheek... Welsprekende kleinigheden, die de ervaren dierenarts in één oogopslag heeft gezien en die hem zeggen: dit is een acuut geval. Hij trekt de witte jas aan en luistert.

Tja dokter, het is nu al vijf dagen, dat hij zo goed als niets kan eten. Hij komt gretig genoeg op zijn voer af, maar na het eerste hapje jankt hij van pijn en scheidt er uit. Schijnt het niet door zijn keel te kunnen krijgen. Toch heeft hij trek genoeg, want dan staat hij eraan te ruiken en het water loopt uit zijn mond. En de dokter ziet wel, dat hij steeds maar heel

even zijn tong uitsteekt en probeert te slikken. Het drinken ging ook al zo moeilijk en langzaam...

'Wat krijgt hij gewoonlijk te eten?'

'Rauw paardevlees, dokter, en verder wat kleinigheden, overschotjes van tafel. Maar geen aardappelen —'

'Ook geen kippebeentjes?'

'O nee, dokter, daar heb ik van gelezen hoe gevaarlijk het is. In de Honden-Encyclopedie van Toepoel.'

'Juist,' knikt Vlimmen. 'Dat is een heel goed boek.'

'En wat zo vreemd is, dokter: de laatste vijf dagen doet hij zijn mond niet helemaal dicht, zelfs niet in zijn slaap.'

Nu weet Vlimmen het wel. Zij zullen hem eerst maar eens op de toonbank zetten.

'Ja, hij is veel te mager. Is hij erg afgevallen?'

'O, dokter, dat is niet te vergelijken. Hij zat goed in zijn vlees. Flinke, keiharde billen. Je kon nog wel zijn ribben zien, maar dat moet zo zijn bij een hazewind, is 't niet?'

'Ja, vet mag hij zeker niet zijn... Kunt u hem de mond zo ver mogelijk opentrekken?'

'O ja, dokter, hij is braaf genoeg. Ziet u wel?'

Met een handdoek pakt Vlimmen de tong beet en trekt haar langzaam uit... Juist, achteraan links is zij gewond en bloederig. Snel neemt hij een elektrisch lampje uit de la en laat het in de keel schijnen. En al dadelijk ziet hij, dat hij goed geraden heeft: weer zo'n klein verrassend effect, dat een dierenarts gelukkig maakt.

Maar hij zegt nog niets...

'Laat u hem maar even met rust, mijnheer.'

Hij gaat naar het instrumentarium en zoekt een lange dunne tang uit.

'Braaf, Whisky, braaf,' zegt de baas en weer wordt de bek opengesperd. Vlimmen tast met de tang achter in de mondholte en geeft een ferme ruk.

'Hier hebben we 't obstakel. En nu zal hij wel eten.'

Het is een stevige visgraat, bijna vier centimeter lang, die diep in het tandvlees stak naast een der achterste kiezen.

'Lieve hemel!' roept de cliënt. 'Wat een geluk! Ik was bang, dat het een erge kwaal zou zijn, een gezwel in zijn slokdarm of zo. En wat spijt het me nou, dat ik daarmee niet eerder bij u gekomen ben. Arme Whisky...'

Whisky, denkt Vlimmen. Dat is een sympathieke naam. En de kleur komt goed overeen... Hij heeft nu zoveel plezier gekregen in het geval, dat hij het ook piekfijn gaat afwerken. Als een tandarts! In een krom pincet klemt hij een klein propje watten, doopt het even in de jodium en stipt snel de wondjes aan. Dat staat netjes...

'Zie zo, nu kunt u hem weer aankleden.'

Het likken is nu afgelopen. Uit een trommel, die hij voor zijn patiënten

gereed houdt, krijgt Vlimmen een stuk hondebeschuit. Het dier bijt zo fel toe, dat hij verschrikt zijn hand terugtrekt.

'Hoor me dat eens aan, dokter,' lacht de cliënt. "t Lijkt wel een koffiemolen!'

'Geeft u hem niet te veel ineens, mijnheer? Anders hebt u kans dat hij gaat braken. Om de vijf minuten een beetje. Laten we zeggen: vanavond niet meer dan een pond, in vijf keer.'

En eerst wanneer hij de deur achter dit verkwikkend geval heeft gesloten, weet hij, dat hij heel de trubbel van deze koortsige avond vergeeten was.

Lena schiet het bericht in de benen. Zij laat zich zwaar neer op een stoel naast de dressoir en riep: 'Heilige Jozef, sta ons bij!'

Uiterekend de Heilige Jozef, denkt Vlimmen. Dat moet hij aan Dacka vertellen... En zij slaat de handen ineen bij dit hemeltergend schandaal. Dat er zo iets van moest komen na de beste jaren van zijn leven bedorven te hebben!

Hij wrijft het er nog eens goed in: 'En dat hoor je pas acht dagen later, bij toeval, omdat de commissaris proces-verbaal moest opmaken. Ik dacht, dat ik van m'n stoel ging... Misschien zijn ze nog brutaal genoeg om te zeggen, dat het van mij is.'

Het effect blijft uit; zij geeft een gillette en springt op. Haar Brussels lof staat in de oven!

En nu ziet hij op tegen het eerste treffen met Dop, na al die onthullingen. Een delicaat ogenblik: wat voor gezichten gaan zij trekken en wat te zeggen? Misschien is de jongen te verlegen om erover te beginnen. Wat dan? Stommetje spelen?...

Hij vergeet, dat de jeugd alleen in de toekomst leeft. Gisteren is de vorige eeuw en het idiote huwelijk van een oom, die overigens toch niet zó stom is, dateert uit de ijstijd. Dop komt rood en opgewonden aanzetten. Zijn ogen glinsteren; hij heeft een idee! Doodsimpel eigenlijk, maar je moet er op komen. Goed dat hij op weg naar huis er ineens aan dacht, want zelfs Oom Floor scheen het niet te zijn ingevallen en die is nota-bene advocaat! Die ouwe luitjes zijn allemaal zo sloom, zo weinig sportief...

'Nunky! Waarom stuur je daar geen detective op af?'

Het valt zo onverwacht gunstig, dat Vlimmen enkele krampige lachschokken moet onderdrukken.

'Een detective! Wat zou die er nog aan kunnen verhelpen?'

'Die zou toch te weten kunnen komen met wie dat rare mens een verhouding heeft gehad!'

Eigenlijk niet zo gek, denkt Vlimmen. En nu zij opeens als mannen over dergelijke dingen praten, moet hij het ook serieus behandelen. Hij herinnert zich hoe zijn 'ideeën' van zestienjarige werden weggehoond.

'Ja, dat is niet slecht bedacht. Maar in rechtszaken is het niet zo belangrijk wat je te weten komt; je moet het ook kunnen bewijzen en dat is meestal niet zo eenvoudig.'

'Maar als je iets wilt gaan bewijzen, moet je 't eerst te weten komen, is 't niet?'

'Dat is zo. Ik zal er in ieder geval met Oom Floor over praten.'

Op hetzelfde ogenblik vraagt Pauline met overdreven verbazing: 'Wat? Moet je nóg een borrel?'

'Ja,' zegt Dacka zonder op te kijken uit een boek over het personenrecht, 'ik moet courage drinken.'

'O, ik meende al te voelen, dat je niet zo heel zeker was van je zaak. Wat kan er aan schelen?'

'Die geboorteplaats bevalt me niet. Havelingen is alleen bekend door dat roomse krankzinnigengesticht.'

'En je denkt, dat die vrouw daar is opgenomen?'

'Terecht of ten onrechte. Die gestichtsartsen eten letterlijk en figuurlijk uit de hand van de geestelijkheid. En in dit geval hoeven ze zich niet eens véél geweld aan te doen, ze hebben hier te maken met een oud grensgeval. Die dame staat al jaren officieel te boek als lichtelijk aangebrand, hoewel niet zo knots, dat ze moest worden opgeborggen... Ten eerste is het een prachtig middel om het schandaal te verkleinen. Een krankzinnige kun je niets verwijten. En secundo: heb jij al eens 'n verpleegde in een krankzinnigengesticht gedagvaard?'

'Niet dat ik weet.'

'Ik ook niet. In een vermogensrechtelijke zaak dagvaard je haar curator. In dit geval is dat van rechtswege de Vlim, maar hij is tegelijk ook haar tegenpartij. Twee tegenstrijdige functies in één persoon verenigd. Daar rammelt iets, vind je niet?'

'Maar je hebt met personenrecht te doen. En in iedere echtscheiding, die van de man uitgaat, gebeurt precies het zelfde.'

'Maar dan is de vrouw in de regel niet krankzinnig. Nú is die arme hulpeloze overgeleverd aan een tegenpartij, die tevens haar wettige vertegenwoordiger en beschermer is. En niemand anders heeft het recht haar te vertegenwoordigen. Waarmee ze dus volkomen rechteloos is.'

'Je bent lieflijk aan 't kletsen, op zijn Utrechts. Om verweer te voeren heeft zij een advocaat nodig en door het simpele feit dat die voor haar optreedt, is het afgelopen met de hulpeloosheid. Verschijnt zij niet, dan stelt de kwestie zich niet eens.'

'Pardon! Zij kan verstek laten gaan en de advocaat van het kind kan de kwestie opwerpen. En in Leiden begrijpen ze natuurlijk niet waar ik heen wil. Kijk eens, daarstraks hebben we de Vlim wijsgemaakt, dat de zaak hopeloos is voor de tegenpartij; er was geen feitelijk verweer. Een fatsoenlijk advocaat zou zich schamen voor haar op te treden, nietwaar?'

Alsjeblieft, hier heb je een zuiver juridisch verweer, waarvoor de reinste maagd niet hoeft te blozen, een verweer van algemene strekking, een hooggeleerde haarkloverij, een principiële zaak, mijnheer de president, waarbij het vaderschap over die afstammeling van geen belang meer is. De advocaat van het kind heeft trouwens inderdaad het grootste belang bij normaal contact en overleg met de moeder. Alleen van háár kan hij de gegevens krijgen voor zijn verweer. Maar zij is volslagen waanzinnig, ze mag geen bezoek ontvangen, ze zit in een gecapitonnerde cel, probeert iedereen de ogen uit te krabben en antwoordt enkel nog met dierlijke kreten!... In ieder geval is dat kind dus niet in staat verweer te voeren in zo'n belangrijke zaak als zijn eigen wettigheid. En een procedure tegen een weerloze is in strijd met de meest elementaire en eerbiedwaardigste beginselen van het recht, met openbare orde en goede zeden. En we doen onmenselijk geleerd, maken hele rollen papier vuil, citeren binnen- en buitenlandse jurisprudentie, de wereldliteratuur, de oude rechtsbronnen —

'Waarna,' onderbreekt Pauline, 'de rechtbank mij kalmpjes toelaat tot het leveren van bewijs.'

'Waarna,' houdt hij vol, 'wij stormenderhand in beroep gaan en vervolgens in cassatie, alleen om het verheven principe! Daarmee wordt de Vlim gemakkelijk een jaar of drie-vier aangenaam bezig gehouden. En dat is dodelijk voor hem; hij vreet zich op. Je weet niet wat ik met die jongen heb uitgestaan in dat kinderzaakje. Dat is zowat acht jaar geleden, maar het staat me nog fris voor de geest. Hij werd er mager van, hij —' 'Jij hebt vanavond een sombere dronk,' meent Pauline. 'Natuurlijk is er geen sprake van een gekkenhuis. Het lijkt me uitgesloten, dat een vrouw zou worden opgenomen, zonder dat haar wettige echtgenoot erin gekend wordt.'

'Dat heb je mis. Alle bloed- en aanverwanten kunnen bij de kantonrechter van Vlierenbeek een verzoek indienen om haar in een gesticht te plaatsen.'

'Kom nu maar, anders wordt de soep koud. En spaar je verbeeldingskracht tot je er wat meer van weer.'

Hij neemt zijn boek mee naar de eetkamer en houdt zijn wijsvinger tussen de bladzijden. 'Het beste zal zijn, dat ik daar eens voor detective ga spelen. In Vlierenbeek ken ik wel enkele mensen; ons eskadron heeft er een paar maanden gelegen tijdens de mobilisatie. Daar zit ook de deurwaarder Offerman, die hier klerk is geweest op het kantongerecht. En een deurwaarder kent zijn volk.'

HOOFDSTUK 7

Bij het vernemen van het nieuws heeft Dr. Dirksen tegelijk met zijn bril zijn ambtelijke onbewogenheid een ogenblik afgelegd. Hij moet zeggen, dat hij stomverbaasd is. En dat Vlimmen nu toch werkelijk maatregelen moet nemen, hoor kerel! Zoiets kan iemand, die zich man wenst te noemen, niet op zich laten zitten, hij zou alle respect verliezen. Zelfs de grootste huichelaars zouden hem in de grond van hun hart verachten, ook al kloppen ze hem op de schouder en noemen hem een voorbeeld van christelijke zelfverloochening, of hoe ze dat gelieven te formuleren. Dus dat hij zich niet laat overbluffen!

'Maak je geen zorgen,' zegt Vlimmen. 'Dacka is al begonnen.'

Dirksen schudt het grijze hoofd. 'Dat is 's werelds loop. Kinderen schijnen nu eenmaal geneigd te zijn op de verkeerde plaatsen geboren te worden. Ik had er destijds graag een paar gehad... O ja, heb je nog aan die noodslachting in Hulshout gedacht?' En hij zet zijn bril weer op ten teken dat het incident is gesloten.

Vlimmen voelt zich wat gekriebeld, wanneer hij de grote slachthal binnenkomt. Maar zo achterdochtig kan hij niet zijn, bij zijn verschijnen is er geen opwinding, hoe bedekt ook, te bespeuren... Morgen zal het anders zijn, denkt hij met een zucht.

Daar ginds staat Sally Swaab, de huidenhandelaar, met wie hij van lieverlede op intieme voet is geraakt. Sally heeft zo'n plezierige, ironische kijk op het leven, vooral op het leven in Dombergen... En Dacka zei: 'Probeer het op te nemen als een grapje.' Aan Dirksen is geen eer te behalen, zal hij er met Sally over —?

Het zelfde ogenblik groet de huidenkoper hem van verre. En het gebeurt eigenlijk bij ongeluk; het is een half-bewuste reflex, dat Vlimmen antwoordt met een opgestoken vinger en een vertrouwelijk rukje van zijn hoofd. Sally maakt zich dadelijk los uit een groepje slaggers en komt gretig aanbenen.

Nu moet ik wel B zeggen, denkt Vlimmen, terwijl hij voetje voor voetje de hal uit drementelt.

'Goed nieuws, dokter?'

Nieuws wel, ja, maar natuurlijk niet goed... Hij valt niet met de deur in huis, hij probeert er een spannend verhaal van te maken: het telefoontje van de commissaris. Dop, die leert autorijden. Het paard met droes in Borveld. De jongen alleen in de wagen om een tracheotube te gaan halen. En eindelijk de klap op de vuurpijl... Hij vergeet zelfs de komische effecten niet: Dood? Nee, integendeel...

Sally kan er niet om lachen, hij trekt zijn dikke, wijze oogleden ver open en spreekt met veel nadruk: 'Zeg dokter! Ik ben zo vrij het te zeggen: dat kun je *niet* nemen!'

Vlimmen stelt ook hem gerust. Ziet iedereen hem voor een doetje aan?

'Ik ben geen advocaat,' zegt Sally dan. 'Maar is dit niet de gelegenheid om helemaal uit de narigheid te geraken?'

'Echtscheiding bedoel je. Dat is van later zorg; we moeten eerst de procedure over dat kind winnen. En je weet er alles van. Ik heb niet al die jaren dit slachthuis nagelopen voor mijn gezondheid, ik had heus gymnastiek genoeg in de praktijk en de schade moest ik meestal 's nachts inhalen. Ik heb er altijd een beetje op gerekend om hier directeur te worden, ik heb er om zo te zeggen geld in gestoken.'

'En je denkt dat je geen echtscheiding kunt wagen? Je kunt ook te voorzichtig zijn! Ieder normaal mens zal zich verbazen, als je 't niet doet. Het is godbetert nu toch ver genoeg gekomen! Wat verlang je nog meer? Poging tot moord? Bomaanslag in de Beukenlaan?'

'Nee, het lijkt me zo wel voldoende, Sally.'

'Maar geloof je werkelijk, dat ze je nog kunnen passeren? De verhoudingen op het slachthuis zijn goed; oproerkraaiers krijgen geen draad meer in de naald. Ja, tien jaar geleden was dat anders, toen dachten ze de directeur even te wippen en jou ook, doktertje, want jij was zijn trouwe handlanger, je was geen haar beter. Nu zijn de slagers en het personeel er helemaal mee verzoend, dat in dit slachthuis alles correct gaat, dat de puntjes onverbiddelijk op de i worden gezet, zo 't hoort, dat er geen verschil wordt gemaakt en de een niet moet proberen slimmer of gemener te zijn dan de ander. Nu zouden ze niet anders meer willen, nu zijn ze daar trots op! Bij ons in Dombergen, zeggen ze tegen die van Hagenburg, zou zo iets niet gebeuren, bij ons is het niet zo'n soepje. Ze slaan er nog reclame uit ook: nergens ter wereld is de vleesverzorging beter dan in Dombergen!... Kijk eens, ik spreek die mensen dagelijks, ik wéét, dat je allang aanvaard bent als directeur. Dat is voor hen een uitgemaakte zaak; ze beschouwen je om zo te zeggen als hun eigendom en ze zouden hoogst verontwaardigd zijn, wanneer hun een ander werd opgedrongen... Weet je wat jouw grote fout is, dokter?'

'Ik heb er veel, Sally.'

'Daar is er maar één die me interesseert; de rest mag je bewaren... Jij hebt niet genoeg idee van jezelf, je bent te bescheiden, je weet je waar niet smakelijk te verkopen, je maakt er niet genoeg humbug bij. Bovendien kruip je te veel in je schulp en daarom denken gewone mensen dat je op je zeergeleerde doktersafstand wilt blijven. Ik ben zo vrij om het je te zeggen. Maar dat alles neemt niet weg, dat je goed staat aangeschreven, hier op het slachthuis en bij de boeren. Je naam is gemaakt, ook zonder humbug. Waarmee ik alleen maar bedoel, dat je gerust jezelf het een en ander mag permitteren.'

'Dat is heel vriendelijk van je, Sal, maar ik word nu eenmaal niet benoemd door de slagers en de veehouders... En mijn procedure tegen dat kind zal ook wel tegen het boekje zijn. Volgens de heilige voorschriften zal ik dat vreemde wurm wel moeten accepteren, geloof ik. Nou, dat is

wat te veel gevergd, niet? Daar zullen ze geen moordzaak van durven te maken, lijkt me. Wat niet wegneemt, dat ze de tanden zullen knarsen. Maar dan echtscheiding en dat mag helemaal niet, al zegt iedereen dat het ver genoeg gekomen is... En waarom echtscheiding? Jij zegt altijd: wat koop ik ervoor? Het zou weggegooid geld zijn, als ik dan niet ging hertrouwen met een die er zedeloos genoeg voor is. En dan is het vaartuig gearriveerd, Sally!

'Zal je 't ook weggegooid geld noemen, wanneer je volgend jaar verrast wordt met een tweeling?... Ja, daar lach je nu om, maar wie garandeert je wat? En dat trouwen kan wachten tot je hier benoemd bent. Dan kunnen ze je niet meer kwijt; dat is geen reden tot ontslag. Ik voor mij geloof, dat je van de gelegenheid gebruik moet maken. Je bent nog een jonge kerel en er kan van alles gebeuren. Wie kan zeggen hoe dit wereldje er over een paar jaar zal uitzien? Als je eerst maar die echtscheiding in je zak hebt. Maar ik wil je geen verkeerde raad geven, ik heb mijn eigen zorgen. Er zit mij te veel vuiligheid in de lucht; het begint in heel Europa hoe langer hoe meer te stinken. Soms droom ik al, dat ik op mijn zesenvijftigjarige leeftijd nog moet gaan vluchten met m'n gezin.'

'Geloof jij ook al dat er oorlog komt, Sally?'

'Dat durf ik niet te geloven! Spréék me d'r niet van! Ik wou alleen dit nog zeggen: Als jou iets moest overkomen, wat God beware, dan is die dame nog altijd je erfgename. Tegenwoordig heeft de getrouwde vrouw recht op een kindsdeel en daar kun je niet áánkomen. Vraag maar na; ik heb dat kortgeleden nog beleefd bij kennissen van me. Zonder testament erven moeder en kind alles, en anders minstens de helft.'

'Ja verdomme, daar had ik nog niet eens aan gedacht! Dat kind is uitgeschakeld, zodra we die procedure gewonnen hebben, maar zij niet, zonder echtscheiding... Een motief te meer, maar het maakt geen verschil. Als ik zou gaan scheiden, voordat m'n benoeming in de Raad komt, zie ik onder anderen onze heilige dokter Treeborg er best toe in staat om er een even heilig opstootje van te maken.'

'Die vent! Wat heeft die nu achter zich?'

'Wat hij achter zich heeft? God de Vader en de Paus van Rome. Noem het maar niks. En als die gemobiliseerd worden, houden de anderen hun mond wel, dat weet je even goed als ik, Sally. Dan komt 't hele slachthuis niet eens meer ter sprake.'

'De stemming is schriftelijk en geheim, dokter! Dus ze kunnen tóch lekker doen wat ze willen. En de socialisten heb je op je hand, dat weet ik zeker.'

'Dat is voor de meeste katholieken al reden genoeg om tegen mij te stemmen. Als het zo ver komt, hoop ik, dat die goddelozen me niet al te vurig zullen aanbevelen.'

'Daar heb je gelijk aan, maar dat kunnen we wel op een akkoordje gooien met Willem Roels. En om dezelfde reden zullen er raadsleden zijn, die

stiekem voor jou stemmen, alleen omdat ze de aanstellerij van die snertdokter niet kunnen verdragen.'

'En daarmee wordt mijn benoeming een gokje. Ik ben blij, dat ik niet dadelijk heb te besluiten; we moeten die eerste procedure afwachten. Mevrouw Dacka was al even enthousiast voor echtscheiding als jij, maar hij dacht er anders over.'

'Natuurlijk. Man en vrouw moeten elkaar tegenspreken, anders is 't geen goed huwelijk.'

'Ja-ja Sally... Dus morgen of overmorgen trekken de fantastische verhalen door de stad. Daar zul je van versted staan.'

'Ik zal de lui hier wel inlichten op mijn manier. Dan hebben we alvast een kern van kletswijven, die beter weten en het ook wel zullen zeggen.'

Dat is juist wat Vlimmen verlangt en hij gaat met een lichter hart naar Hulshout. Vannacht heeft een overvloedige regen de laatste sneeuw weggewassen en de binnenwegen tot ware modderkanalen gemaakt.

Wanneer hij kort na donker naar huis rijdt, is hij reeds half besloten het slachthuis eraan te wagen en Dacka te laten procederen tot echtscheiding. In Hulshout heeft hij in de oude berkenlaan langs het kasteetje een toevallige ontmoeting gehad met de baron en aangemoedigd door zijn gesprek met Sally Swaab, nog eens het verhaal gedaan. 'Ik zou er geen minuut over mediteren,' zei Van Neerwetten. 'Er zijn tenslotte situaties die het eergevoel van iedere man te na komen.'

Tegen het middaguur was hij niet ver van de 'bloemenbuurt', een complex moderne arbeiderswoningen, en opeens dacht hij weer aan Willem Roels, die in de Dahliastraat woont... 'Je kruipt te veel in je schulp,' had Sally gezegd. 'De mensen denken, dat je op een geleerde afstand wilt blijven.'

Ja, hij zou eerst en vooral Willem Roels op de hoogte moeten brengen. Wat zou Marie ervan opkijken! Zij leeft nog steeds met alles mee en schrijft trouw met Nieuwjaar een lange brief vol stadsnieuwtes naar Durban.

Willem was niet thuis, maar kwam de dokter niet even binnen? En een hele poos was zij ontroostbaar, omdat het nu juist zo'n rommel was.

'Waar is die rommel?' vroeg hij rondkijkend. Alles even pijnlijk proper. Aan de wand nog altijd het grote, ingelijste portret van Truus met de kleine Dop...

'Och, dat zag een man natuurlijk niet. En was alles nog goed met mevrouw? Dop had zij al een paar weken niet gezien; hij scheen vergeten te zijn, dat hij altijd beloofd had met haar te trouwen, als hij groot was. Kon zij de boodschap aan Willem overbrengen?'

Ja, dat kon. Het was trouwens ook voor haar bestemd...

Een kind?! Zij greep haar gezicht met beide handen vast en stiet allerlei klagende geluiden uit.

– De buren zullen denken, dat ik haar aan 't verkrachten ben, vreesde hij al en voelde zich eerst veilig, toen even later de twee kinderen uit school kwamen. Aan de buitendeur zei hij nog: 'Als Willem dezer dagen even tijd mocht hebben om eens op te lopen... Ik zou graag eens horen wat hij denkt van een echtscheiding in verband met mijn kansen op het slachthuis, weet je wel. Hij heeft meer verstand van politiek dan ik.' Ziezo, nu was hij toch eens flink uit zijn schulp gekomen, vond hij. En Marie was hogelijk vereerd, dat was duidelijk genoeg te zien. Een beetje humbug hoorde er immers bij... Bij al zijn gepieker over echtscheiding en dorpspolitiek, heeft hij toch heel de dag zijn fantasie moeten intomen, of zij sloeg op hol met 'Tilly', zoals hij haar al heel tersluiks noemt. Maar het is nog geen verlangen, waar hij ernstig in gelooft, het is even onwezenlijk als de dromen, waarin hij kaperkapitein is, of de Nobelprijs ontvangt voor een volmaakt serum tegen mond- en klauwzeer. En telkens werd hij kwaad op zichzelf. Juist wanneer hij zich zulke illusies in het hoofd haalt, wordt hij door een grimmig lot met een harde smak op de begane grond gezet...

Als Dop nu maar thuis is, kan hij vóór het eten eindelijk die hond eens gaan verlossen van dat verband. Hij voelt er zich niet goed tegen opgewassen. Van opwinding heeft hij vandaag te veel en vooral te snel geroookt en dat heeft hem een zagende pijn in zijn achterhoofd bezorgd...

Voor hij de sleutel in het slot kan steken, gaat de deur open.

'Ha, meneer Vlimmen!' juicht Klaartje Fabrie. 'Ik hoorde u aankomen, ik dacht wel dat u het was.' Zij draait haar hoofd half om en joedelt: 'Oe-oe! Do-olf!' Dan geeft zij hem de hand en fluistert aan zijn oor: 'Lenin is *pis*.'

'Wat is Lena?' vraagt hij, geschokt en dreigend. Nu is zij toch beleefd genoeg om te blozen, ziet hij, maar zij herstelt zich vlug en doet weer even vertrouwelijk:

'Woe-*dund*, ra-*zund*... Het duurde zo lang voor u kwam en toen zijn we plaatjes gaan draaien. En Dolf wou me per se de tango leren, hij vond het beneden alles, dat ik er nog niets van kon... Of kende? Kunt u dat altijd zo precies uit elkaar houden?'

'Wat uit elkaar houden?' doet hij driftig.

'Kennen en kunnen.'

'Dat is niet aan de orde. Bepaal je tot het onheil dat je over dit huis hebt gebracht, juffrouw Fabrie!'

'Ha-ha-ha!' schatert zij. 'Die is fenomenaal; die moet ik onthouden... Nou, het ging al echt ketig en ik had er al een hoop van te pakken en toen is Lenin opeens binnengekomen, met een gezicht: *néé!* Vre-se-luk! Ze zei, dat Dolf even moest luisteren, en nam hem mee, naar de keuken, geloof ik, of naar de kelder. Het duurt al een hele poos... Vindt u dat ook erg?'

Daar is Dop, met opgetrokken wenkbrauwen, verbaasd en beteuterd. Hier geen scènes, denkt Vlimmen en trekt de binnendeur open. 'Vooruit jongens, instappen! Het is al veel te laat.'

Hij gaat in zijn bemodderde wagen zitten en kan zich even verkneuteren... Denk je even in, dat in zijn jonge tijd zo'n meisje — Truus bijvoorbeeld — had gezegd, dat er iemand 'pis' was!... Nu moet hij de geit en de kool sparen, hij mag Lena geen ongelijk geven...

Daar komen ze aanrennen; hij draagt galant haar boekentas en zij knoopt haar manteltje dicht. Al bij het instappen beginnen zij tegelijk hun hart te luchten.

'Luistert, mannen!' overstemt hij het gekakel. 'Ik weet precies wat jullie zeggen willen. Maar je moet ook een beetje begrip hebben voor Lena. Zij is nu eenmaal heel anders opgevoed dan jullie, veel en veel strenger. Volgens haar overtuiging is dat onnozele danslesje van Dop eenvoudig een schandaal! In mijn jeugd werden jongens en meisjes als jullie nooit alleen gelaten. Als een paartje ergens alleen werd aangetroffen, sprak heel het dorp ervan. Daar komt nog bij, dat twintig jaar geleden nog van alle preekstoelen aanhoudend werd gesakkerd tegen de moderne dansen. Als Klaartje toentertijd zoiets had aangevangen, zou ze waarschijnlijk naar een strenge kostschool gestuurd zijn. Dat was natuurlijk belachelijk; het is helemaal geen schandaal. Maar het is wel idioot, weet je, en daar heb je niet aan gedacht. Voor iedereen, die jullie daar had zien tandakken, is het een allerzotst gezicht. Dansen doe je nu eenmaal in gezelschap, niet als je enkel met je tweeën bent. Stel je maar eens voor, dat je ergens door de gordijnen gluurt en daar twee lui van jullie school zo bezig ziet.'

'Gunst ja, Dolf!' roept zij. 'Verbeeld je dat zo'n spook als Nel de Weerd ons gezien had. Of die draak van Bemelmans. Je zou wat horen!'

'Zie je wel. Het is dus helemaal geen wonder, dat Lena de stuipen kreeg. Als ik niet thuis ben, voelt zij zich de verantwoordelijke persoon. Heel begrijpelijk, dat die goeie ziel gechoqueerd was.'

'Tjee, daar heb ik nou geen ogenblik aan gedacht,' zegt Dop. 'Ik was stomverbaasd over al die deining. Het leek wel of er een moord was gebeurd.'

'En daar begint het ook op te lijken voor bepaalde mensen. Als bijvoorbeeld die kwezels van de overkant er de lucht van hadden gekregen, zouden ze de politie hebben opgebeld en de brandweer —'

Zij proesten het uit. De brandweer!

'Je moet nu eenmaal,' leraart hij verder, 'bij alles wat je doet rekening houden met je omgeving. De meeste mensen denken graag het slechtste van je. Lena natuurlijk niet, die wou je alleen maar voor alle geroddel behoeden.'

'Ze was natuurlijk vooral woest op mij, is 't niet Dolf?' vraagt Klaartje. 'Waarom op jou?' ontwijkt hij.

'Nou, mammi e zegt, dat meisjes altijd de schuld krijgen.'
 'Daar heeft je moeder gelijk aan,' zegt Vlimmen. 'Dat is altijd zo geweest. Ik weet eigenlijk niet goed waarom.'
 'Misschien omdat jongens niet toerekenbaar zijn,' giechelt zij... 'Au Dolf! Kun je me nog gemener stompen?'
 'Toe jongens, maakt er geen kleuterklas van... En als je moeder er zo over denkt, zal ik maar niets verklappen, h  Klaartje?'
 'O, ik zal het haar heus zelf wel vertellen, hoor.'
 'Heel goed, Klaar! Dat is de juiste manier... En laten we 't nu eens over Bobby hebben.'
 De rest van de weg laat hij haar verslag uitbrengen en heel de trubbel schijnt vergeten...
 Bij zijn binnenkomst voelt hij zich als de moordenaar die weet dat het lijk eerstdaags gevonden zal worden. Grapjes maken met de jongens, zijn enige manier om zich een ongedwongen houding te geven, gaat nu niet op. Morgen of overmorgen zou zij dan weten wat een nare komedie de leuke dokter Vlimmen hier vanavond heeft gespeeld. Dacka zei wel het als een grapje op te nemen, maar zij ziet er helemaal niet naar uit, dat ze het zou kunnen waarderen... Dus vooral geen uitbundigheid. Hij zal doen of hij veel haast heeft en het kort maken.
 Maar al tijdens de begroeting galmt het meisje: 'Mammi e, ik heb – hoe was het ook weer? – ik heb onheil gebracht over het huis van dokter Vlimmen!' En zij is niet meer te stuiten voor zij het verhaal heeft gedaan.
 't Is wat moois,' zegt haar moeder, maar het klinkt verstrooid, en Klaartje babbelt er luchtig overheen.
 'Dolf, nou durf ik geen voet meer bij jullie in huis te zetten.'
 'Kom maar gerust, hoor Klaartje,' zegt Vlimmen. 'Maar ga dan gezellig bij Lena in de keuken zitten, als ik niet thuis ben. Dan is die goeie ziel gerust en dan krijg je zeker nog wat lekkers ook. En zo is iedereen gelukkig.'
 Neen, mevrouw is er niet met haar gedachten bij. Terwijl zij de deur van de zitkamer voor hem opendoet, zegt zij zacht: 'Ik ben vanmiddag een kop thee gaan drinken bij Pauline Dacka.'
 'O ja,' zegt hij en krijgt een kleur als vuur. In drie lange passen staat hij boven de hond en probeert zijn gezicht te verbergen... Dus Paulientje heeft er geen gras over laten groeien, ze heeft ongetwijfeld heel zijn levensloop voor haar uitgestort, een lawine van indiscreties. Nu moet hij wel over de brug komen: 'Dan zult u dus het nieuws wel hebben gehoord.'
 'Ja... En ik hoop van harte dat alles goed voor u zal aflopen.'
 Het klinkt zo warm en welgemeend, dat zijn hart begint te popelen. 'Dank u wel,' stamelt hij en weet niets meer te zeggen... Die vervloekte koppijn maakt hem zenuwachtig. En die twee apen blijven maar treuzelen in de gang... Gelukkig, daar zijn ze...

Als hij het verband heeft afgenomen, betast hij voorzichtig het gezwollen schoudergewricht. Alles zit nog goed op zijn plaats en hij kan hier niet veel meer doen dan een geleerd gezicht trekken. Hij is dan ook gekomen met het vaste besluit om afscheid te nemen, voorlopig tenminste. Zijn praatje heeft hij klaar: de hond is goed aan 't genezen en dat gaat vanzelf, daarvoor hoeft hij haar niet verder lastig te vallen. Maar als zij zich ongerust zou maken over het een of ander, dan graag een telefoontje. (Nee: niet 'telefoontje', dat zou haar aan de Schram doen denken: 'seintje' is veiliger). En het spijt hem wel, etcetera...

Maar hij kan er niet toe komen. Tot zijn eigen verbazing staat hij daar bezorgd te doen over de hond en vraagt: 'Hebt u nog gemerkt, dat hij veel pijn had, mevrouw?'

Zij trekt de schouders op. 'Ik weet het niet precies. Af en toe kreunt hij een beetje. Of kreunen? Het lijkt meer op neuriën. Dan aai ik hem even over zijn schouder en hij houdt dadelijk op. Ik geloof eigenlijk, dat hij er een spelletje van maakt, uit verveling.'

Klaartje windt zich op. 'Nee mammie, dat weet je wel beter!... Weet u, meneer Vlimmen: mammie kan pijn genezen. Heus! Alleen maar door haar hand op de zere plek te leggen. Ik heb het zelf dikwijls genoeg ondervonden... Hebt u soms ergens pijn?'

'Klaartje!' roept mevrouw ontsteld.

'Ja!' zegt Vlimmen en tast naar zijn achterhoofd. 'Het gebeurt zelden, maar vanavond heb ik hoofdpijn. Maar dat gaat vanzelf over; ik heb vandaag te woest geroook... Hebt u werkelijk biomagnetische gaven, mevrouw?'

Zij is boos en verlegen. 'Ik weet er niets van, meneer Vlimmen. Klaartje heeft dat uitgemaakt. En ik heb haar zó gezegd er niet over te babbelen. Straks gaan de mensen me nog voor een soort toverheks aanzien.'

'Hè mam, doe niet zo flauw! Meneer Vlimmen mag het toch wel weten. En je hebt pas Oom Karelte nog genezen van reumatiek in zijn knie.'

'Och kind, praat toch niet van genezen! Wie zegt, dat het reumatiek was? Het is immers allemaal verbeelding.'

'Verbeelding? Oom Karelte kon haast geen voet verzetten en zag wit van de pijn... Hè toe, mammie, help die arme meneer Vlimmen nu even van zijn hoofdpijn af.' Zij pakt hem bij zijn mouw en trekt hem naar een zetel. 'Gaaf u hier maar even zitten, u zult het zien!'

'Hè ja, Nunky,' zeurt Dop. 'Toe mevrouw, probeert u het eens. Ik vind het daverend interessant.'

Vlimmen ziet, dat zij een kleur heeft van verwarring. Dat doet hem goed; nu kan hij haar te hulp komen.

'O, u moet niet denken, dat ik het belachelijk vind, mevrouw. Ik weet veel te goed, dat het werkelijk bestaat.' En hij gaat er in alle ernst voor zitten.

'Op één voorwaarde,' geeft zij toe. 'Dat het onder ons blijft.'

'U hebt volkomen gelijk. Anders staat er de volgende week een hele stoet van kreupelen, lammen en blinden op de stoep. Dus denk erom, Dop!'

'Nu dan, Klaartje Flapuit,' zegt zij, nog altijd geprikkeld, 'je zult je zin hebben, je zult je moeder een mal figuur zien slaan. Want juist nu haalt het natuurlijk niets uit. Lang niet iedereen is er vatbaar voor.'

Zij komt naast hem staan en strijkt enkele malen langzaam over zijn haar, van de kruin tot in de nek. En dan...

'Zie je wel!' juicht Klaartje.

Ja, het is duidelijk te zien. Hij zit roerloos en zijn ogen gaan wijd open van verbazing.

'Ja!', roept hij dan. 'Waarachtig! Het is werkelijk schitterend!'

Zij houdt dadelijk op. 'Zegt u dat uit beleefdheid, of —?'

Maar hij is duidelijk onder de indruk. 'Mevrouw, het is wonderbaarlijk. Ik zal u precies vertellen wat mijn gewaarwordingen zijn. Eerst voelde ik een lichte, oppervlakkige tinteling, als van een heel zwakke elektrische stroom. En dan was het of er hele wolken wegtrokken uit mijn hoofd. Er is geen spoor van over. Ik geloof nu zelfs, dat ik me nooit tevoren zo helder heb gevoeld!' En hij komt met een dartele sprong overeind.

'Dan zal ik het maar geloven,' lacht zij. 'Ik vind het prettig, dat u zich beter voelt. Maar als u straks wéér hoofdpijn hebt, moet u mij niet de schuld geven, hoor! Dan komt het van 't roken.'

Hij wil wat zeggen, maar nu barsten de jongelui los. Klaartje wist het immers wel en Dop put zich uit in krachttermen. Wat jammer dat hij zelf niet ergens pijn voelt, behalve dan in zijn portemonnee...

'Ik ben ervan overtuigd,' gaat Vlimmen dan voort, 'dat dieren er ook vatbaar voor moeten zijn. Misschien nog beter dan de mens, want zij worden niet geremd door ongelovigheid en vooroordeel... Lieve hemel, ik wou dat ik het ook kon. Het zou me vaak genoeg te pas komen, bij kreupelheid bijvoorbeeld. Want dat is een gemeen kwaaltje, dat de meest uiteenlopende oorzaken kan hebben, en maar al te dikwijls kom je er eenvoudig niet achter. Dan zou het best een onvindbaar zenuwpijntje kunnen zijn en dan was ik ermee klaar!... Er is tenminste één arts geweest die het ook kon: Mesmer, weet u wel, en naar hem is het mesmerisme genoemd, of magnetisme, want hij dacht het te kunnen verklaren met magnetische krachten. Hij heeft in zijn tijd geweldig veel opgang gemaakt, maar later is hij door de officiële wetenschap tot de grond toe afgebroken en een bedrieger genoemd. Op 't ogenblik zijn ze het weer even officieel aan 't bestuderen... Maar neem me niet kwalijk, mevrouw, wat is het laat geworden! Misschien kunnen we er later nog eens over praten, als u 't goed vindt. Ik vind het zeer belangrijk en ik dank u wel voor de geslaagde proef. Kom Dop, maak je compliment. Het is een schandaal, dat we mevrouw zo lang hebben opgehouden.'

Nu is Pauline beledigd. 'Koppelen? Zie ik er uit als een koppelaarster? Ik heb haar eenvoudig gezegd, dat ze zich niet mocht opsluiten met haar grieven. Dat het ongezond was steeds met zichzelf bezig te zijn. Zij was in ieder geval jarenlang gelukkig geweest, in tegenstelling tot mensen die nooit een kans kregen. En als voorbeeld heb ik haar toen het een en ander verteld van Vlimmen. Alles strikt onder het Leitmotiv: It is better to have loved and lost, than never to have loved at all... is dat koppelen?'

'O nee,' zegt Dacka. 'Maar mócht je van plan zijn er mee te beginnen, dan laat ik het in het volste vertrouwen aan je over.'

Tijdens de rit naar huis moet Vlimmen, die zich zo graag met zijn eigen aandoeningen had beziggehouden, Dop tot bedaren brengen. De jongeman begrijpt niet, dat mevrouw Fabrie het zo geheim wil houden. Dat vindt hij eerlijk gezegd niet sportief.

'Als ik de mensen zo gemakkelijk kon genezen —'

'Dan ging je op de markt staan en je genas iedereen aan de lopende band... Denk 'ns even na. Wat kan ze eigenlijk? Dat weet ze zelf niet, ze wist aanvankelijk niet eens, dat ze überhaupt iets van die aard in zich had. Waarschijnlijk is het ontdekt door Klaartje. Als kinderen zich bezeeren, lopen ze huilend naar hun moeder. Die aait dan eens over de geraakte plek, of geeft er een kusje op en dan moet het afgelopen zijn met huilen, dan is het over. Dat is al een oeroud spelletje. Maar Klaartje moet gemerkt hebben, dat er wat meer zat achter het spelletje en daarom werd het voortgezet, toen ze groter werd. Zonder dat zou mevrouw Fabrie het tien tegen één nooit geweten hebben. Ze weet het trouwens nog niet zeker, ze moet bij elk experiment het resultaat maar afwachten, ze heeft niets in de hand. Ze weet alleen, dat het haar in enkele gevallen gelukt is pijn te verdrijven. Maar pijn heeft geen eigen bestaan, het is het gevolg van iets anders, neem maar 'n inwendig gezwel. Die tumor kan ze niet wegstrijken! In zo'n geval heb ik wèl iets in de hand: mijn theoretische kennis, mijn ervaring en mijn operatiemes. Maar met dat al voel ik me lang niet altijd zeker van m'n zaak. Hoe moet zij zich dan voelen? En toch wou jij haar de ene zieke na de andere laten behandelen, drommen en drommen. Want zodra zoiets ruchtbaar wordt, komen al die ongeneeslijken aanzetten, lijders aan kanker, aan reumatiek en meer van die pijnlijke kwalen... Heb je nooit gehoord van de kunstschilder dokter Wiegiersma in Deurne? Dat is een heel bijzondere persoonlijkheid, uiterlijk nogal een geweldenaar, en hij moet wel een sterke indruk hebben gemaakt op zijn patiënten, want vóór hij 't wist stond hij door heel het land te boek als wonderdokter. De zotste verhalen werden verteld en geloofd; hij genas letterlijk alles! En opeens leek Deurne wel een bedevaartplaats; er moesten meer treinen ingelegd worden, er werd ook een nieuw hotel gebouwd, want hij kon de dagelijkse toeloop op geen

stukken na afwerken, hij kon de mensen ook niet weggagen. Dat heeft zo enkele jaren geduurd en het is geleidelijk afgenomen. Nou, de Wieger was er wel tegen opgewassen en bij hem kon die rage geen kwaad, hij is een knap medicus, die aan iedereen vierkant de waarheid zegt... Maar nu mevrouw Fabrie! Goed, zij heeft die reumatische oom van de pijn in zijn knie verlost, hóé weet zij niet. Gelukkig is ze verstandig genoeg om te vragen: wás het wel reumatiek? Je hebt ook gehoord, dat ze zei: Als u straks wéér hoofdpijn hebt, is het niet mijn schuld... Dat was heel goed gezien, want daar zit hem de knoop. Kijk 'ns, je kunt een hond van jongsaf slecht behandelen, je geeft hem maar juist genoeg slecht en schraal voer, dat hij net niet van honger sterft. Dat zal hij normaal vinden, wel niet plezierig, maar hij weet niet beter, hij zal even trouw en vriendelijk zijn als een andere hond. Maar als je hem eenmaal een flinke, vette kluiif gegeven hebt, probeer hem die dan niet weer af te nemen... Zo gaat het ook met haar zieken. Zij helpt een reumatieklijder van de pijn af, prachtig, maar een tijdje later komt de pijn terug. Dan wordt hij woedend op die gemene bedriegster, die hem blij heeft gemaakt met een 'dooie mus. Ze heeft hem met opzet niet goed, niet volledig behandeld, de toverkol, ze wil er een zaakje van maken. Dat wil zeggen: wanneer ze zich liet betalen, wat mevrouw Fabrie natuurlijk niet zou doen. Maar dat komt op 't zelfde neer, want dan bombarderen de dankbare patiënten haar met geschenken en wordt ze evengoed ingedeeld bij de vulgairste kwakzalvers. Zo krijgt ze vroeg of laat nog last met de justitie op de koop toe... Aan de andere kant zou ze wel een onmens moeten zijn, als ze dat simpele middelje niet even wilde proberen op iemand die schreeuwt van de pijn... En dan heb je hier te doen met een beschaafde, alleenstaande dame, die er een hekel aan heeft de aandacht te trekken! Je wordt vriendelijk bedankt... Begint het je nu duidelijk te worden? Het is juist een bewijs van goed inzicht en verantwoordelijkheidsgevoel, dat ze er niet mee te koop gaat lopen. Dus houd je aan je woord en praat er met niemand over. En je mag die openhartige jongedame ook wel waarschuwen. De narigheid zou niet te overzien zijn.'

'O, ze had er nog nooit over gekikt, hoor! Maar ik zal het haar nog eens goed zeggen.'

Juist, denkt Vlimmen, morgen probeert hij haar geweldig te imponeren met woordelijk dezelfde geleerdheid.

Thuis zitten er geen honden of katten op hem te wachten. Wel schemert er iets wits achter het matglazen venstertje van de brievenbus. Het is een hard, plat pakje in wit papier, vastgehouden door een elastiekje. Er is ook iets op geschreven: 'Aan Dr. J. M. Vlimmen met beste groeten en dank van Whisky.'

Whisky? O ja, die greyhound van gisteravond!... Hij gaat ermee de apotheek binnen. Het is een blikken doos met tien sigaren, toevallig van het merk, dat hij steeds rookt... Een doos van een gulden en die nette

mijnheer zag er wat sjofel uit. Wat vervelend, dat hij nu geen bedankje kan sturen, hij heeft niet eens de naam gevraagd...

Op het winkelpapier de naam van Somers, zijn eigen leverancier. Wellicht heeft de baas van Whisky gevraagd welk merk dokter Vlimmen gewoonlijk rookte. Straks even opbellen...

Hij kijkt naar het blinkende hoefijzer van Klein-Jantje Piggen aan de deurstijl. Dat is acht jaar geleden en het kwam in een tijd van dezelfde soort beroernis. Toen was het tienduizend gulden, nu zijn het tien sigaren, maar het geeft hem toch eenzelfde warm gevoel... Vanochtend heeft hij tegen deze dag opgezien; het is heel anders gegaan, dan hij zich had voorgesteld. Wat zal het morgen zijn?

HOOFDSTUK 8

Maar ook de volgende dag brengt een gelukje.

Het praatje is nauwelijks zijn ronde begonnen, of het wordt gesmoord door een dorps historie, die veel geuriger en pikanter is, een scabreus geval, alleen voor volwassenen.

De arts Treeborg is nog steeds een gezworen vijand van Vlimmen. Waarom? Misschien uit gewoonte. Zij zien elkaar zelden en dan nog uit de verte, maar Treeborg zal geen gelegenheid laten voorbijgaan om te schimpen op die 'gescheiden' veebonk met zijn geïmporteerde dokterstitel. En het wordt er niet beter op, naarmate zijn politieke en sociale bedrijvigheid toeneemt. Hij is zijn overleden schoonvader, de fabrikant Huybrechts opgevolgd in de gemeenteraad, de Provinciale Staten en de voogdijraad, hij heeft bestuursfuncties in alle belangrijke roomse organisaties van stad en omgeving. En voor ingewijden zegt het genoeg, dat hij voorzitter is van de R.K. Kiesvereniging.

Met dat al vaart zijn praktijk er niet wonderwel bij. Dokter Treeborg schijnt voor alles tijd te hebben, maar het is al een oud praatje, dat ge hem 's nachts niet moet lastig vallen voor spoedgevallen en daarom is men geneigd hem ook overdag met rust te laten. Het ziet er naar uit, dat hij beter zijn loopbaan had gezocht in de politiek dan in de geneeskunde. Zijn mondwerk is ervoor geschikt, hij weet de gemeenplaatsen vlot genoeg aaneen te rijgen en beschikt altijd over de nieuwste. Ook heeft hij er slag van anderen voor zich te laten werken en deinst niet voor het domste boerenbedrog terug.

Zijn bedoeling is geen geheim. Hij schudt het hoofd over de kamerleden, die uit het district Dombergen zijn gekozen, heel brave mensen, daar niet van, maar wat ging er van uit? Kijk, als *hij* in de Kamer nu eens zijn oordeel had moeten geven over de wijziging van de werklozensteun... En dat is niet alles. Hij vindt het belachelijk, dat een land als dit, dat toch voor beschaafd wil doorgaan, nog altijd geen afzonderlijk Ministerie van Volksgezondheid

bezit. Hierin is België ons zelfs vooruit... Hij is ook voorzitter van de R.K. Bond van Grote Gezinnen en hier begint het verhaal:

Toen jaren geleden de kapelaan-geestelijk adviseur van deze vereniging hem kwam vinden om hem voor deze functie te winnen, achtte Treeborg zich voor het eerst in zijn leven niet de aangewezen persoon. Hij had tot zijn spijt geen groot gezin. En hij begon zeer geleerd uit te weiden over een uitzonderlijk mankement in de organen van zijn vrouw, opgetreden na de tweede bevalling, met gevolg dat zij helaas geen kinderen meer mocht verwachten. Al het mogelijke was natuurlijk geprobeerd; alle beroemdheden in den lande waren er aan te pas gekomen, vergeefs. Dat had hij trouwens die lui tevoren wel gezegd, maar ja, hij wilde niet de geringste kans verwaarlozen en ten volle verantwoord zijn...

De kapelaan wipte er soepel overheen. Alleen de goede intentie telde immers! En het zou zowel de werfkracht als het aanzien van de bond belangrijk verhogen, wanneer een vooraanstaand medicus zich met de leiding wilde belasten.

Op de 'constituerende' vergadering, waar een voorlopig bestuur zou worden samengesteld, wees hij in alle bescheidenheid op hetzelfde bezwaar en sprak weer over de baarmoeder van mevrouw Treeborg of het een boterham was, zodat de brave vaders van grote gezinnen er wat verlegen mee waren. En hij heeft zich lang laten bidden, wel vijf minuten.

Bij de geringste aanleiding herhaalde hij de zelfde uiteenzetting, hij schreef artikelen en hield lezingen, krioelend van potjeslatijn, waarin kleine gezinnen aangespoord werden groot te worden en de onvruchtbaren sterk afgekeurd, met uitzondering dan altijd van de onfortuinlijken, die door een fysisch gebrek van een der echtgenoten verstoken bleven van het geluk een rijke kinderzegen te vergaren. Op dit fysisch gebrek vergat hij nooit een persoonlijke nadruk te leggen en iedereen wist het nu wel...

Intussen is ook bekend, dat dokter Treeborg bij de volgende verkiezingen geplaatst zal worden op de groslijst voor de Tweede Kamer. En de vooruitzichten zijn lang niet slecht. Wel heeft hij aan vijanden geen gebrek en bij de massa van politieke onverschilligen is hij ver van populair, maar in Dombergen weet het overgrote deel van de kudde niet eens hoe gemakkelijk iemand door een betrekkelijk klein groepje kiezers in de Kamer kan worden geloodst. Slechts een minderheid van het Dombergse kiezersvolk is lid van de Kiesvereniging en hiervan is het ook maar een gering deel, dat de moeite neemt te gaan stemmen over de rangorde der kandidaten. En in de vele organisaties, die Treeborg beheerst, wordt dan wel heimelijk het 'wachtwoord' uitgegeven om ervoor te zorgen, dat 'onze' kandidaat een verkiesbare plaats bereikt.

Dat ging allemaal goed, tot de dokter dezer dagen last kreeg met zijn beerput, een put die hij niet kan verlooehen, want hij bewoont een vrijstaand huis in het Villapark. En vandaag zeggen die van Dombergen:

Hij is altijd de enige haan geweest in dat hok.

Vochtplekken op een kelderwand. De aannemer Schuurmans had het gauw gezien: de beerput moest worden leeggemaakt en van binnen opnieuw bezet. Geen fris karweitje, nee dokter, maar er was geen andere oplossing...

Dan maar zo gauw mogelijk en het raac'slid Treeborg werd natuurlijk ook zo prompt mogelijk bediend. De tankwagen van de gemeente kwam al aanrijden, toen de metselaars maar juist de put hadden opengelegd. De eerste man, die er toevallig eens in keek, deed hevig verschrikt, en riep: 'Nee, dà bestao nie! Da moet 'n abuus zijn!', waarop de gemeentewerklieden ook eens kwamen kijken. Een ogenblik later zwijmelden zij van het ene been op het andere, in dwaze kringetjes rond, krampend van ingehouden pret, met nu en dan een schuwe blik op de zorgvuldig gesloten vensters. Even kraakte er toch een harde lach, toen een van hen zei, dat het potverdomme een gróót gezin was...

De brievenbesteller Oerlemans, die een kwitantie had geïnd — als naar gewoonte aan de zijdeur voor de praktijk, naast de keukendeur — werd met geheimzinnige knipoogjes naderbij gelokt. Hij is strijdend socialist en heeft de laatste keer op de kandidatenlijst voor de gemeenteraad gestaan, wat hij zich als onberispelijk staatsambtenaar in Dombergen zonder groot gevaar kan veroorloven. Fel gebeten als hij was op die vuile, reactionaire jezusverrajer, kon hij niet eens lachen van wraaklust...

Na hem was het de groenteboer Piet Basters, die op aandringen van de dokter lid van de Bond van Grote Gezinnen is geworden. Maar deze onschuldige vader van tien kinderen had geen verstand van die dingen en begreep niet wat er te lachen viel, hij bleef maar vragen wat voor bezunders dat was en kreeg niets dan zotternij te horen.

Aan deze vrolijkheid werd een eind gemaakt door de komst van Torkens, opzichter bij de Reinigingsdienst en uitgezonden om te zorgen, dat de invloedrijke dokter toch maar vooral niets te reclameren zou hebben. Om zijn gezag niet te schaden glimlachte hij zeer gematigd, maar bij zichzelf begon hij al naar geestigheden te tasten voor zijn verslag, straks op het bureau. De ingenieur Smeets zou het besterven, die had immers nog een rekeningetje te vereffenen met die bemoeial van een Treeborg, zou er wel direct mee naar de wethouder lopen. En hij, Torkens zou natuurlijk door iedereen worden aangesproken, hij had het met eigen ogen gezien en kon er een eed op doen. Want geloof maar gerust: dat werd een overweldigend succes. Het was me dan ook een godsliederlijke komedie, die meneer de dokter al die tijd had gespeeld.

Even later begon de motorpomp te ronken. En zo nam, tegelijk met de prikkende ammoniaklucht van de beerput, het schandaaltje zijn vlucht en bracht tranen van onzalige vreugde in de ogen van alle Dombergenaren, die erop belust waren. En dat is een slordige meerderheid, ruimschoots voldoende voor één kamerlid...

Als Vlimmen 's middags van het slachthuis komt, wordt het geval behandeld langs de telefoon. Hij moet op zijn woorden passen, want Dop zit in de voorkamer aan de schrijftafel.

'Ik ben al door vijf lui opgebeld,' zegt Dacka, 'onder de naïefste voorwendseltjes. En zojuist ontmoette ik Smeets, je weet wel, de ingenieur van Publieke Werken. Het verhaal wordt steeds kolossaler. Ze spreken van dui-zen-den exemplaren, een oogst van jaren en jaren, één veld van paddestoelen, die elkaar verdrongen. Daaronder zou dan nog de ene laag na de andere gezeten hebben... Zeg, hoe kan dat eigenlijk, hoe komt dat?' 'Heel eenvoudig,' zegt Vlimmen en gluurt eens voorzichtig naar Dop, die haastig aan 't pennen is in een schoolschrift. 'In die dingen ontwikkelen zich rottingsgassen en zo komen ze als opgeblazen ballonnetjes een plaats zoeken aan de oppervlakte.'

'O juist ja... Nou, die Smeets vloede over van bijzonderheden. Zo'n tankauto van de gemeente kan een put niet helemaal leeg krijgen; er blijft altijd een restant van bijna tien centimeter staan en dat moet er dus op de ouwe boerenmanier uitgeschept worden. De aannemer wist dat wel, hij had er ook voor gewaarschuwd en Treeborg was op het idee gekomen, dat ze met dat overschot zijn bloembedden zouden bemesten. Maar toen ze klaar waren met pompen, was zowat heel de verzameling op de bodem blijven liggen... Dat kan dus wel kloppen?'

'Ja, natuurlijk! Ze blijven steeds bovendrijven en die zuigslang moet een eind beneden de oppervlakte blijven. Daar zullen er niet veel ontsnapt zijn.'

'Precies. En volgens Smeets viel er zo goed als niets meer te scheppen; ze hebben die dingen er eenvoudig uit moeten harken!'

'En over de bloembedden?' vraagt Vlimmen.

'God bewaar me: néé, zo ver is het niet gekomen. Jammer genoeg, zegt Smeets... Een van zijn opzichters was ter plaatse en die heeft aan de metselaars van Schuurmans gezegd, dat ze beter een kuil konden graven in de tuin. Maar je begrijpt, dat die kerels er plezier in hadden om het zo moeilijk mogelijk te maken. Er was eenmaal gecommandeerd, dat de bloembedden ermee bemest moesten worden. Dat durfden ze nu niet goed meer, maar ze wilden er ook niet op hun eigen houtje van afzien. De oudste heeft toen aan een dienstmeisje gevraagd, of hij zijn baas even kon opbellen. Dat kon. En aan Schuurmans zou hij gezegd hebben, dat hij over de telefoon niet kon uitleggen wat er gaande was, maar het was wel nodig, dat meneer even kwam kijken. Want de dokter was niet thuis en met mevrouw kon hij er niet over praten: daarvoor was het gevalleke 'n bietje te *kiem* (delicaat). Schuurmans kwam en dacht er het zijne van, maar was wijs genoeg om direct een massagraf te laten graven... Even goed is het een verschrikkelijke toestand. Smeets was al jarenlang aan 't zieden, omdat Treeborg hem 'n keer in openbare raadszitting op de pot heeft gezet – ten onrechte, naar het schijnt. Op 't ogen-

L

blik jubelt hij het verhaal rond, hij komt handen of liever monden te kort. Heel Dombergen schatert ervan, maar zó veel gevoel voor humor heb ik niet, weet je, ik kan er niet om lachen, al heb ik Treeborg altijd een braakpoeder gevonden. Grote goden, wat een samenleving! Ik weet niet wat ik het afschuwlijkste vind: de hemelgergende huichelarij van meneer de dokter, of het nare tafereel van z'n ontmaskering, die baldadige bevui-ling van het intiemste, dat er in je leven bestaat, ik bedoel heel die lolli-ge bende, die nu zo lekker aan 't snuffelen is tussen andermans beddela-kens. Mensonterend!

'Ja, hartverheffend is het niet. Maar je kunt die twee dingen niet van elkaar losmaken; het een is het gevolg van 't ander. Als die vent niet altijd zo brutaal de hemelhoer had uitgehangen — (o jee, dat is verkeerd, maar Dop schrijft gelukkig even snel voort) — als hij een gewone, vlotte jongen was geweest, die zich niet beter voordeed dan hij was, zouden die werk-lui er heus niet zo'n helse keet van gemaakt hebben. Het is waar-achtig niet de eerste keer; ze hebben onvermijdelijk het zelfde fenomeen al tot vervelens toe aangetroffen in andere putten, en je hebt er nooit wat van gehoord... Je kunt er niet om lachen, zeg je, maar ik kan er nog minder om huilen. Dat knaapje heeft me altijd belasterd en tegenge-werkt en —'

'Ja, jij zwijmt erbij. Hij is nu opeens veel minder gevaarlijk voor je ge-worden, stel ik me voor. En jouw nieuwtje is niet eens op de voorpagina gekomen, het staat in heel kleine lettertjes ergens op de vierde bladzijde. Je komt in al die drukte nauwelijks aan de beurt.'

'En sta je me dan toe, dat ik me in stilte wat verkneukel? Ik doe me liefst niet beter voor dan ik ben; je ziet nu weer eens hoe gevaarlijk het kan zijn.' 'Toegestaan, maar doe het dan zachtjes. Ik kon daarstraks onze triom-fantelijke Smeets niet goed uitstaan.'

Dop slaat zijn boeken dicht en gaat de kamer uit, geheel verzonken in zijn drukke besonjes.

'Ik ben benieuwd,' zegt Vlimmen, 'of Treeborg het zal bestaan om nog eens met de voorzittershamer te gaan zwaaien op een vergadering van de bond voor grote gezinnen. Als hij dat doet, begin ik voor het eerst in m'n leven wat respect voor hem te krijgen. Zo'n koelbloedigheid grenst aan heldenmoed.'

'Hoezo?' vraagt Dacka. 'Wat let hem eigenlijk? Hij neemt eenvoudig geen kennis van al het geroddel en zet de zaak op dezelfde voet voort.'

'Nee, zó eenvoudig is het niet. Jij verstokte ketter weet niet eens hoe verschrikkelijk het wel is. Deze steunpilaar van kerk en maatschappij gaat iedere zondag zo demonstratief mogelijk ter communie. En dat mag je alleen, wanneer je in staat van genade bent, dat wil zeggen: als je op dat moment geen doodzonden in voorraad hebt. Die doodzonden raak je alleen kwijt door te gaan biechten, maar dan moet ook de hele verzame-ling naar boven komen; je mag er niet één achterhouden, anders is het

een heiligschennende biecht, al of niet gevolgd door een heiligschennende communie... Mannekelif, dat is om van te rillen!

'Ik heb gerild,' zegt Dacka. 'Vertel verder.'

'Nu dan: wanneer gehuwden met voorbehoedmiddelen werken, begaan ze een afgrijselijke doodzonde, zó erg, dat hun de sacramenten worden geweigerd, als ze niet onmiddellijk ermee ophouden. Dan zijn ze dus zo goed als in de ban... Heb je dat stevig vast?'

'Ik verbleek ervan.'

'Op 't ogenblik proberen alle kwezels van Dombergen en omgeving uit te rekenen in wat een verbluffende omvang de dokter doodzonden op doodzonden heeft gestapeld: tweeënvijftig heiligschennende communies maal zoveel jaren sedert de laatste bevalling... Je kent Dombergen toch 'n beetje, je weet hoe lieflijk en discreet de kinderkens van onze goede moeder de heilige kerk met elkaar omspringen. Zijn vele vijanden, zijn benijders en in 't algemeen de ware fanatieken blijven zolang in die beerput roeren, tot de geestelijkheid wel móét ingrijpen. Zo niet, dan steken ze de koppen bijeen en dreigen met massadesertie uit al die vrome verenigingen, waarin hij haantje-voorop is; in de eerste plaats de grote gezinnen, want die lui heeft hij wel het meest bezwendeld met zijn gepreek over het immorele en zondige van geboortebeperving... Nee broeder, die vlieger gaat niet op. Als hij het aandurft de zaak te negeren, wordt hij erover aangesproken; wees ervan overtuigd. Hij zal nu eerst zo gauw mogelijk voor zijn gezondheid een tijdje naar Zuid-Frankrijk moeten en dan zal zijn toestand helaas niet meer toelaten, dat hij zich nog langer verdienstelijk blijft maken voor kerk en staat.'

'In godsnaam dan maar,' zucht Dacka. 'We zullen erin berusten. Dat is dat en om terug te komen op je testament: neem Notaris Boomke, hij is een breed en vrijzinnig man. Ik zal hem tevoren van alles op de hoogte brengen, zodat je maar hebt te tekenen. Wie wil je als erfgenamen: Truus of Dop of allebei?'

'Ik had gedacht alleen Dop... Ik zal je bij gelegenheid wel eens breedvoerig uitleggen waarom.'

'Dat gaat me geen bliksem aan, maar ik begrijp het wel. Je wilt voorkomen, dat het riddergoed al te veel verkaveld wordt. Truus zou het te zijner tijd natuurlijk over de hele bemanning verdelen. En alleen Dop is eigenlijk iets van jou; die twee andere peuters zeggen je betrekkelijk weinig. Bovendien hebben zij nog altijd een echte vader.'

'Juist meester, dat heb je goed begrepen. En je vindt het redelijk?'

'Absoluut. Ik had het trouwens al verwacht. En Truus zal het ook wel zo begrijpen, als het ooit zo ver komt... Dop heet Rudolf, heeft hij nog meer vóórnamen?'

'Hij heet Rudolf Jan.'

'Dat is voldoende: je neef Rudolf Jan Dautzenberg, zoon van wijlen Paul en van Geertruida...?'

'Gertrude Helena Vlimmen... En wacht 'ns even. Het kost me nu geen cent om royaal te zijn. Moet Lena niet een aardigheidje hebben? We moeten immers uitgaan van de gedachte, dat ik eerstdaags m'n nek breek.' 'Ja, dat is wel aan te bevelen. Straks is het nog oorlog ook en bestijgen we het strijdros. Jij tenminste, want mij hebben ze voor de verandering weer eens ingedeeld bij de huzaren op de fiets. Hoeveel had je gedacht?' 'Niets, ik denk er nu pas aan. En praat niet over oorlog, want dan raak ik de tel kwijt... Tja, ik ben niet rijk genoeg om heel haar toekomst te verzekeren. Wat zou je zeggen van tweeduizend gulden?' 'Maar dat is prachtig, meneer-dokter! Ik beschouw het als mezelf aangedaan, dus van harte bedankt. Lena behoort immers nog steeds tot mijn stam; jij hebt haar eigenlijk maar te leen en het zou onmenselijk zijn, als ik haar liet verkommeren.' 'Ik krijg al sterk het gevoel,' zegt Vlimmen, 'dat ik te veel ben op deze wereld.'

HOOFDSTUK 9

Loodgrijs is de lucht en groengrijs het kale landschap, waar Dacka naar zit te turen door de coupéraampjes van de boemeltrein naar Vlierenbeek. Zojuist is hij de grens van de zandgrond gepasseerd en rijdt nu door de onafzienbare polders van het noordwestelijk, het 'hollandse' deel van Brabant. En nu hij zijn ruim twintig jaar oude herinneringen aan het dorp ophaalt, is hij geneigd aan te nemen, dat de grondsoort het karakter bepaalt van zijn bewoners. Hier wonen misschien geen zuiver-Hollandse boeren, maar op Brabanders lijken ze nog veel minder: teruggetrokken, stug en belangrijk groter van postuur dan de boertjes van de zandbodem.

Vlierenbeek is niet groot, maar rijk, een beduidend centrum van vlasbouw en ook suikerbietenteelt, als hij zich niet vergist. De gemeente heeft een kantongerecht van de zoveelste klasse, wat kwijnende middenstand, saamgeschoold rond het marktplein, en betrekkelijk weinig, maar vrij grote boeren in zeer burgerlijk gestoffeerde huizen.

Destijds was hij ingekwartierd bij Dries Matheesen, tezamen met een andere kornet, een originele Van Duylen tot Everlo, en nog een adjudant-onderofficier. Ze kregen er ieder voor zich een keurig logeerkamertje met zware mahoniehouten meubelen... En terwijl dit huis hem weer voor de geest komt, valt hem nu eerst in, dat het oorspronkelijk uitsluitend boerderij moet zijn geweest. Maar de boer werd rijker en rijker en hij wist met zijn woonruimte geen raad, toen hij heel zijn bedrijf had overgebracht naar zijn nieuwe bijgebouwen, enorme schuren, waarin genoeg plaats overbleef voor het stallen van een heel peloton paarden. Zo waren bijna alle boerenwoningen van het dorp, brede huizen met een

later aangebrachte mansarde-kap of een alleen aan de voorkant opgetrokken bovenverdieping, terwijl van achteren het dak als van ouds neerdaalde op de gelijkvloerse behuizing.

Er lagen toen twee eskadrons met de regimentsstaf en van de reserve-officieren behoorden de meesten — waaronder ook onze Van Neerwetten — tot de landadel, mensen die zich voor landbouw interesseerden en met boeren konden opschieten, om de simpele reden dat ze het zelf ook waren, op hun manier. Allen waren zeer tevreden over hun proper en gezellig kwartier, maar verbaasden zich, omdat al hun pogingen tot toenadering doodliepen. De kwartiergevers waren beleefd en voorkomend op een duidelijk afwerende manier en hun gedwongen gasten kregen de familie na de eerste kennismaking nog nauwelijks te zien. Bij hun dagelijks komen en gaan scheen het hele huis opeens uitgestorven. Ze begrepen er niet veel van, maar waren ook te veel mijnheer om verder aan te dringen. De regimentscommandant heeft eens gezegd: 'Geef mij maar de vrolijke disorde van het arme Brabant.'

Maar Dries Matheesen vormde een uitzondering, hij was gezellig en vooral praatgraag, misschien juist doordat hij geplaagd werd door een licht spraakgebrek, dat trouwens geheel verdween, wanneer hij eenmaal goed op dreef kwam. Ongetrouwd, bewoonde hij het grote huis met zijn moeder en twee meiden, gezusters van de zandkant, kleine, vlugge rakkers, die lachten en stoeiden met de huzaren, wanneer de oude boerin, die zij juffrouw moesten noemen, niet toekeek. Heel het dorp zag er zo gereformeerd uit, dat de jonge kornet Dacka slechts bij het zien van die twee lollige deerns weer kon geloven, dat hij hier in Brabant zat en heel de gemeente van voor tot achter rooms was, zij het dan op een zeer calvinistische manier. En met al zijn vrolijke grapjes is hij die twee maanden er nooit in geslaagd een zweem van een glimlach te brengen op het zure gezicht van de vrome 'juffrouw'. Maar al kort na de eerste week van de legering moest de kwartiermeester deze rijke bazin eens duidelijk zijn mening zeggen over de brutale hoeveelheid water in de melk, die zij leverde aan de troep... Dries was heel anders, zuinig als alle boeren, maar niet schraapzuchtig. Eenmaal per week verwachtte hij zijn drie gasten aan tafel om gebraden haantjes te eten. Naast zijn vier zware, Belgische merries hield hij een rijtuigpaard voor de dogkar of de ouderwetse, gesloten koets en bij goed weer reed hij iedere zondag naar Bergen op Zoom. Ook was hij sociaal genoeg om zich op aandringen van de pastoor te laten benoemen tot gemeenteraadslid, kerkmeester, dijkgraaf en meer van die lastposten. Nee, hij was helemaal geen echte Vlierenbeker... Een van zijn vele verhalen is Dacka altijd bijgebleven:

Het was juist in het eerste jaar van de persoonlijke dienstplicht, dat Dries Matheesen er inlootte, tezamen met een gelijkwaardige boerenzoon van het dorp, Jan Romer. Het was een hele gebeurtenis, de eerste maal in de geschiedenis, dat jongens van hun aanzien soldaat moesten

worden. Men vond het een schreeuwend schandaal, maar de wet was niet te omzeilen; al zouden ze duizend gulden betaald hebben voor een remplaçant, het had niet gebaat. Over de andere lotelingen, allen landarbeiders werd niet gesproken, voor hen maakte die onzalige wet geen verschil.

De twee slachtoffers kwamen terecht bij het Zesde in Breda, bij de zelfde compagnie, op de zelfde chambree en hun kribben stonden naast elkaar. Omdat de Vlierenbikers even lang waren, kwamen zij ook naast elkaar te staan in het gelid, aan het hoofd van de sectie, en zoals dat bij de troep gaat, werden ze dus ook meestal samen aangewezen voor uitzonderlijke diensten als wachtbeurten, korvees en patrouillegang.

Dat alles kon nog gedwongen onafscheidelijkheid genoemd worden, maar ook buiten dienst schenen zij met een ketting aan elkaar geklonken, ze gingen samen de stad in om naar de meisjes te kijken — zonder er aan te komen, wel te verstaan — samen met verlof en samen naar de kerk...

'Heel onze diensttijd hebben we als broers geleefd,' zei Dries. 'Wat zeg ik? Als een Siamese tweeling! Hij deed in alles precies wat ik deed. Als ik in de kantine een kantboek of een sigaar kocht, dan hij ook. Ons zakgeld was krek even groot; we hadden even goed uit één portemonnee kunnen betalen.'

En sinds het ogenblik dat zij, afgezwaaid en zwaar bepakt, afscheid namen op de markt van Vlierenbeek, had Dries zijn trouwe kameraad niet meer te spreken gekregen, toen al vijftien jaar lang. Wat hij al die tijd nog over Jan Romer had vernomen was uit de monden van meiden en knechts gekomen...

Daar kon Dacka niet bij; dat moest een bepaalde oorzaak hebben. Hij begon vragen te stellen: Was er in de laatste dagen van hun dienst dan niets gebeurd, waaraan die man zich gestoten kon hebben?

In 't geheel niet! Hij was trouwens helemaal niet kwaad. Ze zagen elkaar alleen in de kerk en dan knikten ze heel vriendelijk, uit de verte, zoals ze dat vóór hun soldatentijd ook hadden gedaan...

Was Romer dan verwaand, wilde Dacka weten, voelde hij zich hoger in stand, voornameer?

Nee, er was hoegenaamd geen verschil. De families waren vroeger nauw verwant geweest en nu waren ze nog verre neven. Matheesen's en Romer's zaten al eeuwenlang, buiten memorie van mensen, op hun eigen gedoente. Dat van Dries was zelfs nog wat groter.

Afgunst? probeerde Dacka nog.

Dries zou niet weten waarop. Het verschil was amper twee bunders. Daar stond weer tegenover, dat Jan rijk getrouwd was. En hun gronden lagen ver van elkaar, zodat de een zich niet dagelijks kon ergeren aan het profijt van de ander, ze wisten bovendien veel te weinig van elkaars bezit. Er was werkelijk niets te bedenken, waarmee ze elkaar de ogen konden

uitsteken. Van vijandschap was trouwens nooit iets te bespeuren geweest, integendeel. Heel het dorp had erover gesproken, dat Jan Romer bij de laatste gemeenteraadsverkiezing voor het eerst in zijn leven was gaan stemmen, wat toen nog niet verplicht was, en langs het personeel wist men, dat hij alleen was gegaan voor Dries Matheesen... Neen, zo moeilijk was het helemaal niet, het had Dries dan ook niet zo erg verwonderd. Jan Romer had immers al die tijd ook geen omgang gehad met anderen. Het incident van de militaire dienst was eenvoudig gesloten en de verhouding werd op de oude voet voortgezet. Zo lag het nu eenmaal in de Vlierenbeekse aard. Alle andere boeren waren even sterk 'op hun eigen', zoals kort geleden nog eens gebleken was uit dit voorval:

Er waren nieuwe machines voor de vlasbouw uitgevonden, die zoveel arbeid bespaarden, dat ze feitelijk onmisbaar waren en dan ook lang niet goedkoop. Maar iedere vlasboer, ook de grootste, zou de machine twee, hoogstens drie dagen per jaar nodig hebben. Dries was de eerste, die er een aanschafte, en hij schreef, let wel: hij schreef aan zijn drie naaste burens, dat hij er zeer tevreden over was en stelde voor dat zij die ene machine voor gezamenlijke rekening zouden gebruiken. Het had alles voor en niets tegen. Ook dan zou het werk voor alle vier binnen anderhalve week gedaan zijn, ruimschoots op tijd, want er was speling genoeg en op de oude manier duurde het nog langer...

Bij wijze van antwoord bestelden de drie burens toen halsoverkop ieder voor zich een zelfde machine...

Destijds heeft Dacka er hard om moeten lachen, nu vindt hij het een beetje griezelig. Aan dit schuwe maatschappijtje is de wettige mevrouw Vlimmen dus ontsproten. En zo'n deprimerende sfeer van afzondering lijkt hem weinig heilzaam voor lijdens aan geestelijke defecten: op de lange duur zou een gezond mens het daar op zijn zenuwen krijgen!... Hij heeft haar bij zijn weten toen nooit gezien. Voor zover zij niet in haar pensionaat was opgesloten en zich — als alle deftige Vlierenbeekse meisjes hoogst zelden! — op straat had vertoond, was zij nauwelijks een bakvis geweest: zes jaar jonger dan Vlimmen en hij, dus amper vijftien en het nakijken nog niet waard. Bij het zien van zo'n wicht zou zijn vriend Van Duylen hoogstens gezegd hebben: 'Gauw groot worden, kind, en dan veel van kornetten houden.'

Wel hadden de Boomkwekerijen Tiebosch zijn aandacht getrokken; hoe kon het anders? Zij vormden het enige grote bedrijf buiten de vlasbouw. De woning had uiterlijk niets boers meer over zich, een hoge, witte villa in suikerachtige Willem III-stijl even buiten het dorp. Volgens Dries Matheesen lagen de kwekerijen zeer gunstig, zij omvatten het uiteinde van een hoge zandrug, die van het zuiden uit als een schiereiland ver in de polders stak, dan een royale strook gemengde grond en tenslotte zuivere klei. Hier waren alle recepten aanwezig, hier konden alle boomsoorten gedijen. Maar wat de spraakzame Dries ooit over de familie

verteld mocht hebben, herinnert Dacka zich niet meer. Veel zal het niet geweest zijn; in Vlierenbeek weten de mensen zo weinig van elkaar...

Van het stille stationnetje loopt hij in tien minuten naar de markt, achter twee andere reizigers aan. Het vrij nieuwe kerkje is — vreemd genoeg voor dit vreugdeloze dorp — opgetrokken in een lichtzinnige koekebakkersstijl; de toren heeft een verwaande, houten spits onder leiplateetjes... Armzalige winkeltjes. Het deftige dorps-hotel De Gouden Valk, toen vol vertier vanwege de officierstafel en de staffbureaus, die er waren ondergebracht, nu doods en verlaten. Als ze het daar van die uitbundige boeren moeten hebben... Het gepleisterde gemeentehuis, een logge kubus, degelijk in de muurverf, maar een droevige, veel te bruine kleur... Ha, één levend wezen, een nieuwe veldwachter komt de trappen af, strak in zijn uniform, jong en vol branie. Destijds was het er een met een grijze sik, in burgerkleding, gummiboord en blauwe kepi... Het gerechtsgebouw, tevens woning van de kantonrechter, met de verschoten driekleurige vlaggestok op het balkon. Er is nog één mindere herberg over van de twee, waar toen de manschappen en de arbeiders kwamen, de andere is een bazaarachtige winkel geworden van kunstzijden ondergoed tot potten en pannen. Wat een troosteloos oord!...

Onwillekeurig regelt hij op het gehoor zijn stappen naar die van de veldwachter, helemaal aan het andere eind van de markt. Hij zal eerst maar bij de deurwaarder binnenlopen; is die niet thuis, dan kan hij wellicht een afspraak maken voor straks...

Maar Offerman is in zijn kantoortje en gedraagt zich als een kolonist op een verlaten post, zielsgelukkig nu hij weer eens iemand van zijn eigen ras ontmoet: Nee máár! Kijk er eens aan. Meester Dacka! Dat is een verrassing, dat doet hem plezier. En hoe gaat het nog in Dombergen?

— Voor wat hoort wat, denkt Dacka en besluit hem te vereren met de beerput van dokter Treeborg, opdat Offerman des te gereeder de geheimen van Vlierenbeek zal ontvouwen. En hij antwoordt, dat Dombergen al dagenlang in rep en roer is...

De deurwaarder gaat er geheel in op, kronkelt zich en kan er niet genoeg van krijgen. Hij heeft onder ons gezegd die vent nooit kunnen uitstaan, heeft hem altijd aangezien voor een fijne farizeeër en daar heb je 't nul... 'En hoe staat het leven in Vlierenbeek, meneer Offerman?'

O, dat gáát... Hij verdient behoorlijk de kost en dan mag je niet klagen, maar wat een land, wat een land! Hier is iedereen volslagen mensenschuw, behalve dan enkele ambtenaren en het heel klein bier. Soms is hij al bang, dat hij het op de duur zelf nog te pakken krijgt. Van al dat rijk geboorte spreekt niemand met niemand en als ze niet iedere zondag naar de kerk moesten, zou je de meesten nooit te zien krijgen... O, meneer Dacka kent de streek?... Ja-ja, de wethouder Matheesen, maar dat is dan ook de enige grote boer, die te benaderen is. Je zou haast zeggen, dat hij

een ondergeschoven kind moet zijn... En wat de praktijk betreft: gelukkig is het nogal een uitgestrekt kanton en hij moet het voornamelijk hebben van de omliggende dorpen; daar is wat handel en industrie, daar gaat tenminste wat om...

Tiebosch?... Wel, dat moet een vrij grote zaak zijn, met veel export, zeggen ze, maar ja, het gaat tegenwoordig overal slecht. Over hun financiële toestand kom je niets te weten, geen goed en geen kwaad; het is daar een even geheimzinnige boel als bij alle anderen. Dat huis lijkt wel een streng klooster; hij is er één keer geweest om een exploot te betekenen en toen is hij er niet in geslaagd één voet over de drempel te zetten. Achter de tralies van zo'n matglazen luikje in de voordeur verscheen de kop van een ouwe meid en vóór hij zijn mond kon opendoen, snauwde ze dat er niemand thuis was. Hij kon nog net zijn potlood tussen het luikje steken en roepen, dat hij de deurwaarder was en dat het zó niet ging! En dat allemaal op klaarlichte dag... Met veel moeite heeft hij toch bereikt, dat hij haar naam op het exploot kon schrijven en het door de tralies duwen... Maar een tijd geleden is er toch heel wat te doen geweest over Tiebosch: een request aan de kantonrechter om de dochter te laten opnemen in het krankzinnigengesticht van Havelingen...

— Daar heb je 't geduvel, denkt Dacka.

'Dat er ooit iets aan die dochter had gemankeerd,' gaat Offerman voort, 'wist niemand. Wel moet ze een blauwe maandag getrouwd zijn geweest en dat—'

'En dat is ze nog,' onderbreekt Dacka. 'Daarvoor ben ik juist hier. Ze is namelijk nog steeds de wettige echtgenote van onze dokter Vlimmen uit Dombergen. Wist u dat niet eens, meneer Offerman, u als Dombergenaar?... En het andere nieuws, het gróte nieuws hebt u ook nog niet gehoord?... Néé? Dan begin ik respect te krijgen voor die eenzame zwijgers van Vlierenbeek.'

Hij vertelt van de geboorte en weer moet de deurwaarder tot zichzelf komen... Dat is een sterk stuk in een ouwe broek! Dat doet hem denken aan dat vuile voogdijraadzaakje, weet u wel, van die meid uit Hulshout. Ze schijnen het speciaal op dokter Vlimmen gemunt te hebben... En al veertien dagen geleden en hier weet niemand er wat van!... Maar wacht 'ns even, nu verandert de zaak, nu gaat hem een licht op! Kijk eens, hiernaast bij de kruidenier hebben ze een meid, de zuster van een, die bij Tiebosch dient. En die zou gezegd hebben, dat het een raar zaakje is. Kort voor dat request moet er heel wat drukte en aanloop zijn geweest bij Tiebosch. De zoon, die pastoor is in Balkerken, was er dagenlang in huis en heeft alles geregeld. De pastoor en de kapelaan van Vlierenbeek waren er ook ieder ogenblik over de vloer en dokter Simplveld, de huisarts. Dan is er nog een vreemde mijnheer geweest, die zo te zien ook dokter moest zijn. En het ging er allemaal even gejaagd en heimelijk toe... Maar nu beweert die meid, dat juffrouw Gonda — zoals ze daar zeggen — niets

mankeerde. Er was nooit iets vreemds aan haar te zien geweest. Als die zot was, konden ze heel Vlierenbeek wel opbergen enzovoort... Offerman heeft dat toen natuurlijk beschouwd als stomme kletspraat, want hoe konden die mensen zonder dringende reden voor schandaal hun dochter in een gekkenhuis stoppen? Niets voor Vlierenbeek; hier wachten ze heus wel tot het uiterste, vooral eer ze zóiets openbaar gaan maken... Maar dát was het dus! Ze moest zo gauw mogelijk verdwijnen, vóór ze met haar vrachtje te koop ging lopen. En als ze dan nog officieel krankzinnig was, tja, dan was het opeens veel minder erg, nietwaar, een ongeluk dat in de beste families kon voorkomen...

'Van wanneer dateert die beschikking?' vraagt Dacka.

O, dat was van de zomer, wel een half jaar geleden. Maar zullen zij niet even naar de griffie gaan? Dan hebben ze alle bijzonderheden bij elkaar...

Op weg naar Dries Matheesen, leest Dacka de geneeskundige verklaring, die hij in het dossier vond en haastig heeft overgeschreven, nog eens aandachtig door. Eerst de personalia en de rimram van de aanhef. Hier zijn Hubertus Franciscus Cromvoirt, Geneesheer-Directeur van de Psychiatrische Inrichting 'Sint Rochus' te Bleyheezee en Jacobus Adrianus Josephus Sijmpelveld, arts te Vlierenbeek, voor gezamenlijke rekening aan het woord:

'Na een lange periode van ziekelijken afkeer en geremdheid op sexueel gebied, teruggetrokkenheid en mutisme, heeft zich bij patiënte geleidelijk een toestand ontwikkeld, waarbij haar geheele voorsteliingsleven is vervuld geraakt van erotische phantasieën, met als gevolg een vrij plotseling opgetreden, hoogst abnormale onbeheerstheid en drang naar fysieke bevrediging. Deze hyperaesthesia sexualis heeft een sterk dwangmatig en psychopatisch karakter, gelijk nog te meer blijkt uit bijverschijnselen van hysterischen aard. Patiënte is namelijk tevens lijdende aan een hevige zucht tot zelfverheffing. Zij behoort tot het type der 'eeuwig onbegrepenen', zij acht zich door niemand op haar juiste waarde geschat, zij houdt niet op zich hierover te beklagen, en tracht steeds de overtuiging ingang te doen vinden, dat zij veel te fijnbesnaard en gecompliceerd van geest is om door haar minder fijngevoelige omgeving te worden begrepen en gewaardeerd.

Het ziekteproces van patiënte heeft o.i. momenteel zulk een kritiek en gevaarlijk stadium bereikt, dat haar voorloopige opname in een gesticht wordt vereischt, zoowel in het belang der openbare orde als in dat van patiënte zelve...

Klinkt dát niet overtuigend?... Het kan heel goed waar zijn, máár... Feiten worden er niet genoemd; er staat bijvoorbeeld niet, dat zij zich voor iedere man al op het eerste gezicht begint uit te kleden. En pulk er die grote woorden eens uit; wat blijft er dan over? Een vacante juffrouw, die eindelijk ook eens last krijgt van het voorjaar, behoeft waarachtig niet

veel gekke streken uit te halen om bediend te worden. Dan spreekt een boer van 'zotte kont', maar dat is veel te populair; daarop geeft geen enkele kantonrechter de gevraagde beschikking. Dus we noemen het 'hyperaesthesia sexualis', wat precies het zelfde betekent, en dan staat de goegemeente paf... En hoe de heren met adjectieven gooien: ziekelijk, hoogst abnormaal, sterk, hevig, kritiek, gevaarlijk. Lig daar in hun hele betoogkracht?...

En dan de eeuwig onbegrepen. Wordt *hij* door iedereen zo goed begrepen en op zijn volle waarde geschat? Door Pauline, door zijn cliënten, door de rechter-commissaris in een faillissement, die zijn salaris als curator moet begroten? Het lijkt er niet op! Als hij het goed bekijkt, marcheert iedereen maar over hem heen en het wordt de hoogste tijd, dat hij zich eens gaat verheffen. Hij is godverdomme-sacrénomdedieu veel te fijnbesnaard voor deze wereld!...

En eindelijk de voorzichtige slagen om de arm: ons inziens is *momenteel* de gevaarlijke hoogte bereikt... Komt er straks een inspecteur of een andere geleerde, die vraagt: 'Wat doet dat mens hier? Ze mankeert niets!' dan zeggen we: 'Best mogelijk; dat had ik al verwacht. Maar *toen* liep het de spuigaten uit.' Wat een plezierig en veilig baantje lijkt hem dat. Je doet maar geleerd en verbind je tot niets. Vrijwel alle stervelingen voelen zich op hun manier onbegrepen en ze hebben allemaal hun momenten van verhoogde seksualiteit. Het is louter een kwestie van graad en dan nog een zeer beweeglijke graad... Die meid zou gezegd hebben, dat de juffrouw niets mankeerde. Dienstpersoneel dramatiseert en overdrijft naar de een of naar de andere kant. Of ze dikken de woeste taferelen, die ze beleefd hebben, geweldig aan, of ze hebben *nóóit* wat vreemds aan de juffrouw bespeurd. En dat ze toch een tikje vreemd moet zijn geweest, staat wel vast. Maar de meid heeft radicaal de andere richting gekozen en dat wijst op een tam gevalletje, niet op razende krankzinnigheid, waarbij heel het dorp te hoop loopt om te luisteren naar het gekrijs en het gerinkel van scherven...

De opname dateert van vooraan in de vierde maand van zwangerschap, dus waarschijnlijk kort na de ontdekking. *Vóór* die tijd schijnt haar toestand niet zo kritiek te zijn geweest, ofschoon het onheil toen al drie maanden onderweg was...

En hier zijn we bij Dries Matheesen, die het intussen tot wethouder heeft gebracht. Aan zijn behuizing is zo te zien in die tweeëntwintig jaar niets veranderd. Oudergewoonte gaat Dacka de voordeur voorbij, de brede poort in over een harde grintvloer, die doorloopt tot aan het einde van de lange schuur. En daar voelt hij zich bevangen door een machteloos heimwee... Volop zomer was het en al vroeg in de morgen heerste hier een jolige drukte van stampende hoeven en ruisende roskammen, sentimentele soldatenliederen en spottend gehinnik. Opeens ruikt hij weer de nobele geur van dit ochtendtoilet. Meer dan dertig paarden werden hier gepoetst, lichte, lustige Ieren...

Nu zijn het twee machtige Walen, die van achter de lange gevel op hem afkomen in de kalme zelfbewustheid van olifanten... Achter hen loopt de zelfde knecht, toen al de oudste van de ploeg, wat krommer, ja, en die hangende snor is wat grijzer geworden, maar overigens...

'Goeiendag!... Gij zijt toch Willem, is 't niet?' vraagt Dacka.

'Huw! De paarden staan stil en Willem bekijkt hem door nauwe oog-spleten. 'Jao meneer, da ben ik.'

'En ge kent mij zeker niet meer?'

Opeens vonkt de herkenning in die glurende oogjes: 'Jaowell! In 't eerste nie, mar na ik oew taol goed ge'eurd 'em, weet ik 't ineens wir.' Hij wijst beschuldigend met de vinger en schreeuwt: 'Gij waart hier kornet, één van de twee!'

'Precies, Willem!'

'En den ene was 'nen baron!'

'M-m,' bevestigt Dacka.

'Mar da waar-de-gij-nie!' brult de ander, dreigend en vijandig.

'Nee, dat was die andere,' geeft Dacka haastig toe. 'Dat was Van Duylen.'

'Zjuust, da was den andere,' knikt de knecht in opperste vergenoegdheid. 'Ik wist nog heel goed, da gij ginnen baron waart!' Voor wie niet beter weet klinkt het honend en vol leedvermaak.

Dacka krijgt er plezier in: 'Nee zó ver heb ik het niet kunnen brengen. Maar ik ben ondertussen toch al ritmeester geworden,' meent hij zich te moeten vergoelijken.

'Allee! Zij-de-gij ritmister geworre? 't Is toch niet waar?' Nu staat Willem zich geruime tijd achter het oor te krabben en Dacka weet, dat de man in alle ernst afweegt wat het belangrijkste is: ritmeester of baron... Waar zo'n arme drommel zich al niet in verdiept! Dat weet na ruim twintig jaar nog precies wie van die twee 19-jarige apen *baron* was. Of het ook indruk gemaakt heeft. Zou zo'n oude, kromgewerkte slaaf werkelijk nog een soort verering hebben voor adel en hoge geboorte? Heeft hij ogenblikken dat hij zich voorstelt baron te zijn, op zondagavonden, wanneer hij licht aangeschoten naar huis laveert? En waarom niet? Een obscuur advocaatje uit Dombergen droomt zich bijwijlen wel President van het Internationaal Gerechtshof en die afstand is zeker zo groot...

'Ritmeester' is zwaar te verteren, ziet hij en herinnert zich nu, dat Willem ook huzaar is geweest, van de lichtung 1895 of daaromtrent, en toen was een ritmeester nóg ontzaglijker...

Maar de meesterknecht geeft zich niet voetstoots gewonnen. Er komt iets leeps in zijn ogen en hij vraagt: 'Is diejen andere, diejen baron dan gin ritmister geworre?'

En Dacka glorieert al even kinderachtig: 'Nee hoor, niks ervan, hij is al lang de dienst uit! De leste keer dat ik van hem heurde, werkte hij in China aan het gezantschap.' Een baron, die werkt voor de kost en dan in Chi-

na... Nu moet Willem het wel opgeven. Vergeleken bij de huzaren kan een gezantschap geen betekenis hebben.

'Oei-oei, dan is ie zo mar lelijk terechtgekomen.'

'En hoe gaat het met de baas? Nog steeds niet getrouwd?'

Getrouwd? Allang. In 't leste jaar van de oorlog. Met een van Nieuw-Vossemeer. Er zijn twee grote jongens en de oudste heeft de rokken al aan...*

Juist, weet Dacka, zo wil het de traditie. De overvloedige zoons van deze boeren gaan naar het seminarie en worden meestal ook priester, de gevierde heerom van de familie, tevens suikeroom. En zo vloeit hun erfdeel vanzelf terug naar het erf der vaderen. Ook de enige broer van Dries was toen al dorpspastoor in het Land van Altena.

En hier komt de baas zelf eens kijken aan de keukendeur wat een ongevoon buurpraatje dat mag zijn. Zijn leerachtige kop is wat meer gekerfd, maar dat is ook het enige verschil. En bij deze onverwachte ontmoeting struikelt hij weer even over zijn eerste woorden.

O ja! Al op het eerste gezicht: Meester Dacka en advocaat in Dombbergen. Dries heeft de naam dikwijls genoeg in de krant zien staan, als curator in faillissementen en ook wel als verdediger in strafzaken, zoals dat geval met die vergeten handgranaat in Hagenburg. Maar kom binnen, kom binnen!

— Alsjeblieft niet in die kille pronkkamer, denkt Dacka en dat wordt hem ook bespaard; zij gaan als van ouds in de grote keuken zitten, bij de blinkende vulkachel, die gekroond is door een nikkelen adelaar met gespreide vlerken... En daar verschijnt de vrouw des huizes, een massieve boerendame, rustig en ongedwongen van manieren, zeer in tegenstelling met de 18-jarige dochter, bol van gezicht en hinderlijk verlegen... De sigaren staan nog op dezelfde plaats, aan de linkerkant van de schoorsteenmantel...

Ja, dat is lang geleden. Steeds loopt hij rond met het voornemen om in de vakantie eens 'n rondreis te maken langs al zijn mobilisatiekwartieren en dat zijn er vierentwintig. Maar het schijnt er niet van te kunnen komen en dit is dan ook een uitzondering: hij heeft op 't ogenblik een boodschap in Vlierenbeek...

Nu kijkt hij eens voorzichtig om naar het aanrecht aan het andere eind van de lange keuken en ziet tot zijn verbazing, dat de vrouwen zich ongemerkt weggegoocheld hebben...

Nu dan, het gaat over de dochter van Tiebosch, die is opgenomen in het gesticht van Havelingen, en de wethouder Matheesen is er ook nog een beetje bij betrokken, ja-ja! Er schijnt namelijk op de gemeentesecretarie van Vlierenbeek een fout te zijn gemaakt...

Hij haalt het smalle wetboekje uit zijn aktentas. Kijk eens, bij plaatsing

* Leerling van het Groot-Seminarie

in een krankzinnigengesticht geeft (in dit geval) de kantonrechter daarvan onverwijld kennis aan de burgemeester van de laatste woonplaats van de krankzinnige. En de burgemeester deelt die kennisgeving onverwijld mee aan: 'de bekende naaste bloedverwanten of aangehuwden, of aan den echtgenoot, voogd of curator van de krankzinnige'... Maar hier heeft — ruim een half jaar na de plaatsing der echtgenoot nog altijd geen bericht gehad van de burgemeester, wéét het zelfs op dit ogenblik nog niet eens...

De wethouder Matheesen fronst het leren voorhoofd en knikt begrijpend. Dat is best mogelijk, dat verwondert hem niet. Ook hij herinnert zich nu pas, dat het meisje nog altijd getrouwd is. Dat heeft in al die jaren zowat iedereen vergeten. Of nee, vergeten is eigenlijk het woord niet, het is meer een eeuwigdurend misverstand. Al jaren geleden werd verteld, dat ze met toestemming van de Paus gescheiden zou zijn. Dat werd dan tegengesproken, van de andere kant weer volgehouden en zo leven veruit de meeste mensen in de overtuiging, dat het wezenlijk zo is, terwijl de anderen het niet meer weten en telkens moeten vragen: Hoe zit het nu eigenlijk? Op het gemeentehuis moesten ze natuurlijk beter weten, maar bij al dat heen-en-weer-gesauwel raakt een mens in de war. Hij zelf heeft verscheiden keren maandenlang rondgelopen met de zekerheid, dat Gonda nu gescheiden was; mensen, die het heel goed konden weten en móésten weten, hadden het hem verteld. Zo is het dus wel te verstaan, dat de man geen bericht kreeg. En wat gaat Meester Dacka nu doen: het gemeentebestuur van Vlierenbeek opblazen?

Nee, zo bloeddorstig is hij niet. En tot nu toe heeft zijn cliënt geen aanwijsbare schade geleden door dat verzuim.

'Een st-steen van m'n hart,' lacht de wethouder.

'Maar dan moet ge mij ook een plezier doen, meneer Matheesen! Ge moet me helpen achter de waarheid te komen.'

O, Dries wil graag helpen in een eerlijke zaak. Hij heeft geen enkele reden om de familie Tiebosch te bevoordelen ten koste van een ander. Maar wat valt er nog te ontdekken? Denkt Meester Dacka, dat ze daar hun dochter voor plezier naar het zothuis hebben gebracht? Dan kent hij die van Tiebosch niet goed...

Het begint Dacka te verdrieten de mensen telkens opnieuw te moeten verbijstere met de geboorte van een onware Vlimmen. Dries Matheesen reageert op zijn manier. Zijn gezicht verandert niet, het verstrakt alleen wat en misschien is het enkel uit beleefdheid, dat hij zijn zware hand op zijn knie laat vallen... 'Ja, dan gaat 't er anders uitzien,' geeft hij toe, na een poosje.

Dacka citeert de meid van den huize Tiebosch en Dries knikt, wist het blijkbaar al. Hij zou het de moeite waard vinden om te horen wat die meid te zeggen zou hebben, zo gauw ze hoort dat de juffrouw een kind heeft gekregen... En hij denkt, dat hij het wel van hier af kan raden. Kijk

eens, het is daar zo'n afgesloten kluis en heel de familie — Gonda inbegrepen — is zo honkvast en ontmoet zo weinig mensen, dat ge wel kunt uitrekenen wie de vader moet zijn, omdat er in die tijd eenvoudig geen andere man bij of omtrent is geweest! En daarom moet Meester Dacka weten, dat daar sedert een jaar of anderhalf een neef inwoont, een Willem Verstappen, de zoon van een zuster van de oude Tiebosch. De jongen is vooraan in de dertig, een achterlijk houkind, maar om te zien heel wat mans... O ja, er moet heel wat aan mankeren; hij kan niet lezen of schrijven en ze durven hem niet eens meer in de kerk te vertonen, sedert hij daar een goed jaar geleden iets geroepen heeft, heel hard, midden onder de preek. Het kwam zo onverwacht, dat niemand heeft verstaan wat hij eigenlijk riep... Voor de rest moet hij helemaal niet moedwillig zijn en ze kunnen hem ook wel een beetje bezighouden met werk op de kwekerij. De meesterknecht heeft zijn best gedaan hem te leren enten en snoeien. Enten ging nogal — wel veel te langzaam — maar snoeien! Daar moesten ze bij blijven staan, want hij kon uit zijn eigen niet ophouden en sneed stillekensaan heel de kroon van het boomke!... Maar er is geen haar kwaad bij; hij laat zich braaf commanderen, ook door de minste werkman. En zoals gezegd: de jongen heeft niets afstotelijks over zich, zoals de meeste idioten dat hebben, integendeel: een knappe, donkere kerel, één en al gezondheid om te zien... En verder zou Dries wezenlijk niemand kunnen aanwijzen, die ervoor in de gelegenheid is geweest, laat hij dat nog eens nagaan: in huis wonen de oude lui, een ongetrouwde tante, de jongste zoon Frans, die veel op reis is voor de zaak, Gonda, Willem Verstappen en twee meiden, de oude Sjoke en dan de bewuste, die aan 't kletsen is geweest. Theo Tiebosch, de getrouwde zoon, woont al jaren in een grote bungalow, zowat twintig meter naast het oude huis, maar wat verder van de weg af. In die bungalow is het kantoor ondergebracht; daar worden ook de klanten ontvangen en zo krijgen die van de villa om zo te zeggen geen sterveling meer over de vloer of ook maar aan de deur, geen personeel en geen bezoekers...

'En die neef is er nog steeds,' constateert Dacka.

'Natuurlijk! Het zou al te stom zijn geweest, als zij hem hadden weggejaagd.' Dries schokt huiverend met de schouders. 'Stel uw eigen dat evenkens voor: een kind dat langs weerskanten zo zwaar belast is.'

'Ja,' knikt Dacka, 'dat is een griezelig idee... Maar evengoed kan er een zeldzaam genie uit de bus zijn gekomen.'

Om half een zit hij aan de 'Brabantse Koffietafel' in De Gouden Valk, waar intussen de vader heeft plaats gemaakt voor de zoon, die van Dacka's leeftijd is en nog alles van hem weet, zelfs het merk sigaretten dat hij toen rookte: M.C.C. Ook hier komt de familie Tiebosch ter sprake en hij moet zich tevreden stellen met een gedenkwaardige lunch van ruim vijftig personen, Engelse landbouwers op excursie, die een bezoek hadden gebracht aan de boomkwekerijen. En hij is zo goed in zijn rol van detec-

tive, dat hij niet rust voor hij op slinkse manier te weten komt, dat deze massa-invasie van mannelijke kweekdieren buiten de wettelijke termijn valt.

Hij is niet de enige gast! Er zijn nog de jonge griffier, de ambtenaar van het O.M. — het is vandaag strafzitting — en een Ontvanger van de Registratie als toevallige bezoeker. Het gesprek gaat over de laatste redevoering van Hitler en volgens de Registratie is die vent net een hysterisch wijf: hij windt zich op aan zijn eigen geschreeuw...

Om twee uur gaat hij met de trein naar Roosendaal en van daar met de bus naar Havelingen. Hij weet niets van het dorp, kent er geen sterfeling. Op het gemeentehuis wil men hem aanvankelijk afschepen, tot hij zijn kaartje overhandigt met verzoek hem bij de burgemeester aan te dienen. Dan is men opeens een en al gediensigheid en krijgt hij bliksemsnel de volledige geboorteakte ter inzage. Aangever is de geneesheer-directeur 'ten wiens huize' de geboorte heeft plaats gehad. Getuigen zijn een gestichtsarts en een verpleegster, die bij de bevalling aanwezig zijn geweest... De familie heeft dus voor de plechtigheid bedankt, uit schaamte en uit vrees voor opspraak. Alles bijeen een akelig drama, een naar staaltje van geniepige femelarij... Toch zal hij eens naar dat gesticht gaan, al is het maar om die heren wat op de zenuwen te werken, hen te laten voelen, dat er moeilijkheden in het verschieft zijn, wanneer zij de familie Tiebosch wat al te driest in de kaart zouden spelen...

De gebouwen staan op enige afstand van de verkeersweg, aan het eind van een jonge, dubbele beukenlaan, en hier komt een potige jongeman hem tegemoet, aan wie heel erg te zien is dat hij zijn zondagse plunje aanheeft... Een van die onbegrijpelijke dingen, denkt Dacka: niemand zou kunnen zeggen aan welke kleinigheid het ligt en toch schreeuwt de hele gestalte je toe: deze man is op zijn zondags!...

En dat is niet alles: reeds van enige afstand lacht hij Dacka vriendelijk toe... Een verpleegde? Nee, dit is immers een vrouwengesticht... En hij hééft die stoere knaap toch meer gezien?...

De zondagse hoed wordt nogal onwennig afgenomen. 'Goeie middag, Meester Dacka.'

Dacka, die werktuiglijk ook naar zijn hoed heeft gegrepen, blijft staan. 'Ja meneer, u komt me zeer bekend voor, maar u zult me toch een beetje moeten helpen.'

'Mijn naam is Bartels en ik ben agent van politie in Dombergen.'

'Och natuurlijk! Maar ja, hier op deze onverwachte plaats en dan nog vermomd als burger was het moeilijk.'

'Ik zie dat u naar het gesticht gaat,' grinnikt de jonge politieman, 'maar die moeite kunt u sparen. Ik kan u alles vertellen wat u weten wilt.'

'Héé... Daar sta ik van te duizelen. En hoe —?'

'Ja-kijk-ziet-u, ik bèn van Havelingen, moet u weten. Mijn ouwelui wonen hier en mijn zuster is daar verpleegster. Ik heb nu een paar da-

gen verlof en de commissaris had me gezegd, dat ik eens zou proberen wat meer te weten te komen in zake de geboorte van dat bewuste kind, weet u wel.'

'O, dat is verbazend vriendelijk van de commissaris... En hebt u wat kunnen opsteken?'

'Jawel... Maar dan moet u eerst beloven, dat u die zusjes niet in 't gedrang zult brengen, Meester Dacka! Het is hun streng verboden inlichtingen te geven over de patiënten, begrijpt u wel.'

'Dat begrijp ik volkomen. En u kunt er op rekenen, hoor!'

'Nou, het is in een paar woorden gezegd: niemand van het personeel begrijpt waarvoor die dame eigenlijk in het gesticht zit. Ze vinden haar geen van alle wat zij noemen ziek, wel een beetje eigenaardig, ja, altijd verongelijkt, zo'n klagende zeurkous, weet u wel, maar meer ook niet. Mijn zuster is niet op die afdeling, maar ze heeft er wel enkele vriendinnen. En het was natuurlijk iets heel bijzonders, dat er daar een kind geboren werd. Daar moesten ze natuurlijk allemaal het fijne van weten en zodoende interesseert heel het personeel zich voor dat ene geval. En dat kind is direct na de geboorte door twee ouwe dames met een auto weggehaald...'

'Ja, dan weet ik voorlopig genoeg,' zegt Dacka. 'En zou uw zuster ons op de hoogte kunnen houden?'

De agent Bartels denkt van wel.

Dan besluit Dacka het gesticht nog niet te verontrusten. Hij is erg blij met deze inlichtingen. Waar kunnen zij iets lekkers gaan drinken?

HOOFDSTUK 10

Gisteren is hij er nog even geweest en weer waren de jongelui ongeveer alleen aan het woord. Bobby hinkt al handig op drie poten door het huis; zijn oogappel wordt minder bloederig en hij kan de dokter eigenlijk heel goed missen. Zij was als steeds even vriendelijk, maar meer ook niet; het had niets persoonlijks. Hij heeft nu vlagen van bitterheid en was er stellig van overtuigd, dat zij precies zo vriendelijk zou zijn voor de melkboer en de bakker. Maar al gauw wist hij weer, dat het aan hem zelf lag: te veel bezig met zijn eigen houding om een ongedwongen sfeer mogelijk te maken...

Het wordt met de dag erger. Zo kan hij niet door zijn werk in beslag genomen zijn, altijd zweeft zij ergens binnen de horizon van zijn denken. Aan elke staldeur wacht haar verschijning hem op en stapt in zijn wagen, waarna de eindeloze gesprekken worden voortgezet...

En zo moet hij wel aannemen, dat er niets meer aan te doen is; hij heeft die vrouw als een infectie in zijn bloed. Zoals in die laatste Franse film dat aardige naaistertje zei: 'Qu'en faire?... *Je l'ai dans ma peau.*' Het

klonk zo hulpeloos en gelaten, het werd geconstateerd als een feit, even onherroepelijk als de dood, ook al wist ze wat een onbetrouwbaar schoelje die vrijer was en dat het verkeerd moest aflopen... Toen heeft hij de schouders opgetrokken over die onzin, nu weet hij beter...

Wel, zó onheilspellend ziet het er hier niet uit; vooreerst ligt al zijn hartzeer nog in twijfelzucht. Zal er iets terecht komen van die procedures? Zo opgetogen kon Dacka niet zijn over zijn ontdekkingen in Vlierenbeek en in Havelingen, dat mens zit toch maar zo officieel mogelijk in een gekkenhuis. En je hoeft waarachtig geen jurist te zijn om te weten, dat een krankzinnige in alles vrij uitgaat, al had ze een moord gepleegd in plaats van een kind opgelopen. Het is een duivels geraffineerde zet van die lui en al zou het waar zijn, dat zij niets mankeert, tenminste niet genoeg voor een gesticht, het maakt weinig verschil, dunkt hem. Dan is het loeder willens en wetens in het komplot en speelt de rol, die haar is voorgezegd...

Neen, hij ziet nog helemaal geen uitweg langs al die juridische vosses, klemmen en valkuilen, maar ook al geraakt hij heelhuids aan de eindstreep; wat dan nog? Zal 'Til' er één seconde aan denken hem te nemen? Wie weet is alles sedert lang beklonken. Dit eerste jaar na de dood van haar man is de verloving geheim gehouden en eerstdaags wordt haar huwelijk aangekondigd; je zult het zien! Wat is dat bijvoorbeeld allemaal met die Oom Karelte? Oom van wie, van haar of van het kind? Van geen van beiden natuurlijk. Het is tegenwoordig zo'n royale boel met die oomzeggerij; je kunt bij de meeste mensen niet twee keer over de vloer komen of je bent de onwettige oom van heel hun tegenwoordig en toekomstig kroost... En daarom vertrouwt hij dat zaakje helemaal niet, ofschoon... Is zij nu een vrouw, die genoeg moet nemen met een krakende reumatiekljder?... Ho, pas op! Er wordt beweerd, dat juist de liefste vrouwen zich het meest voelen aangetrokken tot zulke stakkers: zij willen de hulpbehoevenden verzorgen en koesteren, zich opofferen, godverdomme! Verpleegsterscomplex, noemen ze dat... En die vent, die zogenaamde oom, zal hij zich niet uit alle macht aan haar vastklampen? Reuma schijnt hevige pijnen te veroorzaken. Dat zij werkelijk over magnetische krachten beschikt, heeft zij bewezen op de aartslelijke kop van een kerngezonde veebonk, die naar de stal ruikt en zonder zijn bril nog loent op de koop toe... En als dat verrekte Karelte er een verliefd spelletje van maakt, heeft hij het makkelijk genoeg, hij kan ieder ogenblik met een meewarig smoel bij haar binnen strompelen om zich te laten behandelen. In de liefde en in de oorlog is alles geoorloofd; hij maakt er een gewiekste komedie van, laat zich voor de lol over zijn knie strijken en is dan akelig dankbaar, de vuile simulant. Want zij heeft natuurlijk altijd succes en dat geeft haar een gevoel van onmisbaarheid...

Met deze en talloze andere obsessies kan hij uren liggen te woelen, wanneer hij niet al te afgejakkerd op zijn bed komt.

Hij is er nog altijd niet in gelukt Klaartje aan het praten te krijgen over die twijfelachtige oom. Zij en Dop zijn nog even druk met elkaar en Lena heeft ongetwijfeld allang de wapens neergelegd. Toen hij gisteravond nogal vroeg thuis kwam, geleek de keuken wel een cabaret intime. Er was nog een ander koppel, Dops boezemvriend van het ogenblik, Willem van Doorn, die al bijna een snor heeft, en een dochter van de gymnastiekleraar Jukema, een poezelige met voorspoedige, zo te zien harde vormen, een levende propaganda voor de vaderlijke gymnastieklessen... Hoe komt hij achter het probleem van Oom Karelkje? Bij de Dacka's durft hij er niet op te zinspelen; Pauline zou hem dadelijk doorzien. Ook zonder dat kijkt zij naar hem met zulke tintelende ogen, dat hij zich betrappt zou moeten voelen, als hij niet zeker wist, dat hij zich volstrekt niet in de kaart heeft laten kijken...

Wat hij niet weet is, dat hij zich verraadt met elk gebaar en met heel zijn gedaante, zo groot als hij is. Uit zijn ogen straalt het vuurtje, dat in hem ontstoken is; zijn gang is licht en verend als die van een danser. Hij houdt zijn lijf kaarsrecht, zijn borst meer gewelfd en lijkt beduidend langer geworden. Hij smijt het portier van zijn wagen harder dicht en heel zijn manier van doen is veel mannelijker, haast uitdagend... Ook minder scherpe ogen dan die van Pauline moeten wel zien, dat hij in enkele weken minstens tien jaar jonger is geworden. Maar als hij alleen is, kan hij verzinken in buien van de somberste wanhoop.

Nog vóór slachthustijd is hij geroepen naar Somme voor de koe van Gijs Fleskens. Het is recht tegenover de steenhovens, Gooreind 4 D.

Hij weet wel waar hij zijn moet. Al twaalf jaar lang volgt hij ongemerkt de avonturen van dit ongewone huishouden uit de verhalen van de buurlui. Gijs Fleskens werkt aan de steenbakkerijen en houdt er één koe op na. Als zoon van een gezeten boer is hij 'mistrouwd' met de dochter van Pietje Waterreus, die tuinman was bij de steenfabrikant en geen nagel had om zich te krabben. Maar de dochter had stralende ogen en een glolvende bos haar...

Zo 'mis' kan het huwelijk toch niet geweest zijn, want volgens de laatste telling – van het vorig jaar, meent Vlimmen – had Gijs veertien kinderen. De oudste was toen dertien (er loopt een tweeling tussendoor) en die was 'recht van de beddeplank', dat is precies negen maanden na de trouwdag geboren.

Die éne koe mag er dus wel zijn.

Vlimmen krijgt altijd een vermoeid gevoel in zijn benen bij dergelijke staaltjes van werklozen-fokkerij. Toch voelt hij wel iets voor deze 'veehouder', heel wat meer dan voor zijn belangrijkere klanten, de 'Kinderen Fleskens', twee broers en twee zusters van Gijs, die ongetrouwd zijn blijven samenhouden op de ouderlijke hoeve. Het is een verzuurd stelletje gierigaards, die niet meer met Gijs te doen willen hebben, om-

dat hij zo stom getrouwd is en er uitgetrokken met zijn erfdeeltje, hij, de jongste snotneus van allemaal! En Vlimmen weet precies waarom ze blijven koppen. Een broer met zo'n zwerm kinderen komt te duur in het gebruik. Al die verjaardagen en eerste communies en andere gelegenheden, waarbij die bende je vol verwachting staat aan te staren...

Gijs staat al op de steenweg naar hem uit te kijken. 'Kom mar vlug, dokter, want z' is erg ziek.'

In de kleine stal heeft de koe zich al neergelegd om te sterven: plat op de zij met gestrekte hals. Vlimmen is niet de enige, die zich bezorgd maakt; er zijn nog vier bekende gezichten, boeren uit de buurt. Hij vuurt snel zijn vragen af:

Van wanneer is ze ziek?

Van gisteravond.

Wat zaagt g' er aan?

Ge zoudt zeggen buikpijn. Gaan liggen en opstaan. Niks willen eten. De melk bekant helemaal weg.

Is er iets bijzonders mee gebeurd?

Niks, ze heeft heel de dag goed gegeten en gegeven.

Hoelang heeft ze gekalfd?

Vijf weken en ze gaf tweeëndertig liter.

'Dat is de moeite waard,' bewondert Vlimmen. 'Ik zag ook al direct, dat het beest goed gebouwd is. We zullen ze zien te houden.'

'Asteblijf wèl, dokter! 't Zou te erg zijn!'

Het klinkt zo dringend, dat Vlimmen het al begrijpt: 'O, is ze niet in 't fonds?'

Neen... Gijs heeft al die jaren niet veel tegenslag gehad, dat weet de dokter ook wel. Eén verlossing, die niet van eigens ging, en verder een verstopte speen. Dan gaat een mens al gauw denken, dat het fonds alleen profijt heeft voor grote boeren...

Het beest is niet verzekerd, een zuiver verlies... Nu eerst krijgt het geval karakter, betekenis, menselijkheid. Nu voelt hij zich weer dierenarts, geen wandelende formaliteit, die een briefje tekent voor het veefonds en het ter hand stelt aan de onverschillige veehouder, die het onberoerd laat, dat een koe van beste afstamming moet worden opgeruimd.

Intussen zit de thermometer al in het achterste. Hij luistert lang en nauwkeurig naar het hart en de longen, hij telt de pols. De temperatuur is iets te laag. Hij drukt zijn vuist onder het borstbeen, duwt zijn rechterknie met een stoot tegen de ribben van de hartstreek en doet de strekproef. Bij het gebrekkige licht van het stalraampje kijkt hij de slijmvliezen na, ruikt eens naar de adem en in de mond, tast de uier af, controleert de melk op de vlakke hand en is niet tevreden voor hij met zijn arm diep in de einddarm het inwendige van de buikholte heeft afgetast. Hij bekijkt de mest en snuift eraan als een Franse parfumeur aan een staaltje 'Amour-Amour'.

Ze heeft dus geen 'scherp in', ook geen darminvaginatie. En daarmee is zijn diagnose gemaakt: intoxicatie.

Neen, vandaag is hij geen administratieve beuzelarij op twee benen, hij is weer als van ouds een belangrijk wapen in de strijd om het bestaan. Veertien kinderen, als het er geen vijftien geworden zijn, leven en groeien voor een onmisbaar deel van deze melkbron... Ook de buurlui voelen het, zij hebben in strakke spanning het ritueel gevolgd en kijken hem nu de woorden uit de mond.

Zonder dat hij er om gevraagd heeft, is achter zijn rug een dampende emmer water in de stal gebracht, met zeep en een geruite handdoek. En terwijl hij zich wast, zegt hij dat de koe vergift heeft binnengekregen. Wat het zijn mag, kan hij niet zeggen, waarschijnlijk giftige planten of kruiden. Maar ze zit ermee en het moet er zo gauw mogelijk uit, anders gaat ze vandaag nog kapot. Hij zal een poeder gereed maken en die moet direct gehaald worden. Ieder uur is kostbaar! Goed oplossen in een fles water en langzaam ingeven, zonder morsen anders komt ze niet aan haar portie.

Ieder uur is kostbaar... Gijs Fleskens begint het stro al van zijn broek te kloppen en brult over zijn schouder in de richting van het staldeurtje: 'Is de fiets opgepompt?'

Vlimmen kijkt ook eens en ziet nu eerst een kluwen van wel tien opeengepakte kinderen. Hij schrikt ervan; ze hebben zich zo spookachtig stil gehouden...

'Zal ik maar vast deurrijen?' vraagt Gijs en voegt er bedremmeld aan toe: 'Als ge tenminste recht nor huis gaot om de poeier klaor te maoke.' 'Ja, rijd maar op. Ik ben er eerder en het ligt klaar als je komt... Maar wacht even; je moet eerst weten wat er gebeurt. Als ze die poeder een paar uur binnen heeft, zal ze schrikkelijk onrustig worden en dat kan enkele uren duren. Is ze die aanval te boven, dan hebben we een kans dat ze 't haalt. Ik kom in ieder geval tegen de avond terug en dan zullen we zien. Houd haar vooral goed in 't oog tegen het middaguur; dat is de gevaarlijkste tijd. En zorg, dat ze zich niet beschadigen kan, als ze zo wild gaat doen. Wie blijft er bij?'

Dat is Nelis Langerijt, want Gijs moet voor de middag op de fabriek zijn, maar is dan om 12 uur thuis om zijn kameraad af te lossen voor het middageten. En wat angstig, vraagt Nelis wat de koe dan wel zal doen. De boeren rekken hun halzen en komen wat dichterbij om Vlimmen heen staan.

'Ze zal buikpijn hebben,' zegt hij. 'Ze zal opvliegen en zich weer laten vallen, met de benen slaan en met de kop. Dus zorgen, dat er flink wat stro onder zit en dat ge ieder ogenblik het staltouw kunt loskrijgen, zodat ze zich niet kan ophangen. Voor de rest laat ge ze maar doen wat ze wil. Als ze tot bedaren komt, dan een dek erop; ze mag niet te koud worden.'

Vandaag is er niet veel te doen. Om half vijf, komende van de grens, rijdt hij even thuis aan om op de lei te kijken en dan na een kop thee naar het noorden te trekken, naar Somme, Gooreind 4 D.

Dop is thuis en zegt dat Tante Pauline heeft opgebeld. Of Nunky in de loop van de middag of avond even aan wou komen. Er was geen haast bij, vanavond na achten was ook goed.

Nauwelijks vijf minuten later krijgt hij zijn thee bij de Dacka's. Zij hebben zojuist de beschikking van de kantonrechter ontvangen, waarbij een Franciscus Enzovoort Tiebosch, boomkweker van beroep, is benoemd tot bijzondere voogd over het kind.

'Ja,' zegt Vlimmen, 'dat is de jongste broer, toen nog maar een broekje. De pastoor heeft er zich natuurlijk niet aan gewaagd. Het valt me nog mee, dat ze dit karweitje toch in de familie hebben gehouden.'

'Die Franciscus schijnt het meest ontgroend te zijn van heel de familie,' weet Dacka. 'Hij is de wereldreiziger van de zaak. Hij komt tenminste in het buitenland.'

'Ik kan nu direct de zaak aan 't rollen brengen,' zegt Pauline. 'Dus wàt gaan we doen, Nunky?'

'Moet je dat *mij* vragen?'

'Ja. Zullen we maar meteen echtscheiding vorderen? Dat spaart kosten uit.'

'Zouden we niet wachten tot eerst dat kind —?'

'Waarom? Wie weet heb je de volgende week opeens ernstige trouwplannen.'

'In dàt, geval, Paulientje, heb ik in al die jaren genoeg geduld geleerd om nog een hortje te kunnen wachten.'

'Omdat je 't nooit ècht te pakken hebt gehad... Ik ging die morgen óók gezond en wel van huis om te pleiten in een strafzaak. Toen was ik al twee maanden aan het werk en ik wist natuurlijk dat er in Dombergen een zekere Dacka zat. Het was me trouwens opgevallen dat iedereen, die over hem sprak, er een min of meer vrolijk gezicht bij trok. Dat hij nog niet getrouwd was, had niet minder mijn aandacht getrokken, wat denk je! Maar door allerlei toevallen hadden we elkaar die eerste paar maanden niet te zien gekregen, tot ik die morgen stond te pleiten voor de kinderrechtter in een zaakje van doortrapte jeugdcriminaliteit: twee kinderen, die door de tralies van het hek enkele goudenregens hadden afgeplukt... Terwijl ik daar stond woorden aan elkaar te rijgen, hoorde ik achter me de deur van de zaal open en dicht gaan en opeens móést ik omkijken, ik kreeg een rilling. Heel even zag ik, dat de gloeiende ogen van die knul op mijn rug gericht waren, en nog vóór ik was uitgepraat over die funeste goudenregens, wist ik, dat dit Dacka was, en had ik al besloten dat hij me het hof zou maken.'

'Ja,' knikt Vlimmen, 'toen was hij natuurlijk het haasje.'

'Doe niet zo levenswijs, dat staat zo jongensachtig. Morgen kan je het

zelfde overkomen. En ik geloof, dat je er veel dichter bij bent dan je wilt toegeven.'

Zij kijkt hem achterdochtig aan en om zijn verwarring te verbergen roept hij baldadig: 'Zullen we 't dan maar doen? Zullen we 't er op wagen?'

'Niet op mijn verantwoording,' zegt Dacka.

'Hoe zo?' vraagt Vlimmen. 'Vind je 't veiliger, dat --?'

'Nee, juridisch maakt het geen verschil. Ik denk aan de politieke kant van de zaak.'

'Ja-ja, maar dan schijn jij de enige te zijn. Alle anderen vliegen me naar de keel, als ik maar één seconde durf te aarzelen. En zo moet ik me wel een hopeloos burgermannetje voelen met m'n geaas op dat stomme slachthuis.'

'Aha!' zegt Pauline en gluurt hem weer even sluw aan.

'Wat aha?' doet hij onnozel, maar uit vrees dat hij blozen zal, krijgt hij een kleur.

Zij betrapt hem onmiddellijk. 'Je hoeft je niet te schamen, hoor Nunky! Het is heel natuurlijk, helemaal geen schande.'

Zoals dat in een huwelijk kan voorkomen, heeft Dacka niet op haar gelet, haar niet eens gehoord. Hij volgt zijn eigen gedachtengang:

'We zijn allemaal burgermannetjes als het op de duiten aankomt; de grootste artiesten voorop! Zolang je 't hebt, hoeft geld niet zo belangrijk te zijn, maar o-wee als je 't niet hebt. En iemand anders kan jouw rekening niet opmaken, ik ook niet. Jij alleen weet precies hoe dik jouw boterham gesmeerd is. Wel weet ik, dat het helemaal geen tijd is om geld te verknoeien of kansen te vergooien. Een minister met een bijbelse stem zegt langs de radio, dat een beduidend percentage van de in den lande aanwezige werkkrachten blijvend uit het produktieproces zal zijn uitgeschakeld. En hij verwijst je zonder blikken of blozen naar Gods heilige wil, dus hoe eerder de gemeente aan de gedachte gewend is hoe beter. Hij zegt niet, dat zoveel honderdduizend werklui heel hun leven geen slag werk meer zullen doen en van aalmoezen leven. Dat klinkt te brutaal, dat lokt verzet uit. Nee, ze zijn blijvend uit het produktieproces uitgeschakeld, meneer, en nu lijkt het opeens heel anders, een noodlot ver buiten het bereik van de nietige mens, een Grieks treurspel, dat je leert berusten in het onvermijdelijke... Dat het heel gemakkelijk anders kan, weet die vrome bedrieger even goed als wij allemaal, maar dan zouden de zalige bezitters wat water in hun wijn moeten doen en dat is te gek... Dan kom jij me nog vertellen, dat er koeien verkocht worden voor zestig gulden, dat varkens voor de slacht vijf cent per pond opbrengen en de boeren hun biggen te vondeling leggen. Wanneer desalniettemin een groot deel van de rekruten ondervoed bij de troep komt, zie ik nog lang geen betere tijden in 't verschiet... Nu zou je eerst eens moeten bekijken wát je in de waagschaal legt, dus je kapitaliseert je salaris en je pensioen. Manneke, dat is een vermogen, waar je --'

'Wat heb ik aan dat vermogen als ik tenslotte tot bederf moet overgaan zonder eigenlijk geleefd te hebben?'

'Ach lieve moeder Maria! Hoe kom jij ineens zo artistiek, ik bedoel zo *bohémien*?'

'Jij begrijpt er niets van,' zegt Pauline. 'Maar Nunky heeft groot gelijk. Iedere vrouw is er zeer gevoelig voor, dat een man om harentwil wat wil wagen.'

Vlimmen moet wel in een uitgelaten bui zijn, hij speelt va-banque, hij flapt er roekeloos uit: 'Maar stel je voor, dat ze mij niet hebben wil. Wat dan?'

Nu is het Pauline, die rood wordt en om een antwoord verlegen is. Zo'n vierkante, frontale tegenaanval past niet in de stijl van haar spel. Hij maakt van de gelegenheid gebruik zijn aftocht te dekken en staat op. 'Kibbelen jullie het samen maar uit. Ik vind het wel goed.'

Op weg naar Somme voelt hij een kwajongensachtige opgewektheid, alsof een dolle waaghalzerij hem op het nippertje is gelukt. Ziezo, nu heeft Paulientje iets om over na te denken. Wie hier degene is, die de ander voor de aap houdt, bijvoorbeeld. Wie weet houdt ze hem aan zijn woord en gaat ze nu hetzelfde spelletje toepassen op Tilly, polsen in hoeverre... Tilly? Stel je voor, dat Pauline een heel andere op het oog heeft! Dat was altijd het geval in die ouderwetse Franse blijspelen...

Het lucht hem waarachtig op, dat hij ook in zijn dolste verbeelding niet kan bedenken wie dat zou kunnen zijn. Een jaar of wat geleden is hij nogal uitbundig geweest over de dochter van dominee Fennema, die hij min of meer toevallig bij Pauline ontmoette, een statige verschijning, vooraan in de dertig en al goed op weg een oude vrijster te worden; er was nu eenmaal weinig keus voor haar in Dombergen. Maar gelukkig schijnt ze nu toch verloofd te zijn, ergens in het noorden, als hij het goed verstaan heeft... Laat Paulientje haar gang gaan en het terrein verkennen, zij zal wel zo menselijk zijn hem niet opzettelijk een blauwtje te laten lopen...

Daar overvalt hem weer de oude angst voor tegenslagen en snel dwingt hij zich aan iets heel sombers te denken. Nu zul je natuurlijk zien, dat hij aanstonds bij Gijs Fleskens het verstijfde kadaver vindt van een vergiftigde koe, die gisteren nog tweeëndertig liter melk gaf... Da's knap gadaon, meneer dokter, da's 'n schoon stukske werk. Gij mee oew poeierke...

Het eenzame huisje staat daar te zoemen van kinderstemmen, wanneer hij door het donker zijn weg zoekt over het erf. De troep is ongetwijfeld aan tafel; er is wat gerinkel van vaatwerk. Het stalletje is donker en verlaten. Is het de stilte van het graf? Maar zodra hij de deur open gedaan heeft, slaat er een warme golf door hem heen. Dat ritmische geruis kan hem niet bedriegen! Bij het vlammetje van zijn aansteker vindt hij een schakelaar naast de deur. Een zwakke elektrische peer

flitst aan en ja! Dat is in orde; het beest staat gezond en smakelijk te herkauwen.

Hoera voor die goeie, ouwe *tartras emeticus*, die weer zo goed zijn plicht heeft gedaan!

Hij drukt zijn vuist in haar linkerflank, voelt hoe de pens weer aan het werk is en telt de bewegingen, kijkend op zijn horloge. Daarvoor zijn vijf minuten nodig en eerst tegen het einde hoort hij de haastige schreden en de verbaasde stemmen. Gijs Fleskens en Nelis Langerijt komen nog kauwend binnen en houden zich schielijk stil, als zij zien dat de dokter zo gespannen aan het tellen is. Vlimmen verhoogt het effect door nog wat langer op zijn horloge te staren.

'Goeienavond,' zegt hij dan en zonder dat hij het weet, klinkt zijn stem zwaarder, plechtiger. 'Dat heeft ze prachtig gedaan. Het gevaar is voorbij.' Gijs begint te vertellen hoe het gegaan is. Krek als de dokter het voorspeld had! Tegen de middag kreeg ze 't zó kwaad dat ze lachten: die gaat kapot. Goed, dat de dokter hen gewaarschuwd had, anders waren ze zeker naar de telefoon gelopen om hem op te bellen. Om half drie kwam ze wat tot bedaren en hebben zij het dek er opgelegd. En om half vijf lag ze potverdikkeme te nirken! 't Was gewoon een mirakel... Gijs is van al deze opwinding hees geworden. Iedere zin eindigt hij met: 'Is 't ie waar, Nelis?' waarop Nelis zeer overtuigend knikt... En spellen, dat ze deed! Het spoot er als water uit! Dat zal toch geen kwaad kunnen?

Vlimmen lacht er eens om... Dat was juist de bedoeling: het vergift er uit spoelen. Morgen is de mest weer goed.

Hij luistert nog even naar het hart en neemt de temperatuur op. Als hij bezig is de uier af te tasten, komt de vrouw ook eens kijken. Tot zijn verbazing ziet hij nu eerst, dat ze helemaal geen brede, ruime leggen is, veeleer aan de schrale kant. 'Haal maar een emmer, moederke!' roept hij. 'Er zit al heel wat melk gereed.' En als dan twee malse stralen schuimend in de emmers spuiten, is het leed weer geleden.

Op weg naar huis is hij weer in zijn beste stemming. Hoe lang is het geleden, dat hij nog zo'n kostbare patiënt heeft gehad? Zal de tijd nog ooit terugkomen, dat er voor het leven en de gezondheid van elk beest gevochten wordt en de rekruten hecht-doortimmerd bij de troep komen? Een enkel geval als dit is al een ware verkwikking, te weten dat heel zo'n volksstam, zestien of zeventien man sterk, leeft van die koe. Er zal niet veel overblijven van die dertig liter. Pap, roggebrood, aardappelen en pap. Als Gijs er nu maar voldoende groenten bij kweekt en ook wat fruit, is het nog niet zo'n heel slecht menu. Maar hij heeft gekakel van kippen gehoord en meent ook ergens buiten het koestalletje een varken geroken te hebben. 's Zomers wat eieren en 's winters af en toe een stukje spek, dat begint er al aardig op te lijken en op het eerste gezicht zagen al die koppen er niet zo onvoordelig uit. Als Gijs zich zelf

niet helpt, komt hij op geen stukken na toe; heel zijn loon zal opgaan aan de kruidenierswaren en de kleren...

Hij begint een verhaal te dichten voor Tilly: Gisteren heb ik me daar in de rats — uh, in angst gezeten over een koe, die snel aan 't sterven was, en dat zou hongersnood gebracht hebben over een gezin van maar even veertien kinderen, misschien ook vijftien. Het krioelt daar zo door elkaar, dat je ze niet geteld krijgt...

De zelfde avond wordt hij nog eens opgebeld door Pauline. Of hij overmorgen even met Floor naar Hagenburg kan rijden, naar de President van de Rechtbank om het request tot echtscheiding aan te bieden. Dat moet hij namelijk persoonlijk doen en Floor mag zelfs niet bij het onderhoud aanwezig zijn, maar het doet helemaal geen pijn, naar ze heeft gehoord.

'Wat moet ik zeggen bij die president?' vraagt hij ongerust.

'Niets. Hij moet wat zeggen. Volgens de wet moet hij 'bedenkingen voorbehouden'. Dat doet hij voor de zoveelste keer, half in slaap, en hij verwacht niet eens, dat je zult luisteren. Als hij zijn grammfoonplaat heeft afgedraaid, zal hij vragen of je blijft bij het verzoek en dan zeg je netjes met twee woorden: Ja, mijnheer de president.'

Ze zet er tenminste vaart achter, denkt Vlimmen.

HOOFDSTUK 11

Het is kort voor half twee en juffrouw Dont is er nog niet, wanneer Pauline de — ditmaal wel zeer jonge — ongehuwde moeder uitlaat tot de stoep. Het meisje had gevraagd zo vroeg te mogen komen om nog op tijd weer op de fabriek te kunnen zijn...

Nog onder de indruk van het verhaal, is Pauline zeer beslist van oordeel, dat mannen in massale meerderheid zwijnen zijn, en op het zelfde ogenblik staat de mollige mijnheer voor haar neus.

Hij is zeker niet in staat haar oordeel wat te milderen. Al bij de eerste blik weet zij, dat ze van dit model nooit zou kunnen houden, al was hij de laatste man ter wereld. Zijn lijvige zelfingenomenheid straalt haar tegemoet. Hij is nogal wat in de veertig, glad en glimmend van huid en haar, met fijn-gearde bloesjes en ietwat puilende, bruine ogen, die haar nu van top tot teen inventariseren. Een ongeschoeide hand verheft zich uiterst langzaam en weerbarstig naar de eerbare hoed. Als zij cliënten uitlaat, zou zij een gewone kantoorjuf moeten zijn, ofschoon je daar tegenwoordig...

Nu zij die hand ziet, twijfelt zij niet meer. Het is een rond kussentje met weke worstvingers, die haar met blijdschap doen denken aan de nerveuze, pezige pakkers van haar echtgenoot...

De hand bereikt eerst de hoed, wanneer Pauline al heeft geantwoord, dat zij zelf mevrouw Dacka is. Nu ontbloot mijnheer haastig het hoofd en alles is in orde: God heeft de standen gewild. Hij buigt en zegt zeer duidelijk, dat zijn naam Doe-ve-na-gel is.

— Dat klopt, denkt Pauline. Zij heeft nooit met hem te doen gehad, ook niet schriftelijk, maar altijd heeft zij geweten, dat een Doevenagel, er zó moest uitzien. Het is een zeer bekende naam, uit de roomse fine fleur van het land, en dit moet een neefje zijn van de fameuze Monseigneur Doevenagel, in zijn tijd een der naaste medewerkers van Schaepman. Hijzelf wordt onophoudelijk vernoemd in de pers als katholiek wethouder van een der grote steden. Onder advocaten heeft hij de naam duur te zijn en niemand begrijpt met welk recht; zó'n helle vonk is hij helemaal niet, volgens het boos gerucht, en zijn succes zou maar liggen in het gespreide bedje met de vele engeltjes er omheen. Hij is raadsman van verscheidene kerkgemeenschappen en kloosterorden, hij voorziet zich van royale voorschotten op de eeuwige zaligheid.

Juist op het ogenblik dat zij het denkt, zegt hij, dat hij haar graag even wilde spreken over de zaak Vlimmen contra Vlimmen. En meteen begint in haar hoofd alle raderwerk te wentelen. Dus de tegenpartij bedient zich van een grof stuk geschut, van een grote naam, niet van een wetenschappelijk haarklover, zoals Floor had gevreesd. Zal zij Floor te hulp roepen? Alles bij elkaar is zij eenendertig en heeft zes jaar praktijk, waarvan één als rolmeisje op een groot kantoor, terwijl deze glanzende paasos al gauw twintig jaar zal meelopen. En Floor heeft nu eenmaal zo'n plezierige, verstrooide manier van iedereen de wapens uit de hand te slaan door zijn ironie van de zorgeloze levenskunstenaar, op wie niets of niemand indrukt schijnt te maken. Zoals hij ook in het zadel kan zitten met een air of hij zó, met paard en al, op de wereld is gekomen... En Meester Doevenagel komt in hoogsteigen persoon naar Dombergen. Om het duur te maken? Of heeft hij iets in zijn mouw dat hij liever niet aan het papier toevertrouwt? En hij heeft zijn bezoek niet aangekondigd. Is er grote haast bij of wil hij haar overrompelen?...

Intussen gaat zij hem voor naar de achterkamer met de hoge, glazen tuindeuren, waar zij zich heeft geïnstalleerd voor haar eigen praktijkje. Zij houdt de deur voor hem open, maar op de drempel aarzelt hij even en vraagt een beetje verwonderd of zij die zaak zèlf behandelt. 'Ja-ja,' zegt zij zo losjes mogelijk, maar tegelijk gaat haar kin strijd-lustig omhoog en besluit zij Floor er buiten te laten, in ieder geval tot het zakelijk gedeelte is afgehandeld. Zij laat de bezoeker zitten en ziet hoe voordelig zijn dubbele kin nu uitkomt.

Dank u wel, hij heeft juist gerookt, hij zal even wachten.

In een kerkelijk gebaar brengt hij de vingertoppen van beide handen tegen elkaar, kijkt langs haar heen en glimlacht, schuchter, maagdelijk. 'Tja, mevrouw, dat is voor mij een vreemde gewaarwording. 't Is na-

melijk de eerste keer, dat ik de degens moet kruisen met een vrouwelijke confrère. En dat nog wel in zo'n... uh, in zo'n rare zaak.'

Zij kijkt naar die vadsige handen en denkt: Hypocriet! En met haar onschuldigste stemmetje zegt ze:

'Stel u gerust, meneer Doevenagel, ik zal u niet méér laten blozen dan strikt noodzakelijk is.'

'Hèh?'

Hij kijkt haar heel even aan, wendt verschrikt zijn ogen weer af en krijgt prompt een kleur. Het scheelt niet veel of zij proest het uit...

Maar het loopt goed af. Meester Doevenagel herstelt zijn plechtige houding, opent zijn aktentas en steekt van wal. Hij is aangezocht door de familie Tiebosch, want die vrouw, de eigenlijke gedaagde, zit al een hele tijd in een krankzinnigengesticht en is om zo te zeggen niet te benaderen. Nu is die familie zéér godsdienstig en heeft dus principiële bezwaren tegen echtscheiding. Daarom heeft hij opdracht die eis tegen te spreken en hij kan ook inderdaad een afdoend verweer voeren, zoals mevrouw ongetwijfeld al voorzien heeft. Want volgens de jurisprudentie moet overspel een vrijwillige, toerekenbare daad zijn; dat spreekt trouwens vanzelf. En daar is hier absoluut geen sprake van. Op het ogenblik van het feit was zijn cliënte volslagen krankzinnig en ze moest nog tijdens het conceptietijdperk hoognodig opgeborgen worden...

En dat is niet alles. Het zal hem namelijk niet veel moeite kosten het overspel van de man te bewijzen. Volgens betrouwbare inlichtingen heeft die mijnheer Vlimmen er zelfs jarenlang een uh... een vriendinnetje, zal hij maar zeggen — op na gehouden in Antwerpen...

'Dus als ik het goed begrijp,' vraagt Pauline, 'bent u van plan in reconventie ook de echtscheiding te vorderen voor úw cliënte?'

'Natuurlijk niet! Hoe komt u daarbij? Wij wensen helemaal geen echtscheiding.'

'Maar als u geen echtscheiding vraagt, hoe wilt u dan dat de rechtbank u toelaat tot het bewijs, dat dokter Vlimmen ook overspel zou hebben gepleegd?'

'Wel, dat is heel eenvoudig,' doet hij vaderlijk. 'Met toestemming van de kerkelijke overheid eisen wij dan in reconventie de scheiding van tafel en bed op grond van overspel. Maar dat is dan overspel uit vrije wil en bij volle verstand, in tegenstelling met dat van mijn cliënte! We vragen natuurlijk ook onderhoudsgelden en dan zou ik wel eens willen zien, welke rechtbank mij niet zou toelaten tot dat bewijs. Dat zou —'

'Enfin, dat is van later zorg,' onderbreekt Pauline. 'Gaat u voort.'

Nu heeft hij drie kinnen. En weer laat hij zachtjes de vingertoppen tegen elkaar spelen... Kijk eens, al is de familie Tiebosch principieel tegen echtscheiding, ze heeft om begrijpelijke redenen nog meer bezwaar tegen een onwettig kind. En daarom ligt het voor de hand, dat partijen tot een schikking komen. Hij twijfelt er ook niet aan of mevrouw Dacka

zal haar cliënt adviseren zijn voorstel met beide handen aan te nemen... Nu is het een spelletje poker geworden, nu mag zij vooral niet laten merken, dat alles in haar binnenste aan 't gillen is van woede. Zij denkt aan Tilly, vergelijkt haar houding met die van deze bloedzuigers... 'Laat u maar eens horen,' zegt zij goedmoedig, alsof zij het niet allang geraden had... Zij voelt de hartkloppingen in haar keel.

Nu, dan, zijn voorstel luidt kort en bondig, dat de heer Vlimmen afziet van de ontkenning van wettigheid. Daartegenover is de familie Tiebosch dan bereid in de echtscheiding te berusten...

Hij kijkt haar aan of hij Sinterklaas is, maar houdt het weer niet lang vol. Zonder haar glimlach te verliezen zegt zij: 'Er gaat toch maar niets boven een zéér godsdienstige familie, vindt u ook niet, meneer Doevenagel? Die houden er tenminste nog eens principes op na, wat?'

Hij herkent zijn eigen woorden en denkt: — Oppassen, dit is een frech en bijdehand katje.

'Ja, luistert u eens, mevrouw Dacka! Wat het zwaarste is, moet het zwaarst wegen, nietwaar?'

'Precies. Wij hebben de wettigheid van het kind in de hand en u de ontbinding van dat idiote huwelijk. Tenminste, dat denkt u. En daarom stelt u een voordelig ruitje voor, een vrij plat handeltje naar mijn smaak. Zou het dan niet frisser staan, als u de godsdienstige bezwaren en principes maar buiten beschouwing liet? Ik ben niet van die godsdienst en heb dus niet het recht mij geschokt te voelen, maar ik kan—'

Om zijn houding te redden is hij een en al verbazing: 'Hé, bent u niet katholiek, mevrouw Dacka?'

'Nee, meneer Doevenagel, en mijn man evenmin. Van huis uit zijn we allebei min of meer protestant, aan de lichte kant.'

Het is of deze ontdekking al zijn berekeningen overhoop gooit, naar zij meent te zien. En zij voegt er hoopvol aan toe: 'Toch is er nog altijd geen spraak van geweest, dat we hier verjaagd zouden worden.'

O nee zeg, zo bedoelt hij het niet. Hij vond het alleen maar ongewoon, omdat er hier zo weinig niet-katholieken wonen. Als hij de partijverhoudingen in de gemeenteraad bekijkt...

'Dan vraagt u zich af, hoe wij aan cliënten komen. Maar met de ketterjacht en de onverdraagzaamheid is het ook niet meer wat het geweest is, weet u. Heel wat meer Dombergenaren dan u zou denken zijn goddeloos genoeg om bij ons te komen met hun moeilijkheden.

Hij vindt, dat hij geen gelukkig debuut heeft met vrouwelijke confrères. Dit katje loopt vooruit op gedachten die hij misschien wel bezig is te vormen, maar nooit zou uitspreken. En zij slaagt er waarachtig in hem het gevoel te geven, dat die stommiteiten inderdaad uit zijn mond komen. Hij krijgt het er warm van...

'Maar wat uw voorstel betreft, meneer Doevenagel: ik begrijpt heel goed, dat u het liever niet schriftelijk wou doen. U voelt immers zelf, dat het niet serieus is.'

Uit protest komt hij half overeind. 'Maar dat is zo serieus als u maar wensen kunt! En ik zie werkelijk geen betere oplossing, ook voor uw cliënt. Naar mij verzekerd werd, is hij altijd zeer gebrand geweest op een echtscheiding. Ik heb trouwens brieven van hem gezien, woedende brieven omdat zijn vrouw nu eenmaal haar bezwaren had. Ik ben hier gekomen in de overtuiging, dat mijn aanbod onmiddellijk zou aanvaard worden.'

'O, ik zal het zeker overbrengen, stel u gerust... En destijds: ja! Destijds was dokter Vlimmen erg verlangend niet naar één, maar naar twee echtscheidingen, de kerkelijke en de burgerlijke, hij wilde toen in alle eer en deugd hertrouwen. Maar toen het eindelijk, na tien jaar, in Rome mislukt was, had de burgerlijke scheiding niet zo veel belang meer; ze zou alleen zijn juridische toestand geregeld hebben. Narigheden als dat onwettige kind hadden hem niet meer kunnen deren, ook geen erfeniskwesties en zo. Maar van een tweede huwelijk was toen geen sprake meer. In zo'n katholieke stad als Dombergen zou hij dan al dadelijk geen kans meer hebben gehad op het directeurschap van het slachthuis en dat moet heel wat betekenen voor een veearts. Ook zijn praktijk zou er zeker onder geleden hebben, weet u wel... Nee, meneer Doevenagel, van zo groot levensbelang is die scheiding niet meer. Als u ons een vreemd kind wilt aansmeren — met al die onafzienbare consequenties ervan — zult u met wat anders voor de dag moeten komen. Of eigenlijk niet, want in dit opzicht zijn *wij* nu eens principieel.'

Hij ziet er nu wat beteuterd uit, maar zoals ze verwachtte, doet hij des te flinker.

'Nou het spijt me wel, dan zal ik de echtscheiding tegenspreken en op een afdoende manier, zoals u begrepen zult hebben... Maar wacht eens even! Als die procedure van zo weinig belang is voor uw cliënt en bovendien een verloren zaak, waarom trekt hij dan zijn eis niet in, liever dan blootgesteld te worden aan al die schandaaltjes?'

Zij trekt luchtig de schouders op. 'Schandaaltjes? Kom-kom. Wat de een 'n schandaal noemt, vindt de ander heel normaal. Mijn cliënt is helemaal geen huichelaar, hij wil best weten dat hij al die jaren niet heeft geleefd als een monnik of een Zebedeus. Ik ben volstrekt geen liederlijk vrouwspersoon, wilt u wel van me aannemen, maar ik kan daar voor iemand in de gedwongen situatie van de heer Vlimmen niet veel schandaal in ontdekken, en u ook niet, hoop ik... Wat natuurlijk niet wegneemt, dat we uw lasterlijke verdachtmakingen met verontwaardiging afwijzen. Wij zijn de kuisheid zelve!... Daarbij neem ik aan, dat u al eens eerder hebt geprobeerd overspel te bewijzen door middel van getuigen en dus weet hoe moeilijk het is.'

'Ik neem uit principe géén echtscheidingen,' zegt hij gewichtig, 'tenminste niet de eisende partij.'

'Daar heb ik ook niet aan getwijfeld, meneer Doevenagel. Maar volgens mijn principes zal ik mijn cliënt zeer zeker moeten adviseren zijn kans te wagen, wat u er ook van gelieft te zeggen.'

'U moet niet vergeten, dat er overspel is aan uw kant. U geeft het trouwens zelf toe.'

'Als u 't kunt bewijzen: ja! Maar ook dàt wil niets zeggen. Die twee feiten zijn hier zo verschillend van karakter, dat zij eenvoudig niet te vergelijken zijn. Uw cliënt heeft haar man om zo te zeggen tot overspel gedwongen, zij heeft het huwelijk van meet af aan gefrusteerd, zij is de oorzaak van alles, de bron van alle kwaad. U kent toch de voorgeschiedenis? Dan zult u toegeven, dat de omstandigheden hier verschillen als dag en nacht, om niet te spreken van de schuld.'

'Juist mevrouw: de schuld! Dat is heel goed opgemerkt, want van schuld is bij mijn cliënt helemaal geen sprake. Er bestaat geen schuld zonder toerekeningsvatbaarheid. En op het ogenblik van de feiten was zij niet in het bezit van haar verstandelijke vermogens, dat staat officieel vast. Ze zit trouwens nog steeds in dat gesticht en het is zeer de vraag of zij er ooit zal uitkomen.'

Het kost moeite, maar Pauline slaagt er toch in vrij hartelijk te lachen. 'Nee, meneer Doevenagel, spaar uw moeite! Ik ben beter ingelicht. Uw cliënte werd eerst na de ontdekking van haar zwangerschap — dat was in de vierde maand — gauw-gauw naar Havelingen gebracht. Vóór dat ogenblik was er niets aan de hand en in heel Vlierenbeek heeft niemand iets bijzonders aan haar kunnen ontdekken. Ze ging iedere dag naar de kerk en — heet dat niet ter communie?... Als u dat niet weet, moet ik vrezen, dat de familie Tiebosch u voor het lapje heeft gehouden. Zowel in haar dorp als in dat gesticht begrijpt niemand waarom die dame is opgeborgen, tenzij dan om het schandaal te vergoelijken. En ik zal nu maar eens gauw een eind maken aan die vieze komedie. Als u vreest, dat uw cliënte nooit meer vrij zal komen, kan ik haar een handje helpen. Daarvoor zal ik heus geen contra-expertise nodig hebben en zelfs geen briefje aan de inspecteur van het Staatstoezicht. Die gestichtsdokters kijken zelf wel uit en zodra ze van mij horen, dat ik moeilijkheden ga ontketenen, volgt onmiddellijk hun verklaring tot ontslag.'

'U schijnt beter op de hoogte te zijn dan ik, mevrouw Dacka.'

Het klinkt alsof hij zeggen wil, dat hij al haar humbug naast zich neerlegt, maar zij weet het balletje nogal sierlijk op te vangen:

'Dan ben ik blij, dat ik u een tip kan geven in die richting. Het is natuurlijk ook voor u niet de eerste keer, dat cliënten proberen u een rad voor de ogen te draaien. Maar mócht u aan mijn woorden twijfelen, gaat u dan even naar dat gesticht en vertelt u die heren eens wat ik ervan weet. U zult het resultaat bepaald boeiend vinden. Er wordt daar

namelijk niet meer gefluisterd, er wordt openlijk om dit geval gelachen, eensgezind, door heel het personeel... En die vreselijk valse fluit, die daar van de trap komt is mijn man. Als u niets bijzonders meer op uw hart hebt, zullen we dan een kop thee drinken in de zitkamer?' Zij gelooft te zien, dat hij overeind komt in een gebaar van opluchting.

Zodra de thee is geschonken en het gesprek tussen de heren wat op dreef gekomen, mompelt Pauline een verontschuldiging en haast zich de trap op, naar de badkamer. En terwijl zij nog de deur op slot draait, barst zij al in tranen uit.

Gemene, zalvende schurkentroep. Hoe durven ze maar!

De handen gesteund op de rand van het wasbekken, kijkt zij met een vreemd welbehagen in de spiegel hoe lelijk zij nu is. Maar dat duurt niet lang. Zij laat het koude water een poosje over haar polsen lopen en draait dan de warme kraan open om haar ogen te gaan betten. Intussen vertelt zij de waarheid aan haar spiegelbeeld:

— Eigenlijk is het glad verkeerd zaken te nemen, waar je zo na bij betrokken bent. Maar dat is nog geen reden om te gaan janken; je hebt immers altijd zo'n hekel gehad aan dit soort zenuwpezen en huilebalken... En of je 't geloven wilt of niet, je bent nu precies zeventien dagen zwanger; dat is de oorzaak. En dat moet je prettig vinden, zeggen ze. Je mag je ook niet meer zo gloeiend kwaad maken; dat is slecht voor het kind... Dat kind is nog met geen microscoop te vinden, maar het zal wel zo zijn... En die onverstoerbare opsnijer daar beneden heeft nog geen flauw vermoeden wat hem boven het hoofd hangt. Hoe zal hij het vinden? Zal hij menen wat hij zegt, zal hij zeggen wat hij meent?... Wanneer deze nakomeling twintig jaar wordt, zal Floor al in de zestig zijn en jij een poezelrond moeke van tweeënvijftig... De meeste vrouwen verliezen er hun figuur bij... En wat voor nut heeft zo'n nieuwe aanwinst in een overbevolkt landje met een half miljoen werklozen?... Maar misschien is het nog altijd vals alarm...

Intussen vecht zij vergeefs tegen de bittere overtuiging, die zich dwars door al haar oproerige bespiegelingen heen dringt: Floor heeft uiteindelijk gelijk gekregen. En zij heeft de grootste tactische domheid van haar leven begaan door die twee procedures samen te voegen. Als zij de echtscheiding had laten wachten, zoals de mannen het van plan waren, als voorlopig alleen de onwettigheid van het kind was uitgesproken, zou het niet in die principiële hoofden zijn opgekomen zich daarna nog tegen de scheiding te gaan verweren. Dan was de kogel immers toch al door de kerk, dan was het geldverknoeien, zonder dat er nog een voordeeltje kon worden afgeperst. En vanmiddag is duidelijk genoeg gebleken hoeveel die godsdienstige bezwaren waard zijn. Door die twee zaken te koppelen heeft zij zelf die lui op het idee gebracht, hun zelf de wapens in de hand gedrukt...

Hoe heeft zij in duivelsnaam zo eigenwijs haar zinnetje kunnen door-drijven? En hoe gaat dat aflopen?

Kom, zij moet naar beneden, haar liefste glimlach opzetten en die vrome patjakkert zo gauw mogelijk, maar zonder een zweem van ongeduld uitgeleide doen. Ze voelt een schrijnend verlangen haar geweten te ontlasten bij Floor en zich moed te laten inspreken. Als hij nu alsjeblijft maar niet te lang blijft sarren van: 'Ik heb het je wel gezegd, maar je wou niet luisteren,' want dan gaat zij gillen, misschien wel krabben. Ze verkeert nu immers in de woeste, animale conditie van een oervrouw... En terwijl zij haar neus poedert, zegt Dacka, overlopend van gemoedelijkheid: 'Gunst nee, Doevenagel, stel je daar niets van voor, manlieve! Kijk eens, jij komt er zoëven binnenstappen, maar ik ken Vlimmen al van onze studententijd en ik heb heel dat drama op de voet gevolgd. Na al die verschrikkelijke dingen, die zich hebben afgespeeld, is die man zo geladen, dat hij nog liever in de put zou springen dan ook maar één blik te werpen op dat rampzalige kind.'

Het klinkt, alsof hij de onmogelijkheid van de schikking diep betreurt, en voor alle zekerheid laat hij erop volgen: 'Als er iets te schikken valt, ben ik er overigens dadelijk voor te vinden, weet je... Maar Doevenagel! Probeer je dan ook even in te denken, dat heel je leven wordt verpest door het onnozele toeval, dat je als verliefde blaag tegen zo'n misbak-seltje aangeblunderd bent. En dat je na zoveel jaren van tandengeknars wordt verblijd met een kind, waar je helemaal niet in gekend werd. En dat gefabriceerd moet zijn door het zelfde boerenkunstje, dat die godvruchtige dame je niet eens na een plechtig huwelijk meende te mogen toestaan. En dat ze zich nu buiten echt heeft veroorloofd! Já, wij zitten daar natuurlijk met koele hoofden tegen aan te kijken, maar als het jezelf aanging, zou je toch in de verleiding komen om veel te hard de deur achter je dicht te trekken; zeg nou zelf, Doevenagel!'

Doevenagel blijkt niet bestand tegen de *vis comica* van Dacka's quasi-verwilderd gezicht en gebaar. Als Pauline terugkomt, schudt hij zijn molligheid in een benauwd lachje.

Eindelijk is de huisdeur geruisloos dichtgedrukt achter de wethouder-advocaat. Dacka slentert in peinzend zwijgen naar zijn kantoorvertrek en Pauline komt hem kleintjes achterna. Midden in de kamer draait hij zich schielijk om, kijkt haar met grote ogen aan en krabt zich be-druisd achter het oor.

'Ooei-oei, dat is een streep door de rekening. Dat had ik niet verwacht... Maar trek het je niet aan, hoor meid. Dié chantage kon niemand voorzien.' Dat schijnt erger te zijn dan 'sarren', want weer komen de waterlanders opzetten.

'Ik had het móéten voorzien,' snikt zij. 'Het is allemaal mijn schuld: jij hebt me nog gewaarschuwd.'

'Ben je wijs... Dan is het mijn schuld even goed. Als ik er maar één seconde op verdacht was geweest, zou het immers niet gebeurd zijn. En veel eerder dan jij had ik het moeten voorzien, ik heb meer ervaring van die heilige rotstreken, ik ben er hier om zo te zeggen in opgegroeid... En alles bijeen genomen is er niets gebroken; we winnen die zaak immers toch! Het overspel van de Vlim krijgt hij niet bewezen; daar zullen we nu eerst eens voor zorgen. We moeten zo gauw mogelijk die gewezen vriendin van hem opsnorren; Leonieke heet ze. Dat zal een karweitje voor jou zijn. Zo'n gereclasseerde passiebloem moet zich liever niet meer vertonen met relaties uit haar woeste tijd... Laten we hopen, dat we nog op tijd komen, dat het vrouwtje nog niet zonder argwaan haar neus heeft voorbijgepraat.'

'Maar hoelang kunnen ze daarmee de zaak niet slepende houden?'

'Het is nog lang niet zeker, dat ze verweer gaan voeren. 'tussen dreigen en doen ligt gewoonlijk een hele galop. Die vent probeerde het maar eens en ik geloof, dat ik hem die droom al helemaal uit zijn hoofd heb gepraat. Als wij die lui er maar vast van overtuigen, dat hun vlieger niet opgaat, heb je nog alle kans, dat ze verstek laten gaan... Maar wat is er eigenlijk gebeurd; waarom ben je zo in de war? Heeft hij je overdonderd; kon je hem niet baas?'

'O nee, hij was zo log van geest; ik kon hem best hanteren.' Zij veegt zorgvuldig haar neusje af en leunt tegen hem aan. 'Maar wil je me even heel hard aanpakken?'

'Waarom heel hard?'

'Ik ben een beetje misselijk van die zachte, kwallige slijmjurk.'

'Pauline!'

HOOFDSTUK 12

Dop en Klaartje hebben er deze woensdagmiddag voor over om mee op praktijk te gaan. Het weer is mooi genoeg, zonnig en stil, het is alleen maar jammer, dat er weinig te beleven zal zijn. Graag had hij haar verbluft met verrassende effecten, zodat zij thuis opgeschroefde verhalen zou kunnen doen. Er is een geval van kopziekte bij Govert Sparri-daans en dat maakt de eerste keer wel indruk, als hij tenminste de koe vóór zijn vertrek nog op de been kan krijgen. Verder moet hij op de Biest, bij Kees Kemmenade, een van zijn grootste boeren, biggen gaan enten. Daar gaan we gewoon mee door, ofschoon we eigenlijk niet weten wat we met al die biggen moeten aanvangen... Dan een kreupel paard bij de Weduwe Hickers op de Muggenberg. Da' zou wat kunnen worden, als het hoefkreupelheid mocht zijn. Eerst het getover met de visiteertang en de hamer, dan het voorzichtig wegsnijden van het hoorn op de juiste plek, een straaltje hoefetter en het paard, dat nauwelijks

zijn voet dorst neerzetten, loopt al heel wat gemakkelijker naar de stal. Maar dat is het nu natuurlijk juist niet... De rest kan hij verwaarlozen: een drietal lopende patiënten, die al aan de beterhand zijn, zo niet helemaal genezen... Nee, vanmiddag is het leuteren over de hele linie...

Zij zullen het meisje afhalen op weg naar Sparridaans – daar is de meeste haast bij – en onderweg valt hem in: zou hij haar kunnen vragen of Mammie meegaat? Of het door Dop laten vragen? Nee, dat loopt te veel in 't oog; hij zal het zelf moeten doen...

Nog voor de wagen stilstaat, barst Klaartje de deur uit en is in enkele sprongen van haar lange benen bij hen. Zijn hart begint te kloppen; zal hij!... Maar daar verschijnen twee hoofden voor het brede venster; er is een dame op bezoek, een dikkerd met een donker gezicht, mevrouw Salomonson, veronderstelt hij. De eerste ogenblikken is hij wat opgelucht, nu hij zijn poging kan nalaten, en hij neemt zijn hoed af, zo uitdrukkelijk als dat in de nauwe ruimte van de wagen maar mogelijk is. Zij wuift nogal uitbundig terug. Dat is wel niet speciaal voor hem bedoeld, maar op zichzelf is het toch een hemels gezicht...

Achter hem is het gesnater al losgebroken. Ze heeft zich 'een rotje' geschrokken, toen Tante Lea ineens kwam voorgereden, want die komt dikwijls – vooral op woensdagmiddag – om Mammie en haar mee te nemen, ergens heen, en daar valt haast niet aan te ontkomen. Maar gelukkig stuurde ze de wagen direct weg... Zie je wel, denkt Vlimmen, dat kind stikt van de ooms en tantes. En nu ziet hij zijn kans.

'Is dat een echte tante van je?'

'O nee, meneer Vlimmen, dat is mevrouw Salomonson.'

'Ah zo!... Je hebt zeker wel een hele hoop van die onechte ooms en tantes?'

'Gaat nog al... Een stuk of wat van de fabriek. Maar die zie ik nu zoveel niet meer.'

'Heb je dan helemaal geen echte ooms en tantes? Dat zou sneu zijn, zo met je verjaardag en met Sinterklaas.'

'Ik heb er twee. Oom Kareltje, maar dat is eigenlijk een oom van mammie. Hij is maar zes jaar ouder – ze hebben samen nog gevochten – en daarom is het altijd 'Oom Kareltje' gebleven. Vreselijk gek, want hij is een heel lange man.'

Zij moet zich wel grappig vinden, want dokter Vlimmen schudt van het lachen. En opeens wordt hij zowaar bezorgd voor de lange man, die hij zo verwenst heeft.

'Heeft hij nog last gehad van zijn knie, sinds je mammie hem van de pijn heeft afgeholpen?'

'We hebben er niets meer van gehoord, dus 't zal wel goed gaan... 't Kwam trouwens alleen maar van de borreltjes, dacht mammie. Dat zegt Tante Nelly ook... Ze komen niet zo heel dikwijls, ze wonen helemaal in Groningen.'

Het is werkelijk een opluchting. Nu is hij dadelijk bereid een borrel te drinken met Oom Karelje, als er geen reumatiek van komt...

Dop begint over wat anders en de tweede echte oom kan wel even blijven rusten...

Bij Sparridaans is er een jonge dochter met een onwettig kind. Vlimmen kent het verhaal; destijds hebben zijn oren ervan getuit. Toen er een vader gevonden moest worden, kwamen er van lieverlede niet minder dan veertien boerenknappen voor de pinne, die gelijke rechten hadden. De snoevers wisten het van elkaar en brachten elkaar aan. Hoe groter de troep hoe veiliger, dachten ze en legden vlotweg hun verklaring af bij de kantonrechter... Hoe dikwijls heeft Vlimmen niet die eeuwige mop moeten horen, toegeschreven aan de klerk van de boterfabriek: 'Die meid?' zou hij gezegd hebben. 'Dat is geen meid, dat is een coöperatieve vereniging.'

Het kind van deze menigte zal nu zowat vier jaar zijn. Ze is er natuurlijk bij en babbelt honderd uit tegen Klaartje en Dop. Dan ziet ze dat het poesje wil gaan knabbelen aan haar boterham, die ze zolang op de stoep heeft gelegd, en roept:

'Gatverdimmes snotjong, wil-de'r wel 'ns afblijven, of ik naai er op, hoor!'

De poes blijft halsstarrig. Daarop kijkt het kind Dop aan en zegt: 'Ik zal ze mar 'ns 'ne keer onder d'r keuntje naaien.'

Vlimmen, die al aan 't infuseren is, ziet langs het randje van zijn bril, dat Dop een erge kleur heeft en geen raad weet met zichzelf. Maar Klaartje lacht in alle onschuld.

'Jij kunt al heel mooi praten,' zegt ze bewonderend.

Govert en zijn vrouw, die er vlak bij staan, hebben het niet gehoord...

Maar met de koe loopt alles naar wens. Zij speelt haar rol goed, ligt daar aanvankelijk zo goed als dood en na de infusie vliegt zij overeind op het eerste gezoem van zijn elektrische prikkelaar.

Klaartje is verrukt en Dop vindt het natuurlijk heel gewoon. Weer in de auto, wil zij alles weten van kopziekte... Zou die koe heus zijn doodgegaan?

Dop praat als een afgestudeerde veearts. Die koe wàs al bijna dood!...

Zo geraken zij in het gehucht De Biest. Vlimmen zegt, dat het hier helemaal niet interessant is, maar Klaartje wil de biggetjes zien, dat vindt ze zulke snoezige viespeuken. Of ze erg schreeuwen, als ze ingespoten worden, wil zij weten. 'Ze voelen er niets van,' stelt hij haar gerust. 'Maar schreeuwen doen ze toch, de aanstellers.'

Bij Kemmenade treft hij het slecht. Alleen de vrouw en een dochter zijn thuis; al het manvolk is naar een vergadering van de boerenbond. Ze hadden de dokter vandaag niet meer verwacht...

Dus geen hulp bij het vuile karweitje; hij zal zelf in dat plakkerige hok moeten klimmen. En hij kan er op rekenen, dat al zijn doen en laten

door Klaartje thuis wordt weergegeven tot in het kleinste gebaar. Properheid is het tere punt van de dierenarts. Mammie moet liever niet gaan denken, dat hij met de zelfde plunje uit een varkensstal in haar zitkamer stapt... En hij herinnert zich deze varkenshokken maar al te wel, hij is er voor een paar jaar uitgeleden, toen hij alleen zijn staljas had aangetrokken, zodat hij recht naar huis moest en zijn broek naar de stomerij. De stal is van beton, met een spiegelgladde vloer, extraglibberig van de mest, en die biggen zijn vlug. Als de zeug er zich ook nog mee bemoeit... Zo'n laagbijdegronds en zwaar meubel kan je vloeren voor je 't weet. Moest het hem nu overkomen, dan zou hij zich de blamage niet te boven komen... Het is natuurlijk belachelijk, dat hij zich naakt moet uitkleden en in het leer hullen voor die tien miserabele biggen, maar... Het staat in ieder geval stoer, zal hij maar denken... Hij kleedt zich uit in de opkamer en vraagt om een paar klompen.

'Ge zijt 't nog nie vergete, zie ik wel,' lacht de boerin.

Geloof maar dat ze toen plezier hebben gehad! Dat is van ouds het summum van boerenpret: een aangeklede mijnheer, die door de mest glijdt... Ja, zijn leren harnas maakt indruk. Als hij buitenkomt, verstomt Klaartje midden in een woord en kijkt hem met open mond aan.

'Gunst, ik zou u niet herkend hebben,' zegt zij dan.

Vastberaden klost hij op zijn klompen naar de stallen, maakt zijn injectiespuit gereed en klimt over het muurtje. De zeug houdt zich rustig en de eerste biggen laten zich gemakkelijk vangen. Telkens stijgt er een snijdend geschreeuw op boven het diepe knorren van de moeder en het schrale, hoge frazelen van de kleintjes.

'Maak je niet vuil, Klaartje!' roept hij, als zij zich wat te dicht over het muurtje buigt.

De big, die behandeld is, tilt hij telkens over in het lege hok ernaast. Zo krijgen ze alle hun beurt en raakt hij de tel niet kwijt. Tegen het einde gilt heel het tiental in koor.

Klaar... Hij klimt in het andere hok en zet de biggen weer bij de zeug. 'Het zijn er maar negen!' schreeuwt Dop boven al het lawaai.

Toch zijn er tien geweest, weet vrouw Kemmenade heel zeker. En ook Klaartje had ze al geteld vóór mijnheer Vlimmen begon...

Geteld en nog eens geteld; het blijven er negen... Hoe kan dat nou; zijn we dan behekst?

Er is weinig licht en voor zover hij kan zien, zijn beide hokken goed afgesloten. Eindelijk ontdekt hij, dat in een donkere hoek een paar stenen zijn weggelaten om de urine te laten afvloeien, langs een kort gootje onder de vloer naar de gierput. Dat is de enige mogelijkheid, de diagnose *par exclusionem*, denkt hij en jawel: als hij zich bukt, hoort hij dat de verloren big in de opening is gekropen. Hij tast ernaar, kan het dier-tje juist even met de vingertoppen beroeren en bij deze lichte aanraking kruipt het al buiten zijn bereik. Tenslotte ligt hij, met vreselijke vloer-

ken tussen de tanden, plat op zijn buik, strekt zijn arm tot het uiterste in het gootje, maar de big wijkt verder en verder, tot hij buiten in de gierput plonst.

De toegang tot de put is buiten, langs de koestal. De boerderij van Kemmenade is voor deze streek een groot bedrijf. De gierput is zeer lang, wel vijftientig meter, bij drie meter breedte. Als zij daar aankomen, drijft daar de big met zijn snuitje boven de oppervlakte en knipoogt tegen de zon.

'De puthaak!' roept Vlimmen. Dop gaat hem halen en Klaartje vertedert zich over dat arme beestje: Gauw Dolf, hij verdrinkt!

Vlimmen probeert de big met de puthaak te verschalken, maar het kleine ding zwemt dapper door de gier en ontwijkt de haak met een duiwelse behendigheid. Het duurt niet lang of hij begint zich op te winden... Zou je zo'n kreng niet? Dat is zo vlug als een waterrat... Dan probeert hij golven te maken om de big naar zich toe te spoelen. Ook dat lukt niet... Die gemene knipoogjes van dat loeder beginnen op zijn zenuwen te werken. Daar verschijnt de verticale rimpel tussen zijn wenkbrauwen; hij voelt zich gepakt door een blinde woede... Die rotbig zal er god-ver-domme uit!!

'Kon-de 'm mar de hersens inslaon, dokter!' roept de boerin. 'Da's de kortste pijn. Dan waren we d'r van af.'

Eerlijk gezegd heeft hij dat zelf ook al...

'Hè jakkes nééé!' smeekt Klaartje. Het klinkt al een beetje huilerig... Hij denkt niet meer na, hij is dol. Daar schopt hij de klompen uit, dan de leren overall. Hij heeft alleen zijn korte, witte broekje aangehouden, maar hij is zo bezeten, dat het waarschijnlijk geen verschil zou hebben gemaakt.

'Nunky!' roept Dop in een verschrikte lach.

Maar Nunky heeft zich, voor hij het zelf goed weet, in de put laten zakken en staat tot aan de onderkant van zijn borstspieren in de gier... Het stinkt niet eens zo hevig, verbaast hij zich, maar wellicht is zijn reukorgaan al gevoelloos geworden in de varkensstal — die geur overschreeuwt alles... Al gauw ziet hij in, dat hij er met waden niet komt en daar zwemt hij, nogal steil en met opgestoken kin, maar hij zwemt en zelfs vrij licht, als in zeewater. Hij denkt aan tyfus en klemt zijn lippen opeen, maar overigens ziet hij alleen het kopje van de big, met de stekende oogjes, die hem treiterend toeknippen. Dat kopje koerst in dwaze kringetjes rond als een onklaar mechaniekje, een speelgoed-scheepje... Bijna heeft hij het beestje te pakken, maar het ontglipt hem op een millimeter, zwemt de andere kant uit en heeft nu bijna de hele lengte van de put voor zich... Als hij nu maar heel hard kon vloeken!... En hij kan voor zijn prestige niet meer terug, voor het prestige van de waanzinnige, hij wil trouwens ook niet. De big zwemt maar een goede meter voor hem en met iedere slag wint hij toch wat op de vluchteling.

Zo naderen zij de korte wand...

'Dop! Drijf hem in een hoek met de puthaak!'

Maar het is niet meer nodig. De big schijnt opeens genoeg te krijgen van het uitstapje, maakt keert en zwemt recht op hem af. Vlimmen kan een voorpootje grijpen en gaat op zijn benen staan. Liefst zou hij het ongedierte meteen wurgen, maar daar is het eigenlijk niet om begonnen. Hij waadt ermee naar de kant en reikt het over aan de boerin. Nu eerst ziet hij, dat het mens de tranen over het gezicht lopen van het lachen... Dop plant de puthaak stevig op de bodem en zo kan Nunky zich op-hijsen als een aap op een stokje. Als hij op de grond stapt, wijken zij allen een paar schreden achteruit.

'Warm water!' brult hij tot de boerin, die verschrikt haar lach bedwingt en zich uit de voeten maakt. 'Is er geen gieter?'

'Ik heb een soort tuinslang gezien,' zegt Dop en zijn ogen beginnen te glinsteren. 'Vooraan in de koeienstal.'

'Juist, dat moeten we hebben.' Hij schiet in de klompen en daar gaan ze. 'Ga jij maar even een handdoek halen, Klaartje.'

Tot nu toe heeft hij in zijn razernij geen kou gevoeld. Even later staat hij op de betonvloer van de lange, lege koestal te klappertanden onder de harde straal van de slang. Als Klaartje de handdoek heeft gebracht en glunderend is weggehuppeld kan hij zijn broekje uittrekken.

'Dat was eigenlijk een karweitje geweest voor jou,' moppert hij. 'Jul-lie padvindere willen immers zo graag van die verheven daden uithalen.'

'Jij was me veel te vlug af,' zegt Dop, die allang geen moeite meer doet zijn vrolijkheid te bedwingen. 'Pas op, Nunky, daar zijn ze!'

Vlimmen slaat haastig de handdoek om de lenden. Moeder en dochter dragen vier emmers lauw water aan, onder hun armen klemmen zij een nieuw blok sunlightzeep en nog wat handdoeken. Zij hebben dikke ogen van de tranen, doen krampachtig hun best om zich goed te houden en trekken een veel te droevig gezicht.

'De moor was gelukkig net aan de kook,' zegt de bazin en van de in-spanning om haar ernst te bewaren slaat haar stem over.

De moor was juist aan de kook, de middeleeuwse moor... In dit be-drijf worden de koeien elektrisch gemolken, maar een stortbad kon er niet op overschieten.

'Ge moogt gerust 'ns lachen hoor,' gromt hij en daar barsten ze los in één fluitende gil.

'Breng m'n spullen hier!' snauwt hij. Zij vallen haast over elkaars voeten om weg te zijn.

'Daar komen ze de eerste jaren niet over uitgekakeld,' zegt hij dan. 'Haal even de fles Valvanol.'

Voor alle zekerheid zeept hij ook zijn haren in. Dan heel zijn lichaam. Dop gaat op een stoeltje staan en giet met hele emmers het schuim weg, droogt daarna zijn rug af. 'Nu ben je weer zo goed als nieuw, Nunky!'

De vrouwen hebben zijn kleren, zorgvuldig over een stoel gehangen, naast de staldeur bezorgd, zonder zich te laten zien. Zodra hij gekleed is, begint zijn bloed oproerig te tintelen, dicht onder zijn huid. Hij voelt zich vederlicht, twintig jaar jonger. En al zijn scharnieren lijken vers geolied; hij zou willen dansen!...

Wie weet wat een prachtige therapie dat is, denkt hij, misschien veel heilzamer dan al die modderbaden. Koemest, opgelost in dito urine, een zuiver organisch recept.

Onder invloed van zijn animale behaaglijkheid is zijn woede omgeslagen in joligheid. Met een goedmoedige grijns kan hij afscheid nemen van de leeggelachen, halfverlamde boerinnen en antwoorden op hun zouteloze aardigheidjes.

Dop mag rijden en Klaartje zit achter.

Vlimmen doet grappig. 'Zeg jongens, *ruiken* jullie nog iets?'

Hij voelt Klaartjes handen op zijn schouder en haar krullen kriebelend achter zijn oor. Hij denkt, dat zij aan hem ruikt, maar ze zegt:

'Meneer Vlimmen, ik vind u een echte schat!'

Hij krijgt er een kleur van. 'Hoe komt dat zo ineens?' doet hij verbaasd. 'Omdat u dat leuke varkentje niet hebt laten verdrinken.'

'Leuke var-? Ik had dat satanskind liefst van al de nek omgedraaid!'

'Dat zegt u zo maar; daar meent u niks van... Maar die boerin, dat vond ik een gemeen wijf.'

'Hé-hé,' protesteert hij... 'Moeder Kemmenade 'n gemeen wijf?'

'Ja! Ze zei immers dat u het stumperdje de hersens moest inslaan? Ik had haar zelf wel in die put willen duwen.'

'Nee, Klaartje, dat zie je verkeerd. Dat mens is juist heel goed voor haar beesten, dat weet ik. Boeren houden nu eenmaal geen dieren voor hun plezier, zoals jij er Bobby op na houdt. Als zij er net eender over dachten als jij en evenveel van al dat gedierte hielden als jij van Bobby, waren ze allang van verdriet gestorven. Ze moeten immers teikens afstand doen van al die lievelingen om ze te laten slachten. Stel jij je dat maar eens voor met Bobby!... Daarom weten ze, dat ze hun nuchter verstand moeten gebruiken, en daarom beschouwen ze hun beesten eenvoudig als iets dat geld opbrengt. Dat ze hun vee goed verzorgen, doen ze om de zelfde reden waarom ze hun graan niet laten verstikken, hun hooi droog houden en hun machines niet laten roesten... Je hebt toch wel gehoord wat vrouw Kemmenade zei? — Dat is een korte pijn, dan zijn we er van af... Maar dat is al heel mooi. Daar zijn er genoeg, die gezellig waren gaan koffie drinken en die big aan zijn lot hadden overgelaten, tot hij na een uurtje of zo van uitputting was verdronken.'

'Jakkas, wat vals!... Maar meneer Vlimmen! Als dat mens alleen maar aan geld denkt, moest ze dat beestje toch graag terug willen hebben? Maar het kon haar niets schelen! Terwijl ik in angst zat, kon zij alleen maar gieren van 't lachen.'

'M'n lieve kind, die big is tegenwoordig nog geen dubbeltje waard!
'Hè?... En toch bent u--?'
'Jáá, maar *ik* ben nu eenmaal hondsdol.'
Zij maakt een lief geluidje door haar neus. Hij voelt weer haar handen op zijn schouders en haar krullen tegen zijn oor...

Dat heeft hij in zijn opgewekte bui zo eens gezegd, maar na het eten, als Dop weg is, bekruipt hem de walg en weet hij dat het ernst was: hij is hondsdol! Hoe is het anders mogelijk geweest, dat hij zich zo onsterfelijk heeft geblameerd? Dat hij daar als een slechtbetaalde boerenkermisclown in die gier... Hij mag er niet aan denken! En dan achter een big, zoals er door Minister Dingens, die met zijn koperen kruisbeeld, zeshonderdduizend zijn vernietigd, een big van minder dan een dubbeltje. Het is ijzingwekkend de dwaas aan het werk te zien. Als hij maar één seconde had nagedacht! Met zo'n grote, houten hooihark bijvoorbeeld, had hij gemakkelijk die snertbig naar zich toe kunnen trekken en hem schrapend langs de wand er uit hijsen. Maar hij was de kop kwijt! Daar kwam bij, dat *haar* kind al bijna begon te huilen om dat lieve varkentje... Morgen is het verhaal, met de nodige overdrijvingen, over heel zijn boerenwereldje verspreid, het komt naar de stad en straks wordt hij onderscheiden met een onvergankelijke bijnaam, de Kampioen Strontzwemmer of zoiets. Dan is de vrome dokter Treeborg er beter afgekomen; hem hebben ze op de sociëteit alleen maar 'Rubberkoning' gedoopt...

Op 't ogenblik kent ook *zij* het verhaal in kleuren en vooral geuren. Als zij hem ziet, zal zij aan die gierput moeten denken en beleefd haar lach inhouden...

Hoe hij tot die stomme streek gekomen is? Helemaal geen probleem, het oude liedje. Hij moet er hoognodig weer eens uit; het is alweer maanden geleden. Dát is de enige oorzaak en dat moet hij langzamerhand weten...

Hij vergeet, dat er nog een andere invloed in het spel was: hij is te lang en te intens dierenarts geweest, uitsluitend dierenarts, en volgens de geleerden krijgen de meeste mensen op de duur een eigenaardige beroepskronkel in hun hersens.

In ieder geval acht hij het nu ver genoeg gekomen; hij gaat er meteen een eind aan maken, voor de zoveelste keer en zolang het duurt. Morgen is het een stille dag op het slachthuis. Aanstonds Dirksen even oppellen...

Het gaat hem dit keer toch niet zo vlot van de hand; hij moet het wel zeer omstandig voor zichzelf goedpraten. Vroeger verlustigde hij zich al op voorhand in wilde fantasieën, nu, in al zijn verheven gedroom over Tilly, voelt hij zich haast schuldig. Maar er is geen andere uitweg; het beestje is nu eenmaal zo geschapen...

Hij gaat met lome benen naar de telefoon...

O ja, uitstekend! Dirksen kan hem morgen heel goed missen.

Dan Henk de Ruyter in Blakkingen, die de spoedgevallen moet waarnemen.

'Nee, helemaal geen bezwaar, hoor! En hoe is 't, Vlim, ga je nog eens naar de wilde dieren kijken in Antwerpen?... Jij hebt me toch maar een leventje, zeg. Vrij man en geen zorg op heel de wereld... Wil je dat zaakje van mij niet overnemen? Een blom van een vrouw en vier bloeiende spruiten... Hoor je die bende niet te keer gaan?'

'Ik moet naar een begrafenis,' zegt Vlimmen somber.

Als hij de telefoon heeft opgehangen, trekt hij een zakelijk gezicht om aan Lena te gaan zeggen, dat hij morgen op reis moet. Maar nu wordt hij zelf opgebeld.

Het is Dacka.

'O, ik dacht dat je heel de avond in gesprek bleef. Zeg, kun jij morgen of zo met ons naar Antwerpen? Liever morgen dan overmorgen?'

'Naar Antwerpen?' vraagt hij, als had hij nog nooit van dat plaatsje gehoord.

'Ja. En weet je bijgeval ook het tegenwoordig adres van Leonieke?'

'Leonieke?' vraagt hij al even dom.

'Leonieke,' bevestigt Dacka. 'Je herinnert je haar misschien nog flauwtjes?'

Vlimmen ruikt onmiddellijk gevaar. 'Wat ben je in hemelsnaam met Leonieke van plan? Staat dat in verband met de procedure?'

'Zeer zijdelings verband. Het is een voorzorgsmaatregel. Ik wil alle risico van die kant vermijden, begrijp je, haar tot voorzichtigheid manen, zodat ze haar neus niet voorbijpraat. Pauline zal het woord doen; wij blijven op een veilige afstand, dat staat beter... En dan hoe eerder hoe liever, natuurlijk.'

'Maar wat is er dan—?'

'Als je morgen weg kunt, heb ik onderweg tijd genoeg om het je uit te leggen. En maak je geen zorgen; het is van ondergeschikt belang.'

'Nou, goed dan. Om hoe laat wil je—. Ik geloof wel, dat ik me vrij kan maken,' voegt hij er wat laat aan toe.

HOOFDSTUK 13

Zij zijn al de grens over, eer Vlimmen is uitgeraasd over de ploertende, die heel zijn leven verpest heeft en hem nu met scheiding van tafel en bed als een lijfeigene aan de ketting dreigt te houden, wanneer hij zich niet een gedegeneerde bastaard in de handen laat stoppen.

Zijn voorraad krachttermen geraakt uitgeput...

Dacka heeft getracht de somberheid wat te verlichten met goed nieuws.

Vanochtend om negen uur is hij al opgebeld door de commissaris. De agent Bartels had zojuist bericht gekregen, dat mevrouw Vlimmen-Tiebosch eergisteren uit de psychiatrische inrichting 'Sancta Maria' ontslagen is...

Maar Vlimmen blijft zwaar op de hand. Dat maakt weinig verschil, gelooft hij, ze zullen stokstijf volhouden, dat ze volslagen krankzinnig was, toen ze het móést zijn. En dan?

'Ten eerste,' begint Dacka nog altijd even monter, 'maakt dat niet het minste verschil voor de onwettigheid van het kind. Wat de echtscheiding betreft, valt er te debatteren, dat geef ik toe. Maar dan moet zij eerst bewijzen dat zij krankzinnig was op de dag van het feit, de dag van het overspel. We hebben hier immers iemand, die eerst niet krankzinnig was, toen opeens wèl en sedert eergisteren weer niet. Die psychiater is eerst dieëneenhalve maand na het feit komen aanzetten met zijn verklaring. Als het zo ver moest komen, wat ik nog steeds niet geloof, dagaarden we de nodige Vlierenbekers, die zullen verklaren, dat juffrouw Gonda, met al haar *hyperaesthesia sexualis*, tot het laatst toe iedere dag even kuis en zedig naar de kerk is geweest en ter communie. En de dorpsgenoten, die toen contact met haar hebben gehad zullen we vragen, of ze haar ooit voor krankzinnig hebben versleten. De gestichtsartsen zullen moeten verklaren of onze communicante bij haar aankomst zo stapel was, dat zij zich geen rekenschap kon geven van overspel. Dan de verpleegsters. Krankzinnigheid moet toch uit *iets* blijken, geloof ik? Ook het register zal op de proppen moeten komen.'

'Register?'

'Ja, dat zit zo: de eerste veertien dagen na de opname van een verpleegde moet de behandelende geneesheer dagelijks zijn bevindingen aantekenen in een register, dan een half jaar wekelijks en daarna maandelijks. Volgens onze inlichtingen zal er al heel weinig in te lezen zijn, buiten wat theoretische bespiegelingen oftewel gegons in de ruimte. Voorlopig zie ik die heren er niet voor aan, dat ze *feiten*, dus gekke kuren gaan fantaseren om de inspecteur te beduvelen en het mens dáár te houden. Dan zouden ze zich verkopen aan het personeel, want dat heeft nooit wat van al die dolheden bespeurd.'

'Zijn dat nonnen?' vraagt Vlimmen achterdochtig.

'Niet uitsluitend, er is nog een troepje burger-verpleegsters en leerlingen. En ik heb niet véél verstand van nonnen, maar ik geloof toch niet, dat ze op verzoek van Pastoor Tiebosch keiharde meineden zullen afleggen, kom-kom! Er zijn te veel mensen op de hoogte van het geval.' 'Maar hoe hebben ze haar da. ruim een half jaar kunnen vasthouden?' 'Vasthouden? Ik geloof eerder, dat ze verplicht zijn geweest die dame beleefd maar dringend aan de deur te zetten. Kijk eens, je kunt ook op eigen verzoek opgenomen worden, staat er in de wet. A fortiori kun je er dan op eigen verzoek ook blijven, zou ik zeggen. Ze zal natuurlijk

niet gevraagd hebben: — Mag ik alsjeblieft nog een beetje blijven, ik vind het hier zó leuk... Dat zou te veel in de gaten lopen en dat was ook helemaal niet nodig. Zolang ze zelf niet begon te zeuren om daar weg te geraken — en dat heeft ze heel zeker niét gedaan, ze is niet gek, ze weet wat er op 't spel staat en speelt dus mee — kan ik me voorstellen, dat die dokters ook geen haast hadden. En dat ze maar eens kalmpjes afwachten of er bijgeval nog een uitbarsting zou komen als die, waarvan sprake is in de geneeskundige verklaring voor de kantonrechter van Vlierenbeek. Ze is dus vrijwillig in observatie gebleven, zou je kunnen zeggen, waarom niet? Dat is nergens verboden in de wet, voor zo ver ik kan zien. En die vrijwilligheid kan stilzwijgend zijn geweest, misschien ook wel uitdrukkelijk: — Mevrouw, u kunt vandaag nog naar huis, als u wilt, maar het is natuurlijk altijd aan te bevelen, dat u nog een tijdje in observatie blijft, voor alle zekerheid... Overigens was haar bestaan daar niet zo verschrikkelijk; ze werd in de hoogste klasse verpleegd, ze had haar eigen Lebensraum en zo goed als geen contact met de andere patiënten, als ze dat zelf niet zocht. En thuis was het ook zo lollig niet, stel ik me voor... Toen er dan eindelijk na zes of zeven maanden nog niets voorgevallen was, werd het al te belachelijk en kreeg ze het *consilium abeundi*.'

'Ze kan die eerste tijd wel gesimuleerd hebben,' vreest Vlimmen. 'Zodat ze daar tenslotte toch krankzinnig is aangekomen.'

'Simuleren?!... Spreek dat woord nooit uit als er psychiaters in de buurt zijn, wil je, want dat staat heel dom. De ouwe Winkler heeft er dat in zijn colleges voor juristen heel stevig bij ons ingeheid. Ook de handigste simulant wordt in een wip ontmaskerd, of de psychiater is geen knip voor de neus waard. Je bent immers nooit 'zo maar' krankzinnig, je lijdt altijd aan één van de vele vormen van krankzinnigheid. En die vorm heeft zijn eigen beeld, een verzameling van stereotiepe verschijnselen en gedragingen. De simulant weet dat natuurlijk niet, hij haspelt al die verschillende ziektebeelden door elkaar, hij doet dingen, die psychiatrisch tegen elkaar aan vloeken, en wordt hartelijk uitgelachen.'

'Dat is allemaal heel mooi, maar het simpele feit, dat ze in een gesticht gezeten heeft, is voor die lui een sterk argument, dunkt mij, en een reusachtig voordeel. Ik wou dat wij ook zoiets vuils konden bedenken.'

'Stel je gerust. Ik heb voor het uiterste geval nog een zeer giftige pijl op m'n boog... Zij zijn overgegaan tot chantage; wij kunnen het ook. Dat éne uitlatinkje van de heer Doevenagel tegenover Pauline heb ik in m'n oor geknoopt; hij zei — als dokter Vlimmen zo weinig belang heeft bij die echtscheiding, waarom ziet hij er dan niet van af, liever dan blootgesteld te worden aan al die schandaaltjes?... Dat zei Meester Doevenagel, raadsman van de kopschuwe familie Tiebosch, die woont in Vlierenbeek en doodsbang is voor het geringste schandaal. Dat was héél verkeerd van Meester Doevenagel.'

Pauline, die achter in de wagen zit en al die tijd zoet heeft geluisterd, leunt nu naar voren en steunt haar armen op de rugleuning.

'Zie je,' gaat Dacka voort, 'er bestaat nog altijd een artikel 344a. En jij bent voorshands nog altijd de wettelijke vertegenwoordiger van dat kind —'

'Gut jáá!' kraait Pauline. 'Lieve deugd, ik heb eigenlijk nooit geweten met wat een gevaarlijk individu ik getrouwd —'

'Spreek in godsnaam verstaanbare taal!' roept Vlimmen wanhopig. 'Jij met je artikel drieduizend zoveel — áá! Weet je heel zeker dat het niet béé is?'

'Dat artikeltje zou je zoetjes aan moeten kennen,' lacht Dacka. 'Het lijkt wel speciaal voor jou gemaakt. Dat is namelijk zoiets als de zaak Van Bommel. Jij werd aangewezen als de vermoedelijke vader en aangesproken om te betalen voor dat kind. Maar hier hebben we ook zo'n vermoedelijke vader. Dat is die achterlijke neef, Willem Verstappen, heet hij.'

'Maar wat is dat voor onzin?' vraagt Vlimmen. 'Een kind kan toch niet twee vaders hebben?'

'Jawel: een wettige — dat ben jij voorlopig nog — en dan de natuurlijke, de vermoedelijke, die betalen moet. En op jou als wettige vader rust momenteel de verantwoordelijkheid. Jij hebt het recht en de plicht voor dat wurm op te treden.'

'Wacht even,' zegt Pauline. 'De wet zegt, dat de vader van een *natuurlijk* kind aansprakelijk is. Dit kind is nog wettig.'

'Dit kind,' houdt Dacka vol, 'is op weg onwettig en natuurlijk te worden. De dagvaarding is dan uit, de vordering ingesteld en wij blijven consequent op het standpunt, dat dit een natuurlijk kind is. De rechter moet het alleen nog bij vonnis bevestigen... Je begrijpt wel, dat we zoiets alleen ondernemen, wanneer Doevenagel inderdaad verweer gaat voeren. Dat verweer zou met getuigenverhoren en pleidooien, met hoger beroep en cassatie best vijf jaren kunnen duren. En vijf jaar na de geboorte zou de vordering tegen Willem Verstappen verjaard zijn. Dan heeft Vlimmen zijn plicht verzuimd en is aansprakelijk voor de schade —'

'Schei uit!' schatert Pauline. 'Het is een klucht!'

'Precies,' zegt Vlimmen. 'Je bent stapelgek! Heb ik nog niet genoeg processen aan m'n uh...?'

'Bedoel je misschien kont, Nunky?' vraagt zij lievig.

Dat bedoelde hij inderdaad en ondanks alles schiet hij in een zenuwachtige lach.

'Pauline!' vermaant Dacka. 'Gedraag je behoorlijk in het buitenland. Jij bent een echte kaaskop. Twee passen over de grens spring je al uit de band.. En je kunt er natuurlijk weer niet bij, arme schat, met je Leidse verstand. Ik weet heel goed, dat we die procedure zouden verliezen. Maar

ze is niet helemaal ongemotiveerd. Ook een afwijzend vonnis bewijst, dat Vlimmen diligent is geweest en dechargeert hem voor de toekomst. In ieder geval is de zwakheid van onze pretentie geen reden om er niet mee te dreigen. Gaat er al een lichtje op? Juist. Hier begint namelijk onze contra-chantage. Thans, lieve lezer, verplaatsen wij ons in de geest naar het lieflijk dorpje Vlierenbeek. Daar doet zich op een schone zomermorgen een advocatenbrief voor, gericht aan de weledele heer W. Verstappen: Aangezien hij door betrouwbare getuigen wordt aangewezen als de vermoedelijke vader van het kind Johannes Maria, wiens onwetigheid eerlang zal worden uitgesproken, wordt hij namens Dr. J. M. Vlimmen, die thans nog formeel de belangen van dit kind vertegenwoordigt, beleefd verzocht mede te delen of hij bereid is buiten rechte een regeling te treffen tot voorziening in de opvoeding en het onderhoud van bovenvermeld kind. Zo niet zal men genoodzaakt zijn de zaak aanhangig te maken bij de voogdijraad te Balkerken.

Hoogachtend, Paulientje Dacka-de Rijer.'

'Floor!' jubelt zij. 'Nóóit heb ik kunnen vermoeden, dat jij zo'n infaam schoffie bent!'

Vlimmen gaat wat rechter zitten achter het stuur. 'Verdomme jáá!' glundert hij. 'Stel je die deining even voor!'

'Ze weten natuurlijk maar al te goed,' gaat Dacka voort, 'dat Willem Verstappen inderdaad de vader is, maar ze hopen boven alles, dat zijn naam nooit genoemd zal worden. Die betrouwbare getuigen worden voor hen spookgestalten, die ze overal menen te zien. En dat allemaal in Vlierenbeek. 't Is heel lelijk, maar ze hebben het zelf op hun hals gehaald, dat wil zeggen: als ze verweer gaan voeren. En als straks mocht blijken, dat ze jacht hebben gemaakt op gewezen vriendinnetjes om ze te ronselen voor hun bewijs van overspel, verdienen ze niet beter.'

Er valt een stilte. Vlimmen heeft nog bezwaren genoeg, maar bedenkt opeens dat hij weer de zelfde vervelende hypochonder is als tijdens de zaak Van Bommel... Maar Dacka en Pauline hebben er in hun relaas zelfs geen rekening mee gehouden, dat hij op het voorstel van die advocaat zou kunnen ingaan. Het zou natuurlijk wel wat laf zijn, maar... Als hij nu eens zeker wist, dat Tilly hem ondanks dat theoretische kind zou nemen... Die Hoefnagel, of hoe hij heet, wist al van Leonieke. En die kwezel was officieel, zwart op wit krankzinnig, toen het gebeurde. Als die Vlierenbeekse bende het wint, zit hij levenslang gevangen in de scheiding van tafel en bed, het wangedrocht is zes jaar jonger en ondergaat veel minder slijtage... In het andere geval heeft hij de absolute zekerheid, dat hij over zes of zeven weken al huwbaar is! Doet het er eigenlijk wel zo veel toe, of dat kind nu Vlimmen heet of Jansen? Ze zullen de hondsheid toch niet zo ver drijven, dat ze hem aanspreken om te betalen voor het kind van een ander? O ja, daar zijn ze toe in staat, maar dat zou misschien te voorkomen zijn met een contract.

Volgens de notaris blijft dat jong onder alle omstandigheden erfgenaam, als hij niet doorzet, maar ja... Zijn belangrijkste bezit is het huis en dat zou hij tevoren op *haar* naam kunnen zetten. De rest kan gemakkelijk verdonkeremaand worden, tegen die tijd. Daar zou hij wat meer van willen weten. Als Pauline er maar niet bij was, ze heeft hem dadelijk door en begint te giechelen. En als alle getrouwde mannen vindt Dacka het helemaal niet nodig, dat je gaat trouwen...

Zij staan stil voor de spoorwegovergang in Turnhout en kijken naar een affiche voor een toneeluitvoering, waarop een karikatuurkop van Hitler, een zeer belabberde Hitler en geen wonder. Op zijn hoofd troont een woedende Duitse adelaar, de klauwen diep in het vlees van de Führer, wat grote bloeduitstortingen verwekt. 'De Bloedkanselier', heet het stuk.

'Hé!' zegt Dacka. 'Kijk eens wat Adolf er slecht aan toe is! Die symboliek snap ik niet goed; hij is zelf de dupe. Doet je denken aan de doornenkroon; je zou haast medelijden met hem krijgen en dat is waarschijnlijk niet de bedoeling. Maar het stuk heet Bloedkanselier en de artiest móest er dus op een of andere manier bloed op zien te krijgen... Heb je dat laatste babbeltje van hem gehoord over de radio?'

'Nee,' zegt Vlimmen. 'Maar ik heb er wel wat van gelezen. Ik snap dat eerlijk gezegd allemaal niet zo goed, ik moet zoveel van al dat nieuws overslaan en dan raak je de samenhang kwijt.'

'Moet je horen wat Salomonson zei. Het ging natuurlijk ook weer tegen de Joden, een geschreeuw van wonder en geweld. Op de fabriek vroegen ze de volgende morgen of hij geluisterd had en wat hij ervan vond. Ze dachten, dat hij zou gaan schuimbekken, maar hij zei doodkalm: 'Niet alle Duitsers zijn dichters!'

'Echt iets voor Siegfried,' lacht Pauline. 'Die verliest nooit zijn hoofd.' 'Eigenlijk is het tragisch,' vindt Dacka. 'Want het gekke van het geval is, dat hij ondanks alles niet kan hebben, dat er op Duitsland wordt gescholden. Dat hebben ze gauw genoeg gemerkt en dat is te begrijpen. Hij is er geboren en opgevoed, hij heeft er gestudeerd, in Heidelberg nog wel en romantischer schijnt het niet te kunnen volgens de operette. In 't algemeen heeft hij daar de gelukkigste tijd van zijn leven gehad. Zijn vrouw zegt, dat hij in Amerika altijd heimwee had. Op zijn leeftijd begint een mens te leven in het verleden. En dat mooie verleden kan hij niet missen.'

Vlimmen vindt zijn eigen toestand veel tragischer. 'Ja, dat kan ik me voorstellen,' zegt hij mat. 'Maar hij zit hier goed en Hitler kan hem niks maken; hij is immers Amerikaan? Er zijn erger dingen... Nu wou ik nog één ding weten dan houd ik op met m'n gezaag. Ik krijg onder ons gezegd een rilling, als ik denk aan scheiding van tafel en bed, want dat betekent levenslange ergernis en ik ben toch eigenlijk lang genoeg gesard, is 't niet? Ik weet ook, dat voor die Vlierenbekers het allerbe-

langrijkste is, dat het kind Vlimmen zal heten in plaats van Tiebosch; de rest, echtscheidingen en meer van die kleinigheden, beschouwen ze als bijzaak, nu er dat tussen gekomen is. Wat maakt die naam nu eigenlijk uit? Als dat jong me maar nooit voor de voeten komt lopen. *Ik* zal er niet naar gaan kijken, zo nieuwsgierig ben ik niet. Kun je van die Meester de Hoefnagel niet eisen, dat er een contract of zoiets wordt opgemaakt, zo, dat de familie Tiebosch me nooit over dat kind mag lastig vallen om geld of —?

'Nunky!' roept Pauline verschrikt.

'Luister,' zegt Dacka geduldig. 'Zo'n contract is in strijd met de wet en dus nietig. Je begrijpt immers wel, dat anderen niet kunnen beschikken over de wettelijke rechten van dat kind. Als jullie gescheiden zijn, krijgt het de moeder als voogdes plus een toeziende voogd. Die heeft zijn verantwoordelijkheid en ook al laat de voogdes je met rust, hij zal heus wel optreden, als 't nodig is, en daarbij lapt hij al jullie afspraakjes zeer terecht aan zijn laars. Ik weet niet hoe die dame er financieel voorstaat, inkomsten heeft ze in ieder geval niet en hoe haar erfdeel er zal uitzien, is een groot vraagteken in deze benarde tijden. Wie verzekert ons, dat die boomkwekerijen niet bereids onder nul zijn? De laatste jaren hebben waarachtig al meer van die goeie, ouwe zaken het loodje gelegd. En stel je voor, dat de moeder sterft tijdens de minderjarigheid van dat kind. Dan bezorgen die lustige Vlierenbekers je het cadeautje aan huis, wees ervan overtuigd! Jij bent en blijft de wettige vader, die in niets verschilt van alle andere vaders. En die jongen groeit op, wie weet tot wat voor een jeugdige boef, die je begint te achtervolgen, je lastig valt op straat, de ruiten ingooit bij zijn ontaarde vader, want dat bèn je! Prachtig sensationieus voor de kranten. Dan is er nog een aardige kans, dat de zoon van Willem Verstappen geestelijk debiel is, als meerderjarige niet in staat om in zijn eigen onderhoud te voorzien, of zelfs in een gesticht terecht komt. Dan betalen jij en daarna je erfgenamen tot aan zijn dood. Tenzij die erven je nalatenschap verwerpen, wat ik ze dadelijk zou adviseren, of je moest al héél rijk sterven. Na die verwerping komt heel je bezit aan Johannes Maria. En —'

'Schei maar uit,' zegt Vlimmen moedeloos. 'Dat inzicht van jou...'

'En dan spreek ik niet eens over het figuur, dat je slaat.'

'Maar ik was het ook geen ogenblik van plan!' roept Vlimmen. 'Ik wou het alleen maar weten.'

Dit is niet helemaal waar en hij zet zich al schrap tegen de onvermijdelijke spitsheden van Pauline... Het blijft dreigend stil, daar achter in de wagen. Hij zoekt haar voorzichtig in het spiegeltje en het treft hem sterk, dat haar gezicht zo verdrietig staat, bijna op huilen! Dat verontrust hem veel meer dan haar plagerijen. Die twee houden zich goed om hem te sparen, maar nu heeft Pauline zich in de kaart laten kijken. Die procedure staat er heel slecht voor!...

— Het is ontzettend, denkt Pauline. Zelfs dat zou hij ervoor over hebben, de arme goeierd, dat afschuwelijk en onberekenbaar blok aan zijn been, als hij maar vrij komt!... Als die echtscheiding mislukt, zal ik het mezelf nooit kunnen vergeven...

Zij voelt haar neusje al rood worden en zoekt afleiding in haar tasje. Dan ziet ze nog juist een fragment van zijn gezicht verdwijnen uit het spiegelje. Heeft hij haar bespioneerd? Wacht even!

'Hè,' zucht ze teleurgesteld. 'Dat gaat niet door.'

'Wat gaat niet door?' vraagt Dacka ontsteld.

'Ik dacht dat ik 'ns lekker kon niezen.' En zij snuit haar neus.

Dacka trekt zuchtend de schouders op; zo'n futiliteit is hem geen antwoord waard. Maar Vlimmen roept zichzelf tot de orde: Och ja, dat was het natuurlijk. Hij ziet overal de boeman, hij lijkt wel gek.

Zo naderen zij Antwerpen. Bij de Turnhoutse Poort zal Vlimmer, even de weg vragen naar het bureau van de Antwerpse Tramwegmaatschappij. Daar zal hij wel het adres kunnen krijgen van de trambestuurder, die met Leonieke is getrouwd. Ze heeft destijds eens gezegd, dat hij in Borgerhout woonde, in de buurt van een park, dat hij vergeten is. Maar de naam van de 'wattman' weet hij gelukkig nog; die was te merkwaardig om hem te kunnen vergeten: Bollansee! Hij heeft zich toen afgevraagd hoe een mens aan zo'n rare naam kwam, tot het hem inviel, dat het een Vlaamse verbastering moest zijn van Boulanger.

In het bureau op de Draakplaats geeft een behulpzame jonge man, die begint met: 'Vurwadiest, menier?' en opeens zeer statig Nederlands spreekt, zodra hij in Vlimmen de 'Hollander' bespeurt, hem het adres van Bollansee Gérard en wijst hem zelfs de straat op een kaart. Aan het eind van de Gitschotellei moet mijnheer het nog maar eens vragen...

Daar vinden zij een café, dat er smakelijk uitziet. En het is kwart over elf de hoogste tijd voor een filter.

Pauline zal maar niet te lang treuzelen. Om twaalf uur zullen de kinderen thuis zijn. En wat moet zij doen, als zij daar tegen een jaloerse echtgenoot aanloopt? Zij stelt zich voor, dat de naam Vlimmen geen welluidende klank heeft binnen die muren. Pijnlijk geval, wat?

Hij trekt de schouders op. Dat zal niet zo erg zijn. Leonieke heeft hem destijds verzekerd, dat zij open kaart heeft gespeeld met die man, en dat neemt hij graag aan. Ze was altijd zo openhartig, dat het wel eens heel vermoeiend kon worden.

De patron brengt de koffie en wijst hun de straat; het is vlakbij... Meneer Bollansee, de wattman? O, die kent hij heel goed; dat is een klant. Maar op 't ogenblik is hij niet thuis, hij heeft nog geen uur geleden hier aan de overkant de tram gepakt om naar zijn werk te gaan.

De heren kijken elkaar verheugd aan, maar Pauline heeft wat meer tact: 'O, dat is jammer. Maar het is niet zo heel erg; ik kom eigenlijk speciaal voor madame Bollansee.'

Ja, die zal wel thuis zijn, denkt de baas.
 Beter geen auto in die straat, vindt Pauline, zij zal dat eindje wel lopen.
 Zullen zij voor haar duimen?
 'Ziezo, dat zal wel een poosje duren,' verwacht Dacka, als zij weg is.
 'En *die* naam komt me bekend voor.' Hij wijst op een plaat van Porto Sandeman.
 'Je haalt me de woorden uit de mond,' zegt Vlimmen en onderdrukt een geeuw van spanning.
 Ze hebben juist van de wijn geproefd en daar zien zij Pauline weer langs de vensters lopen.
 'Vergeefse reis,' bromt Vlimmen en denkt aan zijn mislukt uitstapje naar de 'wilde dieren' van Henk de Ruyter.
 'Ik weet het niet,' zegt Dacka. 'Aan haar gezicht te zien zou ik zeggen, dat er iets gaande is.'
 Ze komt tergend langzaam aanslenteren.
 'Niet thuis?' vragen ze éénstemmig.
 Zij lacht geheimzinnig en doet er lang over, gaat met veel omhaal zitten en wil ook wel een ochtendwijnkje.
 'Nou Nunky, je hebt nog niet zo'n slechte smaak gehad.'
 'Toe schiet op.'
 Als eindelijk haar glas is gebracht, brengt zij verslag uit:
 Het vrouwtje deed zelf open, in een gebloemde peignoir en met een doek om haar hoofd. Weinig toeschietelijk. Ja, zij was madame Bollandsee. Op de toon van: Wat dan nog?
 'Leonieke?' zei Pauline toen, om de toenadering te bevorderen, maar dat was mis. Het knappe snoetje stond meteen afwerend, achterdochtig zelfs.
 'Ik ben mevrouw Dacka uit Dombergen.' Het werd er niet veel beter op: verwarde ogen en weifelend: O ja?
 'Ik wou u graag even spreken namens dokter Vlimmen.' En dat was helemaal verkeerd; ze werd rood en driftig. Dat was de tweede keer, dat ze haar aan de deur kwamen embêteren en als het nu maar gedaan was! Ze kende helemaal geen Vlimmen, had de naam nooit gehoord en daarmee uit. Met dat gezaag over Vlimmen! Daar *viele* niks te Vlimmen! En ze wou al met de deur smijten.
 'Maar kind, hij zit met mijn man hier op de hoek in het café! En we moeten u dringend spreken, ook in uw eigen belang.' Meer was niet nodig; het zonnetje brak door en ze zag er opeens werkelijk heel lief uit. Zat de John in het café? Met de Flor? O, dan was 't wat anders. Ze zou rap-rap iets aantrekken en dan kwam ze direct. Eén minuutsje. En madame moest het maar niet kwalijk nemen; ze zou het seffens allemaal wel verklaren...
 'Ze noemde je John,' besluit Pauline. 'Aansteller!'
 'Niks aansteller!' zegt hij. 'Dat heeft ze zelf uitgevonden. Alle Jannen herten hier in Antwerpen John.'

'Dat was de tweede keer, zei ze?' vraagt Dacka. 'Dan is de tegenpartij ons vóór geweest. Maar als Leonieke toen ook zo opgetreden is, zullen ze niet veel wijzer zijn geworden.'

'Dus aanstonds krijgen we een hartroerend weerzien tussen de geliefden,' verheugt zich Pauline. 'Hartkloppingen, Nunky?'

'Ik heb hartkloppingen van al dat geprocedeer. Nu zie je weer eens met wat een gevaarlijke femelaars we te doen hebben. Die lui zetten alles op alles, gaan er met vuile voeten door. Leonieke, die nu voor haar doen zo goed onder de pannen is, laten ze niet eens met rust. Of haar huwelijk eraan kapot gaat, zal hun een zorg zijn.'

'Ja, hoor 'ns hier,' lacht Dacka. 'Je voert oorlog en als de vijand zich te weer stelt, kun je hem niet kwalijk nemen, dat hij het grondig doet. Als wij in de klem raken, worden we ook gemeen, heb je wel gezien. Steek dus je hand in eigen boezem.'

Pauline spreekt dromerig voor zich heen: 'Hij steekt zijn hand liever in een andere boezem, hè Nunky?'

Vlimmen verslikt zich in de port.

'Pauline!' waarschuwt Dacka. 'Maar dat gaat te ver! Dat wordt nòg een echtscheiding, als 't zo doorgaat.'

Vlimmen is de bui te boven. 'Ik lach wel,' zegt hij boos tot Pauline, 'maar dat is van louter narigheid. Ik kan de pret heus wel op.'

'Maak je dan ook geen zorgen voor de tijd,' zegt Dacka vermoeid. 'Aanstaande dinsdag ga je nog eens knusjes met Pauline naar Hagenburg om te constateren, dat je echtgenote niet verschijnt. Want ook al is ze weer in de circulatie, daar in Vlierenbeek houden ze niet van zo'n vertoning, die trouwens geen enkel verschil maakt. En een dag of veertien later kan heel je narigheid al uit de wereld zijn.'

'Hoezo?' vraagt Vlimmen fel.

'Het is altijd nog mogelijk, dat ze geen verweer voeren.'

Hij laat zich weer ineenzakken. 'Is dat onze enige hoop?'

'Daar heb je nog een andere hoop.'

Leonieke heeft snel, maar uitgebreid toilet gemaakt. En zij heeft nog altijd haar instinct voor harmoniërende kleuren. Een grappig, donkerbruin hoedje kleeft tegen de linkerkant van haar hoofd en spot met de wet van de zwaartekracht. Maar dit dwaze hoedje heeft een bescheiden sprenkeling van gloeiend oker en kleurt wonderwel bij haar donkere ogen, waarin altijd een twinkeling trilt van oud goud. Zij draagt een hups-gesneden bruine mantel met een smal nerts kraagje, dat wel echt zal zijn omdat er zo weinig van is.

De mannen zijn opgestaan. Bij dit weerzien staat haar gezicht plechtig en haar ogen worden al vochtig, zeer in tegenspraak met het vrolijke hoedje. Zwijgend loopt zij op Vlimmen toe en kust hem naar 's lands gebruik drie keer op de wangen, of liever ernaast, want haar lippen zijn pas geverfd. Hij wordt rood en durft niet naar Pauline te kijken. In al zijn ver-

warring ontdekt hij toch, dat zijn lijfelijk verlangen naar dit mooie wijfje volkomen dood is. Het is ongeveer dezelfde gewaarwording, als toen hij onlangs na ruim vijftientig jaar, dat krolse nichtje ontmoette, met wie hij als puber nog al handtastelijk is geweest, op zolders en achter struiken. Hij vond haar terug als een overdegelijke huismoeder en kon nauwelijks nog geloven, dat er ooit iets was voorgevallen. Zoals nu... Wanneer de heren, zuiver tegelijk als in een spreekkoor hebben gezegd, dat zij er goed uitziet, lacht Leonieke weer dapper door alles heen. Ja, zij wil ook wel een portoke. En met haar gaat alles heel goed, buitengewoon zelfs; zij heeft de beste man van de wereld en de kinderen zien heur geern. Het zou maar erg zijn als er iets moest... Wat is er eigenlijk gaande?

Er dreigen weer tranen en Dacka stelt haar ijlings gerust. Zodra de glazen zijn gebracht, vertelt hij zo kort en begrijpelijk mogelijk wat er gebeurd is. Zij valt van de ene verbijstering in de andere en laat haar ogen rollen als een filmdiva uit het beginstadium.

"t Is pertang toch wreed, èh madame?" zegt zij tenslotte aan Pauline, die denkt: — Pertang? Komt dat van pourtant?

Dan is het de beurt aan Leonieke om haar avonturen te vertellen en als van ouds verzuimt zij niet het kleinste detail. Waar zij aan bezig was, die middag, nu drie dagen geleden, toen er opeens werd gebeld, terwijl ze niemand verwachtte, want de bakker en de melkboer en de beenhouwer komen allemaal in de morgen. Ze dacht, dat het wel weer een leuder zou zijn, maar om kort te gaan was het een heer, 't is te zeggen geen èchte heer, maar allez! En al lachte hij nog zo vriendelijk, op het eerste gezicht vond zij al, dat hij er een bietje te katholiek uitzag met zijn fijne jezuïtensmikkel. Maar ineens herkende ze hem, gelukkig maar, en ze werd er helemaal koud van, zij is toch zo verschietachtig. Want José had hem eens aangewezen jaren geleden, José had hem eens achter heur gat gehad, toen ze met een getrouwde tiep was, maar José wist toen nog niet dat hij getrouwd was. A-wel, om kort te gaan: dat was een detectief! Hij woont in de Brederodestraat en doet een modiste-winkeltje, zijn vrouw tenminste. Leonieke heeft telkens aan hem moeten denken, als ze langs daar passeerde, en ze heeft hem ook dikwijls genoeg aan de deur zien staan, maar sedert ze hier woont, komt ze nooit meer die kant uit. Enfin, daar stond hij dan en hij hield zo beleefd zijn hoed in zijn hand en hij zei: 'Madame Bollandsee? Zou ik u een momentje kunnen spreken. 't Is vanwege dokter Vlimmen, ziet u?' Maar zij dacht: Ah nee, platte! en ze zei heel stoem: 'Welken dokter, zegt u, meneer?' Toen zei hij het nog eens: 'Dokter Vlimmen, van Dombergen in Holland, weet u wel.' En hij pinkte. Ze trok haar schouders op, ze kende helemaal geen dokter Van Vlimmeren. Ja, ze zei het expres verkeerd: Van Vlimmeren; hoe vinden ze dat? En ze zullen wel vragen hoe ze dáár zo gauw aan kwam. A-wel, toen zij de John pas kende, heeft zij een hele tijd gemeend, dat hij Van

Vlimmeren heette in plaats van Vlimmen. Vlimmeren dat is een plaatske in de Kempen, niet ver van Oost-Mal' vandaan, en er zijn wel meer mensen, die zo heten: kijk maar in de telefoonboek... 'Allez madame,' zei hij toen en hij pinkte weer, 'ge zult dokter Vlimmen toch wel kennen... Ik spreek toch met Madame Leonie Bollandsee, geboren Verveken?' Zonder het zelf te weten speelt zij drie rollen. Zij imiteert zuiver de 'detectief', zijn knipoogjes en zijn stem, zij speelt haar eigen hulpeloze verbazing van toen en intussen accentueert zij haar emoties van het ogenblik.

— Zij had actrice moeten worden, denkt Pauline. Maar dan zou zij niet buiten haar tekst mogen gaan en dat zou te veel geveerd zijn...

Leonieke acteert haar antwoord: Ja, zij heette Leonie Verveken, dat was zjuust. En zij kende wèl ene Van Vlimmeren uit de Lange Ridderstraat, maar dat was geen dokter, dat was een beenhouwersgast... Toen werd het hem te zot: *Vlimmen*, madame!', riep hij. 'Niet van Vlimmeren.' Vlimmen? Vlimmen? Nee, die naam had zij nooit gehoord, zij dacht dat meneer ene Van Vlimmeren bedoelde. Maar wacht een beetje; 't kon zijn dat haar man ene Vlimmen kende. Zou meneer niet een keer terug kunnen komen, als haar man thuis was?

— Meesterlijk, denkt Pauline, maar eigenlijk ook wat aandoenlijk, die spontane sluwheid van het kind uit de goot, dat haar veiligheid bedreigd voelt. Zij kijkt eens naar de mannen: zij zitten te 'pinken' alsof het 'vlimmert' voor hun ogen.

De mimiek gaat voort: en ineens veranderde dat zemig bakkes totaal. Dàt was tegenslag, dat was duidelijk te zien. En ze zag ook heel goed, dat hij absoluut geen goesting had om terug te komen als Gérard thuis was. En oplest zei hij zelf: 'Dan zal het een erreur zijn. Neem me niet kwalijk, madame.' Maar hij lachte zo eens heimelijk, de vuile mouchard, net of hij wel beter wist... 's Avonds heeft ze direct alles aan Gérard verteld, maar die zat er niks mee in. Een detectief uit een hoedjeswinkeltje, pff! Gérard hoopte dat die bietsjkoemer nog eens zou komen als hij zelf thuis was, dan zou hij hem zijn portret eens retoucheren...

'Dat heb je knap gedaan, Leonieke,' prijst Dacka. 'Je hebt hem zijn enige troef uit de hand geslagen door hem dadelijk naar je man te verwijzen. Die vent had erop gerekend, dat Gérard er niets van mocht weten, en dan had hij je het een en ander kunnen afpersen.'

'Wat dan?' vraagt Vlimmen.

'Je moet die lui kennen. Dat noemt zich detective, maar dat is een mooi woord voor een betaalde verklikker. Ze komen aan de kost op deze manier: met hun tweeën lopen ze stomweg achter het ondeugende vrouwtje aan, ze noteren om hoe laat ze met haar minnaar het hotelletje binnengaat en er weer uitkomt. Dan tippelen ze het vriendje achterna, tot ze zijn naam en adres weten. Verder moeten ze alleen nog voorzien zijn van zo'n dikke huid, dat ze zich niet schamen desnoods voor de recht-

bank te komen getuigen. En daar houdt heel hun speurdersvernunft mee op... Hier was het een tikje ingewikkelder. Als Leonieke had laten merken, dat ze bang was voor haar man, zou die vriendelijke meneer haar van alles hebben wijsgemaakt. Dat er een 'klacht' tegen haar zou worden ingediend. Dat ze zou ondervraagd worden door de Gerechtelijke Politie en door de Procureur des Konings, dat is bij ons de Officier van Justitie. Dat ze voor de rechtbank zou moeten verschijnen... Maar dan was hij even vriendelijk bereid geweest haar voor alle schandaal en opspraak te vrijwaren, hij zou het zó kunnen arrangeren, dat ze helemaal niet lastig gevallen werd en niemand er iets van zou weten, ook haar man niet. Dan zou ze alleen maar een briefje moeten tekenen, waarin ze verklaarde, dat ze van toen-tot-dan de vriendin was geweest van Dokter Vlimmen. Dat briefje kwam immers alleen maar in handen van de rechtbank in Holland; hier in Antwerpen zou er geen haan naar kraaien... Tussen haakjes: als Doevenagel ons zo'n briefje onder de neus kon houden, zou hij heel wat sterker staan met zijn chantage... Kon Leonieke dan nog een paar namen opgeven van getuigen, die jullie gekend hadden als een regelmatig koppeltje, was ze van alle zorg af. Wie weet, zou er ook nog wel een briefje van duizend frank voor haar overschieten, waarom niet? Die zestig gulden maken niets uit, vergeleken bij een onecht kind... Ze hoopten natuurlijk ook, dat jullie met grote ruzie uit elkaar gegaan waren en dat Leonieke wraaklustig zou zijn. Mogelijk had ze nog brieven van dokter Vlimmen, dan zouden die andere getuigen misschien niet eens nodig zijn... Heb je nooit briefjes laten slingeren, Leonieke?

'Maar hij schreef nooit briefkes,' lacht zij. 'Als er iets bezunders was telefoneerde hij altijd. We zagen elkaar deur den band twee keer in de week. Wat viel er dan nog te schrijven?'

'Goed zo. Dan zouden we eens moeten nagaan, wie er zo al kunnen zweeren dat jullie —'

A-wel, daar heeft Leonieke ook al over gepeinsd. Madame Kluyskens is vorig jaar gestorven. Dat was de madame, bij wie zij haar appartementje had gehuurd, in de Broederminstraat.

'Laat haar dan vooral in vrede rusten,' zegt Dacka vergenoegd. 'En verder?'

Verder hebben natuurlijk duizenden mensen haar regelmatig met de John op straat gezien en in de cafés en overal...

'Dat is helemaal niet erg. Overspel is nog wat anders dan gearmd over de Keyserlei wandelen.'

'We liepen nooit gearmd,' lacht zij. 'De John deed veel te grote stappen... Ja, dan is er van eigens nog José. Die zou—'

Wat verschrikt onderbreekt zij zichzelf en zegt bedremmeld tot Pauline: 'José, dat was een goeie vriendin van mij, ziet u, madame.'

'En bijwijlen ook een beetje van mijn man, als ik het goed begrepen heb,'

lacht Pauline. 'Dat was toch het meisje, dat de naam *Mohamed* op haar arm getatoeëerd had?'

Precies, maar dat heeft José er vóór heure trouw weer af laten halen door een Chinees van de Verwersrui en ge kondt er bekant niks meer van zien... En die Mohamed was niet zo'n erge zwarte, dat was zo'n licht-bruine uit de Maroc, een sjieke tiep om te zien, en José was toen ocharme nog zo jong en ze zag hem zo geern, dat ze van pure zottigheid zijn naam op haar arm had laten zetten...

'Dus José is ook al getrouwd?' vraagt Dacka. 'Dat doet me plezier.'

'Ja José is al een hele tijd getrouwd met een douane en ze zit ieverans in de Walen, aan de Franse grens, maar zij heeft het niet zo goed getroffen als Leonieke; die man van heur is wel een heel brave tiep, maar een echt verzopen kieken en daar zou Leonieke niet mee over de baan kunnen, met zo ene...' Maar wat ze eigenlijk zeggen wilde: nu madame toch van alles op de hoogte is, kan zij vrijuit spreken. José weet er natuurlijk alles van, zij zijn immers verscheidene keren gevieren op schok geweest, gelijk toen naar Beauraing. Maar voor José moeten ze geen schrik hebben; die zal haar nooit verraden...

'Dat neem ik graag aan, Leonieke,' zegt Dacka. 'Maar ze zou toch gewaarschuwd moeten worden, zodat ze zich niet laat overrompelen door zo'n exemplaar als jij aan de deur hebt gehad.'

A-wel, dan zal Leonieke haar vandaag nog een brief schrijven.

'Kun je niet met ons in de stad gaan eten, Leonieke?' vraagt Pauline.

Leonieke schrikt ervan. O nee, madame, wel bedankt, maar dat is onmogelijk. Ze zit al uit te zien naar de kinderen; die passeren altijd langs hier als ze uit de school komen...

Aan tafel in 'Au Gourmet sans Chique' moet Vlimmen toegeven, dat het geluk met hem is geweest. De tegenpartij is nog even ver van huis met haar bewijs van overspel en als Dacka zegt, dat hij geen dubbeltje meer geeft voor haar kans, spreekt hij het niet eens tegen.

In 'Sans Chique' zijn er maar twee schotels. Zij krijgen ieder een halve verse kreeft en een half piepkuiken, waarop een knappend korstje is geroosterd en dat overgoten is met een saus, die je nergens anders krijgt.

Zijn stemming is er zo veel op vooruitgegaan, dat hij weer met spijt aan zijn mislukt uitstapje moet denken. Als Pauline er niet bij was, zou hij Dacka wellicht naar de trein kunnen brengen en zelf hier blijven...

'Ik vond het een aardig vrouwtje,' zegt Pauline. 'Jammer, dat ze een beetje te veel spraakwater heeft. Wat mij het meest getroffen heeft, was dat ze zei: De kinderen zien mij zo geern... Dat was haar grootste trots.'

En zo zijn zij omstreeks halfvijf weer in Dombergen. Als hij het echtpaar heeft afgezet in de Eikenstraat, bekruipt hem de verleiding rechtsomkeert te maken en terug te rijden naar Antwerpen. In zijn besluiteloosheid rijdt hij zo langzaam de smalle, drukke straat door, dat er al gauw achter zijn rug driftig op de claxons wordt gespeeld. Hij denkt aan de lei.

Best mogelijk, dat er vandaag een flinke portie kopziekte is geweest; daar is het nu ongeveer de tijd voor, met dat mooie weer van de laatste dagen. Dan heeft Henk de Ruyter ook de handen vol en behandelt natuurlijk eerst zijn eigen patiënten; het hemd is nader dan de rok. Stel je voor dat er een koe ligt te sterven bij zulke arme duvels als Gijs Flesskens of Pietje Mulders... Hij aarzelt zo lang, tot hij voor het hek staat in de Beukenlaan, en daarmee is het probleem opgelost. Hij betrapt zich zelfs op een gevoel van huichelachtige braafheid, maar dat duurt niet lang.

Lena brengt verslag uit. Om elf uur heeft zij dokter De Ruyter opgebeld voor een koe met het lijf eruit bij Kees Molenschot in Oetelbeek, dat was gelukkig niet ver van Blakkingen, en nadien heeft de dokter nog getelefoneerd, dat alles in orde was. En ze stond op het punt om hem weer op te bellen, want er zijn zo pas, kort op elkaar, twee gevallen van kopziekte bijgekomen. Verder zijn er nog drie boodschappen geweest, waar niet zoveel haast bij is. Ze heeft tenminste maar gezegd, dat de dokter waarschijnlijk eerst morgen kon komen, omdat het zo druk was.

Hij gaat naar boven om zich te verkleden. Verbeeld je, dat hij teruggereeden was naar Antwerpen. Een baarmoederprolaps is al zo'n rotkarwei en dan nog twee koeien met kopziekte, voor Blakkingen helemaal aan de andere kant van Dombergen. Wat zou die Henk gevloekt hebben... En wat een vak! Als Dop het in zijn hoofd zou halen om veearts te worden, zou je zo'n jongen in zijn eigen belang pijnloos moeten afmaken... Maar laat hij niet te veel morren, laat hij voorlopig blij zijn, dat Leonieke het niet verknold heeft. Wat een toeval, dat ze die vent kende... Over een week of drie weten we meer, volgens Dacka...

En daar voelt hij weer de zoete zwelling van zijn hart, als hij aan Tilly denkt. Hij gooit de schouders achteruit en komt fluitend de trap af.

HOOFDSTUK 14

Dacka ligt op zijn rug in het stro en Vlimmen houdt hem in bedwang met een knie op de borst, daarbij geholpen door Stientje, een der acht dochters van Frans Opdebeek en dienstmeisje bij mevrouw Fabrie. Zij heeft de patiënt stevig bij de polsen gegrepen en drukt zijn machteloos uitgestrekte armen op de grond. Door het zolderluik van de schuur roept Pauline, dat zij de ladder op haar plaats moeten zetten, zij wil naar beneden komen en zien wat er gebeurt. Dacka worstelt en schreeuwt, dat hij niets mankeert.

— Dat zeggen ze allemaal, wanneer ze 'n spuitje morfine hebben gehad, denkt Vlimmen en gaat koppig voort hem een gat in de luchtpijp te snijden om er een buis in te zetten. Het mes knarst en knarst door het kraakbeen in toenemende schrilleid...

Ja, daar valt niet aan te twijfelen, dat is de nachtschel. Nog half buiten bewustzijn rukt hij aan de trekschakelaar en de plafondlamp steekt hem als een gloeiende priem in de ogen. Maar vóór hij kan zien hoe laat het is, weet hij dat dit het uur des duivels is: half zes tot zes uur, nog altijd het pijnlijkste ontwaken, dat hij kent. Op geen enkel ander uur van de nacht voelt hij zich zo ziek... Ziek? Dit ogenblik verkeert zijn lichaam in gevorderde staat van bederf...

Kreunend komt hij overeind, wankelt als een dronkeman naar het raam en rukt de gordijnen open. Het is de vuilblauwe ochtendschemer van een gure voorjaarsdag. Door de kier van de raamvleugels roept hij: 'Wie is daar?' en herkent zijn eigen stem niet.

'O, meneer dokter, 't is vur Pietje Mulders in 't Zuurland. Daor zit 'n koei in de sloot en ze kan nie mir overend. Ze weten er gin road mee en of ge zo vlug meugelijk wilt komen asteblieft.'

'Ik kom direct.'

Pietje en Keeke Mulders in 't Zuurland... Die gelukkige operatie, resectie van de elfde rib, schijnt een periode van betrekkelijke voorspoed te hebben ingeleid. Hij is er sindsdien niet vaak meer geweest en dan nog enkel voor kleine mankementen, waarvoor zelfs onmiddellijk betaald werd en daar viel nu eens niet aan te ontkomen. De eerste keren was het vreemd; ook al rekende hij een schamel tarief, hij voelde zich haast een woekeraar, hij had zich immers steeds beschouwd als een soort erevoorzitter of beschermheer van deze onderneming. En wanneer hij in de grote stallen van Tinus Verhoeven op de Hoge Aard moest zijn, vergat hij nooit te vragen hoe het marcheerde bij de Mulderkens hiernevens. Dan zei Tinus, dat het wel ging, naar alle apparentie. Piet had zelfs kortgeleden nog een flink stuk grond ontgonnen, grond van Tinus, die Pietje dan voor niks mocht gebruiken. Het perceel lag immers voor de grote boerderij wat ver uit de gooi en och God, in deze tijd met al die beperkingen van de regering, hadden een paar bunder meer of minder niks te betekenen. Maar het was een kwaad stukske werk geweest, non-dedomme! er zat heel wat zweet in verwerkt. Het was alleen mogelijk geweest, doordat Pietje nu flink wat hulp had: al twee grote jongens en één durske van school af en alles bij mekaar was het leven wat menselijker geworden voor die sukkelaars. Ge zoudt haast zeggen, dat ze zich voor hun doen wezenlijk rijk voelden! Er stonden nu vier koeien, nog niet zo'n heel slechte, en een aftands paard, een koopje, maar ze deden het ermee. En laatst was Pietje op een zondag heel gewichtig naar de Hoge Aard gekomen: hij wilde betalen voor de nieuwe grond en er een pachtceel van op laten maken! Tinus moest er nog mee lachen, als hij eraan dacht, maar ja, het was toch eigenlijk wel flink van dat manneke... En weer voelt Vlimmen hetzelfde, oude gevoel van persoonlijke verantwoordelijkheid. Als een koe in een sloot terechtkomt en er niet meer uit geraakt, zelfs niet met menselijke hulp, is er iets ernstigs aan de hand

geweest: krampachtige, blindelingse sprongen, gevolgd door een plotse-
linge verlamming van het achterstel. In het gunstigste geval is dat kalf-
ziekte en daarmee zal het wel bekeken zijn, maar voor de kwaadste kans
zal hij toch ook maar een inspuiting voor het hart meenemen...

In de badkamer grijpt hij de handdouche, bukt zich over de rand van de
kuip en laat het koude water over zijn achterhoofd stromen, tot het pijn
doet tussen zijn ogen en zijn schedel schijnt te splijten. Het is maar een
voorlopig toilet, een paardemiddel om eindelijk wakker te worden en
zich een beetje mens te voelen...

Ja, die Muldersen zijn nog altijd even belangrijk, zij vormen de onmis-
bare figuratie in de grootste overwinning van zijn veterinaire bestaan. En
zonder het te weten haast hij zich meer dan voor welk ander spoedgeval
ook...

Het is snijdend kil buiten, van dat weer dat zich laat voelen in botten
en gewrichten. Zonder de zware bewolking zou er een wit waasje van
nachtvorst over het land liggen, denkt hij. De koeien zijn nog maar en-
kele dagen in de wei...

Het voetpad, waar hij vroeger zijn wagen moest laten staan, is intus-
sen een karrespoor geworden: er is nu immers een paard op Zuurland!
Nu kan hij doorrijden tot op de plaats van het onheil en waar dat is, ziet
hij al van verre aan een groepje boeren, die staan te dreutelen zonder
iets uit te voeren.

Het is een vreemde vertoning. Pietje Mulders staat tot zijn borst in de
sloot en houdt krampachtig de kop van zijn koe boven water. En anders
was het dier ook allang verdrongen, het ligt in een houding, die Vlim-
men, bij al wat hij geleerd heeft van koeienanatomie, niet zo gauw be-
grijpt. De snuit is omhoog gericht en de ogen staan akelig verdraaid. Nu
en dan komt er een voorpoot boven de oppervlakte en wuift als voor een
afscheidsgroet. Overigens is er van de koe niets te zien in het drabbige
water. Wel reiken er touwen uit op; er is dus getrokken, maar het beest
schijnt teruggevallen te zijn en ligt nu op de rug. Verder zijn ze niet ge-
komen, hoewel hun rode koppen laten zien, dat zij hard gezwogen hebben.
Bij zijn eerste vraag beginnen zij met vieren tegelijk te praten en uit dit
gebrabbel verstaat hij alleen, dat het niet gaat en dat Pietje al zeker een
uur in het water staat, wat Vlimmen zelf een koude rilling bezorgt. Nu
weet hij ook wat eraan schort: er is geen leiding geweest en dat zal
hij even veranderen. Hij verheft zijn stem en als een goed schoolmees-
ter wijst hij er één aan die het lesje moet opzeggen. Hoe en waar de tou-
wen zijn vastgemaakt...

Dat zit wel goed.

Nu, dan moet die koei er ook uit, wat bliksem nog toe! En hij grijpt zelf
al naar een koord.

De boeren halen gelaten hun schouders op. O, zij willen het met liefde en
plezier nog wel eens proberen, maar dat hebben ze al zo dikwijls gedaan.

En inderdaad, als het voorstel van de koe op de kant getrokken is, zakt het achterstel log en machteloos in de diepte. Trekken ze tegelijk aan voor- en achterpoten, dan kunnen zij de koe niet over de steile slootrand heen krijgen... Het gáát eenvoudig niet en daar zijn ze het allen over eens. 'Mannen, het moet!' roept hij. 'En vlug ook, anders gaat de koei dood. Ze is hard ziek en voor Pietje moet het ook niet lang meer duren, of we moeten hem er ook nog uittrekken. Zijn er schoppen?' Natuurlijk zijn er geen schoppen.

'Kom mee, gij!' roept hij tot een boerenknaap, aan wiens gezicht te zien is, dat hij een Mulders moet zijn. Hij rent naar de auto en rijdt met de jongen naar het hoefje. Terwijl hij de wagen keert op het erf, halen Keeke en haar zoon vier schoppen bijeen. Zij heeft een dikke wollen doek om haar hoofd gespeld; haar ene wang is sterk gezwollen van de tandpijn. Zij schijnt niet goed te weten wat er gaande is, gelukkig maar...

Ja, nu zijn zij opeens weer een en al bedrijvigheid en goede wil. In een wip is de slootrand afgegraven tot op het waterpeil en een paar minuten later ligt de koe veilig in het gras.

Dan praten zij weer tevreden door elkaar. Een van hen staat wijs en wat verontwaardigd te knikken: Zo had hij het ook willen doen en hij had het dik genoeg gezee... En Vlimmen weet, dat zij allen tezamen en ieder afzonderlijk te eigenwijs, te oneens en besluiteloos waren om iets anders te kunnen ondernemen dan het meest voor de hand liggende: domweg en vergeefs aan de touwen trekken. Zij waren onder huns gelijken en niemand bezat genoeg overwicht om de anderen zijn wil op te leggen.

Vlimmen dringt erop aan, dat Pietje naar huis gaat om droge kleren aan te doen, maar het magere manneke, dat eerst blauw zag van angst en kou, is helemaal opgefleurd nu zijn beest weer veilig aan wal is. Hij moet eerst weten hoe het er mee staat; nu begint het immers pas voor meneer dokter...

Het dier blijkt geen koorts te hebben. Hart en longen werken behoorlijk. Van beenbreuk is geen sprake en toch kan zij niet overeind. Als dan nog blijkt, dat zij eerst voor drie dagen heeft gekalfd en veel melk gaf, weet Vlimmen, dat het kalfziekte is.

Terwijl hij de infusie gereedmaakt, laat hij de koe droogwrijven. Flink wrijven, zegt hij, dan worden ze zelf ook warm en dat zal nodig zijn, vooral voor Pietje Mulders. Maar het manneke kan er niet aan mee doen. Door het lange torsen van de zware koeiekop heeft hij nog helemaal geen macht in zijn armen.

Als Vlimmen het dier behandeld heeft, maken de buurlui aanstalten zich te verspreiden in de richting van hun eigen zorgen. Nog eens zegt hij aan Pietje, dat hij zich moet gaan verkleeden, maar het eigenwijze kereltje wil bij zijn koe blijven, hij is bang, dat zij weer in de sloot zal terecht komen, als zij probeert op te staan. En aan zijn zoontje zegt hij een fles hete koffie te gaan halen bij ons-moeder.

'Ge moet het zelf weten,' zegt Vlimmen, 'maar het is heel onverstandig!' Een buurman biedt aan in zijn plaats te blijven, maar Pietje wil er niet van horen: zij hebben al last genoeg met hem gehad en ze zijn vriendelijk bedankt...

'Als ze op de been komt, dan naar de stal ermee en niet melken. Ik kom vanmiddag nog eens zien. Maar als er iets bijzonders gebeurt, moet ge direct waarschuwen.'

Nu kan hij zijn gedachten er niet meer bij houden; zijn maag gongt hol voor het ontbijt. Het staat hem voor ogen als een visioen, dat niet wijken wil. Het is nog lekker vroeg, maar toch al te laat om nog naar bed te gaan. Eerst scheren, dan kan hij met een gerust hart genieten tot het tijd is voor het slachthuis en kan Lena voor deze bijzondere gelegenheid een stukje spek bakken onder een ei. Als hij recht uit zijn bed komt, smaakt hem dat niet. Dan het ochtendblad en de eerste sigaar, knisterend van droogte tussen zijn vingers...

Na de middag wordt hij ontvangen door Keeke, die nog even voorzichtig haar gezwollen kaak betast en nauwelijks uit haar ogen kan kijken van de pijn.

'Menske, ga toch naar de tandarts!' roept hij ongeduldig. 'Ga naar dokter Peereboom. Die helpt je in vijf minuten van al die narigheid af. En zo'n ontsteking kan gevaarlijk worden, als g'er mee blijft lopen. Kleed je maar gauw aan en rij met me mee, dan wordt ge dadelijk geholpen. Hij is een goeie vriend van me; ge hoeft niet bang voor hem te zijn.'

Het mag niet baten... Dat is heel vriendelijk van meneer-dokter, maar ze kan nu met geen mogelijkheid weg. Het zal wel overgaan, het is sedert vanmorgen al veel gebeterd...

Hij geeft het op. Onnodig aan te dringen. Een tandarts ligt even ver buiten haar voorstellingswereld als een receptie ten hove.

En de koe is weer zo hel als een vink, naar zij beweert. Een half uurke nadat meneer-dokter weggereden was, kon Pietje haar al op stal zetten. Zo hel als een vink... Dat zei ze ook na de grote operatie, toen hij de herstellende koe voor het eerst zag herkauwen. Maar nu klinkt het lang niet zo bezielde, zo kinderlijk gelukkig. En Pietje schijnt het niet eens nodig te vinden om...

'Baas niet thuis?' vraagt hij nogal droog.

Ja wel, maar die is kort na de middag in bed gekropen. Hij bibberde zo hard, dat zijn tanden ervan ratelden in zijn mond. Misschien een bietje kou gevat, denkt zij.

'Zou je denken?' Zijn sarcasme is aan haar verspild. Maar de koe is inderdaad buiten alle gevaren en dat is voorlopig het belangrijkste.

Vier dagen later moet hij weer die kant uit om veulens te snijden achter Wolfschot. Zij zullen er vier bijeenbrengen op de boerderij van Willem

Colen. Toevallig is er in die buurt een noodslachting te keuren, zodat hij de twee karweitjes kan combineren. Zijn voormiddagen behoren eigenlijk wel aan het slachthuis toe, maar dat let niet zo nauw; hij werkt ook vaak genoeg in zijn eigen tijd voor de gemeente.

De dag is zo mooi en zacht als hij maar verlangen kan. De vlinders dansen loom over de weilanden onder een open, windloze hemel. Bij de Lage Moeren zet hij schielijk zijn wagen stil en voelt een huivering over zijn rug lopen. Aan de rand van een sloot, op een afstandje van nauwelijks tien meter, spreidt een blauwe reiger zijn wijde wicken en stijgt zonder een spoor van haast in alle statigheid op. Het is indrukwekkend!

Hij rijdt voort en er komt een grijsje van zelfvoldoening op zijn gezicht, wanneer hij denkt aan het komende karweitje. Het castreren van veulens en de manier waarop... Daar is het een en ander over te doen geweest, grote goden! In vroeger tijden had het kunnen leiden tot een soort godsdienstoorlog. Wat is het eigenlijk: bijgeloof, grootdoenerij, volksvermaak of van alles wat? Alle paardenhouders verlangen 'staande' castratie, ook zonder dat zij het durven te zeggen. Van het begin der tijden is dat een eis geweest, die gesteund werd op allerlei paranormale geloofspunten.

Het nuchtere Utrechtse onderwijs leerde: laat je niets wijsmaken. Bind het dier, leg het op de voorgeschreven manier neer en voer de castratie uit in de rust en kalmte, die bij elke operatie een eerste vereiste zijn... Later kwam de pijnloze behandeling door intraveneuze inspuiting van chloralhydraat, wat natuurlijk zeer aantrekkelijk leek.

Maar dat neerwerpen! Iedereen, die iets van paarden beweert te weten, heeft er een historische afschuw van. Nu is het ook werkelijk geen fraai gezicht. Zo'n éénjarig veulen staat hoog op de benen en ook al wordt het nog zo vakkundig tegen de grond gesnoerd, het dier slaat met een akelige, holle plof neer. En de grootste onheilen worden in het vooruitzicht gesteld: breuk van het bovenliggende, uitgebonden achterbeen, dan wel hele of gedeeltelijke verlamming door beschadiging van de rug tijdens de val.

En de goede indruk van de pijnloze behandeling wordt gewoonlijk bedorven, doordat het dier na de operatie te vroeg wil opstaan. De verlamming is dan nog niet volkomen geweken en het veulen begint als zwaar beschonken door de wei te zwijmelen, zakt daarbij telkens in elkaar, komt weer in alle duizeligheid overeind en zo vervolgens, een afschuwelijk gezicht. De dieren moeten met geweld op de grond gehouden worden of opnieuw geboeid.

In Engeland was het in de gloriëtijd van het paard helemaal onmogelijk, vooral bij volbloeds. Voor iedere renstalhouder was het een axioma, dat binden en neerwerpen of nog erger: in slaap brengen — het zekere verlies van het veulen betekende, zo niet onmiddellijk door een gebroken rug of been, dan toch zeker binnen enkele dagen tengevolge van allerlei

geheimzinnige 'inflammations'.* Bleef het dier boven alle verwachting leven, dan was het toch als toekomstig renpaard waardeloos. Wie daaraan dorst te twijfelen, wist niets van paarden, of was geen gentleman. Het enige, dat door een verstandig eigenaar werd toegestaan, was een halster en een praam, en het veulen bleef gedurende heel de operatie op de benen staan. In die tijd bestond er een uitgelezen groep van meer of minder beroemde castreerders, waarvan de besten het tot een toverachtige bekwaamheid hadden gebracht. Zij schrokken er niet voor terug, ruim twintig veulens op één voormiddag af te werken, wat een ongewone lichamelijke geschiktheid, vlugheid en vooral moed vereist. Een volwassen, welopgevoed paard mag een edel scheepsel Gods zijn, zo'n opgeschoten vlegel van een veulen, dat wellicht voor het eerst een halster om zijn hoofd voelt, is een gevaarlijk kind des duivels. Maar al wat deze mensen verlangden was, dat het dier nuchter was van de vorige avond en enkele uren tevoren flink was afgedraafd aan de lounge om er tenminste de allerergste duivelachtigheid uit te halen. Het veulen kreeg de praam op de neus en de legende zegt, dat een goed operateur ervoor zorgde binnen twee minuten klaar te zijn. Zo lang duurt immers de afleidende pijn, veroorzaakt door de praam. Daarna wordt de neus gevoelloos en kan het lieve leven beginnen. Zo'n lummel schopt je gemakkelijk van hier tot het eind van de grote vakantie het ziekenhuis in...

Die bliksemsnelle behandeling verhinderde ook, naar het heette, de ontwikkeling van chirurgische shock. En naar de mening van vele collega's is het wonderbaarlijk hoeveel gevaarlijke kiemen een gezond dier meester kan worden, wanneer zijn weerstandsvermogen niet is aangetaast door anesthesie, door een te langdurige behandeling en de opwindende van het neerwerpen.

Vlugheid zou dus het hele geheim van hun succes zijn, maar Vlimmen heeft ondervonden, dat er nog een ander geheim aan te pas komt.

Al in het begin van zijn praktijk kreeg hij af te rekenen met het probleem. Alleen reeds in Somme waren er ieder jaar tien tot twaalf veulens te behandelen, die bij Jan Gijssels verzameld werden en dan op één namiddag gecastreerd. De gezamenlijke boeren hielpen mee en het gebeurde vlug genoeg, naar hij dacht. Terwijl hij het ene dier opereerde, legden de mannen, die hij dat kunstje geleerd had, door middel van kluisters het andere veulen neer. En zodra de tangen van de ene castraat weggenomen waren, kwam onverwijld de volgende aan de beurt...

Maar er haperde iets. In een land van gezellige mensen is zo'n uitzonderlijke bijeenkomst van buurlui altijd een vrolijke boel; nu hing er een voelbaar slechte sfeer. Verveelde gezichten en stuurse zwijgzaamheid. Het was of hij hun verachtelijke blikken voelde branden op zijn rug. Eén hunner had al op een onnatuurlijke, schelle toon aan niemand in het bij-

* cf. Reginald Hancock: *Memoirs of a Veterinary Surgeon*, Londen 1952.

zonder gezegd, dat er op het Bels, in Poppelaere, een veearts zat, die het 'staande' deed. Vlimmen was er wat wrevelig van geworden, maar had het beneden zijn waardigheid geacht er op in te gaan.

Het volgend jaar in mei kwam hij voor een zieke koe bij Jan Gijssels en vroeg terloops, wanneer de veulens moesten gesneden worden. Jan kreeg een kleur en zei, dat het al gebeurd was. Hij probeerde het goed te praten: ze hadden het allemaal laten doen en zo had hij niet goed anders gekund...

Deze mensen waren altijd vriendelijk geweest voor Vlimmen en hadden hem herhaaldelijk laten voelen, dat zij tevreden waren over zijn werk. Niet weinig verbaasd, vroeg hij hoe dat zat. En daar kreeg hij te vertellen, dat de Belgische veearts er was geweest. Die deed het staande; het ging zo vlug en zo schoon en het was nog goedkoper ook... Dat neergooien zagen ze geen van allen geern...

Hij voelde zich zwaar op de teentjes getrapt. Toen, na ruim twee jaar praktijk, verbeeldde hij zich heel wat en dacht zich tegen elke veeartsnijkundige situatie opgewassen. En dan een Belg, die vrijpostig over de grens kwam om hem de broek af te doen in zijn eigen domein! Het was een ondraaglijke hoon, een uitdaging, die hij niet kon laten voorbijgaan.

Tegenover Gijssels hield hij zich groot en zelfs verontwaardigd. Daar hoefden ze waarachtig geen Belgische veearts voor te laten komen; dat kon hij even goed! Neerleggen had hij altijd nog het veiligste gevonden en daarom had hij het zo maar gedaan, voor hun bestwil. Waarom hadden ze niet eerder gezegd, dat ze zo verzot waren op dat ouderwetse, staande castreren?

Toen wist de boer niet veel raad meer met zichzelf: Ja, kijk 'ns hier, dat zat zo. Dokter Koersen (de voorganger van Vlimmen) had altijd vlakaf gezegd, dat hij het niet eens kon. En ook al had hij het gekund, zou hij er nog vriendelijk voor bedankt hebben. Zijn leven was hem liever dan alle veulens van de wereld, placht hij te zeggen. En daarmee dachten de boeren, dat de veeartsen van de Hollandse school het geen van allen konden.

En Vlimmen grijnsde verachtelijk. 'Ha-ha, niet kunnen! Hij deed het ook veel liever staande, had alleen de veulens laten neerleggen, omdat het zo hoorde. Enfin, als zij volgend jaar hun veulens per se zó gecastreerd wilden hebben, konden zij even goed bij hem terecht.

O, het kwam niet geheel onverwacht; er was tussen voor- en tegenstanders al heel wat over uit gegaan. In Duitsland scheen de staande methode algemeen te zijn. En zij had ongetwijfeld haar voordelen; het ging veel vlugger en als hulp was één man voldoende, wat zeer belangrijk kon zijn op afgelegen boerderijtjes. Maar aan uitvluchtjes hebben de stummers nooit gebrek gehad. Haast ongemerkt had hij zelf al evenveel bezwaren verzameld als alle anderen, die het eenvoudig niet durfden. Om

te beginnen schopte zo'n jonge hengst je natuurlijk onverwijld de benen kapot. En stel je voor, dat het dier er met je vandoor ging op een ogenblik, dat de tang al om de zaadstreng zat. En die mocht je dan niet loslaten! Of dat er een liesbreuk bijkwam en de darmen zo maar over je handen rolden! Er waren voorwendsels in overvloed...

En aan de andere kant: van al die grote rampen, die zo onafscheidelijk aan het neerwerpen zouden verbonden zijn, had hij nooit concrete gevallen horen vernoemen. Maar de cliënt eiste het nu eenmaal anders. Bijgeloof? Traditie? Misschien had het ook iets van een lichtelijk sadistisch volksvermaak, als een stierengevecht, met de veearts als matador en met een wisselvallige uitkomst. Nu had het veulen immers ook een kans om de dokter te opereren in plaats van omgekeerd. Wat ervan zij, je stond hier tegenover een eeuwenoude overlevering, wel even moeilijk uit te roeien als een gevestigde godsdienst.

Met dat al stond hij toch maar voor het feit en hij besloot onverwijld zijn geluk te gaan beproeven bij Hezemans op de Ievendaal, bij wie hij toen al het volle vertrouwen had en wel een potje kon breken. Maar het risico bleef voor de experimenterende dierenarts.

Dat was dus goed afgesproken en de vertoning kon beginnen. Het was een hele begankenis; hij had niet minder dan vijf man in het geweer gebracht. Twee aan het hoofd, waarvan één de praam hield, om het dier op de plaats te houden. Eén, die een voorbeentje omhoog hield om het slaan te beletten. Dan nog links en rechts van de achterhand een mannetje om alle zijwaartse bewegingen te keer te gaan.

Nauwelijks had hij zijn troepenmacht opgesteld, of hij zag al, dat hij het slecht getroffen had met zijn eerste proefdier. Het leek hem een opgewonden standje, ja zelfs een geboren zenuwlijder...

Maar er was geen keus. Hij stelde zich op, links van het veulen, met de rug naar het hoofd, boog zich onder de buik, nam de rechter testikel en spande hem strak in de huid. Op het zelfde ogenblik stond het beweeglijke dier roerloos, als van verbazing. Vlimmen maakte van de gelegenheid gebruik om de huidsnede aan te brengen en daar begon het spel. Het voorbeen stond al dadelijk op de grond en het veulen drong onweerstaanbaar naar voren. Hij moest wel mee, in diep gebukte houding achteruitlopend. Na een meter of zes stond het dier stil. Nu was het mogelijk dieper te snijden, zodat hij de bal naar buiten kon halen. Meteen werd het weer een waanzinnig rondzwalpen in alle richtingen, trekken, duwen, vloeken en schreeuwen van de helpers. Eindelijk kreeg hij weer een kansje, zette de tang erop en klemde af. Opnieuw drong het veulen vooruit. Nu mocht hij niet meer loslaten en moest heel de tocht meemaken, gebogen achterwaarts strompelend, terwijl hij de tang angstig vasthield en omhoog drukte tegen de buik om de zaadstreng niet stuk te trekken. Zo waggelde deze dronkemansprocessie ettelijke keren het erf rond en hij voelde zich volstrekt geen grote jongen, toen die zotte meid

van Hezemans in een gillende lachkramp schoot en naar binnen vluchtte. De worsteling duurde wel vijf minuten, lang genoeg om de tang te kunnen loslaten....

Zwetend, krom van stijfheid, had hij er dus één testikel uit. Eerlijk gezegd had hij spijt, dat hij eraan begonnen was. Ook de anderen waren geheel buiten adem van dit ongelijke partijtje rugby tegen een bijna volwassen Belgische hengst.

Toen zij wat uitgerust waren begon hij in arren moede aan de linkerbal. Na de huidsnede drong het dier voor de afwisseling achteruit, iets gemakkelijker voor Vlimmen, die nu in voorwaartse richting werd meegeleid. Door sterk duwen en trekken wisten zij zo te boegseren, dat het dier met het kruis in een hoek terecht kwam, en zo stond het lang genoeg stil om er de tweede bal uit te snijden. Maar voor hij de tang kon aanleggen, werkte het dier zich weer met alle geweld vooruit, weg uit de hoek... Dezelfde handel en wandel herhaalde zich en werd op dezelfde manier beëindigd.

Wel, de testikels waren er uit, maar de juiste methode had hij zeer zeker niet te pakken. Beter gezegd: het was een ergerlijk staaltje van stuntelig amateurisme geweest, het leek wel strafbaar! In deze match had België voorlopig nog de leiding met minstens tien tegen nul.

Dan maar ineens de allerhoogste instantie. Hij telefoneerde met de chirurgische professor in Utrecht, die met alle genoegen bereid was de staande castratie eens te demonstreren, hij zou wel opbellen.

En het werd een vergeefse reis. De operatie geschiedde inderdaad op het staande veulen, maar de loze professor pontificeerde niet, voordat de benen van het veulen roerloos waren vastgesjord in de vier hoeken van een noodstal! En de castratie voltrok zich zonder ongemak onder het vergeefse rukken en trekken van het veulen dat natuurlijk niet met de professor en de noodstal aan de zwier kon gaan. Vlimmen bedankte vriendelijk voor het lesje en vond het niet nodig te vragen, waar hij op een Brabants boerderijtje zo gauw een noodstal vandaan moest toveren. Evenmin gaf hij te kennen dat de Douairière van Lith de la Courte het op deze manier ook wel kon...

Als zelfs de Alma Mater er geen raad op wist, wat dan? Het werd een zaak van slapeloze nachten en gekners der tanden. Even later hoorde hij, dat er in Zeeland een collega was, Steenhof uit Mattenese, die het al jaren 'staande' deed en er enthousiast over was. Opgebeld en ja! Toevallig moest Steenhof dezer dagen op twee plaatsen enkele veulens snijden en collega Vlimmen was van harte welkom.

Hij deed de reis op de motorfiets ofschoon hij toen al zijn hoge, zwarte, tweedehands Ford bezat. Maar dat stond wat ouwe-heerachtig; ook was het een hele toer alle vier de deuren van dat voertuig dicht te houden. En het werd een dag vol avontuur, zo zelfs dat hij enkele ogenblikken bereid was de staande castratie voorgoed aan de Belgen over te laten...

Steenhof was drie studie jaren ouder, wat op die leeftijd natuurlijk een groot verschil maakte. Bovendien was hij als student nogal een mannetjesputter geweest, niet alleen op de kroeg maar ook in de kliniek, en de jonge Vlimmen deed zijn best zich geen broekje te voelen tegenover iemand die zei, dat hij de enige collega in Zeeland was, die het op deze manier deed, al vier jaar lang! De anderen bepaalden zich tot bekvechten en wilden het niet eens proberen, uit *principe*, zeiden ze, wat een geleerd woord was voor in je broek doen. En ben je gek: zó veel gevaar was er niet bij. Niet bang zijn was de hoofdzaak, niet bang en niet te stijf. Het enige bezwaar, dat hij kon aanhalen, was dat het paard na het afknijpen van de tweede bal zich een enkele keer wou laten vallen en dan liefst naar je toe, over je heen. Zijn methode was dan het dier zoveel mogelijk te ondersteunen, zodat het zacht neerkwam...

Het was een mooie, vroegzomerse dag en lustig knalden zij op hun zware motoren door het rijke Zeeuwse land, één onafzienbare polder, die straalde van weligheid, naar de plaats waar één veulen te behandelen was. Het gebeurde op de brede dam van een wei, boven een diepe watergang. De zoon hield het dier met de praam in bedwang en de baas stond er op een afstandje naar te kijken, handen in de zakken en zo te zien zonder enige belangstelling.

'Blijf jij ook maar een beetje uit de buurt,' zei Steenhof, 'dan gaat het beter.'

Vlimmen begreep het niet goed: niet bang zijn was immers de hoofdzaak...

Maar het ging inderdaad prachtig, zonder opschudding en vliegenvlug. De enige last, amper noemenswaard, die het veulen gaf, was dat het bij kleine pasjes op de operateur toedrong, zodat Steenhof telkens de voeten moest verzetten en de rand van de dam naderde. En juist toen hij tot de oude boer riep, dat hij moest helpen zijn paard tegen te houden, gebeurde het. De patiënt liet zich vallen naar de kant van Steenhof, die volgens gewoonte achteruitstapte om het dier te steunen. Maar nu stapte hij over de rand van de dam en viel op zijn rug in het water met het paard achter zich aan... Vlimmen stond enkele seconden verstijfd. Zie zo, die was er geweest. Steenhof had het zware dier op zijn borst gekregen en lag dood op de bodem...

Het veulen kwam met hevig gestamp overeind, maar van Steenhof bleef elk levensteken uit... Misschien was hij enkel buiten bewustzijn en lag stil te verdrinken onder de hoeven van het dier!

In één zwaai rukte Vlimmen zijn leren jekker en zijn colbert van het lijf, sprong van de dam en kwam tot aan de oksels in het water te staan. Voorzichtig trok hij het veulen een eind opzij, dook onder en tastte rond in het vertroebelde water, op de plaats waar zijn collega neergekomen was. Maar tot zijn verbijstering kon hij niets vinden. Was Steenhof dan helemaal weggedrukt in de modderige bodem? Dat kon toch niet!...

Toen hij opdook om adem, deed het geroep boven zijn hoofd hem opkijken. Daar stond de drenkeling levensgroot op de dam, druipend in straaltjes en schokkend van pret. Vlimmen kon het niet geloven, gaapte hem stom aan, voelde zich behekst. 'Waar kom jij vandaan?' brulde hij dan. 'Ik zag die knol achter me aan komen,' grinnikte Steenhof, 'en ik wou wel opzij. Er was maar één uitweg: onder de heul door zwemmen naar de andere kant van de dam... En de baas schrok zich een halve beroerte, toen ik ineens achter hem stond, is 't niet waar, Geurt?'

'Ik had de dood voor ogen,' stamelde Geurt.

'En ik dacht, dat ik gek was geworden,' zei Vlimmen.

Het bestaan van de heul, die geheel onder water lag, was niet eens bij hem opgekomen...

Zij hebben het veulen uit de sloot gehaald en zijn er zelf weer ingesprongen om de castreertang op te vissen, die zich een hele poos liet zoeken. En na ontsmetting werd de operatie zonder verder onheil voltooid.

Koud was het niet, maar snikheet evenmin en al waren zij dan twee keiharde veeartsen, zij vonden het toch wat onbehaaglijk in hun doorweekte spullen op een suizende motorfiets. Daarom reden zij naar de bakker op de markt, die hun ieder een linnen jas gaf en hun kleren boven de oven hing. Zij stuurden de leerjongen naar de slijterij op de hoek en dronken samen met de bakker een halve liter 'gewone'. Na een uurtje konden zij doorrijden naar het andere adres, waar drie veulens gereedstonden. En al zagen zij er verfromfaaid uit — in die tijd droegen zij nog gesteven, witte boordjes — aan moed ontbrak het hun niet.

En hier leerde Vlimmen zijn les. Eenvoudiger en beter kon het niet. Het derde veulen castreerde hij zelf, even rustig en bijna zo vlug als zijn leermeester. Aanvankelijk had hij een ogenblik gedacht, dat het aan Steenhof lag. Er bestaan immers mensen met een bijzondere gave voor de omgang met dieren. Leggen zij de hand op een veulen of op een hond, dan is dat voor zo'n dier het sein om zich zo voorbeeldig mogelijk te gedragen. Nu begreep hij, dat er geen occulte krachten aan te pas kwamen. Niet bang zijn, luidde het parool, en dat was wel juist, maar wat al te beknopt uitgedrukt. De hele gemoedstoestand van de operateur was van invloed en zelfs beslissend. Want schrikt de opgezeten ruiter, dan schrikt het rijdier tienmaal zo sterk...

In dit verband moet hij denken aan Pauline. Zij heeft dat ook maar al te wel moeten ondervinden op het concours-hippique, tijdens de Dombergse landbouwtentoonstelling van het vorig jaar. Zij zou daar als enige dame een paard van de manege springen in een gematigd parcours, waaraan leden van landelijke rijverenigingen en onderofficieren van de bereiden wapens deelnamen. De ritmeester Pahud zou hors concours een demonstratie geven van de juiste stijl.

Het paard van Pauline heette Safety, omdat het zo braaf en gehoorzaam was, een wat al te matig, maar zeer betrouwbaar springer. Tevoren had

Pauline de zelfde opgave tot vervelens toe geoefend; het kon niet missen. Karelsen, de manegedirecteur had de beste verwachtingen. Er was zelfs kans op een prijs, zo goed was haar stijl. Ook haar tenue mocht gezien worden; zij zag er aantrekkelijk genoeg uit, met de zwarte bolhoed op haar blonde krullen, haar rechte figuurtje kwiek en soepel in het zwarte manteltje en de hagelwitte rijbroek...

Maar Dacka, die naast hem op de tribune zat, zag haar in de verte opstijgen en zei: 'Juzzes, Vlim, dat gaat niet goed! Je kunt van hier af zien wat een opgewonden kleur zij heeft.'

En hij had gelijk. Toen Pauline het terrein kwam op gereden, voelde zij de ogen van 'Tout-Dombergen' op zich gevestigd en meteen dacht Safety: 'Als jij zo moet bibberen, zal ik wel wijzer zijn.'

Maar Safety was altijd even braaf. Wel bleef hij uit de galop pal voor de eerste hindernis staan, maar hij deed het zo voorzichtig en elastisch, dat hij zijn rijdster niet ontzadelde. Pauline bracht hem er nog eens voor, met het zelfde resultaat, en werd dus uitgebeeld...

Het was om te huilen. Zij had het hoofdzakelijk ondernomen om onder de rijke fabrikantendames van Dombergen wat propaganda te maken voor de kwijnende manege en Karelsen had er zich heel wat van voorgesteld. Nu dorst zij zich niet meer in haar plunje op de tribune te vertonen, zij sloop weg langs de uitgang van de paddock en ging met een taxi naar huis...

Ja Paulientje, er is dan ook geen enkel dier, dat bij simpele aanraking zo zuiver de innerlijke roerselen van de mens kan aanvoelen, als het paard. En voor de rest lag het geheim van het staande castreren hierin, dat het paard stevig gepraamd werd en dan verder door niemand beroerd. Iedereen ver uit de buurt en ook de veearts zelf moest liever niets aanraken buiten de testikels.

Zo kwam het, dat hij zich eerst na zijn bezoek aan Steenhof in Mattenesse een afgewerkt veearts kon voelen. Nu is het al een oude gewoonte geworden en de Belgische collega heeft geen gelegenheid meer gehad het veterinaire grondgebied van Dombergen te schenden. Maar één ding heeft Vlimmen nog altijd niet begrepen. Het tafereel staat hem nog even scherp voor de geest: het oneindig verbaasde gezicht van Steenhof, die op zijn rug in het water plonst, onmiddellijk gevolgd door het veulen. Hoe is die kerel er in geslaagd uit zo'n onvoordelige houding zo snel als een paling in die heul te glippen vóór het dier hem kon raken?...

De herinnering aan die gedenkwaardige dag heeft hem in een opgewekte stemming gebracht en of het zo zijn moet, wordt hij in Wolfschot met feestelijk klokkengelui ontvangen. Maar als hij de markt op rijdt, moet hij stoppen voor een begrafenisstoet, die uit de kerk komt. En hij vergeet zijn hoed af te nemen voor de baar, want... Wat is dat voor een bekend gezicht, daar voorop? Maar dat is Nilleske, de oudste zoon van Pietje Mulders!...

In zijn eerste schrik denkt hij aan de ontstoken kaak van Keeke... Maar dan zou Pietje de 'voorrouw' hebben, als eerste achter het lijk gaan. Of ligt hij nog met zijn zware kou in bed?...

Intussen is hij al uit zijn wagen gestapt. Hij vindt niet onmiddellijk iemand, die hij kan aanspreken, want heel het dorp schijnt in de stoet te lopen en veel bekende gezichten knikken hem toe, als wilden zij zeggen: 'Wel? Wat zegt ge me dáárvan?'... O, daar staat de veldwachter.

'Née dokter, het is Pietje zelf; zijn vrouw zit in de kerk. Dubbele longontsteking van dat hij daar meer als een uur in het water heeft staan heffen met de kop van z'n koei. U weet er alles van, dokter, u hebt hem nog gewaarschuwd, heb ik gehoord.'

Vlimmen voelt zich gepakt door een dwaze woede: 'Ik had hem verdomme naar huis moeten *schoppen*, de eigenwijze vlegel!'

'Tja, het bekende liedje, hè dokter, niet willen luisteren. Zo zijn er al zo veel gegaan... En dan zo'n mager manneke, dat had immers geen weerstand genoeg voor zulke krachttoeren. En het moet vliegensvlug in zijn werk zijn gegaan. Ze hebben 's morgens de dokter gehaald, omdat hij buiten kennis was en ijde — veel te laat natuurlijk — en 's avonds was hij al dood... Maar de koei maakt het best, zeggen ze. 't Is onnozel.'

HOOFDSTUK 15

Vlimmen krijgt niet veel tijd zich in het drama te verdiepen; deze week zitten de gebeurtenissen elkaar op de hielen.

Donderdagmiddag komt Pauline thuis van de rolzitting, met slaande trommels en klinkend spel. De tegenpartij is op de dagvaarding niet verschenen.

Dacka zegt, dat het heel mooi is, maar hij gelieft er niet onmiddellijk in te trappen. Het kan even goed een truc zijn om de zaak te rekken.

'Ze laten je straks nog vonnis vragen en even vóór de uitspraak dagen ze pas op. Dat is drie weken gewonnen en tegelijk een goede manier om de tegenpartij te demoraliseren, vooral wanneer je zo'n groot voordeel probeert af te persen. Eerst blij maken met het uitzicht op een al te gemakkelijke overwinning en dan des te harder de pen op de neus. Ik vertrouw die Doevenagel niet; ik heb vieze verhaaltjes gehoord over die jongen.'

Maar Pauline heeft de telefoon al in de hand.

'Wees vooral niet te optimistisch,' zegt hij. 'Laat mij het maar zeggen.'

En aan Vlimmen geeft hij te verstaan, dat het nog lang geen tijd is om de champagne naar boven te halen. De Vlierenbekers zijn nu ook op de dagvaarding niet verschenen en dat geeft natuurlijk hoop, maar ze hebben nog verscheidene weken de tijd om alsnog in de ring te stappen en

dan begint de match van voren af aan. Eerst als het verstekvonnis betekend is, de termijn voor verzet verlopen en de echtscheiding ingeschreven in de registers van de Burgerlijke Stand, is de zaak onherroepelijk. Vlimmen belooft, dat hij zich niet te veel illusies zal maken, maar terwijl hij het zegt, slaat zijn verbeelding al op hol... Laatst, toen hij met Pauline voor de tweede maal naar de Hagenburgse president is gereden, heeft hij kort en goed een eind gemaakt aan haar kattespelletje en toegegeven, dat hij zeer onder de indruk was van Tilly Fabrie, maar ook heel goed wist, dat zij ver buiten zijn bereik stond. Was het aannemelijk, dat zo'n mooie vrouw, die zich bovendien zelf heel goed kon redden, er voor haar genoeg zo'n hondsgemene veearts op na ging houden, na alles wat ze beleefd had? Ten eerste zou ze wel wat beters kunnen krijgen en overigens zou het al zeer idioot zijn als ze überhaupt ging trouwen. Wat kon ze meer verlangen dan het ideale, vrije leven van een onafhankelijke vrouw?

Pauline lachte hem uit. 'Tilly is een vrouw, weet je, helemaal compleet zonder mankementen.'

'Daar heb ik geen ogenblik aan getwijfeld,' verzekerde hij. 'Maar — 'En een vrouw heeft vroeg of laat een man nodig,' ging zij voort. 'In dit geval geloof ik zelfs: eerder vroeg dan laat.'

'Daarvoor hoeft ze haar zelfstandigheid niet naar de bliksem te trouwen,' zei hij, al sneed de gedachte alleen hem reeds rauw door de ziel. 'Ja, dat is de mannelijke visie op het probleem. Het simpele boerenpretje, wat? En voor de rest: da-aag met het handje. Ramen open en de luchtjes eruit. Au suivant de ces messieurs! Wie van de heren? Jij zou van haar een vrijgezel maken naar je eigen beeld en gelijkenis. Nee, Nunky, een normale vrouw verlangt wat anders. Zij wil zich aan een bepaalde man hechten. Of minder fraai gezegd; zij wil hem bezitten, met huid en haar, voorlopig te eeuwigden dage. Tussen die twee formules mag je kiezen; ze komen namelijk precies op hetzelfde neer.'

'Ik wil het graag geloven. Maar zou je nu werkelijk denken, dat een vrouw als Tilly...?'

'Niet dat ik je het hof wil maken, Nunky, maar je bent helemaal niet zo'n onsmakelijke man, als je schijnt te denken. Belangrijker is, dat julie naar mijn idee zo goed bij elkaar zouden passen. Jij bent in je werk een hele kerel, naar iedereen zegt, en dat is natuurlijk heel wat, maar buiten je veeartsenij ben je zo héérlijk hulpeloos en onhandig. Zo'n verloren-gelopen kind ben je, dat elke rechtgeaarde vrouw de handen beginnen te tintelen om je in bescherming te nemen en te koesteren. Dat is een attractie voor ons soort katten, weet je dat?... Hè toe Nunky, vertel eens, doet zij sentimenteel, 'heb je 't erg te pakken?'

'Jah,' zei hij, zo droog mogelijk.

'Jakkas, wat klinkt dat onromantisch!'

'Het is dan ook nog veel te vroeg voor de romantiek. En je moet me één

ding beloven, Paulientje: we doen niets vóór ik helemaal vrij man ben. Is dat afgesproken?’

‘We, we, we? Moet ik je dan helpen vrijen?’

‘Je weet heel goed wat ik bedoel... Jij met je voortvarendheid.’

‘En aangenomen, dat de procedure wat langer zou duren dan we hopen?’

Ze *is* tenslotte een mooie weduwe, in de fleur van haar leven, en wat veel gevaarlijker is: lang niet onbemiddeld. Wat doe je, als er in die tussentijd kapers op de kust komen?’

‘Die sla ik dóód,’ zei Doctor Vlimmen.

Vrijdag is Dr. Dirksen naar een ambtelijke bijeenkomst in Hagenburg. En daarom moet Vlimmen tegen de middag naar Riekske Bogers van de Hoge Brakken om een noodslachting te keuren, wat hij anders zeker aan de directeur had overgelaten. En daar heeft hij een grondige reden voor... Helsterhei, Genoen-Hoeken, Hoge Brakken, Lage Brakken en Dolbrakken, met als centrum het vrij belangrijke industriedorp Helst, dat zelfs een stationnetje heeft aan een ingedommelde spoorlijn naar België liggen in een zak van de landsgrens, een bijna vierkante uithoek, die aan drie zijden wordt ingesloten door Belgisch gebied.

Ruim drie jaar geleden heeft zich in Helst een jonge collega gevestigd. De gemeente had een bescheiden slachthuisje gebouwd en de nieuwe dierenarts Hubbink werd er als directeur benoemd. Maar wat de noodslachtingen betrof, bleef de streek deel uitmaken van de keuringsdienst Dombergen.

Vlimmen was er volstrekt niet rouwig om geweest, hij gaf dit deel van zijn praktijk graag prijs en hoopte, dat de jongeman behoorlijk zijn brood zou verdienen, daar op al die afgelegen Brakken, hoge of lage, dol of niet dol. Voor Dombergen lagen de meeste boerderijen veel te ver; de binnenwegen waren bij nat weer de slechtste van het land en wanneer hij geen andere bezoeken aan die kant had, kostte een rit naar de buurtschap Helsterhut bijvoorbeeld hem evenveel aan tijd, benzine en slijtage, als zijn honorarium bedroeg. Een taxi-onderneming zou het niet gedaan hebben voor die prijs, dat is duidelijk genoeg gebleken, die nacht dat hij door een sluwe boer werd meegelokt naar Knarsel, voor een paard dat geen koliek had... Op de verste uithoeken aan de grens liggen zelfs nog enkele hofsteden, waar de mensen van ouds in België naar de kerk gaan en hun vee laten behandelen door de Belgische veearts, die er veel dichterbij zit. En Vlimmen is het altijd van harte eens geweest met deze soevereiniteitsschennis.

Zo welgekomen kon de jonge Hubbink niet zijn, hij bleek het anders op te vatten. Was het domheid, argwaan, verlegenheid? Zonder enige aanleiding scheen hij zich te beschouwen als een indringer, die op vijandigheid moest rekenen.

In november van dat jaar kreeg Vlimmen bericht van het bestuur der

gemeente Helst, dat hij met ingang van 1 januari aanstaande zou ontheven zijn van de marktkeuringen te Helst, met dank voor de bewezen diensten. Dat was te verwachten, en volkomen normaal. Minder gewoon was, dat de nieuwe Helster veearts zich maar steeds niet liet zien.

Het is een vanzelfsprekende gewoonte, dat een nieuwe dierenarts min of meer plechtig komt kennismaken met zijn buurtcollega's, op wie hij immers elk onverwacht moment een beroep moet kunnen doen, bij ziekte en alle andere verhinderingen. Vlimmen sprak erover met de anderen, Dirk van Severen in Riedel en Henk de Ruyter in Blakkingen. Ook zij hadden stilzwijgend besloten de verste uithoeken van hun praktijk, die aan het Helsterse grensden, over te laten aan 'de nieuwe'. En ook zij hadden nog niets van die mijnheer bespeurd. Alleen Dirksen had, ter gelegenheid van een of andere inspectie in Helst, toevallig het genoegen gehad en hij zei: 'Ik weet niet of die jongeman véél weet, maar hij komt me voor als zo een, die alles béter weet.'

Intussen had Vlimmen, wanneer hij zelf van die afgelegen Helsterklanten aan de telefoon trof, al herhaaldelijk gezegd: 'Maar er zit tegenwoordig een veearts in Helst! Ik heb hem nog wel niet gezien, maar hij moet er toch zijn en hij *is* veearts. Voor mij is het zo'n duivels eind, dat er niets aan verdiend is.' Ook bij zijn bezoeken aan de stallen sprak hij in dezelfde geest. Zij die het verst weg woonden, legden zich er node bij neer, maar de meer naburigen stribbelden tegen. Jantje van Doren van de Lage Brakken zei over de telefoon: 'Jao mer, gij kent die koei beter, ge hebt ze al meer onder handen gehad. En we weten precies wa we aon oe hebben. En as g'er nie aon uit kunt, reken-de mer 'n stuiverke meer.'

'n Stuiverke!

Zo was Vlimmen zelf al begonnen te bouwen aan de praktijk van Hubbink. Hij was zelfs van plan geweest het grootscheeps te doen, met een circulaire aan de boeren, waarin hij hun dank zegde voor het genoten vertrouwen en hen verwees naar zijn geachte collega, de dierenarts Hubbink. Al op voorhand had hij zich verlustigd in zijn eigen gastvrijheid en zich voorgenomen zeer breed te zijn.

Maar waar blééf die aap eigenlijk? Zij moesten immers samen de grens vaststellen van het gebied, dat Vlimmen niet meer zou betreden.

En van lieverlede begon hij er anders over te denken. Door Chris Balings van de Lage Brakken werd hem overgebiefd, dat de jonge geleerde zich bij een andere boer misprijzend zou hebben uitgelaten over de methodes van zijn voorganger en daarbij zelfs het woord 'verneukerij' had gebruikt. Nu had Vlimmen onder zijn boeren al genoeg oude wijven aange troffen om zoiets niet al te zwaar op te nemen, maar bij dit ene gerucht bleef het niet. Tenslotte besloot hij de naaste en de meest aanhankelijke boeren te blijven bedienen, tot Hubbink eindelijk eens zou opdagen, en dan naar omstandigheden te handelen.

In december, toen de nieuwe collega al ruim drie maanden gevestigd

was, deed Vlimmen zijn laatste marktkeuring in Helst. De koeien en kalveren werden onderzocht, voor zij op de markt kwamen. En toentertijd werden er gemiddeld nog een achttal manden aangevoerd, elk met vijf tot tien biggen, die hij keurde bij zijn rondgang. Terwijl hij daarmee bezig was en zich van de laatste gekeurde biggen oprichtte, stond er een soort heer voor hem, gekleed in een vale, grijze jekker, streepjesbroek, zwarte beenkappen en bruine schoenen.

'U is zeker dokter Vlimmen? Ik ben de nieuwe veearts.'

Later heeft Vlimmen gedacht: was het misschien verlegenheid, dat die jongen zo uitdagend en uit de hoogte sprak? Of beter gezegd: het had die toon van hartelijke ironie, waarop veelal tot een kind gesproken wordt door volwassenen, die geen slag hebben van met kinderen om te gaan. Hij was rood van het bukken, maar overigens bracht hij het er goed af, hij sprak rustig en zonder stemverheffing, ofschoon zijn hart bonsde.

'Collega, als u wilt kennismaken: ik woon in Dombergen, Beukenlaan achtendertig, het laatste huis aan de rechterkant.' En hij boog zich over de volgende mand met biggen.

Dirksen, De Ruyter, Van Severen en Kluft uit Gompers moesten hem verzekeren, dat hij correct was opgetreden, voor hij zich gerust voelde. Als die knaap geen manieren kende, vond men, moest hij ze maar leren, net als wij allemaal.

Eerst geruime tijd, ja maanden later kwam de heer Hubbink na een telefonische afspraak opdagen en wel in gezelschap van de vrouw, die hij inmiddels had getrouwd, wat een nieuwtje was, zowel voor Vlimmen als voor de andere buurtcollega's. De jonge echtgenote was lang en mager, doch zwaar van gebeente, blond aan de hardgele kant, met zeer lichte wenkbrauwen en oogharen. Haar blinkende huid zag er uit of zij zich te ruw geboend had met groene zeep en schuurpoeder. Zij was weinig buigzaam en op haar achterwerk zag Vlimmen de onderkant van haar stijf korset sterk afgetekend in de dunne stof van haar veel te rode jurk, een tint die vloekte bij het schrale, zere steenrood van haar gezicht. Als broche droeg zij — zeer hoog en kuis — een medaille met een beeldenaar van de Heilige Maagd. En zo waren er nog tal van kleinigheden, die een man de moed doen verliezen...

Het bezoek verliep knarsend van stroefheid. Telkens leek het een onmogelijke krachttoer de logge conversatie over de vele muren van stilte heen te heffen en het liep helemaal mis, toen Hubbink begon af te geven op het beroep. Hij had eigenlijk medicus willen worden, ziet u, maar zijn vader had het anders bestierd, omdat er toen in Limburg een oude kinderloze oom zat, een veearts met een enorme praktijk, zodat het voor de hand lag, dat Hubbink daar terecht zou komen, aanvankelijk als medewerker, later als opvolger. Maar zowat een jaar voordat het neefje zou afstuderen, had de lepe oom zonder iets te zeggen zijn praktijk verkocht en was gaan rentenieren in België. Zo was de jonge Hubbink dus

door een noodlottige samenloop van omstandigheden 'maar' veearts geworden. En wat was onder ons gezegd nu eigenlijk een veearts? Een slager met een boordje aan!

'Ik hoop, dat de slaggers geen bezwaar zullen hebben tegen die vergelijking,' zei Vlimmen en hij wilde nog wat zeggen, toen gelukkig de telefoon ging. Hij maakte er voor de gelegenheid maar gauw een spoedgeval van en voor het jonge paar was het trouwens ook de hoogste tijd om op te stappen... Later deden zich nog allerlei onkiesheden voor en het contact werd niet hernomen. Eindelijk bleef de toestand zo, dat Vlimmen zijn praktijk in deze uithoek zoveel nodig van zich afschoof, maar toch bij meerdere grote veehouders, die er sterk op hadden aangedrongen en niet al te ver uit de gooi lagen, bleef dokteren. En zo heeft het dus voor de buitenwereld het aanzien, dat in dit gemengde gebied twee concurrerende dierenartsen elkaar iedere klant betwisten...

Nu, deze zwoele vrijdag, voert de Vleeskeuring hem tot in de vijandelijke linies voor de noodslachting bij Riekske Bogers, een verwaand boertje, gauw op de tenen getrapt en vooral achterdochtig. Tot voor ongeveer een jaar is Vlimmen er regelmatig op de stal gekomen, ofschoon hij aanvankelijk een paar maal had getracht deze lastige klant kwijt te raken. En eerst enkele maanden geleden heeft hij gehoord, dat hij vervangen was door Hubbink. Hij heeft er toen onwillekeurig even van opgekeken en is bij zichzelf het laatste geval nog eens nagegaan: een paard met heupkreupelheid, die wel vrij veel tijd had genomen, maar toch volkomen genezen was. Had het te lang geduurd naar de smaak van Riekske? Iets anders waaraan de boer zijn neus gestoten kon hebben, viel niet te ontdekken en overigens kon het Vlimmen geen lor schelen dat Henricus Bogers de nieuwe veearts mooier vond...

Maar nu is het opeens een vervelende geschiedenis geworden, nu wordt hij weer eens herinnerd aan het ongewenste samenvallen der functies van keuringsveearts en practicus. En hier is de verhouding wel zeer scheef. Hij hoopt dat hij het kadaver onmiddellijk kan goedkeuren, anders voelt Riekske zich het slachtoffer van een afgedankte en dus wraakgierige 'Vlimmus'. Een andere pikante bijzonderheid is, dat een dwarsdrijver als Bogers kwaad weggelopen is uit het veefonds, zodat het resultaat van de keuring voor zijn eigen rekening komt...

De koe is natuurlijk behandeld door Hubbink. Is zij in nood, dus levend geslacht, of heeft de boer haar gauw de hals afgesneden, nadat zij aan haar ziekte gestorven was? Hierover maakt Vlimmen zich allang geen illusies meer. Iedere boer doet het, als er tenminste niet te veel buurlui bij zijn, en zweert dan bij alle heiligen, dat de koe nog springlevend was, zo hel als een vink! De wetgever is sluw genoeg geweest om te bepalen, dat het vlees op de plaats zelf en onder toezicht van een keurmeester verkocht moet worden, in kleine porties, opdat het niet te lang bewaard zal worden. Als dan de naaste bureu helemaal geen lust blijken

te hebben in het toch zo goedkope vlees van die levend geslachte koe... Bij Bogers vindt hij geen bloedspoor, dat van het erf naar de grote schuurdeuren leidt, en dat is verdacht. De levende koe wordt gewoonlijk op het erf gedood en dan naar de schuur gesleept om verder te worden afgeslacht. Is het dier dood in de stal aangetroffen en daar gekeeld? Stelt geen vragen en gij zult geen leugens horen.

Hij bonkt met het heft van zijn keuringsmes op de schuurdeur. Een dochter doet open en zal eens gauw ons-vader roepen... Riekske komt onwillig, voetje voor voetje aanslenteren. In militaire dienst zou de reserve-paardenarts Vlimmen tot zo'n weerbarstige stalwacht geroepen hebben: 'Kan het ook *ietsje* vlugger?' En de boer doet schuw, beloert hem argwanend, acht zich op voorhand bedrogen...

En dat zul je altijd treffen, juist nu zien de organen van het geslachte dier er weinig gunstig uit. Het hart en de grote aders zitten vol grote bloedstolsels. De lever is gezwollen en sterk gedegeneerd. Dan vindt hij nog een zeer in 't oog lopende, slepende baarmoederontsteking, een lichtgezwollen milt en interstitiële uierontsteking. Het sectiebeeld wijst op voldoende sterke aandoeningen om zonder complimenten af te keuren.

Maar tegen alle verwachting maakt het vlees een zeer goede indruk. En omdat hij in dit speciale geval niet graag afkeurt, als het niet strikt nodig is, besluit hij tot bacteriologisch onderzoek, tot bepaling van de 'pH' van het vlees en tot de kook- en braadproef voor de luchtjes van eventuele medicijnen, als kamfer en dergelijke, die het vlees ongenietbaar kunnen maken...

Hij vertelt er het een en ander van aan de achterdochtige boer. Dit zware, bederflijke weer doet er ook geen goed aan, begrijp je wel. Vieren-twintig uur moet het onderzoek duren, dus zaterdagmiddag weten zij pas bescheid. Zondag gebeurt er niets. Maandagmorgen klept de dorpsomroeper de verkoop rond, die niet kan gebeuren vóór maandagmiddag, als de mensen al gegeten hebben. Zij bewaren het vlees dus tot dinsdag, in veel gevallen zelfs tot woensdag. Als dit weer al die tijd aanhoudt wordt het heel gevaarlijk. Hij geeft dus weinig hoop, maar zal zijn best doen.

'O, dan weet ik 't wel,' zegt het boertje hatelijk.

Vlimmen wordt kwaad en verheft zijn stem: 'Je wordt precies zo eerlijk behandeld als alle anderen, Henricus Bogers! Je kunt het trouwens laten controleren door twee directeurs van andere slachthuizen. Dat recht heb je.'

Stukken vlees en delen van de organen wikkelt hij in krantenpapier en legt ze op de vloer van de wagen. Morgen op het middaguur kunnen zij een telegram verwachten, goeiendag.

Op het laboratorium gaat hij met uiterste zorg te werk. In reageerbuisjes, die voorzien zijn van een stijve, geleachtige voedingsbodem moeten

deeltjes van het vlees en van de organen gebracht worden en voor een volle dag in de broedstoof gezet.

Dat is vlugger gezegd dan gedaan. Het moet zeer behoedzaam gebeuren, anders kon hij beter meteen afkeuren. Wil de proef iets betekenen, dan moet hij ervoor waken, dat de vleesdeeltjes, die in de buisjes gebracht worden, alleen door steriele werktuigen worden beroerd. Hij begint dus de oppervlakte van het vlees te bewerken met de steekvlam, tot er een smakelijke, bruine en vooral steriele korst op geschroeid is. In die korst maakt hij een nauwe, maar diepe incisie met de scalpel, die tevoren in de gasvlam is geweest, evenals het haakje, waarmee hij vervolgens enkele deeltjes vlees lospeutert, zo diep mogelijk onder de korst.

De buisjes met hun schuingestolde agar-agar komen kant en klaar van de fabriek, zij zijn op steriliteit beproefd en afgesloten met een prop watten. Als hij met het haakje een flentertje vlees heeft opgediept, neemt hij een buisje in de linkerhand, ontkurkt het met de rechterpink en ontsmet de opening in de vlam. Dan worden de vleesdeeltjes uitgesmeerd op de schuine oppervlakte van de agar-agar, waarbij niet het geringste incidentje mag voorvallen. Als hij maar even met het haakje tegen de buitenwand van het buisje zou tikken, is de proef ondeugdelijk en moet hij opnieuw beginnen. Daarna wordt de vrij lange prop watten, die hij in zijn gekromde pink hield, even flink gezegd aan de onderkant en aldus aangebrand in het buisje gestoken. Tenslotte noteert hij met een geel potlood, waarmee men als het natgemaakt is op glas kan schrijven, de naam en de inhoud op de buitenkant.

Hier heeft hij dus deeltjes van vlees en organen, die bij onberispelijke behandeling alleen kunnen reageren uit eigen oorzaak, door hun eigen kiemen, welke die ook mogen zijn. Maar welke behandeling is onberispelijk? Ook de laboratoriumlucht is onrein. Eén ding is slechts zeker: vertonen zich na 24 uur geen groeivlekken van bacteriënkolonies in de buisjes, dan is het vlees kiemvrij en dus onschadelijk. Maar moet hij dan, als dit broeierige weer aanhoudt, toch niet afkeuren? Zal het vlees in die schuur zo lang goed blijven, zal het niet al duidelijk stinken, voordat de keurmeester met de verkoop in het klein kan beginnen?

Is er daarentegen wel reactie, groeien er wel bacteriën, dan is alles mogelijk: van het gevaarlijke miltvuur tot de beruchte Gartnerse bacillen en al die vreselijke dingen, maar ook dat de kiemen volkomen onschuldig zijn en eenvoudig een gevolg van verontreiniging tijdens het prepareren van de buisjes of bij het nemen van de monsters. In beide gevallen kan het vlees dus van goede kwaliteit zijn.

Zaterdag, kort voor sluitingstijd, haalt hij de buisjes uit de broedstof en vindt een twijfelachtig resultaat. Alleen uit de milt en de nieren zijn er overvloedige kiemen gekweekt; de rest is brandschoon, loepzuiver! Hij vindt het vervelend in dit geval, maar er is niets aan te doen, hoe

graag hij ook dat venijnige Riekske Bogers had beschaamd met een goedkeuring. Er is ook geen tijd meer voor differentiatie van de kiemen, die nog altijd onschuldig kunnen zijn. En het drukkende weer houdt onverminderd aan, zodat hij, ook in verband met de late verkoop zich verplicht voelt het kadaver aan de consumptie te onttrekken. Telefonisch verzendt hij de telegrammen, aan de burgemeester van Helst en aan Riekske: Koe Henricus Bogers afgekeurd...

Tegen één uur is het bericht bij Henricus Bogers, die begint te vloeken dat het knettert. Even later zit hij op de fiets en rijdt zwetend naar zijn nieuwe veearts. Nu de boer zo woedend is, ziet Hubbink kans Vlimmen een hak te zetten. Is Bogers op de fiets? Dan moet hij die maar hier laten staan. Er is geen tijd te verliezen; zij zullen gauw even met de auto gaan om het vlees nog eens goed te bekijken; na ruim een dag is er altijd wat meer aan te zien.

En warempel, het vlees is mooi opgedroogd, het ziet er zo goed uit, als ge maar wensen kunt. Hubbink noemt het een gloeiend schandaal. Hij heeft de koe behandeld, hij kan het weten. En ja, zeker, wis en waarachtig is daar iets aan te doen; wat dacht ge dan? Als er ooit een geval is geweest, dat schreeuwt om herkeuring, is het dit wel. Het vuilste staaltje van broodnijd, dat ge bedenken kunt! Herkeuring, man, en hij zal zien, dat hij in het gelijk gesteld wordt! Tijdverlies is het ook niet, want voor de 24 uren van de herkeuring kan de zondag dienen. Doen? Ja natuurlijk: doen!

En als de herkeuring goed is uitgevallen, zullen ze me daar niet eventjes een klacht opstellen, aan de Inspecteur van Veeartsenijkundige Dienst, aan het gemeentebestuur van Dombergen, aan de Maatschappij voor Diergeneeskunde enzovoort. Kom mee, dan gaan zij direct naar de burgemeester!

De burgemeesterswoning ligt tegenover de kerk. Als Hubbink daar komt aanrijden, ziet hij de gemeentebode uit het huis komen, met twee flinke koffers. Nu krijgt hij een onplezierig voorgevoel, dat zich bevestigt, wanneer hem op zijn bellen onverwijld wordt opengedaan door het burgemeesterspaar op zijn paasbest en een te snel uit haar rokje gegroeide dochter met zwarte wollen kousen tot over de knieën, overeenkomstig het herderlijk schrijven van de bisschop...

De burgemeester van Helst is een oud-leerling van het Groot Seminarie, een lichtgeraakt en nijdig manneke, dat van zich af weet te slaan. Er bestaat nog altijd een kleine groep fanatieke gelovigen, die zo'n 'mislukte pastoor' met een schuin oog bezien en zich gereed houden hem te bemodderen bij de geringste aanleiding. Hier krijgen ze niet de gelegenheid; hij is roomser dan de paus. Iedere dag, om kwart voor zes in de morgen steekt hij op zijn vilten pantoffels de straat over naar de kerk en gaat er aan het hoofd van enkele dorpskwezens al vóór de mis ter communie. Na de dienst slurpt hij thuis twee geklutste eieren met hete thee,

drie lepeltjes suiker en een scheutje cognac tegen de fletse smaak, waarna hij weer naar bed gaat tot half tien. Hij bezit voordelige relaties onder de geestelijkheid, tot zelfs in het paleis van de bisschop, hij is onaantastbaar en kan zich een stekelig humeurtje veroorloven.

En daarom heeft Hubbink op dit onfortuinlijke ogenblik al wat spijt van zijn onderneming. Ook zonder doctorandus in de diergeneeskunde te zijn, zou hij geweten hebben, dat hij nu, ondanks alle dagelijkse communies, wordt vervloekt tot in het diepst van de hel... Riekske Bogers houdt zich wijselijk op de achtergrond.

O, dat vindt de burgemeester héél mooi. Over tien minuten gaat zijn trein en dan is er geen meer voor tegen de avond. En de secretaris ligt al twee dagen te bed... Een herkeuring van een noodslachting? Wat is dat nou weer voor een bedenkfel; daar heeft hij nog nooit van gehoord. Volgens de Vleeskeuringswet? Ja, neem hem alsjeblieft niet kwalijk, maar die wet kent hij niet uit zijn hoofd!

Mevrouw slaakt een zucht, die Hubbink in de oren klinkt als het salvo van een executiepeloton. Maar hij weet het nog aardig te redden. Het spijt hem verschrikkelijk, maar misschien kan hij mijnheer de burgemeester van dienst zijn. Mag hij vragen waar de reis heen is? Naar Hagenburg? O, dat komt goed uit, dan zal hij met het grootste plezier de familie aanstonds even met zijn wagen naar Dombergen brengen. Van daar is er om het half uur een trein naar Hagenburg. Waarschijnlijk haalt mijnheer de burgemeester daar dan nog de zelfde trein!...

Want veel heeft mijnheer de burgemeester niet te doen. Met het opbellen van de slachthuisdirecteur in Dombergen is hij van alle zorgen af. Het slachthuis is nu gesloten, maar Hubbink heeft het particuliere nummer van Dr. Dirksen in zijn zakboekje staan. De Helster telefoniste rept zich natuurlijk voor mijnheer de burgemeester en de aansluiting laat geen halve minuut op zich wachten...

Dat komt in orde, burgemeester! Dirksen zal onverwijld alle maatregelen nemen. Nee, verder hoeft er in Helst niets meer te gebeuren. Dag burgemeester!

De trein naar Dombergen is nog lang niet vertrokken, maar Hubbink laat zich het genoeg niet ontnemen de burgemeestersfamilie en de inmiddels teruggeroepen koffers in zijn wagen te laden. Hij is het volkomen eens met mijnheer de burgemeester: dat zul je altijd zien; die stomme kaffers komen je altijd op de ongelukkigste tijden lastigvallen met zo'n raar akkefietje...

Te laat bedenkt hij, dat de burgemeester een rechtstreekse telg is van soortgelijke kaffers.

Vlimmen gunt zich na de koffie een half uurtje voor een sigaar en wat lectuur. De laatste jaren komt dat vaak neer op een dutje, als men het zo noemen mag, want het bepaalt er zich toe, dat hij na vier of vijf keer

snurken met een harde schok weer wakker schrikt. Nu schrikt hij wakker van de telefoon.

'Vlimmen! Voor het eerst in het bestaan van de Dombergse vleeskeuring zullen we een herkeuring beleven! Aangevraagd door Henricus Bogers van de Hoge Brakken. Hoe zit dat?'

Vlimmen vertelt het verloop van de keuring in bijzonder weinig woorden, zoals dat gebeurt tussen vaklieden, die al jaren samenwerken. Wie hen hoorde, zou aan dieventaal denken; er worden nauwelijks zinnen bij gevormd.

'Ja, dan zou ik ook afgekeurd hebben,' zegt Dirksen. 'Maar nu wordt het opeens heel anders, nu moet de zaak grondiger bekeken worden. Ik heb meteen maar vier telefoongesprekken aangevraagd: Hagenburg, Blakkingen, Riedel en Gompers. Ik hoop dat ik dan twee collega's kan lijmen; het zal een toer zijn op zaterdagmiddag. Zodra ik weet wie er komen, zal ik je waarschuwen. Ik mag er me weliswaar niet mee bemoeien, maar ik wil er toch wel bij zijn en jij ook waarschijnlijk —' Het gesprek wordt onderbroken door de telefoniste voor een interlokale verbinding. Voor Vlimmen wordt de lucht onmiddellijk zwart. Dat heeft hij natuurlijk aan die vlegel van een Hubbink te danken. Herkeuring, de eerste in het gebied van Dombergen! Twee slachthuisdirecteuren, hoofden van dienst in andere keuringsgebieden, moeten ermee belast worden. En het geval is twijfelachtig. Als die heren dat lijk goedkeuren is hij voor eeuwig getekend, daar zal Hubbink wel voor zorgen. Dan is immers bewezen, dat hij uit rancune tegen een ontrouwe klant opzettelijk een beste koe heeft afgekeurd als waarschuwing voor de andere boeren. Dat hij, veearts met een grote praktijk, zijn ambtelijke bevoegdheid heeft misbruikt in zijn concurrentiestrijd tegen een arme, jonge collega... Als die echtscheiding mislukt en hij de moed vindt om te solliciteren naar de directeursplaats van Dombergen, zal dit vuiltje worden opgerakeld en opgeblazen tot zo'n doortrapt gemene streek, dat geen fatsoenlijk mens meer voor hem stemt. Nu die Treeborg geen andere uitweg heeft gezien dan ontslag, is Vlimmen in dit opzicht van de regen in de drup geraakt. Treeborg's opvolger in de gemeenteraad, de grote mijnheer Sterkenburg van Riel is nog veel gevaarlijker. Met hem leeft hij al sedert de eerste dagen van zijn praktijk op voet van oorlog, omdat hij die verwaande hond eens op onbehouwen studentenmanier de waarheid heeft gezegd, in bijzijn van personeel.

Het zweet breekt hem uit. Wat een figuur gaat hij slaan tegenover zijn fatsoenlijke boeren, zijn collega's, de hele veterinaire wereld! Zo'n schilderachtig geval wordt ongetwijfeld ook besproken in Utrecht, misschien zelfs op de colleges en iedereen weet dan wel wie die fielt van een keuringsveearts is geweest. Hubbink zal wel voor de publiciteit zorgen. Interpellatie in de gemeenteraad, een sensationele rel in de Dombergse kranten, misschien zelfs — wat misschien? — natuúrlijk ook in de grote

pers; het is immers een pracht van een schandaal! En zij zal het lezen... Daarbuiten komt Dop aanfietsen met maar liefst drie meisjes. Klaartje is er niet bij; het zal toch niet 'uit' zijn? Vorige week heeft zij gevraagd of zij ook 'Nunky' mocht zeggen en dat heeft zijn fantasie eens te meer op een vrolijk drafje gezet...

Om alle mogelijk gekakel te ontlopen verplaatst hij zijn onrust naar de apotheek. Een paar jaar geleden is heel het interieur in de lichtbeige verf gezet en het woord VERGIFT, dat hem zo lang gehinderd heeft, omdat de G te veel op C geleek, is eindelijk verdwenen. De schildersgezel was een soort kunstenaar van een of andere academie, een crisisverschijnsel, en hij stelde voor een doodskop op het kastje te zetten met twee gekruiste botten eronder, wat die jongen knap gedaan heeft, voor een tientje... Nu begint hij te twifelen aan dit stoere symbool; wie weet brengt het ongeluk aan... Was Truus er nu maar, zij zou hem kwaad maken door haar kalmte, maar aldus zijn gedachten toch afleiden. Het spijt hem nu, dat hij niet aardig genoeg is geweest voor zijn enige zuster; zij was tenslotte een van die onvriendelijke, goeie wezens, waar je wat aan hebt...

Hij gaat voor het glazen instrumentarium staan. Het is in al die jaren veel voller geworden; er worden steeds nieuwe handigheidjes uitgevonden... En zijn hemel wordt steeds donkerder, maar zijn visie des te klarer. Nu weet hij waarom die Hubbink zich al dadelijk zo kopschuw gedroeg; de vent is gekomen met de vooropgezette bedoeling hem te ondermijnen. Volgens de praatjes doet die knaap akelig vroom en loopt al met een kaars in de processie, *de* manier om relaties te fokken. Dat Maria-speldje tussen de sleutelbeenderen van zijn vrouw was al verdacht genoeg... Nu is het opeens duidelijk, dat die kwajongen een gooi doet naar het slachthuis van Dombergen. Ongetwijfeld is dat baantje hem al voorgespiegeld, door wie weet wat voor heilige potentaten. Want de kandidaat Vlimmen, die normaal de aangewezen persoon zou moeten zijn, is geen persona grata in die kringen... Ach wat, dit ogenblik kan het slachthuis hem geen bliksem schelen, als deze onverdiende schande hem maar bespaard blijft...

Onverdiend?... Eigenlijk had hij in zo'n kritiek geval zijn zaterdagmiddag en desnoods de hele zondag er aan moeten besteden om de kiemen te differentiëren, vóór hij afkeurde, zoals hij dat wel doet als hij er de tijd voor heeft. Dat noemen ze 'de bonte rij' en dat vindt hij nog altijd een romantische naam. Het wil zeggen een hele reeks van verschillende voedingsbodems in een bonte rij gerangschikt. Op elk van die kweekbodems halen de kiemen andere streken uit, op de ene geven zij een rode kleuring, op de andere vormen zij gas van een bepaalde geur, op een volgende vertonen zij groeikoloniën van een typische vorm, enzovoort. Door al die verschijnselen te vergelijken met een bepaald lijstje, kun je heel mooi nagaan welke bacterie er aan het werk is. Daar zijn er bijvoor-

beeld, die wel tien eigenschappen met elkaar gemeen hebben, maar bij de elfde of twaalfde proef lopen zij uiteen en laten zich eindelijk kennen. Leuk werkje, als je niets anders te doen hebt. Maar hij is nu eenmaal niet uitsluitend bacterioloog van beroep. Er komt nog wel wat anders kijken op zijn dagelijks programmetje; ze kunnen niet alles verlangen van één man... En het is wijsheid achteraf, onzin. Honderden koeien heeft hij afgekeurd, die beter uit de bus, uit de broedstoof kwamen, soms bij vriezende weer! En daarjuist was Dirksen het dadelijk met hem eens...

De schreeuw van de telefoonschel schokt door heel zijn lijf. Dat zal Dirksen zijn! Maar het is Pauline.

'Het spijt me verschrikkelijk, Nunky, we hebben te vroeg gejubeld. Ik heb vanochtend bericht gekregen, dat de tegenpartij toch nog zal verschijnen, op de volgende zitting.'

'Natuurlijk,' zucht hij. 'Ook dat nog.'

'Ook dat nog?... Wat is er dan gebeurd?'

'Dat kan ik je niet zo gauw uitleggen, ik verwacht ieder ogenblik een telefoontje. Het gaat over vleeskeuring en ik zit gemeen in de knel. M'n hele reputatie staat op het spel.'

'O, wat erg. Dan bel ik nu maar af. En kruip niet te diep in de put, jongen! Alles loopt altijd veel beter af dan jij gewoonlijk denkt. Laat eens gauw horen wat ervan is. Daag en het beste hoor!'

Laat eens gauw horen wat ervan is... Dat zal hij pas maandagmiddag weten. Een gezellig weekend...

En daar belt Dirksen. Ja hoor, hij heeft er twee te pakken: Gorter uit Blakkingen en Blommaert uit Riedel. Zij zullen vóór drieën in Dombergen trachten te zijn, aan de directeurswoning, dat ligt ongeveer op de weg. Als Vlimmen er tegen die tijd ook is, kunnen ze gezamenlijk naar de Hoge Brakken rijden. Tot straks!

Gorter en Blommaert... Een groter contrast is nauwelijks denkbaar. Dr. Leo Blommaert is een gezette reus, maar met al zijn zwaarte een zeer behendig danser op het koord des levens. Een eeuwig goed humeur straalt van zijn leuke tronie. Het komt wel goed, het zal zijn kop wel duren en het zijn grote stommelingen, die het er niet van nemen. In Riedel is hij zeer populair en volgens het gerucht moet hij daar zelfs al aangezocht zijn geweest voor de waardigheid van Prins Carnaval, waarvoor hij als hoger gemeenteamtenaar toch maar heeft bedankt. Hij is op en top mijnheer en vooral collega, hij loopt er luchtig de kantjes af, zonder dat er op het Riedelse slachthuis ooit een kwaad woord valt, want bij al zijn lijntrekkerij weet hij met een aan genialiteit grenzende handigheid alle vervelende situaties te omzeilen. Er is eenvoudig geen vat op hem.

Dat hij zich voor deze corvee op een vrije zaterdagmiddag heeft laten vinden, wil zeggen, dat hij toevallig niets prettigers te doen had, behoefte voelde aan een uitstapje, in Dombergen enkele collega's zou ontmoeten, waarbij hoogstwaarschijnlijk wel een borreltje georganiseerd kon

worden, wellicht ook een dineetje, met verhalen uit de studententijd en uit de praktijk. Was het anders geweest, dan had hij zich er afgemaakt met een voorwendseltje, waar geen speld tussen te steken was en dat hij in dezelfde seconde had verzonnen... Als hij het alleen voor 't zeggen had, zou hij korte metten maken met deze herkeuring: wat permiteert zo'n eigenwijze boer zich wel tegenover een *collega* als Vlimmen! En je kunt het een symbool noemen, dat Dirksen werktuiglijk éérs Gorter noemde...

Dr. Jacob Gorter staat te boek als een der beste bacteriologen onder de Nederlandse veterinairen. En als ambtenaar zou hij een tweelingbroer van Dirksen kunnen zijn. Secuur en onkreukbaar tot in het misdadige. Ook al zou het een wereldoorlog ontketenen, het zou geen letter veranderen aan zijn bevindingen en zijn conclusies. Even goede vrienden, maar het is nu eenmaal zo.

Voor zoiets uitzonderlijks als deze herkeuring is hij bereid geweest elk weekendpretje op te offeren; er zullen immers zeer waarschijnlijk bacteriën gekweekt en gedetermineerd moeten worden en dat is zijn hobby. De formidabele Blommaert zal hij behandelen op de manier van een toegeeflijk glimlachende grootmoeder, die weet wat het beste is voor de kleine...

HOOFDSTUK 16

Op weg naar de directeurswoning overweegt Vlimmen of hij aan Dirksen de juiste oorzaak en draagwijdte van de herkeuring zal vertellen. Maar Dirksen is zo onvatbaar voor zulke onzakelijke bijkomstigheden, hoe fataal ze ook mogen zijn, van de persoonlijke kant gezien. Hij zou doodnuchter vragen wat voor invloed de onmin tussen twee buurtcollega's zou kunnen hebben op de al of niet aanwezigheid van schadelijke bacteriën in een afgeslacht kadaver. De verdenking, die bij goedkeuring komt te wegen op de keuringsveearts-practicus Vlimmen? Van niet het geringste belang, zolang Vlimmen maar voor zichzelf weet, dat hij correct is geweest. En dat is hier het geval. Geen van de heren zal hem immers verwijten, dat hij een beetje te voorzichtig is geweest.

Dirksen en Gorter, hoe hebben zij elkaar gevonden? Twee ambtelijke apparaten zonder fantasie en dus ook zonder merkbare zenuwen... Nee, laat hij tegenover zulke correcte, hoogstaande onmenselijke maar liever zwijgen over de menselijke kant van de zaak; ze zouden denken dat hij hen probeert om te praten. Hij is de eerste. Dirksen is al naar het laboratorium geweest en heeft de buisjes van Bogers gevonden. Hij kan er natuurlijk niets van zeggen, maar het zou hem verbazen als er niets loos was met de milt en de nieren, want die zien er gemeen uit. Of Vlimmen moest er eerst de vloer mee geveegd hebben. O, daar is Blommaert...

Hallo, lui! Alles wel? Foei-foei, wat een drukkende atmosfeer. Die herkeuring kunnen ze wel voor gezien houden; dat kreng keurt zichzelf wel af, met dit weer...

Hij veegt op overdreven manier het denkbeeldige zweet van zijn gezicht... Ja, graag een biertje als het kan; hij sterft van de dorst. En wie is de tweede man? Gorter? O, hij dacht dat er sprake was van Kluft...

Blommaert verbergt nauwelijks zijn teleurstelling. Die Gorter vindt hij een heel brave jongen, maar voor hem wat al te braaf. Een van die stomelingen, die het er niet van nemen.

'Kluft was verhinderd,' meesmuilt Dirksen. Hij heeft Blommaert naar hier gelokt door de naam Kluft te noemen.

'Laat mij dat maar doen, kind,' zegt Blommaert tot het dienstmeisje, dat het flesje Drie Hoefijzers wil inschenken. 'Ik ken die kneep.' Hij laat de zacht-metalen sluiting lekker knallen, zet de fles met een handige zwaai omgekeerd in het glas en laat voorzichtig het schuim optrekken uit het klokkende bier, zonder een druppel te knoeien. 'Zie je, zo hoort het: slagroom!' Hij houdt het glas tegen het licht en zijn rood gezicht glinstert van bewondering. 'En 't komt waarachtig uit de ijskast! Dat zou je niet op 't eerste gezicht zeggen, maar die Dirksen kent zijn wereldje wel, hoor! Proost.' Met grote peinzende ogen ledigt hij in één teug bijna heel het glas. Het is zo'n plezierig gezicht, dat zelfs Vlimmen erom moet grinniken. 'Hè, hè, dat is wat een man toekomt. Daar kun je ook een pater mee strikken, weet je?'

'Ik weet,' zegt Dirksen, 'dat het slecht is zo koud en zo schielijk te drinken, als je verhit bent.'

'Klets over dingen, waar je verstand van hebt... En daar heb je die wildebras van een Gorter. Maak hem niet te dronken, Dirksen, want dan krijg je last met dat manneke.'

Dr. Gorter is slank, proper en niet groot. Met zijn glinsterend, blauwwit haar en zijn smetteloos lichtgrijs pak ziet hij eruit, of hij juist uit de zilverkast is gehaald en nog eens extra opgewreven. Hij begroet de heren in vriendelijke kalmte en met een zachte handdruk. Nee, welbedankt, Dirksen, hij zal niets gebruiken, hij wou voorstellen om maar niet langer te wachten, want...

Blommaert komt in zijn volle omvang overeind. 'Natuurlijk, vooruit dan maar. Je bent toch niet te genieten, voor je dat interessante koetje hebt gekeurd... Hoe doen we dat? Ik zal mijn wagen hier laten staan, dan kruip ik bij Vlimmen.'

Vlimmen voelt zich dit ogenblik niet opgewassen tegen zoveel vrolijkheid. Toch slaagt Blommaert erin hem wat op te beuren, hij laat zich alles vertellen van het sectiebeeld en de andere resultaten. Tenslotte is hij van oordeel, dat er alleen afkeuring kan volgen; zijn kop eraf.

Het nieuwtje schijnt reeds de ronde gedaan te hebben; er is al heel wat volk bijeen in de dreef langs de boerderij van Bogers. En de boeren zien

dadelijk wie de grote baas is van dit gezelschap. Blommaert steekt zijn neus in de lucht en marcheert met fiere schreden het erf op. Gorter komt hem deemoedig na, kin op de borst als een pientere doodgraver. Hij heeft eraan gedacht een keuringsmes mee te brengen en een witte jas, die hij nu aantrekt. En dat is niet alles; hij heeft zelfs een stapeltje vetvrij papier bij zich voor het vlees en de organen. Even later hanteert hij het mes, terwijl Blommaert, die royaal een hoofd boven hem uitsteekt, over zijn schouder toekijkt en geluiden maakt, die weinig goeds voorspellen voor de kansen van 'het kreng'. 'Ben jij de baas?' glundert hij leep tot Riekske. 'Is die koei levend geslacht?'

'Jao meneer.'

'M-m!' Het klinkt als: Maak dat je tante wijs. 'In ieder geval eet ik er niet van mee.' En over de schouder van Gorter: 'Moet je die lever zien!' Riekske zwijgt voor zoveel indrukwekkendheid, maar Gorter kijkt even op, verontwaardigd om zo'n onwetenschappelijk optreden. 'Het kan altijd nog meevallen,' acht hij zich verplicht te zeggen.

Met zo'n dienstklopper is geen verstandig woord te wisselen, daarom wendt Blommaert zich, nu fluisterend, tot Dirksen en Vlimmen: 'Ik had dat stoffelijk overschot al dadelijk op stal afgekeurd.'

Dirksen knikt, maar zegt: 'We kunnen er beter straks over praten, we moeten die mensen niet de indruk geven van vooringenomenheid.'

Blommaert trekt de schouders op. Ook al zo'n droge vijl...

Vlimmen staart naar het vlees en voelt zich ongelukkig. Het ziet er nog veel beter uit dan hij had durven vrezen.

Gorter is klaar en wast zorgvuldig zijn handen. Van de uitgesneden monsters heeft hij pakjes gemaakt, die geen winkeljuffrouw hem zal verbeteren. Maandagmiddag zal de uitslag bekend zijn, misschien iets eerder.

Nu rijden zij de ambtswoning van de directeur voorbij, naar het laboratorium, waar de meegebrachte delen worden bekeken en het geval besproken. En het spreekt wel van zelf, dat Gorter wil overgaan tot bacteriologisch onderzoek met differentiatie van eventueel gekweekte kiemen.

Blommaert stelt onmiddellijk afkeuring voor. Die organen zien er zo slecht uit, dat je wel een dichter moet zijn om er nog wat goeds van te verwachten. En dan dit zweterige weer! Nu ziet het vlees er op het oog nog bedrieglijk mooi uit, maar hoe zal het zijn wanneer de Gort voor het laatst zijn geleerd gezicht boven de microscoop heeft gehouden en zegt: 'Volkomen onschuldige kiemen!' want dan zal het maandag zijn. En eerst dinsdagmorgen zal de verkoop plaats hebben, op een geïmproviseerde tafel en onder een horde van vliegen. Dan stinkt dat kadaver het dorp uit! Denken de heren nog wel eens aan onze arme Van Dinderen, die zich ook te blind had gestaard op het bacteriologisch onderzoek?

Zelfs het ontzettende drama Van Dinderen kan Gorter niet van zijn

stuk brengen. Secuur als immer, weet hij te vertellen, dat er volgens de radioberichten daling van temperatuur wordt verwacht voor vanavond. Dan zegt Dirksen: 'Ik wou eerst en vooral dit even vastleggen: als jullie het dier moeten goedkeuren, treft Vlimmen niet de minste blaam. Ik heb hem hier van zijn studententijd af steeds voorgehouden altijd ruim aan de veilige kant te blijven in een dubieus geval als dit. Ik zou in zijn plaats ook afgekeurd hebben en sta dus volledig achter hem.' Vlimmen krijgt bijna de tranen in de ogen. Die Dirksen mag een saaie piet zijn, een droge bokking, maar hij is godverdomme een vènt!

Blommaert galmt er al enthousiast overheen: 'Natuurlijk! Dat zei ik daarstraks al. Ik had meteen op stal afgekeurd.'

Gorter laat zijn handpalmen zien in een bezwerend gebaar: 'Heren, heren! Het spreekt van zelf, dat we 't allemaal eens zijn met de beslissing van Vlimmen. Ik zou het in de dagelijkse routine van gewone keuringen ook zo gedaan hebben. Maar dit is een herkeuring en nu is het geen dagelijks geval meer, nu moet het onderzoek wetenschappelijk op de spits gedreven worden. Anders kun je heel het instituut van de herkeuring wel afschaffen, dan is het een domweg herhalen van hetgeen al gebeurd is en ik aarzel niet te zeggen: *goed* gebeurd is. Zijn we 't daar over eens?'

Dirksen knikt met overtuiging, maar Blommaert geeft het niet op: 'Je moet ook aan andere belangen denken, grotere belangen, niet alleen aan het belangetje van die boer.'

Het zilveren mannetje trekt de wenkbrauwen op: 'Maar welke grote belangen mogen dat wel zijn, Leo?'

'Dat zal ik je onthullen, Jaap, als je daar nog nooit aan gedacht hebt. Wanneer hier in de streek bekend wordt, dat een eigenwijs boerke het heeft gewonnen van een collega als Vlimmen, kun je in de naaste toekomst een diarree van herkeuringen verwachten. Het prestige van de keuringsveearts staat hier op het spel en dat is belangrijker dan —'

'Nee-nee!' onderbreekt Dirksen. 'Ik sta wel buiten deze herkeuring, maar ik moet je toch even zeggen, Leo, dat ik het helemaal niet met je eens ben. Wij moeten correct blijven.'

'Maar begrijp me dan toch!' roept de reus wanhopig. 'Ik bèn correct! Ik ben tenminste zo correct, dat ik mijn eigen beroep, mijn eigen faculteit niet naar beneden wil halen. Want de keuringsveearts, die je één keer — straks twee-drie keer — te kakken hebt gezet tegenover de boeren, verliest zijn zekerheid. *Hij* kan niet elke keuring wetenschappelijk op de spits drijven. Op het laatst durft hij haast niet meer af te keuren en voor je 't weet, hebben we hier of daar een vleesvergiftiging met zoveel doden. Wie is dan de schuldige? Volgens mij óók de mijnheer van de wetenschappelijk op de spits gedreven herkeuringen!'

'Dat is zeer zeker óók een aspect van de zaak, m'n beste Blom,' geeft Gorter geduldig toe. 'Maar er schuilt een foutje in je redenering. De keuringsveearts hééft zijn zekerheid niet te verliezen, hij mag niet te-

rugschrikken voor een twijfelachtige afkeuring, hij zet de zaak op de zelfde voet voort, hoeveel herkeuringen er ook volgen. Hij weet immers heel goed, dat er een nauwkeuriger onderzoek bestaat, maar dat het praktisch buiten zijn dagelijks bereik valt. Er is dus geen enkele reden waarom hij zich vernederd zou voelen, ofschoon ik wil toegeven, dat zoiets bij zwakkere figuren wel het geval kan zijn — natuurlijk niet bij Vlimmen. Ik zou als keuringsveearts bij zo'n dubieus geval aan de veehouder duidelijk uitleggen wat ervan is, ik zou hem in veel gevallen de herkeuring zelfs aanraden of tenminste voorstellen. Dan wordt mijn prestige door een latere goedkeuring in 't geheel niet aangetast, integendeel! In de medische praktijk moet de huisarts toch ook dikwijls genoeg toegeven, dat een geval zijn mogelijkheden te boven gaat, en dan stuurt hij zijn patiënt naar de specialist... Dat alles voor het geval dat dit dier wordt goedgekeurd en er een stroom van herkeuringen op volgt, wat lang niet zeker is, noch het een, noch het ander. Laten we dus maar op de juiste manier te werk gaan, Leo. Vind je goed, dat ik het bacteriologisch onderzoek doe, als je me dat tenminste toevertrouwt?

'Jullie zijn een paar hopeloze gevallen,' zucht de ander. 'Jullie zouden de tak afzagen, waarop je zitten moet: *uit principe!* Maar amuseer je, Jaap, met je wetenschappelijk op de spits gedreven onderzoek. Ik zie het zó wel, wanneer een kring niet deugt. Prettige zondag!

Prettige zondag, denkt Vlimmen, als hij wegrijdt van de directeurswoning. Toen het gezelschap, komende van het laboratorium, daar binnenging, met een tegenstribbelende Gorter — één kopje thee dan, anders werd het veel te laat! — zei mevrouw Dirksen, dat Vlimmen naar huis moest bellen. Lena meldde twee gevallen van kopziekte, zodat hij meteen afscheid kon nemen, gelukkig maar, anders was die opgewekte Blommaert wellicht heel de avond aan hem blijven kleven en dat kan buitengewoon lollig zijn, als je in de juiste stemming bent. Maar nu...

Die Gorter praat als een boek, maar hij doet alsof iedere keuringsveearts uitsluitend ambtenaar is. De strik waarin collega Vlimmen op 't ogenblik zit, is in geen van die geleerde hoofden opgekomen. Eén moment heeft hij op het punt gestaan te vragen: 'Wat, als een praktizerend dierenarts de noodslachtingen van zijn 'concurrent' moet keuren?'... Nee, het is maar goed, dat hij gezwegen heeft. Anders had hij het hele verhaal moeten doen om het begrijpelijk te maken en dan was het bedenkelijk op 'smoezen' gaan lijken...

Was Klucht maar gekomen, Klucht met wie hij als student nog in de goot heeft gelegen! Pas twee jaar benoemd in Gompers en geen haar van zijn hoofd zou eraan gedacht hebben Blommaert tegen te spreken, ook al had Dirksen het wijze, grijze hoofd geschud. En toch... O, Klucht is een goed veearts en een goed kameraad, maar eerlijk is eerlijk, toch heeft Vlimmen ook nu nog in de grond van zijn hart meer respect voor scherpslijpers als Gorter en Dirksen...

En voorlopig mag hij niet klagen, hij boekt nu al een groot voordeel, ook al loopt het verkeerd af. Drie slachthuisdirecteuren hebben met klem beweerd, dat hij gelijk had, en dat zullen ze ook wel openlijk willen verklaren, als Hubbink er een opstootje van gaat maken. Maar éerst komt het schandaal en dat gaat erin als koek en daar blijft altijd het grootste deel van hangen onder nauwelijks geïnteresseerde mensen. En dan pas komt de geleerde tegenspraak van de heren directeuren, met hun onbegrijpelijk gemeier over het verschil tussen keuring en herkeuring. De gemeente trekt er de schouders bij op: een doekje voor het bloeden!...

Prettige zondag, en niemand met wie hij erover kan praten. Dacka zit iedere zaterdagavond vol bridgers van de Kunstzij. En dat is waar ook: met die procedures is het al evenzeer mis; daar had hij in al die trubbel niet eens meer aan gedacht. Wat een rotzooi en waar heeft hij toch heel dat ellendige leven aan te danken; is hij dan een imbeciel?...

Eerst die kopziekte behandelen en dan... Het beste is, dat hij al zijn lopende patiënten eens gaat bekijken. Praktijk zoeken, anders komt hij niet door die prettige zondag heen. Was het alvast maar maandagmiddag...

Thuis zegt Lena, dat mijnheer Floris heeft gevraagd om op te bellen.

'Zeg Vlim, als je vanavond vrij bent, kun je dan niet een beetje bij ons komen gezelsel?'

'Met al die kaartspelers?'

'Die komen vanavond niet. En Pauline is zeer onder de indruk. Ze zei, dat er grote narigheden waren.'

'Ja, dat is een heel verhaal. En maandagmiddag weet ik eerst hoe het afloopt.'

'Maar blijf dan niet de hele avond in je eentje zitten te kniezen! Er is trouwens nog iets te bespreken, een nieuw voorstel van de heer Doevenagel.'

'Doevenagel? Wat dan?'

'Hij sprak net als Chamberlain in München van een *gentlemen's agreement*.'

'Gentlemen? Uit Vlierenbeek?'

'Ja,' lacht Dacka. 'Kom je? Dan kunnen we 't eens rustig bekijken.'

'Ik houd er niet van jullie avond te verpesten,' zegt Vlimmen somber. 'Ik ben helemaal niet in de stemming.'

'Zeur niet en kom en spuw je gal maar eens lekker uit, dat zal je goed doen. Zoals gewoonlijk zal het wel niet zo erg zijn, als jij je inbeeldt.'

'Nou goed dan. Om een uur of acht? Ik moet vóór het eten nog op praktijk.'

Om zeven uur is hij terug van de kopziekte en gaat aan tafel. Dop vertelt van de keet die ze gehad hebben in de klas, met Brammetje Voorzanger en de leraar voor Duits. Die heet Van Hemeldingen, maar ze noemen hem Himmelstoss, je weet wel: die zure onderofficier uit 'Im Wes-

ten nichts Neues'. Omdat hij het altijd heeft over orde en discipline en organisatie. Hij schijnt ook een beetje voor Hitler te zijn, tenminste: in Duitsland is alles even prachtig. En Brammetje moet natuurlijk niets van Duitsland hebben, nu de Joden daar zo behandeld worden, en vanmorgen beweerde hij me daar opeens met een stalen gezicht, dat Duits het gemeenste dialect was van de hele Nederlandse taal! Heel de klas brulde, maar die flauwe kerel van een Himmelstoss werd pijnlijk en Brammetje moest de klas uit en...

'Wat had die jongen dan gedaan?' vraagt Vlimmen wazig.

Dop legt zijn lepel in de soep en leunt achterover.

'Allemachtig Nunky, wat zit je te suffen. Dat is gewoon hopeloos.'

Als het grappe herhaald is, vindt Vlimmen toch even zijn lach terug. Dat doet hem denken aan David en Goliath. En het is best mogelijk, dat David op de lange duur dat robbertje nog wint, daar in Duitsland. Dr. Salomonson van de Kunstzij heeft eens gezegd: er zullen langer Joden zijn dan Hitlerianen.

'Ben jij ook voor de Joden, Nunky?'

'Ik ben altijd voor de partij die onderligt en de klappen krijgt.' Bijna laat hij erop volgen: 'En daar heb ik mijn reden voor'. Intijds bedenkt hij, dat de jeugd een afschuw heeft van stakkerds, die altijd alleen maar pech hebben...

Maar na het aforisme van Brammetje Voorzanger weet hij tenminste weer wat hij eet. Hij wil zelfs horen hoe dat afgelopen is.

Dop heeft vanavond een denderende fuif. Muike Weiland is jarig en er moet een kanjer van een bowl zijn, volgens de spionnenberichten.

Na het eten dreuntelt Vlimmen enkele minuten besluiteloos rond in de zitkamer. Zal hij zich verkleden? Truus zou gezegd hebben: 'Wat is dat voor een vraag? Natúrlíjk verkleden!' Voor de Dacka's alleen is het niet nodig maar er zou onverwacht bezoek kunnen komen van Kunstzijmensen, met van die opgeprikte dames erbij, die je van top tot teen afluisen... Eerst even in de krant kijken of de kaart van Europa sinds gisteren weer gewijzigd is...

Naar algemene ontspanning? Waarschuwingstelegram van Defensie ingetrokken. Maatregelen voor beveiliging blijven van kracht.

Dus het zal wel weer met een sisser aflopen. Hitler heeft nu al veel meer ingepikt, dan hij ooit zal hebben gedroomd. Het klonk heel romantisch: alle Duitsers bij elkaar in één land, maar met dat Tsjecho-Slowakije heeft hij zich toch in de kaart laten kijken: dáár wonen geen Duitsers. Die vent schreeuwt wel hard, maar hij schijnt toch verstandiger te zijn dan Wilhelm, die er al op los sloeg, voor hij wist wat er eigenlijk gaande was. Tegenwoordig praten die kerels tenminste eerst eens met elkaar...

Het kwam er nog aan te kort, dat hij gemobiliseerd werd, wie weet voor hoe lang. Maar hij hoort bij de laatste reserve, is hem gezegd, er schijnen niet zoveel paarden meer te zijn in het leger. De meeste huzaren zit-

ten met hun sporen aan op de fiets en volgens de plannen moet heel de artillerie gemotoriseerd worden. En in deze slechte tijden zijn er jonge collega's genoeg, die graag een officierstraktement verdienen. Als ze hem oproepen, werd er bij verteld, is het de volgende dag oorlog. En volgens Dirksen is hij in Dombergen onmisbaar.

Kom, laat hij zich maar verkleeden; het is al een paar minuten over acht. Bij Dacka wordt hij al aan de voordeur opgevangen door Pauline, die opbeurend in het rond kwettert. Hij schudt zuchtend het hoofd over zoveel beroerdigheid en zij houdt zich meewarig, maar als hij het goed ziet, speelt er toch een vrolijk glimpje in haar ogen. Overdrijft hij dan zijn zorgen zo schromelijk, dat het voor iedereen komiek wordt? Staat hij aangeschreven als een ingevreten zwartkijker, een ongevaarlijke zonderling, die goedig gesust wordt en achter zijn rug een beetje uitgelachen? Nu neemt hij zich voor het geval zeer nuchter te behandelen en zich flegmatiek te houden, berustend. Eigenlijk is het niets bijzonders; hij is nu eenmaal voor het ongeluk geboren en hem kan alles overkomen. Dat is de juiste houding...

Maar dan is alles opeens heel anders. Nu weet hij waarom Pauline haar ogen niet in bedwang had. Zij heeft de deur van de zitkamer opengedaan en al bij het eerste kieren ziet hij mevrouw Fabrie in een zetel bij de schouw...

Ja, nu moet hij heel gewoon doen en zelfs opgewekt. Dag mevrouw Fabrie en hoe mevrouw het maakt. En hoe het is met Klaartje en met Bobby. Ja dank u, mevrouw: naar omstandigheden vrij wel...

'Wat een plechtigheid,' spot Pauline. 'Zouden jullie elkaar niet bij de naam noemen?'

Hij schrikt er hevig van, maar even vriendelijk zegt zij onmiddellijk, dat zij Tilly heet.

En nu weet hij niet zo gauw raad. 'Heel graag, uh, Tilly... En uh... Ja, hoe heet ik eigenlijk?' vraagt hij dan verbouwereerd aan Dacka. 'Al meer dan twintig jaar heeft niemand me nog aange —'

'Heet jij dan niet *John*?', vraagt het serpent. En Dacka moet ervan hinken, de flauwe leukerd.

Maar die wonderlijke vrouw redt hem al uit de verlegenheid: 'Zal ik dan maar Nunky zeggen? De laatste tijd hebben mijn oren getuit van Nunky; ik ben er al helemaal aan gewend.'

En dan die verblindende tanden en die ogen van oneindig azuur, die hem doen denken aan een vergezicht over de Middellandse Zee! Heel zijn lichaam trilt ervan. Maar met al zijn dichterlijkheid slaat hij natuurlijk weer een onbeholpen figuur. Goed, dat hij zich tenminste verkleed heeft...

Dacka komt te hulp. 'Ga zitten en vertel eens gauw wat eraan scheelt. Of is het geheim?'

'O nee, helemaal niet. Maar het is een lang verhaal en vooral vervelend.

Het gaat over vleeskeuring en dat interesseert mevrouw Fa – uh, Tilly immers niet. Ik wil jullie avond niet bederven met al die viezigheid.'

Het interesseert Tilly natuurlijk wèl. En Dacka dringt aan.

'De Vlim vertelt juist heel goed,' verzekert hij haar.

Nu dan, waar zal hij beginnen? Met Hubbink maar, dat is tenminste begrijpelijk. Hij vertelt en doet het uitvoerig. De ligging van de Helster uithoek. Een zijsprongetje naar Knarsel, waarheen hij eens in het holst van de nacht meegenomen is door een geslepen boer, die hem als taxichauffeur gebruikte. Toen was hij razend, nu kan hij erom lachen. Het stroeve bezoek en de roodgeboende bruid met de Mariabroche tussen haar sleutelbeenderen. De slager met het boordje aan...

Daar gaat al een kwartier mee heen en het moedigt hem zeer aan, dat zij zo gespannen toehoort, nu en dan vragen stelt en zo hartelijk moet lachen, wanneer dat de bedoeling is. Maar nu moet hij gaan zagen, nu moet hij nogal uitvoerig lesgeven in vleeskeuring, anders begrijpen zij niet de portee van het geval. En daar zullen ze niet veel voor voelen, vreest hij. 'Maar ja zéker!' zegt Tilly. 'Ik vind het juist zeer belangrijk. Wij eten uiteindelijk de biefstukjes, die jij gekeurd hebt, Nunky.'

Jij en *Nunky*, het stijgt hem telkens weer naar het hoofd. En daar begint hij te doceren. Bloedstolsels, baarmoederontsteking, uierontsteking, lever, milt en nieren zijn weinig aantrekkelijke onderwerpen voor een salon, maar hij moet wèl. De dames en heren eten er allemaal even smakelijk van mee, maar willen er liever niet aan herinnerd worden, dat zij tenslotte 'lijkenvreter' zijn, zoals strijdbare vegetariërs het gelieven te noemen... Bacteriologisch onderzoek, agar-agarbuisjes, scalpel, broedstoof, differentiatie van kiemen en vooral de 'bonte rij' doen het beter. Dirksen wordt ontleed, de levenskunstenaar Blommaert en het zilveren mannetje Gorter. Het debat op het laboratorium...

Hij vertelt inderdaad goed; zij zijn er alle drie geheel 'in', zij leven mee. Dan legt hij de nadruk op het schandaal, dat Hubbink zal gaan schoppen. En hij kan zich niet vergissen: ook Tilly ziet er bezorgd en verontwaardigd uit.

Maar al gauw begint Dacka weer te troosten: 'Onzin! Met drie slachthuisdirecteuren aan jouw kant, heeft die jongeman een mooie gelegenheid om zijn mond te houden. En anders sla je toe met een procedure wegens —'

'Tegen wie? Hij blijft achter de schermen en zorgt voor de publiciteit, hij gebruikt Riekske Bogers, laat hem klachten schrijven en ingezonden stukken.'

'Nu, dan pakken we dat Riekske aan.'

'Dat helpt me niets. Met geen enkele procedure en met geen honderd slachthuisdirecteuren kun je het geroddel de kop indrukken. Bij de potentaten, die in deze streek over mijn lot beschikken, heeft Hubbink van tevoren en onder alle omstandigheden gelijk.'

'Hoezo?'

'Hij loopt met een kaars in de processie.'

Nu schateren zij het alle drie uit.

'Ja, dat klinkt gek,' lacht hij mee, 'maar daar komt het toch op neer... Wat ik eigenlijk zeggen wilde: ik zal aan het kortste eind trekken, hoe dan ook. Op 't ogenblik zegt Riekske Bogers aan iedereen: — Had ik Vlimmen maar genomen! Die keurt alles af wat behandeld is door de nieuwe!... En dat vindt de massa zeer aannemelijk. In hun ogen ben ik de concurrent van Hubbink. En ik was in de gelegenheid om op de rug van die boer en tot lering van de anderen mijn concurrent een slag toe te brengen. Dus heb ik het ook gedaan; dat spreekt voor hen van zelf, dat hoort er nu eenmaal bij. Ze zouden me een grote stommeling vinden, als ik die mooie gelegenheid had laten voorbijgaan. Ze geloven het dus nu al en wanneer maandag het beest wordt goedgekeurd, is bovendien het zuiverste bewijs geleverd en dat praat je nooit meer uit die simpele hoofden weg... Ja, ik kan zoals vanavond na een uur van zwaar geklets, aan een handjevol intellectuelen zeggen, dat het me een tientje waard was geweest, als ik dit speciale rund had kunnen goedkeuren. Dat is de zuivere waarheid en dat zullen ze wel geloven denk ik, zij kunnen zich in de situatie verplaatsen en zouden zich in mijn plaats ook niet lekker gevoeld hebben. Maar als ik over dat tientje spreek met de gemiddelde boer of burger, vindt hij dat een goeie mop om verder te vertellen en de anderen ook eens te laten lachen... En als de kranten er zich meester van maken —'

'Ja, maar dan heb je vat,' begint Dacka ijverig. 'Dan...'

'Wacht even, Floor! De pers hééft een redelijke aanleiding om er zich mee bezig te houden, weet je wel. Het is inderdaad ongerijmd, dat ik keuringsveearts ben, zelfs onderdirecteur van het slachthuis, en tevens de zogenaamde mededinger van de behandelende dierenarts. Ik heb de gelegenheid om te knoeien. Daar hebben de kranten dus gelijk in, maar er schijnt nu eenmaal niet genoeg geld te zijn om alle slachthuizen te bemannen met uitsluitend ambtenaren. Ze noemen mij wel onderdirecteur, maar ik ben een meid voor halve dagen. De pers zal het geval dus zogenaamd zakelijk behandelen, met hier en daar natuurlijk een onderduimse lik uit de pan aan het adres van de keuringsveearts, wiens optreden thans wel een zeer schrill licht werpt op deze wantoestand — ik zou het artikel zelf kunnen schrijven, hoor je wel. Zulke dingen lees je haast iedere dag, dus jij zult er met al je wetteksten niet veel vat op hebben, denk ik. En wie is degene, die er beka — hu, bekaaid —'

'Zeg maar gerust bekakt, Nunky,' zegt Pauline goedig.

In de opschudding, die volgt, voelt hij weer, dat hij niet te zwaar op de hand mag zijn: 'Kijk eens, officieel kan mij niets overkomen. Ik heb drie slachthuisdirecteuren achter me, zoals Floor al zei, waaronder twee keien, die in het veterinaire wereldje onvoorwaardelijk geloofd worden. De

derde is een goeie lobbess, die het onder alle omstandigheden voor elke collega zou opnemen. En overigens zal ik er niet van sterven, ik zal er ook geen boterham minder om eten. Máár..'

'Ja, ik begrijp het volkomen,' zegt Tilly. 'Er zijn haast geen erger dingen dan dat je ten onrechte verdacht wordt van iets minderwaardigs.' 'Juist, Tilly, dát is het. En ik stel prijs op mijn goeie naam als veearts; het is de enige die ik heb. Voor de rest blijft er niets van me over. Want er is nog dit, en nu kom ik even terug op die kaars in de processie. Voor de fanatieken is het een prachtig wapen tegen die goddeloze Vlimmen, ook al weten ze beter... En nu ben ik veel te lang aan 't woord geweest, geloof ik.'

'Nee, ik vond het juist zeer spannend,' zegt ze. 'Je vertelt werkelijk heel goed; daar heeft Floor gelijk aan. Maar is er dan zo weinig kans dat het dier straks weer afgekeurd wordt?'

'Natuurlijk niet!' zegt Pauline, terwijl zij de theekopjes wegneemt. 'De Vlim ziet alles even zwart. Dat is niet zijn ware aard hoor, dat is maar aangeleerd. Na alles wat hij heeft beleefd, is het een gewoonte geworden. Hij leert het nog wel af, als alles anders zal zijn.'

Dacka houdt zich bezig met de wijn en zegt: 'Er zijn betere tijden in zicht, geloof me. Iedereen krijgt vroeg of laat zijn kans. Bij jou is de schaal te veel naar één kant doorgeslagen. Dat herstelt zich meestal.'

'Ik hoop het van harte,' zegt Vlimmen. 'Maar voorlopig hebben jullie ook geen al te best nieuws voor me, als ik het goed begrepen heb.'

'Eigenlijk komt het op een gunstig moment,' lacht Pauline. 'Je hebt nu genoeg om over te tobben tot maandagmiddag en dan is dat beest afgekeurd, daar ben ik van overtuigd. Intussen is dit tegenvallertje afgekoeld.'

Vlimmen luistert maar half. Ongetwijfeld zal hij haar straks naar huis moeten brengen. Het vooruitzicht geeft hem een rilling van geluk en onrust. Wat gaat hij daarvan terechtbrengen? Hij is helemaal niet sterk in fraaie complimenten. Tot nu toe is hij aan 't woord geweest over dingen, waarvan hij zich zeker voelde. Op 't ogenblik weet hij al niet goed meer waar hij met zijn grote handen moet blijven.

'Zullen we 't er nu over hebben?' vraagt Dacka.

'O, wat mij betreft wel, maar Tilly zal het vervelend vinden, vrees ik.'

'Ik wil niet onbescheiden zijn,' zegt zij, 'maar nieuwsgierig ben ik wel. Ik had ook kunnen zeggen: *belangstellend*, maar dat geloven jullie toch niet.'

'Tilly!', roept Dacka verrast. 'Je begint al net te praten als Pauline.'

'Ja,' zegt deze. 'Wie met honden slaapt krijgt vlooiën.'

Als de wijn is ingeschonken, zegt Dacka: 'Ik had je gewaarschuwd, dat het nog geen tijd was om de vlag uit te steken, toen ze op de eerste zitting niet waren verschenen. En vanmorgen heeft Pauline een briefje gekregen van Meester Koch, die de procureur van Doevenagel blijkt te zijn in Ha-

genburg. Hier is het: Amice, ik heb opdracht mij procureur te stellen in de zaak Tiebosch qualitate qua contra Vlimmen en zal dus op de volgende zitting het verstek zuiveren. Dit voor het geval je van plan was de stukken over te leggen. Vriendelijke groeten... Dus uiterlijk een beleefdheidje van die goeie Koch tegenover Pauline om haar het vergeefse werk te besparen van de stukken gereed te maken. Maar dat vriendelijkheidje gaat er anders uitzien, als je hoort, dat Doevenagel himself tegen twaalfen heeft opgebeld. Hij kwam nog eens terug op zijn voorstel — tussen haakjes: wéér mondeling! Hij durft het nog steeds niet schriftelijk te doen, ongetwijfeld vanwege zijn principes inzake echtscheiding. En het eerste wat hij vroeg was, of mevrouw al bericht had van Koch: dat verstek berustte op een misverstand, zie je... Kijk, hier zit hem de knoop en hier gaf hij zich een beetje bloot. Als je wilt onderhandelen, moet je een vuist kunnen maken en dat kon hij natuurlijk niet, zolang er verstek hing en wij dus aannamen, dat hij van verweer had afgezien. Dus na het briefje van Koch staat hij uiterlijk weer sterk, nu kan hij weer dreigen. En wat de schikking betrof, kon hij zich voorstellen, dat de heer Vlimmen opzag tegen de financiële lasten, die normaal zouden voortvloeien uit het feit, dat hij de wettelijke status van dat kind ongemoeid liet... Hij sprak niet van erkennen of aanvaarden — dat klinkt te gemeen — je moest alleen maar de wettelijke status van dat kind ongemoeid laten. Sierlijk gezegd, dat moet ik toegeven; je zou er zó intrappen. Welnu, om deze zorg van je schouders te nemen, was de familie Tiebosch bereid je te verzekeren, dat je nooit zou worden aangesproken voor de kosten van opvoeding en onderhoud en overigens zou je nooit iets van het bestaan van dat kind gewaarworden. Daarmee was de zaak voor jou dus teruggebracht tot een blote formaliteit, die jou geen enkel nadeel berokkende, maar voor een achtbare familie als zijn cliënten natuurlijk van grote ideële waarde was, niet te vergelijken met de kleine, maar nobele toegeving van jou. Het kwam er immers voor jou maar op neer, dat je dat kind het recht gaf je naam te dragen. En dan zou dat arme kind met opgeheven hoofd en zonder schaamte door het leven kunnen gaan enzovoort... Bij dit laatste gedeelte klonk er een aandoenlijke tremolo door zijn stem en ik was maar blij, dat hij Pauline niet had getroffen, want die was natuurlijk in tranen uitgebarsten. Daar in Leiden—'

'Je tante!' schatert Pauline gevoelloos.

'Enfin,' gaat Dacka voort, 'hij slikte zo op het gehoor een paar tranen weg, maar hij vermande zich bewonderenswaardig en kwam weer tot zichzelf. Tegenover die kleinigheid stond voor jou het grote voordeel, dat je binnen enkele weken gescheiden was, wat je nooit zou bereiken, als de procedure onverhoopt moest voortgaan. Op dat grote voordeel dorst hij natuurlijk niet al te zeer de nadruk te leggen, maar wel scheen hij helemaal over het hoofd te zien hoe zondig het was van jou een echtscheidingsproces te beginnen. Intussen versierde hij de zonde zo goed

mogelijk en gebruikte ze als lokaas, mondeling dan altijd. Maar als ik er iets van begrepen heb, is het een even groot kwaad, dat je de even-naaste tot zonde drijft, is 't niet?'

'Ja-ja, maar met biechten is het weer over,' troost Vlimmen.

'Toen hij uitgepraat was,' vervolgt Dacka, 'heb ik heb gevraagd *hoe* hij dat alles dacht te garanderen... Tja, hij wist natuurlijk heel goed dat zoiets niet in een rechtsgeldig contract kon worden vastgelegd; aan de wettelijke rechten van het kind viel nu eenmaal niet te tornen. En toen gebruikte hij dus het woord *gentlemen's agreement* en daarin zouden de gegadigden zich op erewoord verbinden jou geheel en al te vrijwaren... Ik zei, dat ik er niets van verwachtte, maar dat het natuurlijk met jou besproken zou worden en dan was het beter, dat ik over alle bijzonderheden beschikte. Dus *wie* waren er zoal bereid om dat agreement en dat erewoord te ondertekenen?... Wel, in de eerste plaats de moeder en bovendien nog de grootouders... Niet de broers en zusters, de toezienende voogd? vroeg ik... Tja, dat was een beetje veel gevergd van die mensen, moest ik begrijpen, maar als jij erop stond, was het te proberen... Dat betekende dus *nee*, constateerde ik. En de grootouders waren oude mensen. Ik hoopte, dat ze nog lang zouden leven, maar de kans was groot dat ze zouden overlijden vóór de meerderjarigheid van de pupil. En wie zou zich die ongewenste nakomeling aantrekken, als de moeder ook eens vóór die tijd kwam te sterven?... Ja, daar had ik wel gelijk in, vond hij, dan moesten ze allemaal maar tekenen!... Op de zelfde bazige toon, alsof *hij* het voor 't zeggen had. Toen heb ik hem alle bezwaren nog eens onder de neus gehouden, die we al besproken hebben op weg naar Antwerpen...'

Hier kijkt Vlimmen eens schuw naar Tilly. Op haar gezicht is niets te lezen. Pauline heeft naar alle schijn daar voorlopig nog over gezwegen. Er komt een vermetel plan bij hem op; hij wil die vlugge heks een slag vóór zijn.

'...Om er een eind aan te maken heb ik gezegd, dat het allemaal maar van theoretisch belang was, omdat ik zeker wist dat jij er niet in zou treden. En of hij zich even rekenschap wilde geven van de juiste verhoudingen: uit puur egoïsme en alleen voor het mooie figuur van Mijnheer Pastoor Tiebosch hadden ze daar ruim zeventien jaar lang de burgerlijke scheiding halsstarrig geweigerd en alles gedaan om zelfs de kerkelijke scheiding te torpederen, met volledig succes! De mooiste jaren van je leven hadden ze bedorven onder voorwendsel van dezelfde religieuze bezwaren, die ze op 't ogenblik zo vlot over boord gooiden, nu er een voordeel uit te slaan was. Dat hadden ze met hetzelfde gemak veel eerder kunnen doen, nietwaar, uit doodgewone menselijkheid. Voor zo'n houding vond ik maar één kwalificatie: mensentergerij! Ik zou hem nog nader berichten, maar hij moest er zich niets van voorstellen. Het enige resultaat zou zijn een nieuwe uitbarsting van woede bij mijn cliënt.'

Na enkele seconden zegt Pauline: 'Toe Nunky, barst dan in woede uit.' 'Daar heb ik mijn advocaten voor,' antwoordt hij uit de hoogte. 'Uit dat alles maak ik op,' gaat Dacka voort, 'dat het een laatste poging is. Ze waren van plan de zaak op haar beloop te laten en lieten dus verstek gaan. Toen kwam dit idee bij hen op en ze vonden het de moeite waard om het te proberen. Dat is alles en nu is dus het woord aan jou.' 'Tenslotte komt het hier op neer,' zegt Vlimmen. 'Zijn jullie zeker of bijna zeker van mijn echtscheiding, dan kunnen we eens hartelijk lachen om de gentlemen van Vlierenbeek. Maar als je dat niet bent, als hun voorstel voor mij de enige manier is om van dat wangedrocht af te geraken, dan is het in ieder geval *iets*. Dat wil zeggen: als de broers en zusters ook tekenen; in de eerste plaats mijnheer pastoor. Ook al heeft het wettelijk niets te betekenen, ze riskeren dan toch, dat ik in geval van nood met al die erewoorden de boer opga, en dat is voor niemand leuk, ook niet voor zijne zeeereerde. Dus kort en goed: is die echtscheiding van mij een hopeloos gokje?'

'Nee!' zegt Dacka met nadruk. 'Maar het zou de krankzinnigste gok van de wereld zijn, dat jij de rest van je leven zou moeten afgaan op dat vodje papier van de heer Doevenagel. Het gaat niet alleen om de centen! Wat voor gezicht zul je trekken, wanneer dat hulpeloze wicht van vandaag straks één meter zeventig of tachtig voor je neus staat en zegt: — Ha, dag pappie? Nogmaals: voor heel de buitenwereld blijft hij je wettige zoon en jij zijn ontaarde vader.'

'Dat weet ik,' knikt Vlimmen en nu ziet hij de gelegenheid om zijn plannetje door te zetten. 'Maar het wordt zo vervelend voor Tilly. Laten we haar eerst even de zaak begrijpelijk maken.'

Hij spreekt tot de schemerlamp boven haar hoofd. 'Zie je, Tilly ik heb zowat vier jaar lang een vriendinnetje gehad in Antwerpen. Dat is alweer ook vier jaar afgelopen, omdat het vrouwtje toen ging trouwen. Een prachtige oplossing, maar dat doet er niet toe. Erger is, dat de tegenpartij het weet, en ondanks alle aanleiding van die kant noemen ze dat brutaalweg overspel en proberen er mijn echtscheiding mee in de grond te boren. Leg jij nu maar eens uit, Floor of Pauline, hoe mijn kansen staan. En dan wil ik wel eens horen hoe erover gedacht wordt door iemand, die geen advocaat is. Er bestaat nog altijd zoiets als beroepsdeformatie. Het spel om het spel! Bij mij gaat het om de resultaten.'

Hij is ervan buiten adem en zijn hart klopt hevig. Beverig kijkt hij haar aan en ziet dat haar gezicht nogal goedig staat, bij al haar 'belangstelling'. Ziezo, dat is een pak van zijn hart. Maar hij durft geen blik te wagen op Pauline.

'Laat mij het maar doen,' zegt de gastvrouw, 'dan gaat het vlugger. Tilly weet al het een en ander van die ouwe geschiedenis...'

Voor het eerst krijgt hij de gelegenheid zich een roes te kijken aan haar profiel, nu zij, luisterend naar Pauline, haar gezicht half afgewend houdt...

Die soepel gebogen kaaklijn, die opgerichte wimpers, die als een minuscule diadeem op haar ogen staan. Haar rechte neus en de beheerste harts-tochtelijkheid in de spanning van haar neusvleugels. Hij geraakt er nooit op uitgekeken, gelooft hij...

Daar begint Pauline hem in de maling te nemen. Nooit zal zij vergeten die doodsangst op zijn gezicht, toen Leonieke binnenkwam en hem plechtig begon te kussen. Dat was goud waard!...

Hij grijnst verlegen en denkt weer aan straks, wanneer hij haar zal thuisbrengen. Nu is het al veel eenvoudiger geworden, nu zijn er zakelijke onderwerpen genoeg. Hij mag natuurlijk niet al te aanminnig doen, zolang hij nog aan de Vlierenbeekse ketting ligt. Dan zou zij kunnen denken, dat hij op een vulgair avontuurtje uit is. Van de andere kant moet hij ook niet al te onverschillig lijken; Pauline sprak al van kapers op de kust en dat heeft zich in zijn hoofd geangeld.

Floor helpt nu een handje mee en de kansen op een goede afloop van de procedure worden weer bijzonder gunstig voorgesteld. Dat kan geen kwaad, al durft hij het niet te geloven.

En als hij aan het slot haar oordeel vraagt, zegt zij: 'Ik zou er geen ogenblik aan denken in jouw plaats. Van mensen met een dergelijke mentaliteit kun je alles verwachten; zij houden er geen eergevoel op na. En na al wat er gebeurd is, maakt die goedkope sentimentaliteit over dat arme kind me zeeziek. Hoe durven ze maar! Ook al zou de echtscheiding zeker mislukken, ik zou zeggen: dan liever de lucht in! Ik ben een vrouw en mij wordt natuurlijk alles veel zwaarder aangerekend, maar als Klaartje er niet was en ik werd op de zelfde manier getergd, dan zou ik er niet voor terugdeinzen openlijk te gaan leven met de man van wie ik hield. Natuurlijk niet hier in Dombergen, hier zou je dagelijks gemolesteerd worden.'

'Het is al gebeurd,' herinnert zich Dacka, 'in Den Haag meen ik, dat een paar eenvoudig een advertentie liet opnemen onder de familieberichten: Aangezien zij verhinderd werden een huwelijk te sluiten voor de Burgerlijke Stand, kondigden ze bij deze aan, dat zij voor elkaar een huwelijk waren aangegaan... Ik vond dat sympathiek. Als het maar zeer oppervlakkige kennissen waren geweest, had ik bloemen gestuurd. Ik ben nu eenmaal non-conformist en dat zou je in Dombergen wel worden.'

'Ja-ja,' zegt Vlimmen, 'ik hoor zulke dingen altijd heel graag. Maar hoeveel mensen kunnen zich zo'n advertentie permitteren? Voor Tilly gelden al twee belemmeringen, Klaartje en Dombergen. Ze kan eenvoudig gaan verhuizen, maar ik zou het toch niet bepaald *fijn* van haar vinden, als ze Klaartje stiekem de nek omdraaide.'

Hij voelt zich jongensachtig trots, telkens wanneer hij haar kan laten lachen.

'En jij Floor,' gaat hij verder, 'zouden jouw geachte confrères bloemen hebben gestuurd, als je hier met Pauline was komen *hokken*?... Voor

zoiets moet je allereerst financieel onafhankelijk zijn en verder niemand ter wereld nodig hebben. En zelfs dan zou het geen onverdeeld genoegen zijn, stel ik me voor. Nee, dames en heren, dat geniepige boterbriefje is nog altijd veel belangrijker dan alle mooie theorieën... Maar laten we eerst even tot een besluit komen: doen jullie de hartelijke groeten aan meneer Doevenagel en aan heerbroer en de rest van de bende? Zeg maar, dat ik tot m'n spijt verhinderd ben van hun vriendelijke uitnodiging gebruik te maken.'

'Nee, dat kan niet,' zegt Pauline. 'Door de geleerden van Utrecht is uitgemaakt, dat je in woede moet uitbarsten.'

'Nou, wat mag ik dan kapotslaan?' vraagt hij in overdreven kalmte. Hij denkt weer aan het komende tête-à-tête in zijn wagen en kijkt eens op de klok. Tilly heeft het gezien en zegt: 'Ja, de jongelui houden het goed vol, vind je niet? Ik had met mevrouw Weiland afgesproken, dat Klaartje tegen elven hier zou zijn.'

Nu moet hij zijn teleurstelling zien te verheimelijken. 'O, is Klaartje er ook? Daar heeft Dop niets van gezegd. Dan zal hij wel meekomen, denk ik. Hij had het over een bowl.'

Er wordt gebeld en even later is er een vrolijk geroezemoes in de gang. Daar zijn ze, rood en opgewonden...

'Maar dat stel is dronken!' zegt Vlimmen, zodra hij zich verstaanbaar kan maken.

'Niks hoor, Nunky!' roept Klaartje. 'Die bowl was wel lekker fris, maar de prik die er inzat kwam van het spuitwater en niet van de champagne, zoals ze elkaar probeerden wijs te maken. Behalve spuitwater was het zoete, witte wijn en aardbeien en nog wat kruiden.'

'Wat een kenner ben jij!' zegt Dacka.

'Nee, maar dat zag ik wel aan die olijke toet van mevrouw Weiland, toen ze 't over champagne hadden. Toch was het wel lekker hoor. En een dolgezellige keet, hè Dolf? We hebben gegild!'

'Willen jullie nog wat drinken?' vraagt Pauline.

'Ik niet, tante, dank je wel,' zegt Klaartje. 'Het tegendeel is waar.'

'Ga dan maar gauw, je weet de weg... Durfde je niet bij Weiland?'

'Jawel, maar er waren zóveel liefhebbers!' En ze danst de kamer uit.

Vlimmen zit daar en glimlacht van het ene oor tot het andere. Er is heel wat veranderd, denkt hij. Verbeeld je, dat vroeger zo'n opgeschoten meisje in zo'n gezelschap op iets had durven zinspelen! Hij heeft die ontwikkeling niet meegemaakt, hij is 'achter'.

Nu het geheim van de bowl is prijsgegeven, doet Dop opeens weer oud en wijs. Ja, hij wil wel graag zo'n glaasje rood, maar dan liefst zonder suiker. Dat zal wat pittiger zijn na al dat zoete spul...

Het is kwart voor twaalf, wanneer zij in zijn wagen stappen. En eerst buiten moet hij weer denken aan die vervloekte herkeuring. Een stijve noordooster heeft alle zwoelte weggespoeld; het is zelfs een beetje kil.

Heel even ziet hij die rossige keurmeester al bezig bij de verkoop in het klein van dat fatale rundvlees. Maar nu is hij gauw genoeg weer afgeleid, al is er dan geen verstandig woord meer te plaatsen.

En als hij naar bed gaat, met een hoofd dat krioelt van onderwerpen om over te piekeren, komt opeens de student in hem overeind en schiet hij in een lach. 'Heet jij dan niet John?', vroeg dat mispunt.

HOOFDSTUK 17

Wel wat verbaasd komt hij op zondagmorgen tot de ontdekking, dat hij droomloos heeft geslapen. Als een blok! Gisteravond liep alles in zijn hoofd dooreen en ook nu kan hij zijn emoties niet uit elkaar houden, als een acteur, die drie of vier taferelen tegelijk zou moeten spelen. Zijn zorgen om de beslissing van maandagmiddag worden onmiddellijk gekruist door de plotselinge toenadering tot Tilly en dit weer door de ongewisheid van zijn procedures. Hij moet zich telkens opnieuw inprenten, dat zo'n geluk veel te groot is voor hem...

Zoals hij zich heeft voorgenomen, gaat hij heel zijn praktijk een grote beurt geven. Dat brengt hem ook aan de kanten van Wolfschot en hij acht zich verplicht eens te gaan kijken bij Keeke Mulders in het Zuurland, hoewel daar niets voor hem te doen is.

Zodra zij hem ziet, begint Keeke te jammeren. Ja, als Pietje het maar geweten had, dan zou hij wel naar meneer-dokter geluisterd hebben. Maar het menneke heeft nooit niet dat met zijn eigen ingezetenen, ocharme! En ze zijn natuurlijk schrikkelijker achteruitgezet, maar onze Nilles, die net mondig is geworden, denkt dat hij het wel zal bolwerken, als hij maar niet opnieuw wordt opgeroepen. Hij is nog niet zo lang terug van de soldaten en er is tegenwoordig veel praat van mobilisatie. Dan hebben zij er nog een, onze Rinus, die deze zomer van school mag blijven. Dat is al een ferme voor zijn leeftijd en helemaal niet te lui. Maar 't zal hard werken zijn voor de jongens; zij zullen hun vader erg missen. Want het was niet te beschrijven hoeveel werk Pietje op één dag kon verzetten... En dan praten ze van kostwinnersvergoeding, voor 't geval Nilles weer soldaat zou moeten worden. Wat meneer-dokter daar wel van denkt...

'Natuurlijk,' zegt Vlimmen, 'dat krijgt hij zeker! Maar ga morgen even naar het gemeentehuis; daar zullen ze je precies vertellen wat ervan is en hoeveel je dan krijgt.'

Naar het gemeentehuis? Zij doet als sprak hij van een Spaans bordeel. Dat vindt zij zo *aardig* (akelig).

Hij laat zich ineenzakken op zijn stoel. 'Maar menskelieve, dat is toch heel gewoon! Zijt ge bang voor die pennelikkers? Dit zitten daar om jou te bedienen, ze worden trouwens ook door jou betaald. Ge doet net of het schooien is. Maar dat is een *recht!*'

'Krek,' zegt Nilles. 'En ik zal wel gaon, as ons-moeder nie durft.'

Het lijkt Vlimmen, of de jongen iets fiers over zich heeft gekregen. 'Jao mer,' zegt Keeke, 'zolang 'ne mens zelf z'n brood kan verdienen, houdt ie nie geire z'n haand op.'

Vlimmen ziet in, dat er tegen deze ingewortelde boerenschroom niet te redeneren valt. Zij beschouwt de toch al magere schadevergoeding als een aalmoes, zij wil niet leven 'van den arme'!

Hard aanpakken is de enige manier: 'Keeke, met jou valt niet te praten; ge zijt stapelzot! Gelukkig heeft Nilles meer verstand.'

Nu klaart haar gezicht wat op, ziet hij, zij begint er al een beetje aan te geloven.

'Als ik opgeroepen werd,' voegt hij eraan toe, 'zou ik het ook moeten hebben.'

'Ze vraogen 't ammol, moeder,' zegt de jongen. 'Ook de rijkste boerenzoons, als ze kostwinner zijn.'

'Zeu da waar zen?' aarzelt zij nog. 'Ik zal toch mer blij zijn as 't nie nodig is.'

Als het ooit zo ver moest komen, weet Vlimmen, zal zij eerst de goedkeuring van de pastoor vragen. In de biechtstoel, wel te verstaan, want zo astant ervoor naar de pastorie te lopen durft zij nog veel minder dan de heren van de Wolfschotse gemeentesecretarie lastig te vallen. Hij vindt het op zichzelf een kunststukje een mens zo dom en slaafs te houden... Ongetwijfeld zijn ook alle spaarcentjes opgegaan aan de begrafenis...

Dan bekijkt hij haar eens nauwlettend en opeens wordt hij zeer stil van binnen. Haar ogen zijn nog altijd kinderlijk gebleven, zoals die van Pauline, maar overigens is haar gezicht vervallen en gekerfd, haar rug krom en haar schouders weggezakt als bij een oud besje, waarvan men zegt dat zij nog kras is voor haar leeftijd. Nog twee aangevreten snijtanden in de bovenkaak en het ergst van al: die gemartelde handen, die haast niet menselijk meer zijn... Ze is zeer jong getrouwd, dus hooguit zal ze nu veertig zijn. In het begin van zijn praktijk heeft hij haar gekend als een vlug en fris deerntje, met een gelukkig snuitje en het figuur van een balletmeisje. Hij zou er toen dadelijk mee in de beddekoets geklommen zijn, als zij van die soort was geweest...

'Nilles,' zegt hij bij het weggaan, 'wees nu zo verstandig, dat ge direct een boodschap stuurt als er iets met de beesten is, hoe kinderachtig het ook lijkt. Door één uur langer te wachten, omdat het er niet zo erg uitziet, kan mijn werk dagenlang achteruitgezet zijn. En zoals de zaken nu staan, moeten er hier zeker geen stommiteiten meer worden uitgehaald.'

Zijn volgend bezoek is aan de Kinderen Doorakkers, kinderen van rond de zestig, twee broers en een zuster, die voor rijk en gierig doorgaan.

Reeds voor hij uit de wagen stapt, hoort hij een bulderend lawaai uit een radiotoestel en hij verbaast zich, dat er dat heeft afgekund. Als hij met de buitendeur in de grote herd stapt, ziet hij alles zeer zondags aan kant. De rode plavuizen zijn met helderwit zand bestrooid in een zeer bewerkelijk patroon, als van kantwerk. De zijden petjes kaarsrecht op het grijze haar, zitten de broers roerloos in hun zwarte vesten en hagelwitte hemdsmouwen, met hun zuster in haar zondagse zijde, rond de witgeschuurde tafel. Ofschoon zij ongetwijfeld nog maar juist uit de kerk zijn gekomen, luisteren zij met hun volle verstand naar de oorverdovende uitzending van een late hoogmis, ergens in Holland. Een veelstemmig mannenkoor brult van sanctoes, sanctoes, met lange uithalen, in schier eideloze herhaling...

Het is een toestel van het zelfde model als Vlimmen heeft en terwijl hij er langs loopt, draait hij werktuiglijk de knop om. Maar nu de woeste golven van het geluid wegvloeien in de vredige stilte van een afgelegen hofstee, ziet hij verschrikte gezichten.

'Mar meneer-dokter, wa had-de nà toch gedaon?' vraagt de oudste Doorakkers ontdaan.

Vlimmen kijkt er dom van op.

'De radio eventjes afgezet, dan kunnen we mekaar tenminste verstaan, is 't niet?'

'Mar hoe hed-de da dan gedaon?'

'De knop omgedraaid,' lacht hij. 'Daar dient hij voor; dat zult ge toch wel weten?'

'Nee, da wiste we niet. Dieje mens van de radio zee, da we den illetriëk er uit moeste trekken om 'em stil te zetten... Kijk, zo!' De boer gaat naar de muur en trekt even de stekker uit de contactdoos. 'Da was beter, zeet ie.'

'Beter?' vraagt Vlimmen. 'Dat heb ik nog nooit gehoord. En die knop dient er juist voor; kijk maar.'

Het toestel is nog warm genoeg en onmiddellijk dreunt het huis weer van de fortissimi uit het orgel en de vele mannenkelen: Do-mi-noes... De-oes... Sa-ba-oth... Het is om gek te worden en hij draait het toestel weer af.

'Mar dokter!' zegt de zuster verontwaardigd. 'Sebiet komt de konse-kraosie!'

'O asjeblijft,' zegt hij en ontketent de vrome orkaan opnieuw, even luid als bij zijn aankomst... Wat een giftige rotkop heeft die oude tang! 'Zo hard genoeg?' schreeuwt hij er boven uit. Zij knikken stijf en hij legt er vrijgevig nog een schepje op, dat zijn tanden er van klapperen. Nu meent hij te begrijpen, dat 'dieje mens van de radio' een grappenmaker moet zijn geweest. Van die knop, waarmee ook het geluidsvolume wordt geregeld, moesten ze maar liever afblijven; dat was beter. Het toestel stond dus voor altijd op keihard en zo kregen die schrapers ten-

minste waar voor hun geld. Zou hij straks die knop nog wat harder kunnen aandraaien? Zij zullen immers trouw met de stekker blijven werken, zoals de radioman gezegd heeft.

Dan wordt hij bevangen door de sinistere atmosfeer van dit huis. De Kinderen Doorakkers zijn wellicht de grootste femelaars van heel zijn praktijk, wel even fanatiek als de ergste gereformeerden. En daar bij het raam zit het verweesde nichtje, dat bij deze maniakken als meid dient, moedeloos ineengezakt op een Oirschotse stoel, een monument van wanhopige verveling. Hij heeft er genoeg van moeten horen om dit kleine drama te kunnen aanvoelen. Dat meisje heeft hier weldra twaalf jaar van streng bewaakte slavernij achter de rug, zij zal dicht bij de dertig zijn en is dus naar boerenbegrippen al haast een oude vrijster. Want de felste vrijer kon er niet bij of omtrent geraken, daar hebben die oude egoïsten steeds wel voor gezorgd. Tot ver in de geburen wordt er schande van gesproken. Het durske kon nog beter in de gevangenis zitten, zeggen zij, daar zou ze tenminste niet zo afgejakkerd worden. Het onnozelleste plezierke wordt haar niet gegund door die heilige stinkers. En bij wijze van slot wordt het oordeel samengevat in het oude boerengezede: 'Da zen gin mense.'

Het meisje zit niet aan tafel, want bij dat raam kan zij een twintigtal meters van de stille dreef overzien en op zo'n lange zondag moeten daar toch enkele buurlui voorbijgaan. Hoeveel uren heeft zij daar gezeten, jaar-in jaar-uit, wachtend op het avontuur dat haar toch niet kon bereiken?... Met sombere, hete ogen monstert zij Vlimmen van top tot teen en slaat haar blik niet neer voor de zijne. Hij wordt er een beetje koud van en ook wat bedremmeld; het geeft hem een gevoel of zijn broek wijd openstaat en tegen zijn wil moet hij er gauw even naar kijken... Het zou hem niet verbazen, wanneer zij ondanks alle bewaking vandaag of morgen met een kind kwam te zitten, opgelopen achter een hooischelf, in een ontmoeting van minder dan vijf minuten met de eerste de beste die zou toetasten, al was het een onbekende zwerver...

Het geloei van zangers en orgel houdt schielijk op. Even later klinken de altaarschellen voor de consecratie... En Vlimmen staart met open mond: de boeren nemen plechtig hun petje af voor het gerinkel uit de radio... Verbijsterd kijkt hij weer naar het meisje. Nu wendt zij haar gezicht naar het raam, echter niet voordat zij haar tanden heeft laten zien in een bangstigende grijns...

Nu is het welletjes geweest, besluit hij korzelig, neemt zijn valiesje op en gaat weg door de staldeur. Als het gebel van de 'konsekraosie' afgelopen is, zal er wel iemand komen om hem te woord te staan, denkt hij... O, daar zijn ze, alle drie. En eerst achter de koe krijgen ze weer iets menselijks.

Hij vindt het vreemd, dat hij tijdens zijn verdere rondrit, bij al wat er in zijn hoofd rondwoelt, veel minder aan Keeke Mulders moet denken

dan aan het verdrukte nichtje van de Kinderen Doorakkers. Telkens ziet hij weer die donkere, broeierige ogen, geladen met onbekende machten. Boven al dat godzalig gedonderjaag uit de luidspreker hing er in dat huis een duidelijke dreiging van onheil. Hoe is het mogelijk, dat zo'n bekrompen boerenmeid zo'n griezelige indruk op hem kon maken?...

Het laatst van al vóór zijn noenmaal dwingt hij zich naar de manege te gaan. Om half één zullen ze daar wel terug zijn van de gebruikelijke, zondagse gezelschapsrit. Hij gaat met tegenzin, want die dure ruin Sixpence staat al ruim veertien dagen kreupel en het schijnt maar niet de goede kant uit te willen...

Kreupelheid moet zijn uitgevonden door een gespecialiseerde demon, die tot taak heeft de dierenartsen in verlegenheid te brengen. Het aller-eerste geval, dat hij als zelfstandig practicus te behandelen kreeg was kreupelheid en dat spreekt trouwens van zelf, als je Vlimmen heet...

Bij de geringste aanleiding begint deze grote gebeurtenis weer door zijn hoofd te spelen, tot in de kleinste bijzonderheden. Hij woonde op kamers boven de fietsenwinkel van Melis in de Kerkstraat en wist nog niet wat hem boven het hoofd hing; van zijn verloving was toen nog geen sprake. De advertenties in de Dombergse kranten, die hem als 'gevestigd' hadden aangekondigd, waren al vijf dagen oud, maar niemand scheen zich wat aan te trekken van zoiets overbodigs als een dierenarts. Toch waren er nog heel wat paarden op straat; ook aan honden was geen gebrek. Het was april en tijdens zijn motorritjes zag hij overal koeien in de wei.

Overigens had hij die eerste dagen weinig gelegenheid gehad zich te vervelen. Na de laatste weken van examens, fuiven, lanterfant en fuiven had hij in Dombergen enkele halfbekende afgestudeerden uit Utrecht ontmoet en door hen was hij terechtgekomen in het clubje van boemelaars, dat onder leiding stond van de gevierde Charles van Dijk. En zo werden de feestelijkheden onverminderd voortgezet.

Die middag had hij een kater, die alle vorige overtrof, hij was allerminst tevreden over zichzelf en maakte dus de beste voornemens. Met ingang van heden zou hij een ernstig en hardwerkend veearts worden! En omdat er geen hard werk te vinden was, begon hij zijn apotheek in te richten, een zijkamertje dat hij voor dat doel erbij had gehuurd. Maar toen hij een vaatje glauberzout van vijftig kilo naar boven had gedragen, anders een kleine inspanning voor een atleet als hij, beukten de slagen in zijn hoofd. Hij was duizelig en buiten adem en vervloekte voor de zoveelste keer dat stompzinnig gezuip...

Dat moment was het dochttertje van de fietsenmaker komen zeggen, dat er aan de poort een boer voor hem was.

Al was het dan een boer, Vlimmen trok verschrikt zijn das recht, veegde het kille, zieke zweet van zijn voorhoofd en haastte zich naar beneden. De man stond over zijn fiets geleund en begluurde hem van onder woese-

te wenkbrauwen op een manier, die weinig vertrouwen uitdrukte. Zonder enige inleiding zei hij: 'Ik heb 'n kreupel peird.'

'Dat zullen we dan eens gauw opknappen,' zei Vlimmen optimistisch. 'Da hoop ik mar, want ik kan hem nie missen. We zitten midden in het werk. Dokter Koersen hee me nor jou gestuurd.'

Dus de advertenties hadden nog steeds niets uitgericht. Koersen was benoemd tot slachthuisdirecteur in Balkerken, zou eerst over enkele weken in dienst treden en deed alleen nog waar hij trek in had.

'Dan ga ik meteen met je mee,' zei Vlimmen. Glad verkeerd natuurlijk, maar dat wist hij toen nog niet. Hij had moeten zeggen, dat hij eerst nog een verlossing had, of zoiets dringends, en zo enigszins mogelijk vandaag nog zou komen.

'Woon je ver weg?'

'Nee, 't is maar 'n hortje,' zei de boer.

Voor zo'n klein eindje was het belachelijk de motor te nemen, dacht Vlimmen en hij zei: 'Wacht dan maar even, dan fiets ik met je mee.'

Drie treden tegelijk vloog hij de trap op en was heel zijn kater vergeten. Hoera, zijn eerste kans! En het sprak vanzelf, dat hij een schitterende beurt zou maken, waarvan heel de boerenwereld rond Dombbergen zou spreken. Koersen had er altijd zijn gemakje van genomen, naar algemeen werd gezegd, en de moderne dierenarts Vlimmen zou hier eens een staaltje van wetenschappelijk onderzoek laten zien...

Intussen greep hij in dolle haast zijn spullen bijeen. Visiteertang, haakmesje om het hoorn weg te snijden, een hamer hadden ze wel op de boerderij. En o ja, epidural om zo nodig de hoef te verdoven. Niets vergeten?

Even buiten de stad sloeg de boer een modderige binnenweg in, met een fietspaadje van dertig centimeter breedte. Vlimmen was in gedachten al bezig het paard te behandelen. Zijn eerste succes-patiënt! Professor Hartogs had immers vaak genoeg gezegd, dat de oorzaak van kreupelheid met grote zekerheid op te sporen was door systematisch onderzoek, te beginnen met de punt van de teen tot in de schouder of de heup. Dat kon dus niet missen...

En daar, een paar meter voor hem uit, reed zijn eerste cliënt, een bijna historische figuur dus, de moeite waard wat nauwkeuriger te bekijken. De man was in zijn zondagse zwart, met vetleren schoenen, een iets te korte broek, het jasje afgeboord met veterband. Een kromme rug en een lange hoekige nek, vaalbruin en gebarsten. In die barsten zat het zwart van dagen; het waren onregelmatige ruiten, die hem deden denken aan een stukje landkaart van de Verenigde Staten. En vandaag ziet hij dat stukje kaart nog even duidelijk voor zich.

Maar al gauw begon hij zijn benen te voelen. Hoe lang was het al geleden dat hij verder had gefietst dan een straatje om? De boer trapte stug door, scheen hem helemaal vergeten en had ook niet de minste moeite

om op het smalle paadje te blijven. Vlimmen was er al ettelijke keren afgeraakt en had al zijn wijsheid nodig gehad om niet languit in het slijk te vallen. En dat hortje werd heel wat langer dan hij had gedacht. Stom, dat hij de motor niet genomen had. Nee, dit was waarschijnlijk niet de juiste manier een praktijk te beginnen.

Later ontdekte hij, dat dit Kees de Rooy was van de Vijf Bunders, ruim dertien kilometer van de stad...

En de weg werd steeds slechter. Hij passeerde plassen van wel vijftien meter lengte, waarvan de oppervlakte nauwelijks twee centimeter onder het hard-gereden paadje bleef, dat echter nu ook al weke plekken kreeg. Hij kon zelfs niet meer naar de landkaart van de Verenigde Staten kijken, al zijn aandacht had hij nodig voor het glibberige paadje. En de boer werd al grijs, zag hij nu, maar dat belette hem niet er een onmenselijk tempo in te houden...

Tien minuten later dacht hij: — Godverdomme, wat een taaie stayer! En dat na zo'n zware nacht op de soos. Dat ogenblik kon hij wel spuwen van de flauwe moppen, waarom hij nog maar luttele uren geleden had gebruld. Het kreupele paard en al zijn Utrechtse geleerdheid was hij volkomen vergeten. Kwam er dan nooit een eind aan dat vervloekte paadje? 'Is 't nog veel verder?' riep hij.

'We zen d'r bekanst.'

Een hele poos later sloeg de boer zonder waarschuwing een zijweg in. Vlimmen kon de haakse bocht niet nemen, kwam in de karresporen terecht en stond meteen tot over de enkels in de modder. Schichtig keek hij of de boer het had gezien, maar die was gelukkig de bocht al om. Professor Jacobi had tot vervelens toe gezegd: 'Een dierenarts mag nooit de indruk van onhandigheid geven.' Zo vlug hij kon, stapte hij weer op en het was hem een ware verlossing, toen hij kort na de draai de boerderij zag liggen. Met de zelfde misprijzende trek op zijn gezicht stond de baas hem aan de ingang van het erf op te wachten, rustig ademend en koel als een beul.

'Nou, dat was een aardig hortje trappen,' hijgde Vlimmen.

'Ik zie wel da ge 't niet gewend zijt,' zei de boer ronduit en om zo snel mogelijk over het tere punt heen te geraken vroeg Vlimmen:

'Waar staat ie?'

Het strompelende paard werd door de zoon op het erf gezet. De eerste teleurstelling voor de jonge veearts was, dat de kreupelheid achter zat — een voorbeen is veel gemakkelijker te onderzoeken. Hij liet het paard stappen, naar links wenden en naar rechts. Draven had geen zin; het dier had al moeite genoeg het zieke been mee te krijgen in stap. En dat been bekeek hij lang en nauwkeurig van alle kanten, de handen gesteund op de knieën...

De baas dacht blijkbaar al dat hij bang was. 'Vat hem mar gerust aon; hij is zo mak as 'n schaop.'

'Ja-ja, eerst eens kijken of er iets abnormaals aan te zien is.'

En dan begon het veelgeprezen, systematische onderzoek. Eerst de hoef, die grondig afgespeurd werd, met de hamer beklopt en centimetersgewijze afgetast met de visiteertang... Wat viel dat lelijk tegen! Zo op het eerste gezicht had het hoefkreupelheid moeten zijn, omdat het paard op de teen liep en de hoef haast niet dorst neerzetten. En hoe graag had hij de toeschouwers verbluft met een straaltje hoefetter na het voorzichtig wegsnijden van het hoorn op de pijnlijke plek...

Dan tastte hij de ondervoet af en bereikte al gauw de dij. Wat hij ook kneep en draaide en klopte met de vuist, nergens vertoonde het dier een spoor van pijn. De knie onderzocht hij als een juweel, maar ook dat leverde niets op... En nu werd het al een beetje benauwend: de zware bil van een Belgische merrie is moeilijk te onderzoeken. De pijnlijke plekken liggen daar beschut onder dikke spierlagen. Maar geen nood! Ook daarvoor had men hem immers onfeilbare listigheden geleerd!

Hij had al geen droge draad meer aan het lijf en trok vastberaden zijn jas uit. Dan sleurde hij het zware been naar voren, naar achteren en zijwaarts, duwde het uit alle macht als een veer in elkaar en trok het weer uit — alles tevergeefs. Dit, zijn eerste kreupel paard, scheen in geen enkel 'systeem' te passen, het geliefde op al zijn schoolse knepen eenvoudig niet te reageren. Bestonden er dan zulke buitenmodelse wonderpaarden? Daar had geen professor ooit op gezinspeeld!

Intussen was het aantal toeschouwers beduidend gestegen en dat gaf hem een verlammeende plankenkoorts. Mannen, vrouwen en kinderen staarden hem in zwijgende verbazing aan; dat gegoochel met een paardebeen hadden zij ongetwijfeld nog rooït gezien. In zijn verwarring begon hij zeer onsystematisch enkele grepen te herhalen...

Hij gaf het op... Het kwam hem voor, dat hij steeds had geleefd in een dwaze droom en nooit iets van het werkelijke leven begrepen had. Roerloos stond hij naar het kreupele been te staren en dacht, dat hij zich nooit meer zou kunnen bewegen. De alcoholdampen van de afgelopen nacht schenen als een dikke mist naar zijn hoofd te stijgen; het kostte hem de grootste moeite zijn gedachten te bepalen bij de betreffende hoofdstukken in zijn handboeken en bij de demonstraties in de kliniek. Kon hij niets vergeten hebben?

Opeens, in uiterste wanhoop, rukte hij zich uit zijn verstijving los, sloeg hard met de vlakke hand op de heup van het paard en riep op een toon, die geen tegenspraak dulde: 'Hier heeft hij het, in de bill!'

Het zou hem heel niet verwonderd hebben, als de menigte nu was uitgebarsten in een honende schaterlach. Maar nee, zij begonnen allen zeer opgewekt door elkaar te praten en de baas zei tot driemaal toe, dat hij het ook al gedacht had.

De jonge Vlimmen veegde zich het zweet af en vond, dat hij moest volharden in zijn valse autoriteit. Hij deed zwaarwichtig, toen de boer

vroeg hoe lang het zou kunnen duren: een heup kon een tijdje aanhouden, maar over een dag of tien zou het toch afgelopen moeten zijn. Hij zou een fles gereedmaken en dan moesten ze twee keer per dag de bil goed insmeren.

Dit was de gelegenheid om eindelijk eens de naam en het adres te vragen en te laat schaamde hij zich nog voor zijn al te maagdelijk zakboekje. Tenslotte trok hij warempel nog af in de houding van een soort overwinnaar, gemene kwakzalver die hij was...

Op weg naar huis voelde hij zichzelf trouwens het meest bedrogen. De heren professoren hadden hem al die jaren een rad voor de ogen gedraaid. Zij onderzochten het dier natuurlijk eerst stiekem, met hun assistenten, vóór het in de kliniek kwam. Geen kunst om dan met een onfeilbaar bakkes en 'systematisch' bij de zieke plek uit te komen! Aanstellers! Charlatans in toga!

Toch schrok hij even terug voor zoveel heiligschennis... Nou ja, die kerels deden altijd maar of alles vanzelf ging en wanneer ze iets *niet* wisten, hadden zij er altijd een gladgeslepen smoesje voor.

En daar viel hij bijna weer in de modder... Verdomme, dat hij daar niet aan gedacht had! Zijn diagnose en heel zijn optreden was per toeval toch juist geweest: het wás heup-kreupelheid *par exclusionem!* Als alle andere oorzaken uitgesloten waren, móést het dat immers zijn! En ook zijn therapie: het scherpsmeren van de heup was precies volgens de regelen!

Met één slag was hij opgekwikt. Hij kende waarachtig zijn vak nog beter dan hij zelf vermoedde. En meteen waren de professoren weer bliksems knappe kerels... Tien dagen kon hij zijn nieuwsgierigheid niet bedwingen, na vijf dagen ging hij eens kijken 'omdat hij toch toevallig in de buurt was'. Hij vond het dier zo ver genezen, dat het de hoef gemakkelijk neerzette en al wat kon draven, zij het dan sukkelig. En de negende dag kon het paard van Kees de Rooy worden ingespannen.

Tenslotte was en bleef het meer geluk dan wijsheid, want nu, met al zijn ervaring en zekerheid van optreden, schijnt hij toch niet opgewassen tegen het halsstarrige trekkebenen van Sixpence, ook al heeft hij het dier veel moderner behandeld dan zijn eerste patiënt. Sixpence heeft een diagnostische injectie gehad in de pijp, waardoor de zenuwen van de hoef tot en met het kootgewricht verdoofd werden. Toen hij daarna nog hinkte moest de oorzaak dus met grote zekerheid in de heup liggen... Gelukkig is Karelsen een intelligent man, die weet, dat er zich uitzonderingen kunnen voordoen, waar de grootste autoriteit in den lande niets aan verandert. Hij stamt uit een doktersfamilie, een geboren paardenzot, waarmee niets anders aan te vangen was. Met de grootste moeite heeft men hem door de HBS gewrongen en reeds als schooljongen had hij al zijn zakgeld ervoor over om 's zondags de hit van een schillenboer te huren... En Sixpence is niet zo maar een manegepaard, hij is bestemd voor de handel en nogal een beroemdheid, die lauweren heeft geoogst op

paardensportfeesten van de eerste klasse. Nadat Karelsen hem als eerste door een springconcours had gereden en het dier bovendien de prijs van mooiste rijpaard won, was er een aantrekkelijk bod op gekomen, juist toen het dier kreupel kwam te staan. Dit bod is nog van kracht, omdat Karelsen de zaak slepende heeft gehouden...

Naast de hoge stalpoort ziet hij een viertal auto's staan; de zondagruiters zijn nog niet terug. Hij gaat naar binnen en voelt zich als altijd verkwikt door de kruidige geur van een paardenstal...

Toon, de manegeknecht komt hem tegemoet en kijkt op zijn horloge. Meneer zal direct wel thuiskomen. En met Sixpence gaat het weer iets beter, maar het is nog lang niet dat. Het dier, dat zijn naam hoort noemen, keert zich dadelijk om en steeks het hoofd hunkerend over de box. 'Het begint hem zelf te vervelen, ziet u wel, dokter?'

'Mij ook,' zegt Vlimmen. 'Breng hem alvast maar in de manege, aan een longe. Als zo meteen de troep thuiskomt, heb je de handen te vol.' Dat vindt Toon een goede mop, hij denkt aan de gebruikelijke fooien. Zijn handen te vol? Dat hoopt hij maar, haha!

Als het dier zich door de stal beweegt, ziet Vlimmen, dat het inderdaad weer iets beter gaat, maar ja, heel erg is het nooit geweest. Sixpence zet zijn hoof vlak neer, trekt alleen wat met het linkerachterbeen. Niet veel, maar meer dan genoeg om hem voor het ogenblik onverkoopbaar te maken. In die veertien dagen lijkt de linkerbil ook al een beetje geatrofieerd, iets dunner geworden dan de andere. En de duivel mag weten waar het aan ligt; het kan een kleine reumatische aandoening zijn, of een zenuw, die bij normale beweging wat haakt of hindert, misschien zelfs een doodgewoon aanwensel. Rashonden van de kleinere soort kunnen koppig op drie pootjes blijven lopen, uit pure verwaandheid en tot ergernis van hun trotse bezitters... Als hij Sixpence voor de verandering eens in de wei liet zetten?

Daar komt hoefgetrappel aanklinken. De eerste, die binnenrijdt onder het hoge verwulfsel van de poort, is een dame en in dit tegenlicht vormt zij weinig meer dan een zwarte schim, maar als zij wat verder de stal binnenkomt... 'Is dat mevrouw Fabrie?'

'Ja dokter,' zegt Toon vergenoegd. 'Mevrouw is vandaag voor 't eerst weer eens gaan rijden sedert uh, u weet wel.' Meteen gaat hij er op een draf van door om de dames en heren te helpen bij het afstijgen en de kwartjes in ontvangst te nemen.

Vlimmen krijgt een ingeving, hij wil Toon terugroepen, hem zeggen dat hij ongemerkt mevrouw Fabrie — Maar Tilly heeft hem al gezien, stijgt af en komt lachend op hem toe. Zij draagt een grijs rijkostuum met bruine laarzen, ze lijkt wat kleiner en brozer in deze mannelijke dracht.

'Dag Nunky! We schijnen elkaar overal te ontmoeten. Maar nu is het echt toevallig, want eerst vanmorgen om half negen kreeg ik opeens een bevestiging om te —'

Zij houdt schielijk op, omdat hij zo geheimzinnig doet.

'Tilly,' fluistert hij, 'wil je Sixpence even stiekem over zijn heup strijken? Hij zou allang beter moeten zijn en ik weet er verder niet veel raad mee.' Al pratende trekt hij de ruïen verder de arena in, buiten het zicht van de staldeuren.

'Ja, de heer Karelsen heeft me er van verteld,' zegt zij en kijkt eens om of alles veilig is. 'Waar zit het mankement?'

Hij wijst haar de heup. Zij trekt haar leren handschoen uit en begint te strijken; haar gezicht staat nu ernstig en gespannen...

Na enkele streken legt Sixpence de oren in de nek en gooit een paar maal het hoofd op. Zij ziet het en doet een pas opzij.

'Gaat hij slaan, Nunky?'

'Nee-nee,' stelt hij haar gerust. 'Een paard legt ook de oren in de nek van plezier, weet je. Ik zal een voorbeentje oplichten dan is er zeker geen gevaar.'

Het duurt nog een aardig poosje eer zij gestoord worden. Wanneer dan uit het geroezemoes in de stallen de stem van de baas nadert, nemen zij gauw een onschuldige houding aan en verkneuteren zich als een stelletje kwajongens.

Na een inleiding van hoofdschudden en sombere klanken neemt Karelsen de longe ter hand en klakt met de tong...

'Dokter!' roept hij dan. 'Wat is er gebeurd? Wat hebt u eraan gedaan?' 'Niets bijzonders. Ik geloof, dat hij eindelijk aan de beterhand is.' Hij waagt een ondeugend knipoogje naar Tilly en zij klemt de lippen opeen om niet te lachen.

'De gang is nog een beetje onevenwichtig, ziet u wel,' gaat hij voort, 'maar dat is meer een gevolg van gebrek aan beweging, geloof ik. Laten we nu maar eens beginnen met oefeningen. Wilt u hem even laten draven?... Juist, dat scheelt al niet zo veel meer. Ik zou er vandaag al mee beginnen, al is het zondag: een uurtje stappen en draven. Als dat goed gaat, morgen twee uur en zo verder. Dat is best aan u toevertrouwd, u bent trainer en weet wel hoever u gaan kunt.'

HOOFDSTUK 18

En zo maar goed twaalf uur later, zal hij haar toch alleen naar huis brengen. De dag is veel lichter, de mensen op straat hebben betere gezichten en in zijn handen vibreert het stuurwiel van opwinding.

'Als er nog meer van die vervelende, taaie grensgevalletjes komen, zullen we ons moeten associëren, Tilly!'

'Geloof je 't dan zo stellig?' vraagt zij.

'Nee, er is natuurlijk niets bewezen. Sixpence was al een heel eind op de weg van herstel; het duurde alleen te lang en dan ga je gauw vrezin,

dat er iets chronisch van zal overblijven, niet veel, maar toch juist genoeg om zo'n waardevol dier te degraderen tot een bakkerspaard... Nee, er is geen schijn van bewijs; ik zou je bijvoorbeeld sterke verhalen kunnen doen van even wonderbaarlijke genezingen, zonder magnetisme of wat ook. Zo had ik daar het avontuur met de twee Smits'en —'

'Het lijkt wel Sherlock Holmes,' zegt Tilly. 'Het Avontuur van de Zes Napoleons. Het Avontuur van de Twee Smits'en —'

'Zeg dat wel. Hier waren het twee boeren, die Smits heetten. Op de Lievendaal woonde Nolleke en aan de Spinnekop zat Thijs. Ze woonden dus ver genoeg van elkaar, waren geen familie en kenden elkaar nauwelijks. En dat was maar gelukkig, zoals je zult zien... De ene Smits had een koe met schedecatarre, dat wil zeggen dat er geen kalf in te krijgen was en dan is zo'n beest —'

'Ja, Nunky, zóveel weet ik al van de boerderij: een koe moet kalven voor ze melk kan geven.'

'O neem, me niet kwalijk, Tilly. Ik doe zo stom, omdat ik eens bij de Dacka's een dame van de Kunstzij heb ontmoet, een alleraardigst vrouwtje met een bliksemsnel tongetje en verschrikkelijk ad rem. Ze wist alles van de internationale politiek, maar toen ze door haar echtgenoot werd uitgedaagd om te zeggen wat een os was, zei ze al even wijsneuzig, dat een os het vrouwtje was van de koe.'

'Ja-ja,' lacht Tilly, 'dat is een meisje uit Amsterdam. Ik kom van een ongerept boerendorp, zonder industrie, behalve dan het boterfabriekje. Maar ga voort met je avontuur.'

'Voor de kwaal van die koe hebben we een handig en goedkoop middel-tje: het beroemde pyo-plaatje van Doctor Rahne, een sterk desinfecterend middel in de vorm van een dun en driehoekig koekje, dat in je handpalm past. De boer kan het er zelf heel gemakkelijk instoppen, de desinfectans verspreidt zich vanzelf over heel de oppervlakte van het slijmvlies en het succes is verzekerd in tachtig procent van de gevallen... Waarom geen honderd procent? zul je zeggen, maar bij ons moet alles heel goedkoop zijn; weet je, daarom beginnen we met een pyo-plaatje van een dubbeltje of nog minder — acht cent, geloof ik.'

'Hoe weet je, dat die desinfectans heel de oppervlakte raakt?'

'Heel goed, Tilly!... Zie je, het pyo-plaatje geeft een sterke paarse kleuring. En toen het ding zo erg in de mode kwam, heb ik er mezelf eerst eens van overtuigd hoe ver dat kleurtje wenste door te dringen. Daarvoor hebben we de schedespiegel, waarmee we alle hoekjes en kantjes kunnen nagaan... En nu de andere Smits. Die had een paard met boeg-kreupelheid en daarvoor kreeg hij een fles smeersel van driehonderd cé-cé met het opschrift: *N. Smits. Tweemaal daags...* Nu begrijp je wel, Tilly, dat een dierenarts snelle resultaten moet hebben, anders is hij de mensen niet tot nut. Daarom heb ik een gloeiende hekel aan dit soort kreupelheid en daarom zeg ik altijd, dat ik over tien dagen nog eens kom kij-

ken. Dan maken de mensen zich geen illusies over de duur van de kwaal en wanneer ik kom, kan ik meestal na stappen en draven het dier met een breed gebaar genezen verklaren. *Of niet* en dan krijg je een heel onplezierig gevoel van machteloosheid... Bij deze Smits kwam ik pas na elf dagen, omdat het dier verschrikkelijk kreupel was, brutaal kreupel, en tot m'n verbazing hoorde ik dat het paard al sedert vier dagen weer zijn gewone werk deed. Dat was veel sneller dan ik ooit had durven dromen en ook de boer was zeer enthousiast over dat dingeske... Dingeske? dacht ik, maar ik had toen al geleerd op tijd m'n mond te houden en ik knikte zo eens vaag: M-m! Maar Smits kon er niet genoeg van krijgen, hij vroeg of hij dat ding nog kon bewaren, of dat de kracht er nu uit was... Toen werd het me te gek en ik zei, dat ik het zó niet kon zeggen, ik zou het eerst eens moeten zien... Jáá, Tilly, jij begrijpt het nu al, jij hebt Sherlock Holmes gelezen, maar ik was intussen de samenhang al lang weer vergeten, ik begreep er geen snars van, tot deze Smits kwam aandragen met het pyo-plaatje, dat bestemd was voor de koe van de andere Smits. Het ding was dus ook niet in de schede van een kreupele merrie terechtgekomen, zoals je had mogen verwachten, het zat weer netjes in de envelop, waarop ik had geschreven: *M. Smits. Gebruik bekend...* En bekend was het gebruik zeer zeker: twee keer per dag goed inwrijven, had ik gezegd, en vijf of zes dagen lang had hij trouw twee keer per dag met zijn pyo-plaatje over die schouder staan te wrijven... 'Maar Nunky!' lachte zij. 'Dat is helemaal geen raadsel. Natuurlijk had die man zonder het zelf te weten ook van die biomagnetische krachten in zich.'

'Best mogelijk,' grinnikt hij. 'Maar dat interesseerde me minder op dat ogenblik. Eindelijk begreep ik, dat de meid de twee Smits'en verwisseld had, en het zweet brak me uit, toen ik dacht aan de fles smeersel, die terechtgekomen was bij een koe met schedeontsteking... De volgende dag verzamelde ik al mijn moed om eens te gaan kijken bij de tweede Smits, maar ik werd er even vriendelijk ontvangen als altijd. Ik had natuurlijk pyo-plaatjes meegebracht, maar daarvoor was het al te laat; die arme zielen hadden het koetje intussen weer laten dekken en mijn geweten begon te knagen toen ik aan het verknoeide dekgeld dacht. De fles hadden ze — twee keer daags een scheut — zo goed en zo kwaad het ging in de koe gegoten. Nu bestaan er wel acht of negen soorten smeersels voor kreupelheid en de ene is al scherper dan de andere. Smits was er zeer goed over te spreken: het moest wel straf spul zijn geweest, want de koei deed *aardig*... En nu moet je me niet vragen hoe het te verklaren is, maar van schedecatarre was geen spoor meer over en even later bleek, dat het beest heel gewoon drachtig was... In beide gevallen was ik dus opgetreden als je reinste kwakzalver en je ziet wat een geluk die zwendelaar heeft gehad... Nog een avontuurtje! Op de Genoenhoeken werd ik, omdat ik er toch voor iets anders was, bij het paard gehaald voor een

geval van osteïtis, een harde, benige bult, dicht bij de kogel. De knobbel was al een jaar oud, hij deed geen pijn en het paard was wel een tikje kreupel, maar voor het werk maakte het hoegenaamd geen verschil. Bij een dier als Sixpence zou het natuurlijk fataal zijn geweest... Wetenschappelijk is aan zo'n bult niets te doen, dus ik deed niets. En dat was fout. Als goed charlatan had ik iets moeten voorschrijven, een pyoplaatje desnoods, want toen ik een paar maanden later weer op de boerderij kwam, was de knobbel uit zichzelf verdwenen... Ook in een omgekeerd geval heb ik eens geluk gehad. Ik zou die middag naar Somme gaan om een koe met uterusontsteking in te spuiten. Maar er kwam iets tussen, een bezoek van een collega, een gezellig borreltje, nietwaar, en ik stelde het uit. Dat plichtsverzuim heeft me een hoop narigheid bespaard. Want toen ik er de volgende dag aankwam, was die koe zojuist heel onverwacht en door onbekende oorzaak overleden. Stel je voor, Tilly, dat ik niet verhinderd was geweest en de koe daags tevoren had ingespoten! Heel de boerenwereld zou ervan overtuigd geweest zijn, dat het beest alleen van mijn injectie gestorven kon zijn.'

'Nunky, ik heb nooit vermoed, dat je zo'n hachelijk bestaan voerde.'

'Je ziet het... Ik zou nog meer van die staaltjes kunnen aanhalen en ze komen allemaal op het zelfde neer: wie van het smalle pad der wetenschap afwijkt, schijnt altijd geluk te hebben. Neem ons getover met Sixpence. Hij legde zijn oren in de nek als teken van een goed humeur – ja, dat verschilletje kan ik wel zien. Je zou dus zeggen, dat het strijken hem wat dééd, zoals het mij toen ook wat gedaan heeft, weet je wel. Maar de meeste paarden worden graag gestreeld en laten dat ook merken... Toen hij door Toon uit de box werd gehaald, liep hij inderdaad nog slechter, maar dat was op de stenen vloer van de stal. Dan heb ik hem wat verder de manege ingetrokken om wat uit het zicht te geraken. Jammer genoeg heb ik toen niet op zijn gang gelet; misschien liep hij toen al beter... Tenslotte liet de baas hem aan de longe lopen in dat zeer losse zand van de arena en dat is voor een paard even fijn als voor ons een handgeknoopt tapijt. Door dat een en ander kan het humeurtje van Sixpence er intussen zoveel op vooruit zijn gegaan, dat hij zijn kreupelheid eindelijk eens vergat. Daar was hij trouwens al lang aan toe, moet je niet vergeten, hij was dagen over tijd. Wie weet had een klontje suiker de zelfde uitwerking gehad.'

'Ja Nunky, ik begrijp het volkomen. En zo zullen we er nooit achter komen of dat gestrijk van mij iets te betekenen heeft.'

'O, theoretisch is het gemakkelijk genoeg na te gaan. We verzamelen gauw even duizend paarden, die dan liefst aan dezelfde kreupelheid moeten lijden... Of nee, daar wil ik niet op dood blijven, als ze maar boegkreupel of heupkreupel zijn. Vijfhonderd worden dan door jou behandeld, de andere worden aan hun lot overgelaten. Dan zal het statistiekje het bewijs leveren, of niet leveren.'

'Ja-ja, maar we krijgen nog geen vijf hinkende paarden bij elkaar. Dus we zullen er voorlopig maar geen zaakje van maken, vind je wel, Nunky?' 'Nee, maar ik zou het toch wel lollig vinden, als we bij elk voorkomend geval zo eens stiekem konden experimenteren. Eerlijk gezegd geloof ik wèl, dat het geholpen heeft, ik heb het immers zelf ook ondervonden. Alleen het bewijs is niet geleverd.'

Zij antwoordt met een neutraal geluidje... Eerst nu dringt het tot hem door, dat hij al een heel eind de Borveldse weg op is en zo langzaam rijdt, dat hem telkens wagens voorbijsuizen. En daar slaat zijn overspannen opgewektheid om. Is hij niet veel te vrijpostig, te opdringend, loopt hij niet veel te hard van stal?...

En onmiddellijk vult de kleine ruimte zich met een onbehaaglijk zwijgen. Met de seconde wordt het onmogelijker nog iets te zeggen; de stilte schijnt hem bij de keel te houden en hem steeds vaster te wurgen. Hij durft niet naar haar te kijken, hoe schuin en tersluiks ook, hij weet zo wel, dat haar gezicht nu koud en afwerend moet staan. Vergeefs zoekt hij naar samenhangende woorden, die de beklemming kunnen breken... En dan, op het randje van de wanhoop: 'In al die drukte heb ik nog niet gevraagd hoe de rit je bevalen is.' Hij herkent zijn eigen stem niet en tot zijn verwondering klinkt haar antwoord nog even rustig en vriendelijk.

'Dat zal nog moeten blijken. Ik geloof dat ik er beter aan had gedaan eerst een uurtje rond te hobbelen in de manege om er weer aan te wennen. Nu ben ik morgen natuurlijk zo stijf als een bezemsteel.'

'In dienst zeiden ze, dat een heel warm bad, vóór je naar bed ging, wel hielp.'

'O ja, en toen heb je direct duizend verwaarloosde ruiters genomen, waarvan de ene helft na de rit een warm bad —'

'Zie je wel?' zucht hij. 'Zo wordt de wetenschappelijke vakman in de maling genomen. Je kunt beter kwakzalver zijn, je geeft de ruiter een pyo-plaatje om zich te wrijven en hij zal zweren, dat 't prachtig geholpen heeft.'

En daarmee zijn ze bij haar huis. Zij lijkt een en al vrolijkheid, zij begint hem zelfs al te plagen! Maar de angst, dat hij te veel plaats inneemt, is hij nog lang niet te boven en daarom wordt zij hartelijk bedankt, maar hij zal niet binnenkomen, zelfs niet heel even, voor één glaasje sherry. Anders heel graag, maar nu is het werkelijk te laat, natuurlijk ook voor haar, al is ze veel te beleefd om het te zeggen. En thuis loopt Dop al te loeien van honger en Lena knarst de tanden, want 's zondags maakt zij gewoonlijk een lekker warm schoteltje bij de koffie, zoiets heel moeilijks, dat alleen in een pastorie voorkomt. Als dat te lang moet staan en dan niet tot zijn volle recht komt, is ze zwaar gegriefd...

Daar komt Klaartje aandraven. Hij ziet dat zij de waarschuwing ter harte heeft genomen: zij houdt Bobby aan de lijn.

'Ha Nunky!' kraait zij al van ver. 'Hadden jullie een afspraakje!'

Hij heeft juist vóór Tilly langs het portier opgeduwd en laat nu in moedeloze berusting zijn handen op het stuurwiel vallen. 'Nou, het is toch wel vèr gekomen, dat moet ik zeggen!'

'Ja,' zegt Tilly, terwijl zij uitstapt, 'zo word je als eerbare weduwe door je eigen dochter in opspraak gebracht.'

'Is dat dan zo gek?' doet het meisje verbaasd. En dan praat zij er weer luchtig overheen: 'Vanmiddag kom ik nog even bij jullie aan, Nunk!'

'Zou je niet liever thuis blijven?' vraagt hij ernstig.

'Waarom?'

'Tja, je zult toch een beetje op je moeder moeten letten, is 't niet?' doet hij sarcastisch.

Boter aan de galg. Haar ogen tintelen, maar zij houdt zich strak en wijs. 'Jakkas Nunky, wat ouderwets! Moeders hebben tegenwoordig allemaal véél meer vrijheid, weet je toch wel. Je móét ze niet zo kort houden, dat is glad verkeerd!'

Met beide handen grijpt hij naar zijn hoofd en wendt zich tot Tilly. Voor het eerst hoort hij de jubel van haar tomeloze schaterlach. 'Vreselijke toestanden zijn dat hier! Zal ik maar gaan, Tilly, voor ik er mijn laatste beetje verstand bij verlies?'

Maar hij kan zich niet goed houden en wanneer hij wuivend wegrijdt, is het een dolle boel geworden. In het spiegeltje ziet hij nog even haar gestalte, kronkelend van de lach en zwaaiend met de karwats. Een slanke, jonge vrouw in rijbroek en laarzen heeft altijd wat van een opgeschoten jongen, die voor de grap grote-mensen-kleren heeft aangetrokken, en op deze afstand gezien, lijkt zij geen steek wijzer dan Klaartje... Dit moment weet hij, dat hij het scherpe miniatuurbeeldje van die twee in het spiegeltje nooit zal vergeten.

Hij zet de wagen voor de garage en komt langs de keukendeur binnen. Lena maakt een geluid van opluchting, want zij is juist klaar met iets onverstaanbaars, dat zij uitspreekt op indrukwekkende toon. Maar nu zit er waarachtig weer een Van Doren te wachten in de apotheek. De dokter moet er maar gauw af zien te geraken; zij zal inpassant opdoen.

En daar stapt hij weer midden in de benauwenissen van de herkeuring. Dit is Bartje van Doren van de Hoge Brakken, een van zijn vurigste aanhangers in dat gebied. Bartje moest toch in de stad zijn en daarom kwam hij maar eventjes aan om een doos zalf met speenstiften, die Lena of Treesje hem evengoed had kunnen geven. En dat het een gezocht aanloopje is, blijkt gauw genoeg, want meteen begint hij te vertellen, dat er rond het middaguur 'bal' is geweest in het Wapen van Brabant op de Markt in Helst; hij komt er krek vandaan. Riekske Bogers was er als gewoonlijk, hij had natuurlijk alle bekijks en het grootste woord: Als de boeren dachten, dat ze vrij waren om hun eigen veearts te kiezen: ja, dat waren ze! Tot er een noodslachting kwam kijken en dan zouden ze spijt

hebben, dat ze Vlimmuzze niet hadden gehouden, want die keurde van eigens alles af, waaraan hij zelf niet had gedokterd... Daar waren er in de herberg, die het afstreden; Vlimmus had hen immers zelf naar de nieuwe gestuurd, omdat het voor hem nog...l ver uit de gooi was en dieje mens moest ook zijn brood verdienen... Riekske wou er niet van horen; dat was kinderpraat, dat maakten ze hem niet wijs... Dat was wèl waar, mardi nog toe! Toon Herrijgers en Jan Bakers en Tinus Bastiaans van de Helsterhut en Bartje hadden het zelf ondervonden; waren zij dan stuk voor stuk leugenaars?... Enfin, het ene woord bracht het andere mee en ze zijn er nog tussen moeten springen om Toon Herrijgers tegen te houden, want de mens zag gelijk wit en hij zou wezenlijk dat vuil Riekske naar de strot gevlogen zijn. Toen alles weer wat tot bedaren gekomen was, wist Bogers nog te vertellen, dat Hubbink zelf had gezegd de grote keuring aan te vragen en dat de koei móést goedgekeurd worden, als het eerlijk in zijn werk ging. Dat zij maar wachtten tot morgenmiddag, met hun stom gelul!

Vlimmen is nu weer zo vast overtuigd van een ongunstige uitslag, dat hij aan Bartje van Doren probeert uit te leggen wat het verschil is tussen een keuring en een herkeuring. Eerlijk zal het heel zeker bekeken worden, daar kunnen zij staat op maken, en het is best mogelijk dat het beest morgen wordt goedgekeurd; waarom niet? Bij een herkeuring gaat alles veel fijner, maar dat kost dan ook meer werk, veel meer dan ze kunnen besteden aan een gewone keuring, anders kwamen ze nooit klaar. In ieder geval was hij verplicht geweest af te keuren, daar waren die heren het dadelijk over eens. Maar bij een fijner onderzoek kunnen de slechte tekenen, waarop hij moest afkeuren, van onschuldige aard blijken te zijn en wordt het beest goedgekeurd. Dat wil dus helemaal niets zeggen en daar hoefden ze geen ruzie om te maken...

Hij spreekt luchtig en onverschillig, maar het ontgaat hem niet, dat het gezicht van de boer betreft, en hij weet maar al te goed waarom. Voor Bartje en zijn partijgangsters is hij een kampioen, op wie zij — al is het niet met geld — zwaar hebben gewed, zij hebben voor zijn reputatie zelfs bijna gevochten! En nu kondigt hij zo goed als zeker zijn nederlaag aan, die ook de hunne is. Deze mensen zien geen schakeringen; voor hen is alles even simplistisch zwart of wit, zalig of verdoemd, zoals de catechismus het hun geleerd heeft...

En aan tafel is hij weer verstrooid, wat volstrekt niet te pas komt. Lena heeft iets heel nieuws gecreëerd naar een recept, dat inderdaad uit de pastorie komt, want zij heeft het gekregen van haar zuster Nelleke, expastorsmeid. Dop en hij krijgen nu iets op hun bord, dat veel weg heeft van een hele oliebol en als zij er voorzichtig het mes inzetten, blijkt er een zeer bijzondere ragoût van kalfshersens in te zitten, het geheel overgoten met een pikante crème-saus. Dop stoot kreten uit van dierlijk welbehagen en de herkeuring geraakt weer wat op de achtergrond.

Maandag in de voormiddag heeft hij een noodslachting te keuren. Het weer is nog altijd koel voor de tijd van het jaar en telkens wanneer hij aan het naderend onheil denkt, voelt hij zich gegrepen door beverige geuwkrampen.

Terug op het laboratorium begint hij de monsters te prepareren voor de broedstoof. Hoe lang zal het nog duren, voor Gorter klaar is met zijn bacteriënparade? Hij schrikt ervan, als Dirksen binnenkomt, peinzend en drentelend, zonder bepaalde boodschap, dat heeft Vlimmen al na één hunkerende blik gezien. Het bericht zal trouwens wel na de middag komen; zelfs een Gorter zal er geen nachtwerk van gemaakt hebben.

'Interessant artikel in de Mitteilungen over hyperemiserende injecties in plaats van smeren. Moet je zeker lezen.'

'M-m,' zegt Vlimmen, die er niets van heeft gehoord. Hij schraapt voorzichtig een partikeltje milt uit het aangebrande stuk.

'Een oliesolutie van terpenen uit de terpineolgroep, salycilesters en kamfer. Het voordeel is, dat je de hyperemische zone veel dichterbij de ziektehaard kunt leggen, in sommige gevallen zelfs diep intramusculair en dat scheelt natuurlijk een heel stuk, hè?'

'M-m,' herhaalt Vlimmen. Hij zou niet kunnen zeggen of het over halve zolen, soepgroenten of achterlappen gaat.

'Bij smeren vormt de huid altijd een belemmerend pantser, weet je wel... De vent beweert, dat hij gunstige resultaten heeft geboekt en dat zou me niet verwonderen; het lijkt me helemaal niet gek. Net iets voor jou om er je geluk eens mee te beproeven; dat is immers een van je nachtmerries?... En o ja! Hier heb je de uitslag van die fameuze herkeuring.' Dirksen trekt het telegram uit de zak van zijn witte jas, vouwt het treuzelend open en drukt het met de vlakke hand neer op het zinken blad van de laboratoriumtafel.

Vlimmen steekt het monstertje milt naast het buisje, zodat het een lange veeg maakt op de buitenkant van het glas. De letters dansen voor zijn ogen: milt en nieren positief op paratyfus b stop mede namens doctor blommaert koe henricus bogers afgekeurd stop gorter.

'Godverdomme,' zucht hij en laat zich op het laboratoriumkrukje vallen.

'Ja, dat is mijn schuld,' erkent Dirksen. 'Ik had op zo'n ogenblik je aandacht niet mogen afleiden.'

Vlimmen kijkt hem aan of hij hem na al die jaren nu eerst goed te zien krijgt en schiet in een lach.

'Nee Dirksen,' zegt hij dan, 'dat bedoelde ik niet. Ik godlasterde van opluchting, omdat ik zo in de rats heb gezeten voor die herkeuring...'

Daar begrijpt de directeur niets van, daar gaat hij eens breed voor zitten... Aan het eind van het verhaal zegt hij: 'Je hebt er inderdaad goed aan gedaan niets van dat alles te zeggen toen de heren hier waren; het had een verkeerde indruk kunnen maken. En ben je nu niet blij, dat er

niét voetstoots afgekeurd is, zoals Blommaert het wou hebben? Dan hadden ze daar in Helst kunnen volhouden, dat je gesauveerd werd, dat het niet eerlijk was gegaan. Nu worden alle pogingen in die richting doodgedrukt door de paratyfus van Jaap Gorter. Zo zie je weer eens, dat het op de lange duur altijd loont de puntjes op de i te zetten en aan de streng-wetenschappelijke kant te blijven.... En volgens die boer Van Doren is Bogers dus opgestoot door Hubbink? Dat is gek om te zeggen, meer intuïtief dan logisch natuurlijk, maar ik heb hem op het eerste gezicht al een nare jongen gevonden... Zo-zo, en hij hangt ook al de Heilige Hypocritus uit? Dan kan hij het ondanks alles ver brengen in deze gewesten, of er moeten van die ongelukjes gebeuren als met Treeborg.'

Het verrast Vlimmen, dat zo'n droge Dirksen opeens zo origineel voor de dag komt met zijn Heilige Hypocritus. Lang niet gek, zou dat werkelijk van hem zijn? En Hypocritus klinkt zo vertrouwd; er bestaat namelijk een Heilige Hippolytus...

Dirksen is nog maar even de deur uit, wanneer het telefoontoestel van het laboratorium schelt. Vlimmen heeft juist de noodslachting geboekt en meldt zich.

'Hier is dokter Blommaert uit Riedel voor u, dokter,' zegt de portier.

'Moet hij de directeur niet hebben?' vraagt Vlimmen.

'Nee dokter, het is speciaal om u te doen.'

'Laat hem dan maar komen.'

Hallo die Vlim! En heeft de Vlim al bericht gehad? Nou, van harte proficiat dan, want Blommaert heeft intussen ontdekt – hoe, mag Satan weten, denkt Vlimmen – wie dat zaakje daar in Helst op touw heeft gezet. Zoiets noemt zich godbetert *collega!*... Enfin het is nu óók in orde gekomen, maar *hij* zou er niet zoveel onnodige drukte over gemaakt hebben als die ouwe bacteriënneuker van een Gorter...

Ouwe bacteriën-? Die twee zijn samen nog in Utrecht geweest en schelen op de kop af twee jaar, weet Vlimmen van Dirksen.

En bij gelegenheid komt Blommaert wel eens een klein borreltje pakken op de goede afloop.

'Dat moet je zeker doen,' zegt Vlimmen, alsof dat nodig was. Hij weet, dat dit fuifnummer binnen enkele dagen met een flauw voorwendseltje aan zijn deur of aan het slachthuis zal staan en niet naar Riedel zal terugkeren voor hij zich te goed heeft gedaan aan de kleine borreltjes, de grote glazen bier, een best etentje in de Kroon en dikke sigaren. Wat overigens buitengewoon gezellig is, als er geen spoedgevallen zijn, en van Blommaert kun je zoiets verdragen. Waarom weet niemand; hem gaat het nu eenmaal af...

Interlokaal gesprek op kosten van de gemeente Riedel en Dirksen zou zeer afkeurend het hoofd schudden...

Daar zal Vlimmen zich niet op laten vangen. Hij heeft moeten beloven dadelijk naar Tilly en naar Dacka te bellen, zodra de uitslag bekend zou

zijn, maar dat doet hij liever thuis. Dirksen heeft op zijn schrijftafel een toestel met vele toetsen en als er door wie ook met het slachthuis getelefoneerd wordt, gaat er op dat toetsenbord een lief rood lichtje aan, zodat hij kan luisteren naar al wat er achter zijn rug wordt bekokstofd...

'O, wat vind ik dat fijn!' roept Tilly. 'En maar liefst paratyfus, dat maakt indruk, wat? Maar dan begrijp ik niet goed hoe dat vlees zich zo onschuldig kon voordoen. Tyfus heb je toch niet uitsluitend in je kleine teen, dacht ik zo?'

'Nee,' lacht hij, 'maar de milt en de nieren zijn filters en die vangen de bacillen het eerst op. Zitten ze daar, dan is bewezen dat de besmetting al tijdens het leven begonnen is en ben ik het aansprakelijke haasje. De spieren houden de bacillen niet gemakkelijk vast en daarom is het vlees meestal kiemvrij, maar dat zegt niets. De bindweefsels, de bloedvaten, de kliertjes enzovoort hebben het wel te pakken en dat is al gevaarlijk genoeg.'

'Wat moeilijk allemaal! Maar paratyfus is toch een mooi, groot woord, nietwaar, en nu zal die meneer daar in Helst verder zijn mond wel houden, denk ik... En wat ik nog steeds heb vergeten te zeggen, Nunky, ik heb nog geen rekening van je gehad voor Bobby.'

'Natuurlijk heb je dat niet gehad; dat spreekt nogal vanzelf!'

'Ja, maar dat wil ik niet! Die lummel had het aan zichzelf te danken en jij hebt er zo'n knap stukje werk voor geleverd. Iedere arbeid is zijn loon waard.'

'Wat wil je er aan doen, Tilly?' vraagt hij gelaten.

'Dan wil ik het compenseren met een feestelijk etentje. Jij en Dolf en de Dacka's.'

'Dat is toch helemaal niet nodig!' weert hij af.

'Wees geen spelbreker, Nunky! Ik vind het zo leuk voor Klaartje om er dan wat poeha bij te maken. Jij en Floor trekken de smoking aan, Pauline en ik maken een beetje toilet, dat vindt het kind iets geweldigs: een echt grotemensenpartijtje! Het is hier al die tijd veel te saai geweest voor die arme ziel. En ik heb trouwens langzamerhand ook een verzetje nodig, als ik zo vrij mag zijn, dokter! Doe het maar, je zult het je niet beklagen.'

'O, lieve hemel!' haast hij zich. 'Als je het zo beschouwt, kom ik natuurlijk heel graag, Tilly!'

'Fijn hoor! En Dop heeft zo'n deftig kamgaren pak, heb ik gezien, een effen donkerblauw. Als hij daar een wit hemd bij aantrekt met een effen donkerblauwe butterfly en hij laat zijn vest thuis, zoals de jongelui tegenwoordig doen, dan is hij bij lamplicht gezien ook zo goed als in smoking. Voor Klaartje maak ik uit een afleggertje van mij een serieuze avondjurk met een wijde rok tot op de grond, net echt! Ze zullen zich groot voelen, wat?'

'Ja,' zucht hij, 'daar moet je vrouw voor zijn om zulke pretjes te bedenken. Het zou nooit in mijn hoofd zijn opgekomen zoiets voor Dop te gaan organiseren. En dat hoort toch eigenlijk bij hun opvoeding...'

Na het gesprek gaat hij direct naar de keuken. 'Zeg Lena, weet jij of er nog iets van mijn smoking is overgebleven?'

Zij zit sportkousen van Dop te mazen en kijkt hem vernietigend aan over de randen van haar bril.

'Dacht u, dat er hier in huis zo maar een kostuum wegraakte?' Meteen legt zij alles uit handen om hem even te gaan overtuigen.

'O nee, zo bedoel ik het niet! Ik heb hem in geen vier of vijf jaar aangehad en toen leek hij al een beetje uit de tijd, hij is nu al vijftien jaar oud, schat ik. Ik wou alleen maar eens zien of het model er nog mee door kan, ik zal hem eerstdaags nodig hebben. En waar is Dop?... O Dop, je bent uitgenodigd voor een galadiner bij mevrouw Fabrie. Oom Floor en Tante Pauline komen ook. Het zal er nogal ceremonieel toegaan, de heren in smoking en de dames je weet wel: van boven te weinig en van onderen te veel. Ga even mee naar boven om te kijken of ik dat ding van mij nog kan dragen.'

Boven klinkt al een luid gekraak van stijf papier; de oude smoking zit natuurlijk in een mottenzak. Zij gaan naar Vlimmen's slaapkamer, waar Lena even later de kleren over het bed legt. Zij trekt er een beledigd gezicht bij, want er mankeert natuurlijk niets aan de smetteloze, zwarte stof... Is er nog iets van overgebleven, vragen ze dan – uh!

Vlimmen trekt zijn jas uit en de smoking aan. Dop geeft al dadelijk een jowwende schreeuw.

'Nunky, je staat voor schut! Je hebt ineens geen schouders meer! 'n Afgrijselijk monster ben je, een gereformeerde koster!'

Vlimmen vindt, dat hij de hoogste autoriteit in den huize moet erkennen en wat gunstiger zien te stemmen.

'Wat denk jij ervan, Lena?'

'Tja,' zegt ze, onmiddellijk verzoend, 't is een prachtige stof en er mankeert niets aan, er is geen schijn van sleet. Maar het staat wel een beetje vreemd, eerlijk gezegd, en het zal wel opvallen, vrees ik.'

'Je bent gewoon komiek, Nunky! Je ziet toch wel, dat die schouders veel te smal zijn. Van achteren ben je net zo'n mannetje op 'n reclameplaat van Poorters Toeback, met dat wambuis! Trek je andere jas maar eens aan, dan zie je 't verschil.'

'Ja, het is nog die ouwe mode,' zegt Lena. 'Toen werden de mouwen veel hoger ingezet en de schouders niet opgevuld. En toen was het heel netjes, maar nu lijkt het ineens erg schraal, net of u d'r uitgegroeid bent. En daar is niets aan te veranderen. Als het nou omgekeerd was...'

Vlimmen houdt tersluiks Dop in het oog en verkneutert zich. De jongen heeft zich op een verstrooide manier meester gemaakt van het verfoeilijke kledingstuk en trekt het zo onverschillig mogelijk aan. Maar als

hij voor de spiegelkast staat, wordt hij beurtelings rood en bleek, verblindt zichzelf met de ogen.

'Hé, zie je dat? Mij is hij waarachtig nog een tikkeltje te breed.' Maar dan wordt het hem te machtig en hij springt in de lucht, dat het huis ervan dreunt. 'Joepie!! Laat die even fijn zijn!... Hè, Nunky? Jij bestelt een keurige, nieuwe smoking en deze antiquiteit wordt netjes gemoderiseerd voor Rudolf Valentino Dautzenberg!'

Vlimmen knikt. Dat is de voor de hand liggende oplossing. Dan is de jongen even 'echt' als Klaartje. Dat blauwe pak was wel een grappig idee, maar toch niet dat. Eén verrassing te meer!...

'Laat hem niet te nauw maken, dan kun je er waarschijnlijk je hele studententijd mee uitdienen. Als er dan tenminste nog avondkleding gedragen wordt bij grote fuiven; het lijkt me tegenwoordig zo'n jeugdherberg, wanneer ik nog eens in Utrecht kom. De oudsten van mijn tijd droegen bolhoeden en knevels!... Maar vertel het niet verder van die smoking, want welbeschouwd is het een schandaal. Als het later met jou misloopt en je wordt veroordeeld wegens bedrieglijke bankbreuk, zullen ze zeggen: Geen wonder, met zo'n opvoeding. Op zestienjarige leeftijd had hij al een smoking!'

'Wat zeg je?' vraagt Dop verstrooid. 'Bedrieglijke bankbreuk? Wat is daarmee?'

'Dat weet ik niet,' zegt Vlimmen, 'maar ik vind het een mooi woord; het klinkt zo erg. Bankbreuk lijkt me al meer dan genoeg en dan nog bedrieglijk op de koop toe. 'n Mooie jongen!'

'Wedden dat die broek me niet te lang is?' daagt Dop hem uit.

HOOFDSTUK 19

Met al deze voorbereidingen is een tiental dagen gemoeid en het feestje zal plaats hebben op zaterdagavond, dan kunnen zij zondagmorgen lekker lang uitslapen.

Dop heeft op zijn nagels gebeten, omdat de vermaakte smoking eerst vrijdagavond bezorgd werd in plaats van 's middags, zoals hij bedongen had. Lena, die herhaaldelijk met Pauline telefoneert en in alle bijzonderheden van het komplot is ingewijd, maakt een koortsige drukte over het juiste model avondhemden, zijden sokken, lakschoenen of bijna-lakschoenen voor Dop en zwarte dasjes, die vooral niet 'gemaakt' mogen zijn, maar die je zelf moet strikken. Pauline heeft aangekondigd, dat Floor een verrassing heeft, die zeer zal bijdragen tot de luister van het geheel. Het heeft grote moeite gekost hem ertoe te bewegen en het blijft strikt geheim. Zelfs Lena is het niet te weten gekomen van Nelleke.

Ook Vlimmen is deze zaterdagochtend heel anders dan anders. Er hangt een zeer donkere lucht, die hem doet denken aan zijn schooljongentijd.

Bij zulk weer moesten bijvoorbeeld om elf uur in de voormiddag de gaslampen worden aangestoken in de klas en dat vond hij altijd lekker huiverig; het deed hem denken aan die onheilspellende luchten op de schilderijen van Golgotha. Het zal wel op stortregen uitdraaien, maar dat kan hem nu niet deren. Terwijl hij voor een noodslachting onderweg is naar Frie Colen van de Seefhoek achter Oetelbeek, neuriet hij allerlei oude deuntjes, tot hij opeens denkt: Oppassen! Vogeltjes die vroeg zingen...

Het zelfde ogenblik ruikt hij een brandlucht en verschrikt kijkt hij zijn kleren na, of er niet een vurige punt van zijn sigaret is gevallen en nu ergens ligt te smeulen op zijn schoot of in de plooiën van zijn vest, zoals hem eens overkomen is. Hier is hij in de dreef langs de boerderij van de Kinderen Doorakkers en nu ziet hij waar de brandlucht vandaan komt: er trekt een rookwolk om de hoek van de schuur. Zijn ze daar vuil aan 't verbranden?

Enkele meters verder ziet hij, dat de rook uit een klein zijdeurtje komt, dat half open staat. Hij remt schielijk, springt uit de wagen en loopt het erf op, terwijl hij aanhoudend uit alle macht brand roept...

En er komt geen antwoord...

Bij de put staan een halfvolle emmer en een paar kleine vrouwenklompen, helder witgeschuurd. Dan ziet hij, dat er in die emmer een bruinrode kleurstof wolkt...

De achterdeur van het huis staat aan. 'Brand!' schreeuwt hij in de holle ruimte van de herd, maar het blijft even stil... *Geloofd zij Jezus Christus* in het overbekende borduurwerk. Twee chromo's elk met de wassenbeeldenkop van een goed gehumeurde paus, in bruine lijsten met gouden biesjes. Nog een hardgekleurde plaat van een starende Christus, die met een lange, dunne vinger naar zijn bloedend hart wijst, voor wie dit uitgesneden orgaan niet dadelijk mocht opmerken... En waarachtig, ze hebben de stekker voor de radio weer uit het contact getrokken, de muilezels...

Snel kijkt hij even in de stal: leeg en proper.

Maar dat is krankzinnig! Een geheel verlaten boerenhofstee is iets dat eenvoudig niet kan voorkomen! Het is spookachtig, het doet hem denken aan dat geheimzinnige schip, waarvan hij eens gelezen heeft, een driemaster die met gehesen zeilen en zonder een levend wezen aan boord in volle zee werd aangetroffen...

Intussen loopt hij wat hij kan naar het schuurdeurtje. Misschien is het een klein begin van brand, dat hij kan uittrappen of meester worden met een paar emmers water.

Maar achter het deurtje staat een dikke rookmassa, een gordijn waar niets door te zien is, ook geen gloed van vlammen. Wel hoort hij een onheilspellend geknetter. Binnengaan is waanzin; hij trekt het deurtje dicht en alleen dat bezorgt hem al een tranende hoestbui.

Een dierenarts mag nooit de indruk van onhandigheid geven, zei Professor Jacobi. Dat heb je steeds voor ogen gehouden en na zoveel jaar praktijk komt een apekop als Paulientje Dacka je dan vertellen, dat je grootste bekoorlijkheid is gelegen in je verregeande onhandigheid. Even nadenken: wat moet het eerst gebeuren? Het vee is in de wei. Het paard zal zijn stal toch niet in die schuur hebben?...

Hij twijfelt, rent terug naar de stal, maar al gauw verwenst hij zijn onnadenkendheid: als dat paard in de schuur staat, is het immers allang gestikt! En toch wil hij zich overtuigen, de idioot... Juist, daar aan het andere eind is de paardenstal afgemaakt, met ruif en krib. Het dier is in de wei of aan het werk. Met de kippen en de varkens kan het voorlopig ook geen kwaad...

En nu als de bliksem de wagen in en naar Frie Colen, de naaste bureu, nog geen driehonderd meter verder. Hij schokt woest door de karresporen, bereidt zijn bevelen voor en laat onderwijl de claxon loeien in de gekste stoten en uithalen. Een enkel ogenblik weet hij met waanzinnige zekerheid, dat hij ook daar zal aankomen in een uitgestorven wereld... Maar neen, de claxon heeft zijn uitwerking niet gemist. Als hij in een brutale zwaai het erf oprijdt, staat de vrouw al met een dochter op de drempel van de herd en in de open schuurdeur de baas zelf met als achtergrond het afgeslachte kadaver. Daar komt een grote zoon ook eens kijken naar dat zot lawijt. In totaal vier open monden...

Eerst laat Vlimmen met driftige rukken aan het stuurwiel de wagen keren op het ruime erf, dan smijt hij het portier open.

'Brand bij Doorakkers in de schuur! En er is geen mens thuis. Pakt alle emmers die ge missen kunt, steekt ze in elkaar en stapt in... En gij,' roept hij tot een van de dochters — er zijn er nu al drie — 'gij pakt de fiets en gaat de bureu roepen. Dan rijdt ge door naar de eerste telefoon om het gemeentehuis te waarschuwen... Stapt maar in zoveel als ge kunt en neemt de emmers op de schoot. Is er nog meer volk?'

'Onze Dorus en onze Jan,' zegt Colen. 'O, daor zen z'al. Die komen wel op de fiets.' De derde dochter stuurt hij terug. 'Nee, Truike, gij blijft op 't huis passen. Enen brand is vurlopig genog.'

'Precies,' zegt Vlimmen, inschakelend, 'zo dacht ik het ook. En kunt gij me vertellen, Colen, hoe het kan zijn, dat er bij Doorakkers geen levende ziel te vinden is?'

'Dokter,' zegt de man op een toon die weinig goeds voorspelt, 'da's héél vreemd!'

'O, wocht 'ns,' zegt de vrouw, die achter zit. 't Manvolk is zeker naor de verkoop van 't sterfhuus bij Rutten in de Zandstraat, want daor erven de Doorakkersen ook van... Mar Coba en Merieke móéte thuis zen, verdoerie nog toe! Dat kàn nie aandars; wa's dà na?'

Dat laatste zegt zij op een harde ruzietoon en Vlimmen begrijpt het wel. Zij probeert haar kwade vermoedens te overschreeuwen.

Daar rijdt hij al het erf op. Zij stappen uit met veel gerinkel van emmers. 'Frie,' zegt Vlimmen. 'De schuur staat hartstikke vol rook. Dat kleine deurke stond open, maar ik kon geen vuur zien en ik heb het dichtgetrokken. Bij het vuur geraken kunnen we niet, of we zouden gasmaskers moeten hebben. Dat is wel erg, want misschien is het nog maar een vuurtje van niks, dat we met een paar emmers konden blussen. Ik geloof, dat we de schuur wel kunnen opgeven.'

Nu zien zij, dat de rook zich door alle reten naar buiten perst.

Frie Colen knikt. Dichthouden is het enige, tijd winnen tot ze met de spuit komen. Als er trek bij komt en de vlammen slaan er door, is het zó afgelopen. Er is niet veel wind en hij staat niet slecht, maar het zou toch hendig kunnen overslaan op het rieten dak van de boerderij. De lucht ziet zwart genoeg, maar nu gaat het natuurlijk krek *niet* regenen, dat zult ge altijd zien!

'Natte lakens en dekens erop!' zegt Vlimmen. 'Ik zou de linnenkast maar gaan plunderen, Moeder Colen, en de bedden... Zou dat meisje al bij een telefoon geraakt zijn, Frie? Anders doe ik beter met naar het dorp te rijden.'

'De masjeseeskazerne is het dichtste bij,' zegt Colen. 'Mar 'ne mens weet eigenlijk nie waar ie goed aon doe. Misschien trekke die Doorakkersen 't haor uit d're kop, omda we 't boeltje nie gelijk hebben laote platbrande.'

Vlimmen kijkt hem verbaasd en geërgerd aan. Grapjes op dit ogenblik? Maar de man spreekt in volle ernst.

'Weet je dan hoe ze verzekerd zijn?' vraagt hij.

'Nee dokter, dat is 't 'em precies. Ge wit nie waar ge goed aon doet.' De jongens komen al met een ladder aandragen, die zij in het open wagenhuis gevonden hebben. Vlimmen moet weer naar de klompen kijken, die daar bij de put staan, klein en onnozel; het lijken haast kinderklompjes. Hij pakt er een op en bevoelt het hout met de vlakke hand.

'Maar verdomme, die klompen zijn pas geschuurd, Frie! Ze zijn nog nat!' 'Jao dokter, da's hier *nie* pluis!' zegt Frie en schudt driftig het hoofd. 'D'r moet iets vurgevallen zen. Die Doorakkersen zen veul te sekuur...' Daar komt de vrouw luid kermend uit het huis gelopen. Zij slaat een kruis en drukt dan de hand voor de ogen, als deden zij de hevigste pijn. 'Oe-oe! Jizzus Maria Jozef, stao ons bij! Frie, dokter! Oe-oe, da gezicht. En da *vorket!* Ik zal 't nooit mir kunne vergeten: da *vorket!* 't Is Coba, dokter, in de opkaomer!'

Intussen is ook de dochter op de drempel verschenen, zwijmelend en doodsbleek. Zij houdt zich vast aan de deurstijl en staat krampachtig te kokhalzen zonder te kunnen braken...

Nu is het Vlimmen wel duidelijk, dat er zich een drama heeft afgespeeld. Dit zijn geharde boerenmensen, opgegroeid in de noodzakelijke wreedheden van de oerstrijd om het bestaan, even zoveel gruwelen in de ogen

van de stadse burgerman. Zeer gespannen, wat dat mag zijn met Coba Doorakkers en het 'vorket', haast hij zich naar binnen, gevolgd door Colen en zijn jongens. De deur van de opkamer, die daarstraks nog gesloten was, staat nu wijd open en hij kijkt tegen twee bewegingloze voetzolen, een in een zwarte kous, de andere in een leren pantoffel...

In twee sprongen is hij het trapje op. En ja, hij is natuurlijk heel wat gewend op het gebied van bloederigheid, maar dit snijdt hem toch even de adem af. De vrouw ligt op haar rug, met het hoofd in een bloedplas. Op een tafeltje, dat in een poging tot kleinburgerlijkheid is overtrokken met een stuk zeildoek, ligt het zware kapmes met de geronnen bloedvlekken. Het gezicht van de vrouw lijkt wel bewerkt door een roofdier met scherpe klauwen... Hij wil aannemen, dat dit Coba Doorakkers is, hij zou er niet op kunnen zweren. Zij is onherkenbaar bebloed en gekerfd. Maar alle afgrijselijkheid wordt overschreeuwd door de goedkope bazaarvork, die loodrecht en diep in het linkeroog steekt... Het komt hem voor als een helse klucht, een obscene uitnodiging om toe te tasten, zoals ergens op een schilderij van de oude Breughel een varken rondloopt, met een mes voor het gebruik gereed in zijn gekookte ham gestoken...

Dan wordt hij kwaad op zichzelf. Waar heeft hij godbetert zijn neus weer ingestoken? Hij is hier gekomen om de noodslachting bij Frie Colen te keuren en daarmee uit! In plaats van de narigheden uit de weg te gaan als ieder verstandig mens, gaat hij ze zoeken. Wie heeft hem aangesteld of ook maar gevraagd het werk te gaan doen van brandweer en politie en geneeskundige dienst? Je zult zien, dat hiermee het feestje van Tilly nog bedorven wordt. Best mogelijk, dat de politie hem heel de avond aan de praat houdt...

Maar die vork kan toch niet in dat oog blijven zitten; het is zo'n wraakroepend, zo'n mensonterend gezicht, het schijnt op de een of andere manier hem zelf aan te gaan...

Hij voelt een harde zucht in zijn nek en hoort de bevende stem van Frie Colen: 'Zeu ze nog leven, dokter?'

Werktuiglijk tast hij in de rechterzak van zijn jas naar de fonendoscop en knielt voorzichtig neer op een plekje waar hij geen bloed ziet. Als hij een poosje naar het hart geluisterd heeft, zegt hij: 'heel slapjes, maar ze leeft toch... Haal even dat valiesje uit de auto, een van jullie.'

Als in een koortsige droom is hij er enkele ogenblikken van overtuigd, dat de hele oogbol, als een ongere aardappel uit de pan, tevoorschijn zal komen, zodra hij aan die vork durft te trekken... Onzin! De oogleden staan iets open en zijn volgelopen met bloed, maar het wapen is natuurlijk op de gladde, harde oogappel afgeschampt en de kromme tanden zitten tussen de bol en de oogholte. Dat neemt niet weg, dat er met kracht gestoken moet zijn, met een hysterische kracht namelijk. Nu denkt hij weer aan de bruinrode kleurstof in de emmer...

'Zeg Colen, heb je die emmer gezien, die daar bij de put stond?'

'Jao dokter, mee da bruin erin.'

'Dat mag niet wegraken. Breng hem naar binnen en zet hem apart, op een veilige plaats. Als het weggegooid wordt, schreeuwt de politie moord en brand.'

'Jao, da's te verstaon,' knikt Frie.

— Ze heeft het bloed nog van haar handen gespoeld, denkt Vlimmen. Zou ze in de schuur zijn en gestikt? 'Hé, daor is de-n-opper al,' zegt een van de jongens.

De opperwachtmeester Reynders komt buiten adem binnenvallen, zet zijn kepie op de tafel in de herd en veegt zijn voorhoofd af.

'Hebt u al bericht gehad, meneer Reynders?' roept Vlimmen uit de opkamer.

'O, dag dokter! Ja, maar dat was een toeval. We waren op weg naar de Seefhoek en we kwamen de dochter van Colen tegen. De wachtmeester, die bij me was, heb ik full speed naar de kazerne gestuurd en op 't ogenblik is alles wel gealarmeerd, behalve de dokter. Ik wist toen nog niets van dit gevalletje, ik hoor het zojuist van Vrouw Colen. Leeft ze nog, dokter?'

Zonder het zich geheel bewust te zijn, geeft Vlimmen toe aan een dwingende neiging zijn eerste schrik te wreken op de marechaussee. Hij houdt zich gevoelloos en baldadig.

'Ze leeft niet erg, maar ze leeft. Mag ik nu dat tafelzilver uit dat oog halen, of wenst de justitie het tafereel eerst van alle kanten te fotograferen?'

'Alstublieft, dokter! Wat denkt u wel van ons? Eerste hulp gaat altijd voor, weet u wel.'

'Moet u dan niet eerst constateren hoe die vork precies zit?'

'Ik heb 't gezien, dokter, ik heb 't gezien, dank u wel!' roept Reynders, terwijl hij een andere kant uit kijkt. 'Ik geloof dat deze zaak heel duidelijk is, maar voor alle zekerheid mag ik u wel vragen de afdrukken op die vork zoveel mogelijk te sparen, als u kunt.'

'O ja,' zegt Vlimmen en krijgt een stevig pincet uit het koffertje. Met een verbandgaasje drukt hij zacht op het oog, vlak bij de inplanting van de vork, steekt het pincet tussen de vorktanden en...

Het *instrumentum delicti* laat er zich nogal gemakkelijk uitlichten, wel wat tot zijn verbazing. Het wapen scheen er zo muurvast in te zitten. Dan ziet hij dat de punten door sleet aan de onderkant vrij dun en scherp zijn geworden en dat is een voordeel. Een stomp instrument, met kracht gehanteerd, richt altijd veel meer schade aan.

'Hier hebt u de vork, onaangeroerd. Verder heeft ze een klap met dat kapmes gehad, zoals u wel begrepen hebt. Ik ga niet kijken of die schedel nog heel is, ik wil de heren medici het brood niet uit de mond halen. Aan die lijkkleur te zien, zal het op z'n allerminst hersenschudding zijn. Ik zal een los, steriel verband aanleggen, dan kunt u rustig afwachten... Slaan de vlammen nog niet uit de schuur?'

'Nee, mar da kan ielk ogenblik gebeuren,' zegt Colen. 'De rook barst er langs alle kanten uit.'

Als Vlimmen klaar is met het verband, zegt Reynders: 'Dokter, het spijt me wel, maar ik moet u verzoeken naar het dorp te rijden om dokter Verbeek te halen.'

'Verbeek? Maar die heeft zijn praktijk toch al een tijd overgedaan?'

'Ja, dat klopt, maar de jonge dokter Keunen is afwezig en dan neemt de ouwe heer nog waar.'

'Hebt u enig idee, hoe oud hij nu is, meneer Reynders?'

'Zeven- of achtenzeventig, dokter, en nog zo recht als een kaars.'

'Goed, dan ga ik hem even halen. Maar dan moet u mij ook een plezier doen. Ik heb vanavond een feestje. Stuur dat alsjeblieft niet in de war.'

'O nee, dokter, stel u gerust. Bij mij is uw verklaring een karweitje van een half uur op z'n hoogst. Ik behoor niet tot die lui, die een getuige telkens opnieuw gaan doorzagen om hem meer te laten zeggen dan hij weet.'

Als Vlimmen zijn verhaal heeft gedaan, telefoneert de oude heer met de Domburgse chirurg Kleymans en bestelt de ziekenwagen van het Sint-Rochusgasthuis voor Oetelbeek, Seefhoek D. 34 bij de Kinderen Doorakkers. Ze zullen het gemakkelijk genoeg vinden, want er is daar nog brand op de koop toe.

Vlimmen maakt van de gelegenheid gebruik om Dirksen te waarschuwen, dat hij wel heel de voormiddag in handen van de marechaussee zal zijn. Dan stappen zij samen in de wagen.

'En hoe is het bij jullie, Vlimmen?' vraagt Verbeek. 'Wordt voor de veeartsen het leven ook met de dag stommer? Vroeger, bij al die afstanden met paard en gerij en vooral bij die verschrikkelijke armoe, moesten we als gewoon arts zulke gevallen zelf opknappen, voor het grootste deel. Nu zouden ze omvallen van verontwaardiging, als ik er een hand naar uit dorst te steken. Ik ga in dat muffe opkamertje zelfs niet eens constateren of die schedel gekraakt is, dat moet op de operatietafel gebeuren. Evengoed heb ik in het begin van m'n loopbaan een keer bij heel arme mensen en omdat er levensgevaar was, een been geamputeerd, onder het lichtje van een walmende petroleumlamp. Ik opereerde met m'n hoge hoed op, want het dak lekte af en toe in m'n nek en dat maakte me zenuwachtig. Ik was toen zeven- of achtentwintig en alles verliep zo gunstig als je maar wensen kunt. Nu kan zoiets niet meer voorkomen en dat is natuurlijk prachtig, maar wat is er overgebleven van de ouwe, veelzijdige dokter? Vroedvrouw is hij gebleven, maar voor de rest? 'n Verkeersagent, die voor elk onderdeelje naar een andere specialist verwijst. Ik ben blij, dat ik de romantische tijd van ons vak nog heb meegeemaakt. Het was een slechtbetaald hondeleven, maar het was nondedomme de moeite waard om geleefd te worden, één groot avontuur, dat ik voor niets ter wereld had willen missen!'

'Wel,' zegt Vlimmen, 'ons vak is nog altijd romantisch genoeg, meneer Verbeek. Soms wel een beetje *tz* en dan trekken we vorken uit de ogen van halfdooie boerinnen.'

'Raar gezicht moet dat geweest zijn,' knikt Verbeek.

Hier naderen zij de boerderij van Doorakkers en nu is er een drukte van belang. Het boerenfolk is van heinde en ver toegestroomd. De brandspuit is zo juist aangekomen en de schuur staat in lichte laaie. Jonge boeren bewegen zich als apen op handen en voeten over het rieten dak van de boerderij om vonken te doven.

Zij gaan langs de voorkant het huis binnen. Een half dozijn nieuwsgierigen maakt zich bescheiden uit de voeten, het erf op, en een zwetende wachtmeester sluit met een definitief gebaar op hun hielen de achterdeur tegen de hitte, het lawaai van de brand en alle andere stoornis. Verbeek bestijgt het trapje van de opkamer, knielt onder luid geknak van zijn gewrichten neer en luistert met de stethoscoop, kijkend op zijn dik, gouden uurwerk. Dan maakt hij het verband los en licht het voorzichtig op van het gezicht.

'Juist!' zegt hij tot de bewusteloze. 'Dat móést er van komen, Coba Doorakkers! Maar dat zul je nooit kunnen begrijpen, als je nog de kans krijgt.'

Hij brengt het verband weer in orde en daalt het trapje af naar de herd.

'Hebt u iets te verklaren, dokter?' vraagt Reynders.

'Niets bijzonders, dokter Vlimmen heeft het nodige gedaan en ik zal er niets meer aan doen. De verdere behandeling moet in het ziekenhuis gebeuren en de ambulance is al onderweg.'

Nu eerst neemt hij zijn zwierige, zwarte flambard af, mogelijk voor de warmte, en allen kijken ze naar de glinstering van zijn witte krulles. 'Opperwachtmeester!' zegt hij dan en het klinkt zo plechtig, dat Reynders onwillekeurig even de houding aanneemt. 'Het zal u duidelijk zijn, dat dit het werk is van een ontoerekenbare. Ik ken deze familie door en door en u zult er ongetwijfeld ook het nodige van weten. Hier zijn vanochtend ruim tien jaren van opgehoopte wrok en haat tot uitbarsting gekomen in wat we noemen een hysterisch acces. Dat ongelukkige meisje heeft zich in die dolle vijf minuten schadeloos gesteld voor een ontstolen jeugd, de mooiste jaren van haar leven. Haar bestaan in dit huis was een eindeloze reeks van griefjes, die op zichzelf weinig betekenen, maar alle tezamen een mens tot wanhoop brengen. Aan Marieke bleef eenvoudig alles ontzegd waar iedere gezonde jonge meid van droomt. Ze werd aanhoudend en genadeloos bedild en kort gehouden en uitgebuit, zogenaamd uit vroomheid en om haar eigen bestwil, in werkelijkheid om het bestwil van die ouwe, zelfzuchtige maniakken. En die voelden zich bij al die hartevreterij nog zeer verheven. Zolang dat fijne getreiter maar een godsdienstig kleurtje had, konden ze zich immers gemakkelijk genoeg wijsmaken, dat ze een goed werk verrichtten...'

Buiten zoemt een motorpomp en even later ruist er een waterstraal over het dak... Verbeek staat daar als een redenaar achter de witgeschuurde tafel, zijn vingertoppen op het blad gesteund, en door de vensters heen speelt de gloed van de brand in zijn oud, voornaam gezicht.

'Opperwachtmeester!' zegt hij in oratorische herhaling. 'Ik heb u leren kennen als een bedaard en welwillend man, een goed marechaussee...'

'Dank u dokter,' mompelt Reynders. Hij laat zijn sporen tegen elkaar klikken en wordt rood. Vlimmen krijgt het gevoel, dat er hier een hoge onderscheiding is uitgereikt.

'Ik kan me vergissen,' gaat de oude heer voort, 'maar ik geloof niet, dat u een lijk in de schuur zult vinden. Na die geweldige ontlading, hier in de opkamer, moet er bij dat meisje een zekere ontspanning zijn ingetreden. Ik weet niet of ze de brand tevoren of na afloop heeft gesticht. Maar zelfmoord tijdens zo'n ontspanning kan ik niet goed aannemen. U zult haar moeten zoeken, denk ik, en als u haar vindt, behandel haar dan als een ernstige zieke, want dat is ze.'

'Jawel dokter.'

'Telefoneer maar, dan kom ik direct... Dat is alles wat ik te zeggen heb. En denkt u, dat ik hier weg kan geraken, zonder dat ik door die grappenmakers wordt natgespoten? Dit is een land van kinderen, weet u wel.'

Nu er gespoten wordt, schijnt het inderdaad een vrolijk samenzijn geworden, daar buiten. Er klinken grote schaterlachen en gegil van jongemeiden. Ongetwijfeld moeten de jongens op het dak het ontgelden.

'Ik zal u even uitgeleide doen,' lacht Reynders en trekt de voordeur open. 'O, daar komt juist de ziekenauto.'

'Prachtig,' zegt Verbeek. 'Vlimmen, dan ben je ontheven van het corvee. Ga jij die koe maar keuren. Ik rijd wel met de ambulance naar huis.'

Niet voordat de schuur is platgebrand en Vlimmen naar huis rijdt, begint de donkere hemel zich te ontladen in een overvloedige blaasjesregen.

De feestdag is zwart genoeg begonnen, denkt hij. Als dat zo voortgaat... Van het proces-verbaal is niets gekomen; de opperwachtmeester had werkelijk de handen te vol. Kort nadat de ziekenwagen was vertrokken met wat er van Coba Doorakkers geworden was, zijn de gebroeders in allerijl teruggekomen van hun sterfhuis, wat weer nieuwe opschudding te weegbracht. En volgens de getuigenissen van dorpelingen, die op de brand waren afgekomen, is Marieke op drie plaatsen gezien, gaande in de richting van de Hulsthoutse Bossen, die grenzen aan de Seefhoek. Heel de brigade patrouilleert daar nu te paard de omgeving af, geholpen door de gemeenteveldwachters van Oetelbeek en Hulshout, op de fiets wel te verstaan.

Vlimmen moet deze middag nog naar Oetelbeek en Reynders zal zonder mankeren, dood of levend, om half drie in de kazerne zijn.

In het slachthuis heerst de stilte van het middaguur, wanneer hij voor de

zoveelste maal de monsters van de noodslachting gaat prepareren. Een beetje overdreven misschien, want aan de organen was geen opvallend kwaad te bespeuren. Maar de herkeuring bij Riekske Bogers heeft hem eens te meer geleerd, dat hij beter een keer te veel op bacteriën kan onderzoeken dan te weinig.

Thuis zegt Lena, dat er bij Verwilligen in Hulshout een koe ligt met het lijf er af. En er is al twee keer getelefoneerd door Corthout uit Meelst. Daar is gisteravond een jonge koe, die niets mankeerde, zomaar doodgevallen. Die man was verschrikkelijk zenuwachtig en of de dokter zo gauw mogelijk wilde komen.

'Wat wil hij dan?' vraagt Vlimmen. 'Dat ik ze weer levend maakt?'

'Nee, maar hij was bang dat er nog meer zouden sterven. Hij wist zeker, dat er iets ergs aan de hand moest zijn en alle beesten hadden het te pakken, ze deden allemaal even 'schouw', net of ze 't in de kop hadden. En de dokter zou toch moeten komen om de geslachte koe te keuren, dus liefst zo gauw mogelijk.

Nu begint het er al een beetje angstig uit te zien. Het is kwart voor twee. Als hij er om twee uur weer op uit trekt, kan hij onder Oetelbeek een verstopte speen behandelen, vóór hij naar de marechaussee gaat. Dan naar Verwilligen voor de baarmoederprolaps; dat is er niet ver vandaan, maar een tijdrovende karwei. Van Hulshout uit ligt Meelst helemaal aan het andere einde van zijn praktijk. Nog zo'n paar verrassingen en hij zal waarachtig Henk de Ruyter nog te hulp moeten roepen, anders geraakt hij vanavond niet meer in zijn nieuwe smoking.

En wat wil die Corthout met zijn dode koe? De keuring kan gerust tot morgen wachten. En zo best kan een koe er niet uitzien, ze kan altijd schielijk doodblijven. Misschien een geval van trombose... Maar Corthout heeft twee keer opgebeld en Corthout is niet gek, al is hij inderdaad altijd wat zenuwachtig. Bovendien is hij niet alleen een belangrijke, maar ook een plezierige cliënt, hij loopt namelijk over van waardering en op dit gebied is Vlimmen allerminst verwend. Het is een eigenaardigheid van die boer, dat hij bezeten is van een wel wat overdreven respect voor 'geleerden'. Voor hem is iemand met een academische graad een soort halfgod en de omgang met deze superieure wezens beschouwt hij als de grootste eer, die hem te beurt valt. Hij probeert steeds Vlimmen aan het praten te krijgen, hoe geleerder hoe liever. Dan luistert hij naar al die moeilijke woorden als naar een hemelse muziek en zijn ogen trillen van vervoering. Het is geen liefhebberijtje, het is een ware hartstocht...

Dop moet van boven geroepen worden voor de late koffie, hij heeft niet veel trek... Vlimmen vertelt de gebeurtenissen van deze roerige morgen en de jongen geeft een schreeuw, half lach, half afgrijzen, als hij hoort van de vork.

'Harrejazzes Nunky! Heb jij 'm er uit gehaald?'

'Vertel dat vanavond niet aan tafel,' waarschuwt Vlimmen.

Daar gaat de telefoon en het is Corthout, voor de derde maal. 'Ik heb het eigenlijk veel te druk vanmiddag, Corthout, maar als je er zó over inzit, zal ik zien, dat ik nog vóór de avond in Meelst geraak. Voor die keuring alleen zou ik zeker pas morgen gekomen zijn. Maar wat is er dan te zien aan de andere beesten?'

'Dokter,' roept Corthout, 't is net of ze betoverd zen! Of ze 't ineens ammol in de kop gekregen hebben! Ze zen zo schouw, dat ze opvliegen van schrik, as ik mar in de stal koom. M'n buurlui hebben ook gin van alle noot zoiet gezien. Ik zeu d'r nie van verschiete, as 't 'n heel nuwe ziekte moest zen.'

'Goed, dan kom ik aan 't eind van de middag.'

Hij herinnert zich een van zijn gesprekken met de leergierige Corthout: hoe de koe oorspronkelijk zichzelf kon redden in het wild. Toen gaf ze natuurlijk maar juist genoeg melk voor één of twee kalveren, zoals dat nu nog het geval is bij een merrie, die geveulend heeft. Maar de beesten vielen in de handen van de mens en ze werden opzettelijk verbasterd, misvormd tot melkfabriekjes. Alleen met exemplaren, die abnormaal veel melk gaven, werd voortgefokt, dus eigenlijk met ziekelijke afwijkingen, men mag wel zeggen met een soort monsters. En vandaag werd nog steeds de melkgift kunstmatig opgejaagd, met stamboekfokkerij en met allerlei uitgezochte krachtvoerders. Dat alles gebeurde natuurlijk niet ongestraft en zo kreeg het vee nieuwe, dodelijke kwalen, zoals de acetone-mie, de kalfziekte en de kopziekte, die we nu zowat helemaal konden genezen, maar toch niet voorkomen. En de kans was groot, dat er nog meer onbekende ziekten zouden ontstaan...

Dat heeft Corthout dus in zijn oren geknoopt. En aan het einde van deze geleerde verhandeling had hij nog gezegd, in het volste vertrouwen: 'Afijn, as er nuwe kwaole kome, zul-de-gullie d'r wel wir 'n remedie vur vinde.'

Stel je voor, dat hij gelijk heeft met zijn nieuwe ziekte, waarom niet? Dan wordt de naam Vlimmen, de man die het eerst de nieuwe kwaal constateerde, misschien nog vereeuwigd in de Geschiedenis der Dierengeneeskunde. De Brabantse ziekte hebben we al gehad; hoe zal deze dan moeten heten? De Dombergse ziekte? Of de ziekte van Vlimmen, ze spreken immers ook van de ziekte van Weil, de ziekte van Basedow...

Maar hij heeft geen tijd om van roem te dromen.

'Kan ik mee naar de marechaussee?' vraagt Dop. 'Ik ben benieuwd of ze die bloeddorstige dame al gevonden hebben.'

'Ja, ga maar mee, anders wordt het voor jou nooit zes uur, wel? En heb je het Geheim van de Smoking kunnen bewaren?'

'Ja hoor. Als Tante Pauline het tenminste niet verklapt heeft. Dat wil zeggen: bij ongeluk, want ze heeft haar erewoord gegeven.'

'Niets minder dan dat,' zegt Vlimmen. 'Kom, we zijn weg.'

Het regent nog rijkelijk maar toch wat minder, dat ziet hij aan de ruiten-

wissers, die het geplens nu wat beter kunnen bijhouden. De verstopte speen is in een handomdraai opengesneden en voorzien van een wollen speenstift met wondzalf, een simpel maar onmisbaar handigheidje van Nederlandse vinding, dat ook al door het buitenland is overgenomen.

Het is nog vóór half drie, wanneer zij de kazerne bereiken. Tot over de oren in de kraag van zijn mantel, komt daar punctueel de opperwachtmeester aandraven op een kletsnat en dampend paard.

Of zijn neef erbij mag zijn, vraagt Vlimmen, anders zit die maar op zijn nagels te bijten in de wagen. Er is geen enkel bezwaar en zo hoort Dop het drama nog eens in de pompeuze stijl van het proces-verbaal. Bijna zijn ze klaar, als de telefoon gaat.

'Dat zou iets kunnen zijn,' zegt Reynders en neemt het toestel op. Na enkele seconden knikt hij zwijgend tot Vlimmen, dat het inderdaad zo is. 'Doornat, nogal natuurlijk. Ja, ik zal ervoor zorgen... En wat zeg je: wartaal?... Ook dat was te verwachten... Goed, blijf dan maar in het café wachten, dan zal ik de auto van Kees de Bruin zien te huren...'

— Oei, denkt Vlimmen, was dat bericht maar enkele minuten later gekomen. Direct gaat hij mij nog vorderen voor dat karweitje, daar heeft hij het recht toe, geloof ik.

'... Of misschien wil dokter Verbeek haar wel komen afhalen met zijn wagen,' telefoneert de marechause verder. 'Stel haar zoveel mogelijk op haar gemak, geef haar maar een kop koffie — ze noemen ons immers liefdezusters — en zie haar dan met een zacht lijntje hier te krijgen. Is Van Looy daar ook?... Stuur hem dan naar huis en geef hem jouw paard mee, dan kan hij direct beginnen te poetsen. Tot straks.'

Hij legt de telefoon neer. 'Dat is dat, dokter! Ze hebben haar aangehouden niet ver van café Boschlust. Ze is helemaal in de bonen, ze schijnt er zelfs niets meer van te weten. Ik moet droge kleren voor d'r laten halen bij Doorakkers. Kijk, dat is het voordeel van een marechausekazerne, boven een politiebureau: er is hier altijd vrouwelijke hulp bij de hand... Ogenblikje, ik moet eerst dokter Verbeek even bellen.'

En ik moet hier weg zien te geraken, denkt Vlimmen, terwijl hij naar het gesprek luistert. Maar het loopt beter af dan hij vreest:

... Als dokter Verbeek zo goed wil zijn, heel graag! En de dokter heeft wel gelijk gehad: ze is helemaal in de war, volgens de wachtmeester die haar gevonden heeft... O juist... Ja-ja... Gelukkig maar... Het is te hopen. Als ze blijft leven is het allemaal veel eenvoudiger. De dokter wordt hartelijk bedankt en tot straks.

'Nou, het is heel ernstig met Coba Doorakkers,' vertelt Reynders dan. 'Schedelbreuk, maar ze denken haar nog te kunnen redden.'

'Ge-lukkig,' zucht Vlimmen en trekt er een gemene tronie bij.

Er gaat een kort lachschokje door de stevige romp van de marechausee. 'Foei, dokter! Zoals u met mensenlevens omspringt...'

Vlimmen trekt de schouders op. 'Ik zou liegen als ik zei, dat ik een lief-

hebber was van Coba Doorakkers. Maar wat mij betreft mag ze gerust blijven leven, hoor. Op het ogenblik kan me dat niet ontroeren. De kwestie is, dat er bij Verwilligen in Hulshout al urenlang een koe op me ligt te wachten met heel haar baarmoeder uitgespreid over de stal. Dat is óók zo lollig niet, meneer Reynders!

Dan zal mijnheer Reynders maar eens gauw een eind maken aan het verbaal.

HOOFDSTUK 20

Het lijkt vandaag wel een van de donkere dagen voor Kerstmis; in de schemerige stal bij Verwilligen moeten zij hem met een lantaarn bijlichten voor het fijne peuterwerk aan de prolapsus uteri. En ook al werkt hij zo snel mogelijk, het kost hem een uur. Bij dit karwei is niet veel tijd te winnen. Als hij het niet zeer nauwkeurig doet, begint de koe opnieuw te persen en had hij beter zijn middag kunnen gebruiken met zich op te dossen als een gigolo. Tegen het einde van de behandeling begint Dop onrustig te worden, kijkt op zijn horloge, geeuwt en bijt op zijn nagels.

'Helemaal naar Meelst?' roept hij verschrikt, als zij vlug door de plasregen in de wagen zijn gedoken.

'Stel je gerust, het zal niet lang duren; ik hoef me daar niet uit te kleden... En wat betekent dat nagelbijten, de laatste tijd? Dat leer je gemakkelijker aan dan af, weet je?'

Dop laat gauw zijn hand zakken. 'Maar ik bijt ze d'r niet af, kijk maar.'

'Evengoed is het een onbeschaafd gezicht... Als het zo blijft zullen we een paraplu mee moeten nemen, anders komen we daar niet eens behoorlijk binnen met onze piekfijne tenues.'

'Ik geloof, dat we haast geen tijd zullen hebben om ons te kleden,' zegt Dop.

'Geen tijd?... Je hebt toch die boeken van Galsworthy gelezen, de Forsyte Sage? Dan moet je weten, dat de ware gentleman nog geen vijf minuten nodig heeft om zich in het zwart te kleden.'

Als hij na de lange, natte rit de motor stilzet op het erf van Corthout, hoort hij al dadelijk, dat er iets bijzonders gaande is in de stal. Er klinkt te veel onnodig geloei. En dan ruim twee dozijn beesten, geen wonder dat het op de zenuwen van de baas is gaan werken...

Deze schiet haastig toe en neemt zijn pet af uit eerbied voor de Wetenschap. Zij vluchten de schuur binnen, waar het geslachte beest is opgetakeld aan een balk. Vlimmen trekt de staljas aan en stelt een hele litanie van vragen, die hem geen steek verder brengen. Het was een van de beste koeien; er mankeerde niets aan en daar blijft het bij. Ze was op tijd gemolken en had krek zoveel gegeven als anders. Gisteravond was er in-

eens een schrikkelijk lawijt losgebroken in de stal en toen ze kwamen kijken was het alweer wat bedaard, maar deze koei lag dood. 't Was bekanst niet te geloven: een beest dat geen minuut ziek was geweest, van heel z'n leven niet! En van dat ogenblik waren ze allemaal zo vreemd gaan doen...

Vlimmen neemt het keuringsmes ter hand en zal eerst zien of er een doodsoorzaak te vinden is. Maar hij kan niet de geringste afwijking ontdekken. De organen zien er zo blakend gezond uit, dat ook de grootste pessimist dit dier wel staandebeens moet goedkeuren. Maar hij denkt ook aan de 'nieuwe ziekte'. Je kunt nooit weten. Nu het zo'n raadselachtig geval is, zal hij toch maar monsters meenemen.

Na de keuring gaat hij naar de stal om de levende have te onderzoeken. Ja, er heerst ontegenzeggelijk een sfeer van grote opwinding: snuivende neusgaten en rollende ogen. In plaats van een dommelig, herkauwend gezelschap, zo het hoort, is het een verzameling woelige zenuwzieken. Hij onderzoekt enkele van de beste, pasgekalfde koeien, maar kan niets vinden behalve schrikachtigheid en onrust. Hij zoekt verder...

De lucht is weer zwart geworden. En de halve-maanvormige stalraampjes zijn blauw gekleurd tegen de vliegen. 'Wil je wat licht maken, Corthout? Ik kan niet eens meer op m'n thermometer kijken.'

De boer draait vruchteloos aan de schakelaar.

'Och da's waor ook,' herinnert zich de dochter. 'Deez licht is uitgeschakeld; d'r stond giesteren 'n bietje stroom op de pomp.'

Vlimmen houdt de fonendoscopus op het hart van de volgende koe en kijkt op zijn horloge. Het meisje gaat naar het voorhuis om de lichtleiding van de stal in te schakelen...

En daar begint het lieve leven. Opeens worden alle koeien razend. Een oorverscheurend gebrul breekt los. Het ene beest werpt zich naar voren, het andere achteruit, sommige steigeren als paarden. Daar slaan er drie, vier tegen de grond in allerlei krampachtige houdingen, de poten klauwend in de lucht. Vlimmen wordt door de woeste sprong van een koe weggeslingerd en grijpt zich vast aan een ijzeren stalpaal. Meteen voelt hij zich getroffen door een bliksemstraal en schiet als een projectiel voorover in de betonnen voerbak, stoot hard met zijn voorhoofd op de rand en weet niets meer.

Dit alles gebeurt in enkele tellen. De boer zwaait zijn armen door de lucht en schreeuwt om hulp, alsof iemand hem boven het lawaai van deze heksenketel kon horen. En dat is het ogenblik, waarop de 'voortrekker' Rudolf Dautzenberg kan tonen uit wat voor hout hij gesneden is. Uit het aanflitsen van de lampen heeft hij begrepen, dat er nu niet alleen op de pomp 'n bietje stroom' staat, een beetje van tweehonderd twintig volt!... Hij rent naar het voorhuis. De dochter komt gillend de stal weer binnen. Hij grijpt haar bij de pols, sleurt haar mee, de woonkamer in...

'De schakelaar!' schreeuwt hij aan haar oor. 'Waar is de schakelaar?!'

Dat gebrul is om gek te worden. Hij wist niet dat koeien ook konden *gillen*...

Zodra de knop is omgedraaid, loopt hij terug naar de stal. Daar is al een betrekkelijke rust weergekeerd. De koeien staan te schudden, slaan met de koppen en loeien van angst, maar houden nu toch hun vier poten op de grond. Die gevallen waren, komen de een na de ander overeind. Behalve één...

Als er nu maar niets ergs is met Nunky, want die ligt nog met zijn gezicht in de voerbak en beweegt zich niet... De boer is helemaal de kop kwijt en huilt nog steeds om hulp. Dop geeft hem een duw, waarvan hij bijna omvalt en roept: "t Is afgelopen! Het was de elektriciteit! Help liever 'n handje!"

Hij springt tussen de koeien en grijpt zijn oom onder de oksels. Hij ziet het bebloede voorhoofd en nu overvalt hem de angst. Als er een koe bij dood blijft... Maar dat *wil* hij niet geloven! 'Kom, doe niet zo flauw en pak mee aan!'

Eerst als zij Vlimmen op de natgeschuurde mestgang hebben gelegd, komt hij weer bij kennis. Lijzig en als in een droom zegt hij: 'Ik zou — de leiding — maar 'ns — na laten kijken.'

Zich steunend met de ellebogen gaat hij dan met moeite rechtop zitten. De wond aan zijn voorhoofd bloedt nu overvloedig; het loopt in zijn ogen. Verveeld strijkt hij er langs met de rug van zijn hand en zit wat stomp-zinnig te kijken naar wat voor viezigheid dat kan zijn...

Bij al zijn opluchting denkt Dop: als hiermee dat avondje maar niet...

Maar Vlimmen krabbelt al overeind. 'Waar is m'n bril?' vraagt hij suffig. 'En haal even de citybag.'

Dop haalt de bril uit de voerbak en reikt hem aan. Als hij weg is, zoekt Vlimmen de fonendoscoop, die nog tussen de koeien in het stro ligt. Terwijl hij bukt, overvalt hem een duizeling, die hem doet wankelen, en weer grijpt hij naar de stalpaal. Eerst wanneer hij al gevoeld heeft, dat er geen gevaar meer is, schrikt hij en moet er dan zelf om lachen. 'Schei nu maar uit, Corthout,' zegt hij tot de boer, die tranen met tuiten huilt. 'Er kan niets meer gebeuren. Het raadsel is heel eenvoudig opgelost.'

Met zijn zakdoek stelt hij de bloeding en gaat kijken wat er geworden is van de koe, die is blijven liggen. De fonendoscoop zegt hem, dat het hart voor eeuwig stilstaat.

'Het spijt me wel, Corthout, maar die kapotte leiding heeft je *twéé* koeien gekost. En dan moet je nog erg blij zijn, want het had even goed jouw leven kunnen kosten. Laat maar direct slachten en zorg in godsnaam, dat hier het licht niet meer aangestoken wordt, *vóór* de leiding gerepareerd is. En nu ik de oorzaak ken, is dat andere beest goedgekeurd.'

Dan wordt in de woonkamer zijn wond verzorgd. Dop heeft een of ander diploma voor Eerste Hulp, zoals dat een voortrekker past, en nu kan hij zijn vaardigheid ten toon spreiden. Het is een rafelige wond met een

door het beton geschaafde plek er om heen; het is geheel gekneusd en gezwollen, maar met een gaasje onder een paar gekruiste hechtpleisters is hij weer toonbaar.

Er is geen tijd voor geleerde bespiegelingen over elektrocutie en na nog wat rouwbeklag, gaan zij er zo gauw mogelijk vandoor.

'Heb je geen hoofdpijn, Nunky? Zal ik maar rijden?'

'Ja, rij maar op. En als je niets gezegd had, had ik niets gevoeld... Wie heeft de stroom uitgeschakeld? Heeft het nog lang geduurd?'

'Ik heb gelopen wat ik kon. De baas was helemaal van de kaart en de dochter was er niet beter aan toe.'

'Goed, dat je 't zo gauw begrepen hebt, anders waren er meer gesneuveld. Die arme beesten konden zich niet losrukken uit hun ijzeren kettingen.'

'En toch had ik het eerder moeten snappen,' erkent Dop. 'Toen de dochter zei, dat er gisteren een beetje stroom op de pomp had gestaan -'

'O, dat heb ik niet gehoord!'

'Nee, je had de fonendoscoop in je oren.'

Na een poosje plaagt Vlimmen: 'Maar ik kan me toch eigenlijk niet aan een plechtig diner vertonen in zo'n afzichtelijke toestand.'

'Wat?!', roept Dop. 'Natuurlijk wel! Het staat juist verrekt flink. Je zult eens zien wat een sjans je hebt bij de dames. Ik wou dat ik het van je kon overnemen. Je bent net zo'n dure Duitse student, die aan 't duelleren is geweest. En als je hoofdpijn hebt, kan tante Tilly even -'

'Wat is dat? Noem je haar al Tante Tilly?'

'O, al lang! Dat heeft Klaartje zo bedisseld. Ze heeft trouwens ook al uitgemaakt, dat jij maar met haar mammie moest gaan trouwen, dan was 't allemaal veel gezelliger, vond ze.'

Het geeft Vlimmen een prettige schrik, het is of hij tegelijk koud en warm wordt. Maar de schrik wint het: 'Wacht nou 'ns even! Weet je, dat zulke flauwe grapjes een hoop narigheid kunnen aanrichten? En dat in Dombergen...'

'O maar zoiets zegt ze niet tegen iedereen,' vergoelijkt Dop. 'Ze weet haar waffeltje wel te houden als het nodig is.'

'Laten we dat vooral hopen. Er is maar weinig voor nodig om het geroddel te ontketenen. En dan kun je 't niet meer stoppen.'

Zij rijden door plassen, die de hele breedte van de landweg in beslag nemen en het water golft in brede vlagen langs de flanken van de wagen.

'Als je de streek niet kende, zou je bang worden,' lacht Dop. 'Je zou denken, dat je kopje onder ging in een diepe kuil.'

Even voor zij in de stad komen, wisselen zij van plaats. Het regent al veel minder. En ja, hij voelt nu heel goed, dat hij een schedel heeft, maar als hij zijn kop eens flink onder de douche gehouden heeft, zal het wel gaan.

'Ziezo,' zegt hij, als zij voor de garage staan, 'dat halen we nog gemak-

kelijk. Je hebt achtentwintig minuten om je te vermommen als piccolo.' 'Jazzes, wat vuil,' zegt Dop. 'Als je nu nog zei Etonboy.'

Gelukkig geen onvermijdelijkheden op de lei. En het bloemstukje is al bezorgd bij mevrouw Fabrie; zojuist heeft Lena voor alle zekerheid de bloemenwinkel nog eens opgebeld.

Als Vlimmen zich op de badkamer in de spiegel bekijkt, vindt hij het geraden zich nog gauw even te scheren... Die ouwe Verbeek! Net een pioniersdokter uit een film van het Wilde Westen, met zijn sombrero... Het dak lekte in zijn nek en dat maakte hem zenuwachtig. Eén groot avontuur, en hij likte er nog zijn lippen bij af... Het werk van de huisdokter mag dan op weg zijn naar vervlakking en sleur, voor de dierenarts is er voorlopig nog geen gebrek aan romantiek. Maar zo'n dag als vandaag kruipt het wel wat dicht op elkaar... Die vork! Als Dacka erbij was geweest, zou hij vanavond vast niet kunnen eten... Een nieuw verbandje aanleggen, zo klein mogelijk...

Maar wat voor ellendeling heeft eigenlijk die flauwe rotmop uitgevonden om bij zo'n stijf hemd de rug nog muurvast op de borst te plakken? Als of het zo al niet erg genoeg is!

Hij zit er met hoofd en schouders in en klauwt met beide handen, maar geraakt er niet door. Het doet hem denken aan zijn grote operatie bij die arme Pietje Mulders. De netmaag en het diafragma waren verkleefd en hij moest diep in de koe met zijn half verlamde vingers zeer voorzichtig de verkleving loswoelen. Nu rukt hij het hemd uit en stompt er woedend met de volle vuist doorheen, dat het kraakt... Zijn nagels? Het is om te schrikken, als je in de spiegel naar je handen kijkt; ze lijken ééns zo groot... Zou Dop dat dasje kunnen strikken? Vroeger kon je zo'n ding van achteren vasthaken en het zat altijd goed...

'Zeg Nunky, kun jij zo'r. dasje strikken?'

Daar is de 'piccolo'... En waarachtig, hij ziet er keurig uit, hij lijkt nu opeens veel meer man. Niet voor 't een of ander, maar dat is toch een jongen waar de meisjes naar zullen kijken, of hij begrijpt er niets meer van. 'Vraag maar eens aan Lena; ik weet er ook geen raad mee. En anders kan Tante Pauline het wel, denk ik.'

Maar Lena staat al op de drempel van de slaapkamer en Vlimmen denkt: Liefst van al had ze natuurlijk Dop van top tot teen aangekleed, als een eerste-communicantje.

Vlug en handig knoopt zij de strikjes. Dan lopen zij weg onder haar borstel, zij hebben geen minuut meer te verliezen! Ze moeten eerst de familie Dacka gaan halen en ook Nelleke, die de leiding zal hebben bij het tafeldienen, want dat zou te machtig zijn voor Stientje van Frans Opdebeek. Het etentje komt van de kok, heeft Klaartje verklapt...

Regenjassen aan en weg. Treesje heeft de wagen leeggehaald en uitgeborsteld, de grote modderspatten van de raampjes gewassen, maar meer heeft zij niet kunnen doen. De Dodge ziet er nog altijd uit als een hond die zich in de drek heeft gewenteld.

'Niets te reclameren,' zegt Vlimmen, als hij stopt in de Eikenstraat. 'Het is nog vijf minuten voor zes. Maar je zult natuurlijk zien, dat Tante Pauline nog lang niet klaar is.'

Nelleke doet open en zij is tenminste klaar, ze heeft haar hoed al op en haar mantel aan. En dan worden zij geconfronteerd met de verrassing, waar zoveel over te doen is geweest onder de jongelui. In de zitkamer rijst Dacka voor hen op in zijn zwarte attila met de vele blauwe tressen en behangen met alle snuisterijen die tot de galatenuë behoren. Hij is haast onbeschrijflijk; zij weten niet waar zij moeten beginnen. Het schemert voor hun ogen en alles schijnt door elkaar te lopen, de zilveren schouderkwasten en vangsnieren, zijn twee 'groot model' onderscheidingssteken, de indrukwekkende 'giberne', bandelier van zwartgelakt marokijn met verzilverd garnituur en het sierlijke patroontasje, op het blad waarvan het St. Joris-embleem prijkt in een krans van zilver, de oranjezijden sjerp met afhangend snoer en kwasten... Pauline, in al de luister van haar bevallig décolleté, vormt hierbij slechts een bescheiden achtergrondje.

'Nunky,' zegt Dop ademloos, 'we liggen er finaal uit! We verdwijnen in het niet!'

'Ik schrok me dood,' zegt Vlimmen. 'Ik dacht dat Prins Bernhard op bezoek was. Je gezicht is niet eens meer te onderscheiden!'

'Zeg mannetje,' doet de ritmeester verwaand en wijst met zijn duim naar de straat, 'uit welke modderpoel heb je dat voertuig voor ons opgevist? En wat heb je met dat burgerlijke *heufd* van je uitgevoerd?'

Het is of ze weer in Utrecht zijn en Vlimmen speelt dadelijk mee.

'Waar ik vandaag zoal geweest ben, woeste krijgsman, kun jij beter wegblijven met je laklaarzen.'

'Dop, trek eens gauw je jas uit,' zegt Pauline. 'Ik ben zó benieuwd!'

'Maar we hebben geen tijd voor modeshow!' zegt Vlimmen. 'Het is op slag van zessen... Je ziet er feestelijk uit, Paulientje, werkelijk keurig. Maar die Onoverwinnelijke van jou verplettert alles in een straal van vijf kilometer.'

'Dat is de gloeiende kift,' zegt zij in een voorname stembuiging.

'Heb je geen diadeem bij de hand?' houdt hij vol. 'Dan kunnen jullie vanavond die operette voor ons opvoeren, Walzertraum of hoe dat heet.'

'Die Lustige Witwe,' verbetert zij, met een schuin knipoogje dat Vlimmen niet kan waarden.

De feeststemming is er al. Dop lacht veel luider dan anders, wanneer 'die lui' elkaar aan 't vernikkelen zijn, met hun doodernstige tronies. En nee, hij trekt zijn jas niet uit. Tante Pauline moet zich nog maar even bedwingen, dan kunnen ze hem straks allemaal tegelijk uitjouwen. Hij is op alles voorbereid, want meneer-dokter heeft hem al piccolo genoemd en dat slaat alles...

Zullen zij nu maar eens instappen? dringt Vlimmen aan.

Dacka verduistert al zijn geschitter in een schunnige, lichtgele regenjas en zet de kraag hoog op. Anders staat vanavond heel Dombergen overhoop en komt niet tot rust, voor precies bekend is wat die vertoning betekent. Nelleke, met haar brede basis, moet voorin gaan zitten, Dop hurkt aan de voeten van Pauline, ofschoon hij er volgens haar heel gemakkelijk tussenpast; zo kolossaal is zij nog niet.

In de gang vraagt Vlimmen nog gauw aan Dacka of er nieuws is. Hij weet, dat er nu uitgekeken wordt naar een brief van de griffier, waarbij hij wordt uitgenodigd zijn echtgenote te ontmoeten in de kamer van de Hagenburgse president. Als van haar kant de vordering van tafel en bed wordt ingesteld, moeten zich immers dezelfde flauwe aardigheden herhalen, die hij zelf heeft meegemaakt, maar dan is het zijn beurt om er niet op in te gaan.

'Ze heeft zelfs nog geen verzoek ingediend,' zegt Dacka. 'Ik heb met een griffieklerk afgesproken, dat hij me direct zal opbellen, wanneer ze voor het eerst bij de president is geweest. En Doevenagel zou toch moeten opschieten, want hij heeft donderdag voor het laatst veertien dagen uitstel gekregen. Ik heb nog steeds het gevoel, dat er niets van komt.'

Bij hun aankomst worden zij gewaar, dat het er nu zeer vormelijk toe gaat, voor de grap. Vandaag geen Klaartje, die met blijde sprongen naar buiten stormt, en Vlimmen voelt het waarachtig al aan als een gemis. Er wordt netjes opengedaan door Stientje in een onberispelijk zwart en wit. Zij spant zich in om plechtig te doen, maar als Dacka zijn regenjas uittrekt valt zij uit haar rol, slaat verbluft haar handen ineen en stoot het langgerekte 'Ohh' uit, dat bij zo'n vuurwerk past.

Dit ontketent weer een groot gelach en nu schijnt Klaartje zich niet meer aan de afgesproken regie te kunnen houden. Daar verschijnt zij al op de drempel van de zitkamer, in haar echte, zijden avondjurk met lange, wijde rok, een kleurig, Tirol-achtig bloemenmotief op glanzend zwarte ondergrond, het geheel toch kinderlijk gehouden door de naïeve, zeer korte pofmouwtjes en de bloemen in haar haar, die van haar jurk schijnen geplukt. Zij geeft een gillette en staat te huppelen.

'Oom Floor, wat e-nig van je! En Dop, nee-máár!'

Het meisje heeft zo'n lekkere, opgewonden kleur en zulke stralende ogen, dat Pauline er een rood neusje van krijgt en haar eens flink moet pakken, ronddraaien en aan alle kanten bewonderen. En Klaartje licht royaal haar enorme rok op om haar echte, linksgeweven, zijden kousen te laten zien en vooral de zilveren avondschoentjes, die van Mammie zijn geweest en haar precies passen, stel je voor wat een bof!... Dan wordt Dop gekeurd en een perfecte mijnheer bevonden. Maar wat heeft Nunky aan zijn hoofd gedaan?...

'Niets bijzonders,' zegt hij. 'n Schrammetje.'

En daar staat hij weinig intelligent naar Tilly te gapen. Hij heeft er geen verstand van. Wat zij aan heeft staat haar natuurlijk onbeschrijflijk

fraai, maar wat ze niet aanheeft, staat haar nog veel beter, vindt hij. Die schoulers! Die armen!...

Tilly vindt het buitengewoon sportief van Floor, dat hij zo vlot heeft willen meespelen.

'Vlot?!' kraait Pauline. 'Sportief? Op m'n *knieën* heb ik gelegen!'

'Niets van gemerkt,' verbaast hij zich. 'Ik kreeg doodgewoon m'n orders en daarmee basta.'

Intussen wordt Vlimmen met een tintelende handdruk bedankt voor de bloemen. En dan hoopt zij, dat hij zich toch niet erg bezeerd heeft?

'Dop is de held van de dag,' zegt hij trots. 'Het is weer een heel verhaal, maar het komt er op neer, dat hij vanmiddag de toestand heeft gered. Hij heeft zich werkelijk gedragen als een Zuidafrikaanse voortrekker, dat moet ik zeggen.'

De voortrekker wordt rood tot in zijn stijf boordje. En nu zijn ze allemaal even nieuwsgierig.

Met al die drukte zijn ze nu gevorderd tot in de zitkamer met de lichtende aquarellen en haar indrukwekkende portret. Zacht gloeien de schemerlampen tegen het kwijnende daglicht... Er hangt nu een heel andere sfeer dan toen hij voor het eerst hier binnenkwam, vindt Vlimmen. Bobby, die zo aan 't blaffen is geweest in de keuken, mag even goeiedag komen zeggen van Klaartje en aan Nunky zijn oog laten zien, dat helemaal genezen is. Dan moet hij dadelijk terug, wat hij niet erg vindt; het ruikt daar achter veel interessanter.

'Als jullie je smaak maar niet te veel afstompen met borrels,' zegt Pauline. 'Anders komt 't dineetje van Tilly niet tot zijn recht. En het *is* de moeite waard, dat kan ik je beloven.'

'Toch heb ik vandaag heus een borrel verdiend, Paulientje,' protesteert Vlimmen. 'Vanmorgen om half elf had ik er al graag een gehad, al is dat goddeloos vroeg.'

'Juist Vlim,' springt Dacka bij en doet alsof hij met de vuist op tafel slaat. 'Voor de Rechten van de Mansmens zijn we bereid te vechten.'

Tilly staat al aan het dressoir. Floor nog altijd groene pomerans? En wat is het kleurtje van Nunky? Zij heeft nog Angostura en Longa Vita... Lichte Angst, ja meneer. Ouwe of jonge? En Dop schijnt een lichte cocktail te hebben verdiend. Veel Martini en niet zo veel gin.

Als zij op de gezondheid van de gastvrouw hebben gedronken, moet Vlimmen vertellen van de stal, die veel weg had van een massale elektrische stoel, en gekomen bij het kritieke ogenblik doet hij het woord over aan Dop, die er nogal verlegen mee is, stamelt en het zo kort mogelijk maakt. Nadat alles verteld is, hangt er even een ontdane stilte. Dacka gaat recht zitten en spant zijn wenkbrauwen.

'Dat had je best je hachje kunnen kosten, brave! Ik wil graag toegeven, dat je een voorspoedig kind bent, een wolk van een jongen, maar je gelooft toch niet dat je meer kunt verdragen, dan 'n *koe*'?

Vlimmen ziet, dat Tilly hem met grote, verschrikte ogen aankijkt. 'Och,' zegt hij en trekt de schouders op, 'ik kreeg één opduvel van die ijzeren paal. De koeien konden zich niet losmaken en stonden veel langer onder stroom, met al dat ijzerwerk rond hun nekken.'

'Man, je bent door het oog van een naald gekropen,' houdt Dacka vol. 'Als Dop zijn positieven niet zo goed bijeen had gehouden en je was tegen die ijzeren paal blijven liggen, of je had zo'n elektrische koe over je heen gekregen.'

'Ja,' lacht Vlimmen en neemt zijn glas op, 'als je zo redeneert kunnen we allemaal wel duizend keer per dag sterven. Maar we leven nog en hoel! Laten we daar eens op drinken.'

'Op de gezondheid van Dop,' zegt Tilly. 'Hij heeft zich inderdaad gedragen als een man.'

'Pfuh,' zegt Dop en weet niet naar welke kant hij moet kijken. Maar Klaartje zit daar nog met een rimpeltje tussen haar wenkbrauwen. 'Zouden die koeien erg veel pijn hebben gehad, Nunky?'

'Nee Klaartje,' zegt hij maar gauw. 'Sterkstroom werkt verdovend.'

'Waarom sprongen ze dan zo wild?'

'Dat waren maar spiertrekkingen.'

Zij zucht diep en is weer gerustgesteld.

'Maar wat was er vanmorgen om half elf?' vraagt Pauline. 'Toen je zo na aan een borrel toe was?'

'Nee, Pauline, néé!', roept hij in een verschrikte lach. 'Dat is al te verschrikkelijk, veel te griezelig voor een feestelijke bijeenkomst. Dat moet je maandag maar in de krant lezen, o' misschien al in het ochtendblad van morgen.'

Dat slaat in. Te griezelig om te vertellen? En het komt in de *krant!* Pauline buigt zich dreigend voorover en kijkt hem met gloeiende ogen aan. 'Nu heb je je neus voorbij gepraat,' constateert Dacka. 'Nu ontkom je er niet meer aan. Da werden Weiber zu Hyänen. Ze zullen je zolang roosteren tot je spontane bekentenissen aflegt.'

'Maar het is te erg!' roept Vlimmen in wanhoop. 'Ik wil jullie eetlust niet bederven... Na tafel misschien. Maar dan op je eigen verantwoording; ik heb je gewaarschuwd! Dop, help een handje. Heb ik gelijk of niet?'

Dop is zijn verlegenheid te boven en spreekt in de stijl van de groten. 'Nee, dat kan niet. Zelfs ik, de Held van de Schakelaar, heb *gegruwd*.' En meteen wil hij weten of hij ook officier bij de huzaren kan worden. Dacka vreest, dat er geen huzaren meer zullen bestaan, wanneer Dop aan de beurt komt. Wat zij hier zien is feitelijk al een museumstuk... En daar geloven de dames niets van. Wat er ook mag gebeuren, die heren zullen nooit afstand doen van al het lekkers, dat Napoleon op hun jassen heeft gehangen. De vrouwen hebben de naam, maar op de keper beschouwd zijn mannen veel grotere ijdeltuigen...

In het plezierig kraakeel, dat erop volgt gaat de telefoon. Vlimmen trekt angstig het hoofd tussen de schouders. Stientje komt binnen en natuurlijk is het voor hem.

'Is het Lena?' vraagt hij.

Neen, het is een mijnheer Meivaart.

Nu gaan alle monden open. Deze naam is enig in Dombergen en niet mis te verstaan. Dit is de hoofdredacteur van de Nieuwe Dombergse Courant, bij gelegenheid ook dichter, schrijver, kunstcriticus en wat er verder toe behoort. En Stientje heeft in alle eerlijkheid gezegd, dat de dokter hier is...

Hij gaat en maakt zich al zorgen. Hoe is die Meivaart erachter gekomen, dat hij hier te vinden was? Lena heeft het vast niet gezegd. Is het praatje al de stad door?

Hallo, met Vlimmen... Ja, hij begrijpt wel waar het om gaat. En hij wil mijnheer Meivaart graag van dienst zijn, maar hij is hier op een familiefeestje en de gasten zijn al aan tafel. Dat bericht komt toch maandag pas in de krant?

'O, voor onze krant zou ik u vanavond zeker niet meer lastig gevallen hebben,' zegt de journalist. 'Maar er zit iets anders tussen. De man, die dit zaakje zou moeten verslaan, is voor het weekend naar zijn meisje. En hij is correspondent voor Dombergen en omstreken van een van de grote bladen. Als hij dit nieuws verzuimt en de andere grote beesten hebben het morgenochtend wèl, maakt hij een héél slechte beurt, die wel eens gevolgen zou kunnen hebben. En de jongeman heeft die bijverdienste heus nodig. Ik wil nu voor hem in de bres springen en daarvoor móét ik vanavond nog een verhaaltje naar Amsterdam telefoneren, liefst zo sappig mogelijk. Ik doe dus een beroep op uw sportiviteit, meneer Vlimmen!'

'Laat ik u dan een goeie tip geven, meneer Meivaart. Mijn verhaal is ver van compleet. Ik heb alleen het begin meegemaakt en alles wat ik ervan weet, staat al op papier bij de marechaussee in Oetelbeek. Belt u de brigadecommandant op, dat is de opperwachtmeester Reynders. Ik sta heel goed met die man, ik behandel daar de paarden. Als u zegt, dat hij er mij een plezier mee doet, zal hij u zeker alle inlichtingen willen geven. En hij kan u alle sappigheden verschaffen; de juiste diameter van de bloedplas, de toestand van het slachtoffer, de aanhouding van dat meisje, enzovoort.'

'Prachtig, meneer Vlimmen, dank u wel. Maar als die marechaussee niet thuis geeft, bent u niet van me af hoor, het spijt me op voorhand.'

— Brutaal zijn die kerels, denkt Vlimmen. En dat op de vriendelijkste toon die je maar wensen kunt. En hij zegt:

'Mochten ze u daar proberen af te schepen, zegt u dan maar dat u een dringend bericht hebt van dokter Vlimmen, dan zal Reynders wel voor de dag komen, denk ik.'

Een ogenblik staat hij op het punt te vragen, hoe Meivaart hem hier gevonden heeft. Maar dat zou de zaak nog erger maken.

Na het gesprek belt hij Lena op... Ja, er is opgebeld van de krant en ze heeft gezegd dat de dokter uit was. Of ze de boodschap kon aannemen. Nee, dat ging niet. En waar de dokter was, kon ze niet zeggen.

Met een wel wat gemaakte glimlach komt hij binnen.

'Nu al klaar?' vraagt Dacka. 'Je hebt hem toch niet uitgekafferd? Die kerels kun je beter te vriend houden.'

'Nee, ik heb hem verwezen naar een beter adres. Maar hoe wist die volksmisleider dat ik hier ben? Van Lena is hij 't niet te weten gekomen.'

'In Dombergen,' zegt Dacka, 'slaapt de Boze nooit... Tilly, ik vrees dat je complotje al wereldkundig is.'

'Luister eens,' zegt zij en steekt haar kin wat op. 'Ik heb me nooit iets van deze goegemeente aangetrokken en ik ben niet van plan te beginnen.'

'Heel goed, Tilly!' zegt Dacka. 'Daar nemen w'er nog eentje op.'

De laatste, bepaalt Pauline.

Zonder verdere stoornis komen zij aan tafel. De bloemen met de kaartjes van Vlimmen en Dop vormen het middenstuk, die voor de taferversiering zijn van de Dacka's. In het kaarslicht glinsteren alle gezichten van genoeglijkheid. Vlimmen en Dacka hangen weer de student uit op de gezwollen toon van hun tijd, die voor een groot deel ontleend is aan Bosboom-Toussaint en Jacob van Lennep, terwijl Pauline zorgt voor opschudding. Wanneer zij haar vork prikt in een stukje zwezerik, dat toevallig bijna bolrond is, heeft Vlimmen een binnenpretje. Ze verdiende eigenlijk, dat hij die gruwel juist op dit ogenblik vertelde...

Na het eten wordt er gedanst in de hal, waar de kleedjes al zijn opgerold. Bij stilzwijgende afspraak is Klaartje vanavond de hoofdpersoon en Dacka moet als pronkstuk het bal met haar openen, terwijl de anderen langs de kant staan en het publiek vormen. Het is een statige wals en nu kan zij haar grote rok laten zwieren. Het is net een kleurenfilm, volgens Dop. Nelleke en Stientje moeten ook even komen kijken en zijn een verrukking nabij.

Het is wel een dag van contrasten, vindt Vlimmen. Een veranderingetje als dit komt een mens zo nu en dan toe. Stel je voor, dat je iedere dag na je werk in zo'n huiselijke sfeer kunt stappen, afgezien van dit glanzend festijn... Dat verheerlijkte gezicht van Klaartje is bepaald aandoenlijk. Nooit zal zij deze avond vergeten, hijzelf trouwens ook niet. Maar zij ziet alles nog honderd maal mooier. Het doet hem denken aan die film 'Carnet de Bal' en hij wordt er wat weemoedig van...

'Je ziet een beetje wit, Nunky, je hebt toch geen hoofdpijn?'

Tilly staat naast hem en hij schrikt ervan op. Bij wijze van antwoord krijgt hij prompt een kleur.

'O 't gaat al beter,' lacht zij.

'Ik was me lekker aan 't vertederen over Klaartje,' zegt hij dan. 'Ze is net een elfje. Wat er zich vanavond in dat kind allemaal afspeelt —' De dans eindigt onder gejuich en handgeklap. Dop zal eens gauw een plaat opzetten, die wat 'hotter' is.

Vlimmen voelt zijn hart in galop gaan, wanneer zij zich zo vertrouwelijk in zijn armen nestelt. Er ligt iets van tevredenheid in het gebaar, maakt hij zich wijs, alsof ze wilde zeggen: Eindelijk!... Heel even is hij dankbaar jegens Leonieke, die hem met zoveel moeite tot dansen heeft gebracht en hem zelfs van die ingewikkelde pasjes heeft geleerd. Hij is het wel ontwend, maar nu hij wat gedronken heeft, voelt hij zich voor zijn doen nogal zeker.

'Als ik straks dat drama moet vertellen, Tilly... Het is werkelijk heel erg, vooral een bepaald onderdeel ervan. Dat zal ik maar weglaten, want Klaartje lijkt me wat overgevoelig. Daarstraks was ze weer aan 't piekeren of die koeien veel pijn hadden gehad, weet je wel.'

'Vertel me dan dat heel erge maar gauw even. In Leiden heb ik nog als negentienjarige in de snijkamer gestaan en lijken gevild, moet je niet vergeten. En als ik niettegenstaande dat in bezwijming val, hou jij me wel vast.'

Aarzelend, als had hij er zelf schuld aan, vertelt hij van de vork. Zij knijpt even de ogen dicht en laat haar geklemde tanden zien in een grappige grijns van afschuw.

'Zie je wel?' zegt hij.

'Ja,' geeft zij toe, 'dat is al zoiets, dat kan schikken. Maar Nunky! Het leven is niet altijd even sierlijk als vanavond en Klaartje zal er ook doorheen moeten. Ik heb haar heus niet kinderachtig opgevoed. Bij Stientje thuis heeft ze al een koe zien kalven, zoals ik trouwens, toen ik zelfs nog jonger was. De tijd, dat een meisje geleerd werd hoe ze op de bevaligste manier flauw kon vallen, is lang voorbij. Ik zou het maar vertellen als ik jou was. Ze is overigens even nieuwsgierig als wij allemaal en dan krijgt ze wat ze verdient.'

'Als ze dan ook maar geen hekel aan me krijgt,' weifelt hij nog. 'Ik heb eens gelezen van kinderen, die voor altijd een afkeer kregen van mensen, die bijvoorbeeld heel slecht nieuws kwamen brengen.'

'Zeg, Nunky,' lacht zij, 'als jij je geen zorgen meer kunt maken, wat ga je dan beginnen?'

'Vissen,' zegt hij. 'Telkens wanneer ik langs het kanaal rijd, ben ik jaloers op die kerels, die daar urenlang zitten te staren als Boeddhabeeelden. Ik zou het geen vijf minuten volhouden... Wat ik zo gek vind: vanavond heb ik sterk het idee, dat we elkaar altijd hebben gekend.'

'Over Boeddha gesproken, misschien is dat zo: in een vorig bestaan. Zouden we in dat geval goed met elkaar overweg hebben gekund, denk je?' 'Natuurlijk!' roept hij en gelukkig loopt juist de plaat af, want wat hij verder zou moeten zeggen weet hij niet.

Als hij met Klaartje heeft gedanst, zegt zij in alle oprechtheid: 'Ik had nooit geloofd, dat Nunky zo goed kon dansen.' En als zij vragen waarom: 'Dansen leek me veel te flauw voor iemand die er zo geleerd uitziet.'

Hij doet een tango met Pauline. 'Maak je al vorderingen, Nunky? Heeft ze al gezegd, dat het zeer onverwacht komt? Dat je haar zeker niet onsympathiek bent, maar dat zij nog niet overtuigd is van haar ware gevoelens na zo'n korte —'

'Pauline, je tart het noodlot. Zul je nog zo grappig zijn, als die scheiding straks in het water gevallen is? Of ga je dan zeggen dat ik veel te voorbarig ben geweest?'

'Je hebt een sombere dronk. Is de grote, wilde liefde dan aan duffe wetten gebonden? Ik zeg bäh!'

'En ik zeg apekop.'

'Is ze niet verrukkelijk, Nunky?'

'Dat is niet onder woorden te brengen.'

Zij spitst keurend de lippen. 'Mmm, dat is niet zo slecht gezegd, maar het klinkt véél te droog. Ik geloof niet, dat je er veel van terechtbrengt.' 'Bemóéi je d'r niet mee!'

Na deze dans klapt Tilly in haar handen. 'Koffie, mannen-broeders! En voor de heren is er een cognac van eerbiedwaardige leeftijd, naar beweerd werd.'

Nu moet hij over de brug komen met de woeste taferelen van de Seefhoek. Pauline kreunt en griezelt naar genoegen en scheldt hem uit voor bruut. Klaartje geeft een gillette, maar zegt dan vol trots, dat het oog van Bobby veel erger was, want dat hing er helemaal uit. Dan maakt hij heel wat werk van de oude dokter Verbeek, die een been amputeerde met zijn hoge hoed op...

Tijdens zijn derde dans met Tilly, aangemoedigd als hij is door de oude cognac, waagt hij het 'n aasje uit te gooien. 'Als nu in hemelsnaam die echtscheiding maar doorgaat,' zegt hij in een overladen zucht. Zij buigt zich al dansend wat achterover om hem recht aan te kijken.

'Ik begrijp je heel goed, Nunky... Maar jullie mannen hebben ook zo weinig geduld.'

'Hebben vrouwen dan meer geduld?' vraagt hij pienter.

'O ja. Een vrouw kan wachten.'

Nu voelt hij zich weinig minder dan een god. In zijn eerste verrukking, voorzichtig en heel even maar, legt hij zijn arm wat vaster om haar heen en drukt het laatste restje lucht uit haar longen.

Zij hapt naar adem. 'Je bent potiger dan je denkt, Nunky!'

Nog altijd doezelig van geluk, loopt hij op maandagochtend over het binnenpleintje van het slachthuis, waar Sally Swaab hem glunderend tegemoet komt.

'Zo dokter, ik heb daar gehoord, dat je hard aan 't vrijen bent. En dat je 'n machtig goeie keus hebt gehad. Zo mag ik het zien.'

Vlimmen wordt woedend. 'God zal me-', begint hij.

'Sst!' waarschuwt Sally. 'Je moet altijd van je af vloeken, dokter, nooit naar je toe.'

'Kun je me misschien ook de juiste datum van het huwelijk zeggen?' vraagt de dokter met al het boze sarcasme dat in hem is.

'Nee, maar het verlovingsfeest is zaterdagavond gevierd, als je 't precies weten wilt.'

'Ver-lo-vings-feest?' stamelt hij en loopt paars op. 'Maar zie je dan niet in, Sally, hoe gevaarlijk dat kletspraatje is?! Je weet, dat ze in Antwerpen al jacht hebben gemaakt op mijn gewezen vriendin. Die schoftentroep uit Vlierenbeek staat voor niets! Stel je voor, dat ze mevrouw Fabrie gaan dagvaarden om dat overspel te bewijzen!'

'Ach, wind je niet op. Dan kunnen ze wel iedere boerin laten komen, waar je ooit over huis bent geweest. Doe het voorlopig wat kalm aan, als je daar zo bang voor bent. Geef ze geen vat. Dat is toch niet zo moeilijk?'

'Dus jij gelooft het ook al?'

'Zou het een wonder zijn?' vraagt Sally.

Ja, Vlimmen beschouwt het nog steeds als een wonder, maar dat zegt hij niet. Hij moet onmiddellijk Dacka opbellen! Nu komt hem schril voor de geest wat hij in zijn Engelse romannetjes heeft gelezen over de 'cross-examination'. De gemene, beledigende vragen, die de vuile honden durven te stellen aan zo'n weerloos vrouwtje...

Dacka probeert hem gerust te stellen. 'Nu ja, voor alle veiligheid kun je de eerste weken daar beter van de deur blijven, tot we zekerheid hebben,' geeft hij tenslotte toe... Dan kan hij niet nalaten Tilly op te bellen...

...Ja: verlovingsfeest, geen haar minder! En hij heeft zojuist order gekregen van Floor om voorlopig uit haar buurt te blijven...

Tot zijn verbazing schalt haar lach zijn oor half doof.

'Gunst, wat jammer!' plaagt zij. 'Ik had juist willen vragen of we samen een middag knusjes zouden gaan winkelen. Dat leek me net iets voor jou! Dinsdag bijvoorbeeld, dat is altijd zo'n gezellige, drukke dag.' Maar zij begrijpt het niet! Het is ernst! Er zou immers kunnen gebeuren wat er zou kunnen gebeuren...

'Wat moppig!' klinkt het al even vrolijk. 'Mag ik dan mee naar Hagenburg om voor die heren van mijn lelieblanke onschuld te getuigen?' O, is dat moppig?... Wel, hij vindt het werkelijk een opluchting, dat zij er zo over denkt, een steen van zijn hart!

'Nunky, je bezorgdheid is roerend, maar volkomen overbodig; ik zal mijn mannetje wel staan, hoor, ik heb lijken gevild, vergeet dat niet... Dus dan zijn we voorlopig in quarantaine! Maar we mogen toch wel telefoneren, hoop ik? Laat je het gauw horen, als er nieuws is? Ik zal intussen voor je duimen...'

HOOFDSTUK 21

Pauline heeft, na nog een uitstel van acht dagen 'pro ultissimo', de tegenpartij tot antwoord weten te dwingen en nu blijkt dat Dacka goed geraden had: er wordt geen tegenvordering ingesteld. Tussen dreigen en doen ligt een hele galop...

Vlimmen heeft dus voorlopig niet te vrezen, dat wie ook zal worden gedagvaard om zijn huwelijksontrouw aan het licht te brengen. Zodra hem dit aan het verstand gebracht is, vraagt hij of Pauline een briefje wil schrijven aan Leonieke, dan hoeft dat vrouwtje zich niet meer bezorgd te maken. 'Dat is netjes van je,' zegt zij. 'Dat je daaraan hebt gedacht.' In het antwoord wordt weinig of geen verweer gevoerd voor het kind. De bijzondere voogd voert aan, dat de juiste verhouding tussen de echtelieden hem uiteraard niet bekend is en hij derhalve alles ontkent wat de eiser tot staving van zijn eis heeft aangevoerd. Maar het bewijs, dat Vlimmen tijdens het conceptietijdperk toch gemeenschap met zijn vrouw kon hebben gehad, wordt niet aangeboden. De vrouw doet er het zwijgen toe...

Volgens Dacka is het een slappe poging om last te veroorzaken en voor Vlimmen een gewonnen zaak.

Wat anders is dat in de echtscheidingszaak, naar te verwachten was. Overspel moet een vrijwillige, toerekenbare handeling zijn, herhaalt Meester Doevenagel, en gedaagde was ten tijde van het beweerde overspel ziekelijk gestoord in haar verstandelijke vermogens, niet in staat zich rekenschap te geven van haar daden of haar wil te bepalen...

'Het beweerde overspel?' vraagt Vlimmen. 'Straks gaat hij nog vertellen, dat het een geval is van kunstmatige inseminatie, zoals ze dat tegenwoordig al toepassen bij de koeien!'

Als bewijsstuk voor de krankzinnigheid wordt nog slechts de vanouds bekende verklaring overgelegd, die Dacka in Vlierenbeek heeft aange troffen. De directeur-geneesheer van het gesticht in Havelingen heeft zich schijnbaar nog niet uitgesproken en zo ja, dan zal zijn attest wat al te onvoordelig zijn uitgevallen. Maar hier biedt Doevenagel op de uitbundigste manier het bewijs aan, echter alleen door getuigen, niet door bericht van deskundigen... En dat is te verklaren, meent Dacka. Welke deskundige, die haar nu eerst te zien krijgt, kan op wetenschappelijke gronden verklaren, dat zij een jaar geleden krankzinnig was?

Het advocatenpaar gaat onverwijld aan het werk voor de repliek. In de kinderzaak wordt het oude verhaal van het vergeefse huwelijk uitgesponnen en leggen zij de documenten over, die op de 'verwijdering' zinspelen. Er zijn verscheidene brieven van 'je liefhebbende Gonda', die kort saamgevat hierop neerkomen, dat zij bereid is te komen, het huishouden te doen en goed voor hem te zorgen, als hij dan dat ene maar niet van haar verlangt. Daarbij nog breedvoerige epistels van heer-broer, waar-

mee de rechtbank zich wat kan amuseren, want veel bewijskracht hebben zij niet, omdat hij geen partij is in het geding. Dan alle stukken die er zijn van de kerkelijke procedure en tenslotte een onaanzienlijk maar wel-sprekend papiertje van de gemeente Vlierenbeek, afdeling Bevolking, over het onafgebroken verblijf van de onwrikbare echtgenote aldaar.

Voor de echtscheiding spreken zij in een lang en geleerd betoog tegen, dat in burgerlijke zaken dezelfde regels zouden gelden als voor de toerekenbaarheid van strafbare handelingen. Het simpele feit van overspel volstaat om het huwelijk te doen ontbinden...

Zwak, maar je kunt nooit weten, vindt Floor. De Hoge Raad heeft er zich nog niet over uitgesproken...

Vlimmen krijgt de kippekoorts van die Hoge Raad!

Dan maken zij brandhout van de psychiatrische verklaring uit Vlierenbeek, die immers niet in de plaats kan treden van de wettelijke bewijsmiddelen als getuigen en Bericht van Deskundigen, dat wil zeggen *drie* van deze geleerden, aangewezen door *beide* partijen en tevoren beëdigd door de rechtbank. Bovendien is dit waardeloze stuk gedateerd op een tijdstip, ver verwijderd van de dag of de dagen, waarop het overspel moet zijn gepleegd. Ze wijzen erop, dat uit de feiten een voldragen kind geboren is, zodat het minstens drie en een halve maand tevoren moet zijn verwekt, toen gedaagde zich volkomen normaal gedroeg, generlei aanstoot gaf, integendeel dagelijks naar de kerk ging en cummuniceerde. Dit alles 'blijkens verklaringen van talrijke getuigen uit haar onmiddellijke omgeving'. En bij weten van de eiser kan het in de Rooms Katholieke Kerk toch niet de gewoonte zijn geesteszieken, die zelfs geen overspel meer kunnen onderscheiden, toe te laten tot de biecht en de cummunie. (Pauline had geschreven: 'die geen verschil meer zien tussen het kien-spel en het overspel', maar Floor heeft het veranderd.)

'Knots, die zit,' meent Vlimmen.

Dit is-zowat alles wat hij uit de vele getikte vellen kan begrijpen; de rest van het kronkeltaaltje gaat zijn veterinair verstand te boven.

Dan is het wachten op de dupliek en hij maakt zich weer vreselijk boos, omdat die malle-molen dan opeens stil wordt gezet, voor twee volle maanden! De tegenpartij heeft natuurlijk geen haast en de heer Doevenagel weet het gemakkelijk te rekken tot de vakantie. In september beginnen we weer met verse krachten...

Vlimmen noemt het een hemelstergend schandaal. Die zwoegers zitten daar de helft van de tijd te dutten achter de groene tafel en dan moeten ze van uitputting nog twee maanden volledige rust houden?

Uit Vlierenbeek wordt vernomen, dat de achterlijke Willem Verstappen kort vóór de terugkeer van juffrouw Gonda overgeplaatst is naar de bungalow van de oudste zoon Tiebosch...

Dop is zeventien jaar geworden en gaat gemakkelijk over naar de hoogste klas. Klaartje komt in de derde, zij het dan op het nippertje. Als zij

niets héél bijzonders te doen hebben, gaan zij mee op praktijk en Klaartje wordt gehard tegen alle gruwelijkheden. Een paar maal is zij erg wit geworden en weggelopen, maar het went gauw. Telkens opnieuw is zij opgetogen, wanneer er iets met een dier goed is afgelopen, en ook geneigd aanhalig te doen tegen Nunky, maar zij beheerst zich omdat zij niet kinderachtig wil schijnen.

Zo gaat er, met halen en brengen, nauwelijks een dag voorbij of Vlimmen krijgt Tilly even te zien, al is het maar wuivend achter het venster... In augustus wordt de reserve-ritmeester Dacka gemobiliseerd. Kort tevoren heeft hij zijn laatste oom begraven, een gepensioneerd kantonrechter, van wie hij een bescheiden fortuintje erft en ook de hele inboedel, waaronder een tweepersoons wagentje, een cabriolet van het merk 'Nash', die nog heel goed loopt. Na enkele weken in de Peel te hebben gelegen, wordt hij te werk gesteld bij het auditoraat van de krijgsraad te Hagenburg, zodat er weinig meer veranderd is dan dat hij behalve advocaat ook openbaar aanklager is geworden. Hij rijdt met zijn wagentje heen en weer, maar niet eens iedere dag, omdat hij ook herhaaldelijk onderzoeken heeft in Dombergen en omgeving, waar nu veel troepen zijn gelegerd.

Ieder jaar ziet Vlimmen met een zwaar hart de hei paars worden en de lijsterbessen rood, ten teken dat zijn zomerse herenleventje weer ten einde loopt. Maar dit jaar gaat het hem niet vlug genoeg. De herfst is mooi genoeg, maar de jongens gaan naar school en daar toert hij weer in zijn eentje rond...

Het is oorlog en geen oorlog... Over de klinkerweg langs het slachthuis marcheert een kolonne soldaten, die lustig zingen van Blonde Mientje... Vlimmen vertelt aan Sally Swaab, dat het kunstzijdeconcert Dr. Salomonson heeft overgeplaatst naar Amerika; hij wordt opgevolgd door een Zwitser.

'Overgeplaatst,' zegt Sally in een zware zucht. 'Daar zou je 't van op de zenuwen krijgen! Alle Joden, die zich los kunnen maken, nemen de benen. Ik wou dat ik mezelf ook kon overplaatsen.'

'Het zal wel loslopen,' troost Vlimmen. 'Ze schijnen aan weerskanten bijzonder weinig trek te hebben in vechten. Het zal wel weer op onderhandelen uitdraaien. De vorige keer hebben ze duidelijk genoeg geleerd, dat er met oorlog niets te verdienen is.'

Pauline loopt al met een duidelijk buikje, wat haar niet verhindert de koppelarij op kundige manier voort te zetten. Aanvankelijk heeft zij Vlimmen enkele malen opgebeld om te komen thee drinken, telkens op een maandag, want dat is — zonder spoedgevallen — meestal een kalme middag, omdat hij 's zondags zo veel afdoet. Het is al gauw een gewoonte geworden. Dan gaat hij altijd vóór Tilly de deur uit en nooit vertoont hij zich met haar op straat. Het schijnt niet veel te baten. Terugkerend uit de stad, vindt zij een keer op het witte houten hekje naar de voordeur het woord *rothoer* in blauwe potloodletters...

Zeer geleidelijk en bijna zonder misbruik van vertrouwen heeft Pauline het al zo ver gebracht, dat die twee niet meer aan elkaar kunnen twijfelen, al blijft Vlimmen nog zo schichtig en terughoudend. Want in zijn sombere ogenblikken weet hij zeker, dat deze procedure óók tien jaar zal duren, met het zelfde resultaat...

Hij wordt mager, zeggen zij, en Pauline heeft hem een hele tijd niet geplaagd na het slechte nieuws, dat de tegenpartij een dag voor pleidooien heeft gevraagd, wat weer een grote vertraging meebrengt...

Dacka is nu eenmaal niet zeker van zijn tijd en daarom zal Pauline moeten pleiten, haar buikje veilig geborgen in de ruimte van haar toga. Vlimmen zegt dadelijk, dat hij er niet heen gaat, hij zou zich maar nodeloos woedend maken, en zij dringen niet aan... Dat gepleit had hij liever aan Floor toevertrouwd, hij weet niet hoe Paulientje zich daar in Hagenburg gedraagt, maar hij vreest dat zo'n apekop geen grote indruk zal maken op zulke ijzige kerels...

Hij heeft ongelijk, naar het schijnt. Dacka is er bij kunnen zijn en hij zegt, dat het een succes was.

'Ze was op haar paasbest, ze heeft de rechtbank herhaaldelijk aan 't lachen gemaakt en Doevenagel aan 't zweten.'

'Zijn die rechters katholiek?' vraagt Vlimmen achterdochtig.

'Alleen de president, maar dat wil immers niets zeggen! *Hij* had juist de meeste pret. Ze was weer zo lekker geraffineerd-onnozel, je kent dat wel. Maar ze bleef verschrikkelijk netjes, dat moet ik zeggen, ze gebruikte niet die lompe wetstermen als 'vleselijke gemeenschap' en zo, ze sprak over al wat seksueel was in de sierlijkste toespelingen. Evengoed kwam de duivel die in haar is nu en dan uit haar mouw gluren. Zo bijvoorbeeld toen ze had gezegd, dat het bruidspaar eindelijk alleen was in de Parijse hotelkamer: — U en ik, mijnheer de president, zouden op zo'n ogenblik geweten hebben waar we aan toe waren... Volkomen correct gezegd, niets op aan te merken, maar iedereen zag haar natuurlijk al met de ouwe heer op die slaapkamer. Hij knorde van pret en zijn oogjes begonnen te glinsteren... En even later: — De bruidegom had zich dat anders voorgesteld en meende te mogen insisteren... En zo ging dat voort, het ene vuurwerkje na het andere.'

'Ja,' bromt Vlimmen, 'ik begrijp dat het voor jullie een plezierig spelletje is.'

'Laat ons maar spelen, zolang we de rechtbank maar op onze hand hebben, en dat was duidelijk het geval. Niet dat ze voor háár mooie ogen het recht zullen verkrachten, maar het maakt altijd een belangrijk verschil. En in haarfijne, twijfelachtige gevallen, maakt het gewoonlijk alle verschil, want dan spreken de billijkheid en de sympathie een woordje mee. Zoals ze daar achter de groene tafel zaten, geloofden ze geen van drieën nog aan ernstige krankzinnigheid, veeleer aan het doekje voor 't bloeden,

daar ben ik van overtuigd. Dus Doevenagel zal met andere papieren op de proppen moeten komen... En er was één lid van de familie Tiebosch. De zitting was natuurlijk niet openbaar en de president vroeg wie daar zat. Volgens Doevenagel was het de bijzondere voogd Franciscus en als procederende partij mocht hij dus blijven. Dat had hij beter niet kunnen doen! Pauline rook dadelijk bloed en ze is hem op de zenuwen gaan werken zoals alleen een vrouw dat kan: volgens 'betrouwbare inlichtingen' uit Vlierenbeek — de algemene opinie van de Vlierenbeekse dorpsgemeenschap — wist heel Vlierenbeek hoe de juiste verhouding was tussen deze papieren echtgenoten, alleen de bijzondere voogd, broeder van de gedaagde, die notabene onder het zelfde dak woonde, wist het niet! Het was Vlierenbeek voor en Vlierenbeek na, heel Vlierenbeek wist ook heel goed wie de vader was van dit kind... Maar ze was slim genoeg om niet de naam te noemen. Ik hield de jongeman stiekem in de gaten en de uitwerking was verschrikkelijk, geloof me gerust. Als hij thuis verslag heeft uitgebracht, zal daar in Vlierenbeek de strijdlust veel zijn afgekoeld... Met de repliek erbij, is ze bijna twee uur aan 't woord geweest en ze heeft er al die tijd de spanning in weten te houden. Zelfs het uitgesteld kadaver, dat zich Officier van Justitie noemt, bleef wakker en zat in alle pienterheid te luisteren... Er moet staande gepleit worden, staat er in de wet, maar de president wist natuurlijk al van haar toestand en na enkele minuten vroeg hij of mevrouw niet liever wilde zitten. — Héél graag, dank u wel mijnheer de president! zei de kat, ofschoon je veel beter staande pleit, uit gewoonte en omdat je gemakkelijker je papieren kunt hanteren op de kathedraal. Zolang je pleit, voel je trouwens niet dat je staat.'

'Waarom ging ze dan zitten?' vraagt Vlimmen.

'Anders had de ouwe heer immers geen plezier gehad van zijn hoffelijkheid!... Zeg, jij moet van vrouwen nog alles leren, dunkt me. Nu vertelt onze president aan iedereen: — Dát is de moderne tijd! Komt me daar een hoogzwangere advocaat voor me staan om een urenlang pleidooi te houden. Ik heb dat vrouwtje natuurlijk direct gezegd, dat ze moest gaan zitten, ik was bang dat er iets zou gebeuren.'

Dan is het zes weken wachten op het vonnis, dat echter nog geen eindvonnis zal zijn. En Vlimmen wordt steeds magerder. Hij die nooit een thermometer breekt, maakt er nu op één van die zwarte dagen tweeé kapot, de laatste bij Kobus van Rijzewijk, en onder grote vloeken stampert hij als een waanzinnige het gebroken instrumentje tot gruis op de betonvloer van de stal.

Kobus is er helemaal van ontdaan:

'Allee dokter,' zegt hij verzoenend. 'Ge mot oew eige niet zo kwaad maoke.'

'Bemóéi je d'r niet mee!' briest de dokter. 'Dat is de tweede vandaag en de laatste die ik bij me heb. Nu kan ik voor dat verdomde rotting dat hele eind nog eens terugkomen!'

'Mar wij hebbe nog zo'n ding in huis, as da't zelfde is.'
'O,' zegt Vlimmen beteuterd, 'neem me niet kwalijk.'
Dop heeft zich al beklaagd bij Lena. Nunky is de laatste tijd zo saai...

Pauline zegt, dat hij haar doet denken aan een hongerige wolf, en dat is het begin van een lang en vertrouwelijk gefluister tussen de dames. Aan het eind zegt ze:

'Je hebt gelijk, Tilly, je bent je eigen baas en aan niemand verantwoording schuldig. Ik zou het in jouw plaats ook doen. Maar je moet natuurlijk nog altijd voorzichtig zijn.'

En zo gebeurt het, dat Vlimmen op een triestige maandag rond theetijd door Nelleke in de zitkamer wordt gelaten, waar hij niemand aantreft, tot de deur dicht is en hij ziet, dat Tilly zich erachter verborgen hield. Met een nerveus lachje komt zij op hem toe, slaat haar armen stevig en warm rond zijn hals, gaat op haar tenen staan en kust hem op de mond... Hij schrikt hevig, maar drukt haar toch gretig genoeg tegen zich aan. En weer moet hij denken, dat heel dit gebaar wil zeggen: Eindelijk...

Maar dat kàn niet!

'Tilly, wat dóé je?' fluistert hij angstig.

'Ik geloof, dat ik toch niet zo veel geduld heb als ik dacht.'

'Maar pas toch op! Waar is Pauline?'

'Die is natúúrlijk in het komplot. We hebben maar vijf minuten om te knuffelen. Anders wordt het te gek voor Nelleke.' En weer reikt zij gulzig naar zijn mond.

Hij is de schok nog lang niet te boven. Ja maar...

'Zeur niet, Nunky, en hou van me.' Ze trekt hem mee naar de divan, drukt hem neer en gaat op zijn schoot zitten. Als hij wat wil zeggen, kust zij hem de mond dicht. En wat eigenaardig: zij kust ook de palmen van zijn handen...

'Kon ik er maar met een gerust hart in opgaan,' zucht hij dan.

'Ook dat komt in orde,' verzekert zij. 'En anders zal het ook wel wennen. Als je maar veel van me houdt. En dat heb je nog altijd niet gezegd.'

'Moet ik dat nog zeggen.'

Dan pakt hem de vervoering en de tranen schieten in zijn ogen. Voorzichtig neemt hij haar gezicht tussen zijn handen en kust haar zacht op de ogen en op elk ander plekje dat hij bereiken kan...

Daar nadert Pauline luid neuriënd door de gang en schijnt nogal last te hebben met de deurknop. Als zij eindelijk binnenkomt, zitten zij braafjes naast elkaar; alleen houdt Tilly een beetje trots haar arm door de zijne gestoken...

'Gaat het zo beter, ouwetje?' vraagt zij vergenoegd. Zij kust hem, steekt haar tong even uit tegen Tilly en zegt: 'Ik lekker ook wat!'

'Dat heb je aardig bekokstoofd, Paulientje,' zegt hij. 'Maar ik voel de verantwoordelijkheid. Wat moet er van dat arme meisje worden, als —'

'Dat arme meisje weet precies wat ze hebben moet, hè Tilly? En ze weet het ook te krijgen, zou ik zo zeggen.'

'Zeg hoor 'ns even, zus!' protesteert Tilly. 'Dit is niet mijn dagelijkse manier van doen; wat denk je wel?'

'Nou, proficiat dan, kinderen! Ik zou graag een glas champagne schenken op de ontlokten liefde, maar wat moet Nelleke daarvan denken! Dit is een serieus huishouden, al zou je dat vanmiddag niet zeggen. Kunnen we geen aanloopje vinden?'

'Zijn jullie nu door het dollé heen, of ben ik abnormaal?' vraagt Vlimmen.

'Je bent een schat,' zegt Tilly. Zij zit vrolijk naast hem te wippen op de divan en vlijt zich als een poes tegen hem aan. 'Toe Nunky, wees nu ook een beetje blij.'

'Dat durf ik nog niet. Je daagt het onheil uit. En ik kan het nog niet geloven. Jullie waren op alles voorbereid. Laat mij er even aan gewennen.'

'Zijn geluk is nog te pril,' spot Pauline. Dan wipt zij verrast overeind. 'O, ik weet het al, ik ben *belust!*'

Zij kijken haar verbaasd aan. Wat dat nu weer betekent...

'Kijk,' legt zij uit, 'een zwangere vrouw krijgt immers op de gekste ogenblikken hevige trek in allerlei ongewone dingen. Hier in Brabant zeggen ze dan: — Ze is belust... Niet belust op dit of dat, alleen belust, en dan bedoelen ze het verschijnsel op zichzelf. Nelleke heeft me dat haarfijn uitgelegd en ze zou zich ongerust maken als ik níet belust was. Nu ga ik haar zeggen, dat het weer zo is, dat vindt ze gewichtig. En nu jullie er toe-val-lig ook zijn, kan ze niet denken, dat ik van plan zou zijn de hele fles soldaat te maken. Wacht maar even!'

Zodra zij weg is, vraagt Vlimmen: 'Hoe ben je daar ineens toe gekomen, lieveling? Je wist toch wat er nog —'

'In de eerste plaats houd ik héél veel van je, Nunky! Ten tweede vind ik het zo min van me om daar als een geduldige spin te zitten wachten tot je een veilig bezit geworden zou zijn. En ik wist, dat je vóór die tijd nooit zou toetasten.'

'Hypertrofie van eergevoel,' citeert hij.

'Dat heb je van Pauline en dat is onzin. Ieder mens moet het op zijn manier met zich zelf eens zien te worden.'

'En ben je het nu met jezelf eens?'

'Véél meer dan dat.'

Na al deze emoties komt de champagne hem wel te pas.

Zo gaat het van kwaad tot erger. Zo komt al gauw de dag, dat Tilly inderdaad en in een gelukkige zucht 'Eindelijk!' zegt, en wel op het ogenblik dat zij de kamerdeur op slot doet in het hotel Palace te Brussel.

Zij hebben dat listig in elkaar moeten steken, ze geleken wel een paar geheime agenten. Dat zij beiden toevallig één en de zelfde nacht van huis waren, zou al te duidelijk zijn geweest, daarom is Tilly deze hele week

gaan logeren bij een vriendin in Den Haag, die er al zo dikwijls om gevraagd had. Maar in het midden van de week móést zij er een nacht uitbreken voor een aangelegenheid, die even dringend als verzonnen was, en dat weet alleen de vriendin. Dezelfde dag ging Vlimmen naar een bijeenkomst van dierenartsen in Utrecht en door al het weerzien van oude bekenden zou het wel te laat worden om 's avonds nog thuis te komen. Klaartje vond het 'best leuk', zij logeert al die tijd bij Tante Pauline, die de escapade heeft helpen voorbereiden, naar wel vanzelf spreekt.

Nu het oorlog is en geen oorlog, wordt er in de hotels naar paspoorten gevraagd maar ook dat gevaar is ondervangen. Tilly heeft nog een familiepas en zij is eerst alleen naar het hotel gegaan om de familie te laten inschrijven, waarna zij zich direct naar de kamer heeft laten brengen. 'Monsieur Fabrie' zou aanstonds komen met de bagage en kon dan niet meer vergeleken worden met de pasfoto. Wel niet helemaal *fijn*, heeft zij gezegd, maar in de liefde en in de oorlog is alles geoorloofd, en zo zijn ze langs beide kanten gedekt...

'Eindelijk!' En als zij elkaar even loslaten: 'Arme jij! Ik vrees dat je vannacht niet veel rust zult krijgen, ik voel me onverzadigbaar.'

Maar tenslotte ligt zij toch met haar hoofd op zijn schouder roerloos en zwijgend tegen hem aan...

Zij schijnen goed op elkaar afgestemd, denkt hij tevreden. Maar lieve hemel! Nooit heeft een vrouw in zijn armen zo'n orgie gevierd; hij wist niet eens dat zoiets bestond. Nu ja, hij heeft het ook altijd moeten stellen met niet veel meer dan noodhulpjes. Tilly is een openbaring! De vuist tegen de tanden geklemd, heeft zij telkens hoog en zacht gekreund, terwijl haar torso zich met de oerkracht van haar spasme opwaarts boog. Dat bracht ook zijn extase op haar hoogtepunt en zo werden zij volmaakt één, alsof zij hem binnenleidde in haar eigen hemel en hun zielen samenvloeiden... Hij denkt aan de eerste keren, dat hij haar ontmoette: wie zou dat gezocht hebben achter zo'n beheerste, statige dame, die zo oneindig ver van hem af scheen te staan? Ja, Floor had gelijk; van vrouwen moet hij nog alles leren...

Hij wil wat zeggen en schraapt zijn keel.

'Nunky, ik waarschuw je!' fluistert zij heftig aan zijn oor. 'Als je het waagt om *nu* te gaan zeuren, knijp ik je de keel dicht.'

'Nee lieverd, ik zal niet zeuren, ik wou alleen wat vragen. Ik moet steeds weer denken aan de eerste keer, dat ik je ontmoette, en ik weet alles nog heel precies. Het was het ogenblik, dat ik juist de schouder van Bobby in elkaar had gezet, en Klaartje begon te springen van plezier. Toen zag ik in de gauwte, dat je ogen vol tranen stonden, maar je hield je goed.'

Zij wacht een poosje en zegt: 'Ja, dat was eigenlijk wel een belangrijk moment. Ik had toen een heel nare tijd achter de rug, weet je wel. Ik maakte me wijs, dat ik voor eeuwig een hekel had aan alle mannen, ik klampte me vast aan mijn wrok en meende, dat ik me wel zonder man

op de been zou houden. Vooral het gebruikelijke, beschermende airtje van de heren irriteerde me geweldig. Toen kwam jij en ik werd nog even nijdig op je, omdat je zei: — Als u denkt dat u niet goed wordt mevrouw... Ik, die lijken had gevild!

'Ja,' grinnikt hij, 'dat heb ik gevoeld! Ik dacht: — Een beetje temperament mag ik wel.'

'Goed, dat je 't toen niet gezegd hebt,' gromt zij. 'Maar je pakte aan en ik moest kijken naar de kalme zekerheid, waarmee je begon te werken aan de overblijfselen van een hond, die ik natuurlijk direct zou hebben opgegeven. En tegen mijn wil werd ik sterk getroffen door de snelle, zekere grepen van je handen, de merkwaardigste handen, die ik ooit gezien had, en vooral door de overtuiging, die van je uitging. Je had ook een soort genoeglijkheid over je, alsof je die ongelooflijke kunststukjes maar heel terloops even vertoonde, alleen om een kind blij te maken...'

'Kindlieve,' zegt hij, 'je had eens moeten weten wat er in me omging. Voor mij is zoiets telkens een nieuw en hachelijk avontuur. En omdat jij op mijn vingers keek had ik nog plankenkoorts op de koop toe!'

'In ieder geval moest ik wel denken: — Die man heeft plezier in zijn werk... Mannen deugen natuurlijk geen van allen, maar op sommige ogenblikken zijn ze... ik zou haast zeggen eerbiedwaardig, en dat is wanneer ze aan het werk zijn, aan moeilijk of gedurfd werk, waar ze helemaal in opgaan. En toen het je ook gelukt was de schouder van Bobby in elkaar te zetten, voelde ik me opeens verschrikkelijk alleen en hulpeloos, ik zag heel mijn verdere leven als een grijze vlakte voor me uitgestrekt. Met zo'n man naast me, dacht ik, zou ik veilig en gelukkig zijn... Niet dat ik speciaal jou op het oog had, ik nam aan dat je normaal getrouwd was. Wel had ik bij de Dacka's herhaaldelijk je naam horen noemen, maar bepaald over je gesproken was er niet en ik had er trouwens geen aandacht aan besteed... Dat was het dus. Vandaar die tranen, maar eigenlijk waren het tranen van spijt. En stel je gerust, Nunky, ik ben overigens helemaal geen huilebalk.'

'Toch was het een historisch ogenblik,' zegt hij verwaand. 'Maar ga voort, lieverd, het is gewoon sensationeel wat je vertelt... Toen was ik dus nog maar een soort symbool. Wanneer ben je speciaal aan mij gaan denken?'

'Je bent net als alle anderen een grote ijdeltuit... Eerlijk gezegd, werd ik aanvankelijk alleen maar seksueel door je aangetrokken. Dat is trouwens al heel belangrijk, weet je wel, ook voor een vrouw. Voor een vrouw als ik, tenminste... En dat kwam voornamelijk door je grote, sterke soepele handen —'

'Wát zeg je daar?' vraagt hij en licht van verbazing zijn hoofd op.

'Ja, ik moest steeds naar je handen kijken: ze waren voor mij de wonderlijkste handen van de wereld en ik geraakte er niet op uit gekeken. Het werd een obsessie; het was of ik die handen al op mijn huid voelde, en dat gaf me tintelingen, alsof het echt zo was...'

'Laat mij je dan vertellen,' onderbreekt hij, 'dat ik me altijd doodgeschaamd heb voor die afgrijselijke klauwen van me, vooral in damesgezelschap, ik probeerde ze op alle manieren te verbergen. Nog die avond, terwijl ik me aan 't kleden was voor het dineetje bij jou, ben ik ervan geschrokken, toen ik er naar keek in de spiegel.'

'Maar ze zijn helemaal niet *te groot!*' lacht zij. 'En ik zal ze heel mijn leven kunnen kussen. Ze zijn wild en onstuimig — en daar ontbreekt het bij jou ook niet aan, gelukkig — maar ook lief en goedig — en of jij zo bent, zal ik moeten afwachten... Toe, laat ze nog eens flink voelen; ik heb er zó naar verlangd.'

'Van vrouwen moet ik nog alles leren,' herhaalt hij, nu in woorden. 'Maar vertel verder. De attractie was alleen seksueel, zeg je, dus met een pretje als vannacht zou je waarschijnlijk genezen zijn geweest. Wanneer kwam de Grote Liefde?'

'Het een bracht zoals gewoonlijk het ander mee en het ging zeer geleidelijk. Klaartje was verrukt van je en Pauline wist me handig genoeg te bewerken. Sentimenteel en romantisch ben ik eigenlijk van je gaan dromen, toen Klaartje had verteld hoe je daar achter dat biggetje aan 't zwemmen was geweest —'

'Goeie genade! Ik verwachtte natuurlijk, dat jij ervan zou horen, en ik was razend op mezelf. Ik wist zeker, dat zo'n precieus dametje als jij voor altijd vies van me zou zijn.'

'Ach schat, ik had er alles voor willen geven, wanneer ik je na afloop had mogen inzepen en afsponzen, als een baby!... Ja, dat verhaal heeft me werkelijk wat gedaan en toen is het begonnen.'

'Voor het eerst in m'n leven,' zucht Vlimmen, 'begin ik te geloven dat ik niet voor niets veebonk ben geworden.'

'Maar vertel jij nu 'ns wat.'

'Ik heb niets te vertellen, ik was van het eerste ogenblik stomverliefd!'

Eindelijk komt dan het vonnis, dat evenwel geen eindvonnis kon zijn, naar hem vaak genoeg gezegd is. En het valt uit zoals Dacka voorspelde. In de kinderzaak overweegt de rechtbank, dat uit de overlegde bescheiden het vermoeden is ontstaan, dat de eiser kort na zijn huwelijk volledig van zijn echtgenote verwijderd is geweest; dat gedaagden echter geen feiten aanvoeren, die dit vermoeden zouden te niet kunnen doen en ook niet aanbieden te bewijzen, dat eiser, tussen de zoveelste en de zoveelste dag vóór de geboorte, met zijn vrouw gemeenschap kon gehad hebben. En recht doende in de naam der Koningin wordt het kind Johannes Maria onwettig verklaard.

In de echtscheidingsprocedure wordt gedaagde toegelaten tot het door haar aangeboden getuigenbewijs... Volgens Dacka moet het erg druk zijn aan de rechtbank en daarom is de enquête vastgesteld op de achtentwintigste december.

Vlimmen knarst weer de tanden, maar Tilly heeft hem bevolen op te houden met al dat vergeefs gevloek en zich alleen maar te gedragen als een ferme vrijer, zo het hoort. Hij schudt het hoofd over zoveel lichtzinnigheid, waar heel Haar Toekomst op het spel staat! Intussen vindt hij het leven toch zeer de moeite waard en neemt elke kans waar... Wat een vrouw! Hij kàn het niet geloven en toch herhaalt het wonder zich telkens opnieuw... Begin december moet hij op kraamvisite. Hij neemt zich voor te zeggen, dat het nergens op lijkt en dat Floor nu maar eens voor zichzelf moet gaan procederen.

Daar komt niets van. Pauline ligt wel fleurig en bekoorlijk opgebed, maar juist bij zijn komst is zij zeer bedroefd tegen Tilly, omdat zij Floris de Tweede niet zelf kan voeden...

Tilly probeert haar te troosten. Zij heeft Klaartje ook niet kunnen voeden en kijk eens wat een meid dat geworden is.

O, denkt Vlimmen, dáárom zijn haar borsten zo mooi en gaaf gebleven...

Hij wil er ook wat toe bijdragen:

'Bij de tegenwoordige verzorging,' begint hij plechtstatig, 'maakt dat niet het geringste —'

'Och, hou jij je mond, grote dierenbeul!' snauwt de jonge moeder. 'Hoe kun jij nu weten wat een vrouw verlangt!'

Hij schrikt ervan en is weer één en al blozende linksheid, tot zij krampachtig begint te lachen door al haar tranen heen.

't Gaat al beter,' knikt hij. 'Ze wordt weer kattig.'

Vier dagen vóór het getuigenverhoor telefoneert Pauline:

'Nunky, heb je ooit zulke bloedzuigers gezien? Ik zat daar met spanning te wachten op de aanzegging van de getuigen en nu krijg ik op het laatste nippertje een bericht van de heer Doevenagel, dat hij van getuigenverhoor afziet.'

'Wat betekent dat?' vraagt hij verschrikt. 'Duurt het dan nòg langer?'

'Nee, dat wil zeggen dat je de zaak wint. Dus van harte proficiat, hoor jongen! Nu kun je over een maand of vier gaan trouwen... O wacht even! Hier komt de ritmeester, met vertoornde gelaatstrekken —'

'Zeg Vlim, dat is natuurlijk heel mooi, maar Pauline is weer wat voorbarig. Na het eindvonnis hebben ze drie maanden de tijd om in hoger beroep te gaan. Nu ze in eerste instantie er het bijltje al bij neergelegd hebben, is het wèl zeer onwaarschijnlijk, dat ze nog eens opnieuw zullen beginnen, maar theoretisch is het altijd mogelijk... En hoe vind je dat kleine geterg? Van meet af aan zijn ze nooit van plan geweest het zo ver te laten komen, dat wij half Vlierenbeek als getuigen zouden brengen. Maar de laatste minuut hebben ze nog uitgebuit om je lekker te pesten.'

'O nee,' zegt Vlimmen, zoetig en gemeen, 'dat begrijp je helemaal verkeerd! Alleen terwille van mijn zieleheil hebben ze tot het uiterste ge-

wacht. Als ik het intussen had afgepikt, hadden zij me voor zware zonden behoed. Dat is geen tergerij, dat is de ware christelijke naastenliefde! 'Och ja, dat is waar ook,' zegt Dacka. 'Gelieve mijn domheid te willen verontschuldigen...'

Vandaag poogt Vlimmen vergeefs zijn jubel te onderdrukken. Over vier maanden bevrijd? Nee, dat is niet voor hem weggelegd; je zult natuurlijk zien, dat die lui, wéér op het laatste nippertje...

Met Dop aan de koffietafel, raapt hij toch al zijn moed bijeen om er eens 'voorzichtig' op te zinspelen.

'Wat zou jij ervan zeggen, als ik eens met Tante Tilly ging trouwen?'

'Ha-ha!' schatert de jongen. 'Dat wist ik toch immers al lang! Is er geen frisser nieuws?'

'Maar het kan nog best spaak lopen,' zegt Vlimmen boos. 'Als je dat maar weet!'

'Zeg Nunky,' zegt Dop na een poosje. 'Ik heb er heus goed over nagedacht. Ik heb er ook met Oom Floor over gesproken en die zei, dat ik het zelf maar moest zeggen. Het liefst van al zou ik ook dierenarts willen worden.'

Nu legt Vlimmen zijn vork neer. 'Wát?!... En vroeger zei je steeds, dat je medicijnen wou gaan —'

'O toen!' zegt Dop verachtelijk. 'Toen zei ik zo maar wat, toen was ik nog maar 'n blaag.'

Vlimmen houdt beleefd zijn lach. 'En nu opeens dierenarts. Maar je hebt hier toch dagelijks kunnen zien wat een luilekker leventje het is!'

'Ik wil juist geen luilekker leventje. En ik heb het altijd een verdomd sportief beroep gevonden.'

'Nooit een beetje *te* sportief? Als je me bijvoorbeeld in het holst van de nacht hoorde uitgaan of thuiskomen?'

'Maar ik ben toch zeker geen ouwe juffrouw? Als jij dat kunt, kan ik het toch ook... En dan komt er nog dit bij. Oom Floor zei, dat je na de echtscheiding en vooral wanneer je weer zou gaan trouwen, absoluut geen kans meer zou hebben op het slachthuis. En dat zou natuurlijk een veel kalmer baantje zijn tegen dat je oud wordt. Als ik nu voor dierenarts ga studeren, kunnen we een jaar of zes samen de praktijk doen en dan krijg jij 't veel gemakkelijker.'

Vlimmen wordt bleek en voelt de tranen al in zijn neus prikken. 'Néé jongeman!' lacht hij met een vreemd geluid. 'Als dat de reden is, waarom je zo'n zwaar hondeleven —'

'Welnéé! Ik vind het veel te lollig. En ik weet er al een hoop van moet je niet vergeten!'

'En jij moet niet vergeten, dat je niet katholiek bent, al ben je dan gedoopt. Dat maakt de zaak trouwens nog erger; nu ben je een vuile afvallige, je kon beter helemaal niet gedoopt zijn.'

'Maar tegen dat jij ermee uitscheidt, ben ik toch zó bij de boeren inge-

voerd, dat het geen verschil meer maakt. Verreweg de meesten kennen me nu al.'

— Hij heeft het waarachtig van alle kanten bekeken, denkt Vlimmen. Zou Floor hem opgewarmd hebben? Dit is veel te ernstig voor goedkoop sentiment. De jeugd is offervaardig en Dop zit vol van padvindereedelmoeidigheid, die moeilijk te onderscheiden is van groen gedweep. Als hij over tien jaar 's nachts op de Spinnepkop zit, met een halve centimeter bevroren mist op zijn voorruit gekoekt, vervloekt hij dit uur van bombast en ook die ouwe egoïst van een oom, die hem er in heeft laten lopen...

'Ik geloof dat dit het ogenblik is,' zegt hij dan, 'waarop ik je moet vertellen, dat je voor je studiekosten niemand tot last bent en dus niemand dankbaar hoeft te zijn. Met je eenentwintig jaar zul je kunnen beschikken over de erfenis van je vader en dat is een aardig duitje, waar je ruim van kunt studeren. Je doet dus wat je wilt.'

'O, dat is lollig! Jee, daar had ik nooit van gedroomd. Wat fijn!... Maar dat verandert er niets aan, Nunky, geloof me nou! Aan geld heb ik nooit gedacht, omdat jij en Mammie en Pap me altijd hebben voorgehouden, dat ik móést gaan studeren, voor wat dan ook.'

'Vertel me dan eens precies uit wat voor bekoorlijkheden van het vak je hebt opgemaakt, dat je geroepen zou zijn dierenarts te worden.'

'Nou uh, embryotomie,' begint Dop.

'Wacht even tot je 't zelf eens geprobeerd hebt. Het is gauw gezegd: een kalf in een aantal stukken uit een koe zagen, en het klinkt buitengewoon stoer. Je hebt al gezien hoe lang dat karweitje duurt, maar je hebt het nooit gedaan en vooral gevoeld. Je hebt nog niet al die tijd, dat het duurt, met een lam-geplette arm in de koe gezeten om helemaal achteraan, onder de huid van het kalf en achter het bekken, soms met een zo goed als dooie en gevoelloze vingertop die ring te pakken en naar buiten te trekken, wat je telkens en telkens op een haar af mislukt. En dat bij nacht en ontij, wanneer je al een hele dag praktijk in je benen hebt... Maar je begint in ieder geval niet met het gemakkelijkste, dat moet ik toegeven. En verder?'

'De operatie aan die geweldige borstbuil bij dat paard van de steenfabriek. Het afklemmen van die spuitende slagaders en de hele schijven vlees, die je zo maar wegsneed. 't Was net of er een paard levend werd uitgebeend, zonder dat het er iets van merkte. Vier weken later stond het weer voor de kar en was er niets meer van te zien. Ik vind dat knap en dat zou ik ook willen doen.'

Vlimmen valt uit zijn rol: 'Dan had je die operatie bij Pietje Mulders moeten zien! Resectie van de elfde rib. Dat was nog wat anders!' Hij houdt verschrikt op, nu redeneert hij de verkeerde kant uit! 'Maar ga verder?' 'En dan ook de behandeling van Bobby... En vooral dat paard met droes in Borveld, een kwestie van seconden! Dat noem ik mannenwerk.'

'Ja, jij haalt er de rozijnen uit... Maar over het geheel genomen is het

een keihard beroep, waar je helemaal niet rijk bij wordt. Je hebt een behoorlijk bestaantje en je kunt zelfs wat geld overhouden, om de simpele reden, dat je haast geen tijd hebt om het uit te geven... En bij de burgerman ga je als medicus nog altijd door voor een heel wat fijnere meneer.' 'Dat was vroeger misschien zo, maar nu toch niet meer. Nu ligt het aan jezelf of je meneer bent. En ik heb goed geluisterd, toen je vertelde wat de ouwe dokter Verbeek ervan zei. Dat de medische praktijk met de dag saaier werd. Ik zou er niets voor voelen om de helft van de tijd door te brengen met het voorschrijven van kakpillen aan ouwe juffers en dan met een serieus gezicht naar al dat aanstellerig gekwijn te moeten luisteren.' 'Stik,' lacht Vlimmen. 'Hoe kom je dáár aan? Er komt nog wel wat meer bij kijken!'

'En zeg nu zelf eens, Nunky, maar dan eerlijk: Als jij opnieuw moest beginnen, wat zou je dan worden?'

'Laten we maar ophouden,' zucht Vlimmen. 'Misschien ben je wel voorbestemd tot het Legioen der Verdoemden. In dat geval: bij voorbaat mijn innige deelneming... Gelukkig heb je nog een zee van tijd om er over na te denken. En maar goed, dat in juni je moeder overkomt, dan kunnen we 't drama nog eens goed bekijken.'

'Hetgeen wil zeggen,' grijnst Dop, 'dat je wéér dierenarts zou zijn geworden.'

Vlimmen is de rest van de dag in een koortsig opgewekte stemming... Stel je zoiets voor! Dan doet hij de praktijk niet meer aan kant, niet voor het prachtigste slachthuis van de wereld. Dan is hij meteen bevrijd van alle klerikale druk en dan weet hij waarvoor hij werkt, dan heeft hij een troonopvolger! En de jongen heeft gelijk: als hij eenmaal het vertrouwen van de boeren heeft gewonnen, drukken geen honderd pastoors hem er nog uit. Kees Wouters zei: 'De pestoor is aon 't woord op z'ne prikstoel en ik in m'ne stal.' En zo denken alle boeren erover, ook al zouden ze 't nooit zeggen...

Ach wat, laat hij zich geen illusies maken. Zo'n jongen verandert in dat half jaar nog tien keer van besluit...

HOOFDSTUK 22

Pauline heeft ter zitting met haar liefste glimlach om een spoedige uitspraak gevraagd: de tegenpartij heeft immers afgezien van getuigenverhoren en het vonnis is dus nog maar een formaliteit. Aan het gezicht van de president is te zien, dat hij het merkwaardige pleidooi van de 'hoogzwangere advocaat' nog lang niet vergeten is, en hij bepaalt de uitspraak op heden over veertien dagen. Half april zal Vlimmen dus huwbaar zijn, of niet...

Het is een barre winter. Op de binnenwegen ligt een aanvankelijk half

gedooide en daarna bevroren sneeuwlaag, zeer hobbelig en gevaarlijk glad.

Hoe meer de fatale termijn vordert, hoe meer Vlimmen er zeker van wordt, dat de Vlierenbeekse bende het spel van kat en muis voortzet. Eerst lieten ze immers verstek gaan en Pauline kwam jubelend uit Hagenburg: een gewonnen zaak! Toen kwamen ze op het nippertje uit hun schulp, zoals dat paste in het systeem van hun zenuwoorlog. Dan hebben ze eerst op de laatste dag afgezien van het getuigenverhoor. Volgens hetzelfde systeem zullen ze hem nu tot de laatste minuut laten leven in dezelfde dwaze hoop en dan begint het gedrens opnieuw: of hij dat arme kind maar zo wil laten... Alleen in zijn beste ogenblikken wil hij geloven, dat hij een kans heeft de procedure te winnen — op de lange, lange duur, voor de Hoge Raad!...

Dop houdt het vol, hij vertelt aan iedereen, dat hij diergeneeskunde gaat studeren en is er verwaand over. Veel meer dan anders gaat hij mee de boer op, ook zonder Klaartje, en van al die verenigingen, bonden, clubs en zelfs 'liga's' is nog maar weinig te bespeuren. Altijd heeft hij graag geluisterd naar de uiteenzettingen van Nunky, maar nu begint hij vragen te stellen waar Vlimmen wel eens last mee heeft. Ja, kijk eens, dat zou hij eens moeten nakijken, dat is weinig praktische boekengeleerdheid en hij is al zo lang van school af... Hij bootst het gebaar van Professor Jacobi na wanneer hij zegt, dat een dierenarts nooit een indruk van onhandigheid mag geven, en vergeet gemakkelijk, dat hij op één dag twee thermometers brak. Soms zijn ze uren bezig met de microscoop en Dop begint al heel fijn te zien. Je zou het haast gaan geloven... Vlimmen heeft al gezegd: 'Loop niet te hard van stapel, anders ben je straks niet eens klaar voor je eindexamen.'

Met Tilly vermijdt hij nog steeds alle openbaarheid, waarom weet hij niet goed. Voor de spraakmakende gemeente schijnt het weinig verschil te maken. Volgens de tandarts Pietje Peereboom, Sally Swaab en nog enkele vertrouwden is de verhouding algemeen bekend. En van het slachthuis heeft hij voorgoed afgezien, dus wat kan hem nog deren? Hij wil niet toegeven, dat het nog altijd de oude, kleinsteedse beklemming is, een ingevreten aanwensel, waarvan hij zich niet zo gauw kan ontdoen, en daarom zegt hij: voor de kinderen...

Hij begrijpt niets van de onverstoorbare gelijkmoedigheid van Tilly en hij vraagt: 'Heb jij je eigenlijk wel ooit voorgesteld wat we moeten doen, als die procedure toch eens zou mislukken?'

'O ja,' zegt ze, 'maar toch nooit heel ernstig. Ik kan me dat alleen met veel moeite voorstellen, ik *wil* het eenvoudig niet zo somber inzien. In het ernstigste geval zouden we naar het noorden kunnen trekken, liefst naar een grote stad. Je zou je praktijk kunnen verkopen om een andere over te nemen. En dan zouden we ons iets heel goeds kunnen veroorloven, want ik heb ook nog een paar duiten, hè Nunky? Dan ben ik je in-

wonende assistente, of hoe je 't noemen wilt, en dan hebben we voor de grap ieder een eigen slaapkamer, dat is juist heel chic... Klaartje is al op de hoogte en ze vindt het ketig. Dat is niet zo'n heel groot bezwaar meer; ze is immers zo dol op je... Maar dat alles zou ik heel erg vinden voor jou, want in al die jaren ben je onvermijdelijk aan je eigen omgeving en aan je eigen boeren gehecht geraakt... Ja Nunky, ontken het maar niet; dat kan niet anders. En daarom ben ik óók bereid om zo maar voort te gaan, in alle stiekemte, tot jij genoeg van me krijgt. Over de hele wereld en niet het minst in Dombergen bestaan er van zulke verhoudingen, die algemeen bekend zijn, zonder dat er iets bepaalds te bewijzen valt. Dat wordt óók een gewoonte.'

'Nee!' zegt hij. 'Dan gaan we hier weg. Alles of niets. De weinige uren die ik thuis ben, wil ik je bij me hebben.'

'Maar dat is allemaal onzin, m'n goeie schat! Ze kunnen de procedure wel rekken, maar niet winnen; zoveel heb ik er wel van begrepen. Eénmaal komt de tijd!'

De laatste weken, voor de tijd komt, kan hij gedurende zijn rondritten haast geen telefoon meer met rust laten. Met tegenzin drinkt hij koffie in buitencafés om Lena te kunnen opbellen, of er iets bijzonders geweest is. Hij weet, dat er nu — als het zo is — een deurwaarder bij hem aan huis moet komen met een exploit...

En eindelijk, eindelijk komt de laatste fatale dag. Vóór acht uur 's avonds moet het gebeurd zijn, zegt Pauline en als hij het zo op de zenuwen heeft, zal zij voor zijn gemoedsrust 's morgens de drie deurwaarders van Dombergen opbellen...

Om half tien telefoneert zij al naar het slachthuis: 'Geen van drieën heeft wat ontvangen met de eerste post. Nu kan je eindelijk gerust zijn, Nunky.' 'Wát?' roept hij. 'Gerust? Ken je dat gespuis nu nòg niet? Net iets voor hen om het eerst met de laatste post te sturen. En dan met de speciale boodschap erbij om het pas om vijf minuten voor achten bij mij te brengen!'

En daar lacht ze hem waarachtig nog uit.

'Hè,' zucht zij dan. 'Ik wou dat er op mij ook maar iemand zo verliefd was.'

'Op jou? Wat kom jij in godsnaam nog te kort?'

'Niets. Maar geen enkele man blijft eeuwig verliefd, Nunky, jij ook niet... En wat doe je na acht uur, als er géén dagvaarding gekomen is?'

'Dan ga ik me bezatten... Maar wat moet ik doen als het ná achten komt?'

'Maar gebruik toch je verstand: als het exploit hier pas om vijf uur aankomt, wat al hoogst waanzinnig zou zijn, heb je 't heus wel vóór zessen in huis.'

'Het hoeft niet met de post te komen,' houdt hij vol. 'Ze kunnen er iemand mee naar Dombergen sturen.'

'De Koerier van de Czaar!... Heel goed, ik zal je helpen, ik zal meespelen. Ze kunnen ook een arrondissements-deurwaarder uit Hagenburg op je af sturen, wat nooit gebeurt, maar géén deurwaarder komt na achten.'

'Zijn horloge zou achter kunnen lopen.'

'Nunky! Je bent over je toeren!'

'Niks te toeren! Er hangt te veel van af! Om één minuut voor achten ben ik nog even ver als toen we begonnen, om acht uur ben ik vrij man. Jij hebt het niet doorgemaakt, jij begrijpt het niet. Zeventien jaar van opgehoopte zenuwen en hartzeer zijn op dat ogenblik een kwestie van minuten! van seconden! geworden. Best mogelijk, dat die Doevenagel het bijna vergeten was en er alles op zet om het nog juist te halen. En die deurwaarder stopt me om één minuut of desnoods om tien minuten na achten dat papier in m'n hand. Dan gaat het er anders uitzien, hè jongedame? En dan ga je vragen hoe ik zo oerstom kon zijn om me op zo'n onnozele manier te laten —'

'Schei uit, Nunky, ik zou het haast zelf gaan geloven! Je steekt iemand aan. Je maakt er 'n Amerikaanse film van. Als de held niet vóór klokslag middernacht op een bepaalde plaats is, verliest hij zijn rechten op de goudmijn of het olieveld... Goed, ik zal je helpen: als die deurwaarder over tijd is, haal je eerst Dop en Lena en Treesje erbij en laat ze op de klok kijken. Als jouw klok dan maar niet vóór is, goochemer! En dan zul je eens zien wat 'n benen die deurwaarder maakt. Maar het gebéúrt niet!'

Hij weet gelukkig wel beter...

's Avonds kan hij zo goed als niets eten, wat voor zijn versterking weinig verschil maakt; al sinds gisterochtend heeft hij diarree.

Na tafel houdt hij gedurig de oren gespitt, doet alsof hij de krant leest, rekt zich geeuwend uit, drentelt onophoudelijk heen en weer tussen de zitkamer, de apotheek en de w.c., want bovendien doet hij vanavond opmerkelijk veel plasjes, hij heeft waarschijnlijk kou gevat...

Dan kijkt hij weer naar de koppen in de krant: *Fantastische onzin over Engelse invasie van Nederland... Bierverbruik in 1939: zestien liter per hoofd...* Hij heeft hoofden gekend, die één dag deden over dat jaarlijks rantsoen... *Bij het overlijden van kardinaal Verdier ... Néé! Is die dood?!* Dan hebbe God zijn pimpelpaarse ziel... Twee halve kolommen! Wat een slag, wat een slag; Pietje Mulders is er niets bij... Komt daar iemand? Om half acht zet hij zijn horloge haarscherp gelijk met het tijdsein van de radio, doet hetzelfde met de antieke hangklok in de gang en trekt de gewichten op... Van het snelle roken krijgt hij hoofdpijn, hij gooit een halve sigaret weg, drinkt een teugje water aan het fonteintje om het zandige gevoel uit zijn mond te spoelen en nauwelijks terug in de apotheek, steekt hij een nieuwe sigaret op...

Hij gaat naar de slaapkamer en strekt zich uit op de sprei. Dertien en een halve seconde ligt hij te luisteren naar de voetstappen in de Beukenlaan en vliegt overeind: Ja, er zit natuurlijk niets anders op; hij gaat een praktijk overnemen in een grote, vrijzinnige stad. Hij moet dat boekje hebben met de namen en adressen van alle dierenartsen en met de jaartallen van hun diploma's. Eens kijken welke oude heren er rijp voor zijn om hun praxis over te doen...

— Zou die Hubbink solliciteren voor het slachthuis van Dombergen? Ge-loof maar! Zo gauw hij hoort, dat ik er uit lig, gaat hij met twee kaarsen in de processie lopen. Ik moet direct Henk de Ruyter waarschuwen, dan kan hij er nu al rekening mee houden en kruiwagens zien te verzamelen. Die Henk krijgt hier nu een mooie kans, hij zit daar in Blakkingen te houden met een directeur, die maar een jaar of zes ouder is, en komt daar om zo te zeggen niet meer aan de beurt. Henk is even katholiek als ik, maar dat weet niemand. Zijn vrouw is wijs genoeg om de vlag omhoog te houden en het is daar een godvruchtig huisgezin, waar niets op aan te merken valt... Er is overigens geen haast bij, want Dirksen heeft in augustus bij het uitbreken van de mobilisatie gezegd, dat hij onder deze omstandigheden zijn vervroegd ontslag moest uitstellen. De vorige oorlog waren de gepensioneerden er het beroerdst aan toe van allemaal, met die steeds maar stijgende prijzen. Dat wist hij maar al te goed, want toen leefde zijn vader nog en die was er ook de dupe van...

Voor de zoveelste keer naar de apotheek... Nee, die doodskop bevat hem eigenlijk nog minder dan die vroegere C van VERGIFT. Waar is dat vervloekte boekje gebleven?... Pas kwart voor acht? Maar dat kan niet! Staat zijn horloge -?'

Voetstappen op de rooster en daar gaat de bel!

Dus toch... Zie je, hij had het wel bij het rechte eind; ze hebben tot het laatste moment gewacht, nogal glad... Kom binnen, geachte deurwaarders, wees welkom!...

Roekeloos rukt hij de deur open en schrikt als van een geest, herkent die gedaante niet zo gauw... En toch is het de overbekende tronie van een zeer opgewekte Toon Dekkers, bij wie hij vanmiddag nog is geweest en die onmiddellijk een keel opzet alsof Vlimmen aan het andere eind van de akker stond.

Meneer dokter moet het niet kwalijk nemen, dat hij zo laat komt, want hij heeft onderweg een ongelukske gehad! Ja dat was een schoon gevalleke; daar zal de dokter mee moeten lachen, als hij het hoort... Dat zat zo: hij was op weg naar hier en toen hij zo omtrent de boerderij van Janus en Mieke Baars was gekomen, viel hij van zijn fiets — de weg is daar toch al zo slecht en dan nog in den donkere! En mee dat hij viel, kreeg hij de stang van het stuur tussen de gulp van zijn broek en rats! drie knopen eraf. En zo kon hij toch niet bij Vlimmuzze aankomen, dacht hij bij zijn eigen, en helemaal terug naar huis, dat was ook al zo wat... Nu kent hij

Janus en Mieke Baars heel goed, maar het is daar nogal afgelegen en als Janus nu eens niet thuis moest zijn... Kort en goed, hij naar Januzze. Daar was alles al toe en op slot, want die mensen wonen daar wezenlijk nogal wijd uit de gooi, dat weet meneer-dokter ook wel, hè?...

— Nu niet krankzinnig worden, houdt Vlimmen zich voor en hij knikt met veel instemming.

... Het was Mieke die aan de deur kwam en hij riep: 'Goei volk!' en ze deed de deur open. 'Ha Mieke!' zei hij. 'Is jullie Jaonus thuis? —'

'Jao, die is thuis, komt er mar in, Toon,' zei ze — 'Dan moet ik jou hebbe,' zei hij. — 'Mijn?' vroeg ze. 'Ik docht dat ge onze Jaonus moest hebbe?' — 'Neeje,' zei hij toen weer, 'mar as *die* niet thuis was gewist, ha'k 't oe niet durve vraoge.' — 'Wa hed-de dan, Toon?' vroeg ze. 'Zeg 't mar gerust.' Nu, als hij het dan gerust mocht zeggen, zou hij het ook maar doen: 'Jao zie-de Mieke, ik ben onderweg nor Vlimmuzze en na springe d'r krek drie kneupe van m'n gullep. Zou-de-gij er die nie efkes aon kunnen naoie, want als ik terug nor huis moet, koom ik veul te laot bij Vlimmuzze.' en weet de dokter wat ze zei? Dat raadt hij in geen honderd jaar! Ze zei: 'Dat wil ik wel doen, Toon, mar dan op één conditie!' — 'En wa-d-is da dan?' vroeg hij. — 'Wel Toon,' zei ze toen, 'as onze Jaonus ook 'ns 'ne kneup van z'n gullep hee, da jullie Lies 'm er dan ok aonnoit!' En Mieke naaide de knopen aan zijn broek...

'Ha-ha-haa!!' buldert Toon Dekkers. 'Wa zeg-de me dàòr van, dokter? Is ie goed of nie?'

'Ha-ha,' zegt Vlimmen met een raar grijsje, 'ja, *die* is goed.' Hij denkt, dat nu eindelijk de ontknoping de 'pointe' van het geval zal komen...

Maar hiermee schijnt het verhaal te zijn geëindigd, want tussen zijn oorverscheurende schaterlachen door galmt de boer: 'Wat heb ik oe gezee, dokter?... Mardi nog toel... Die moet ik achter mekaar aon ons Lies vertelle, as ik thuis koom; ze zal d'r wa van *krijge*... Ik laach m'n eige *ziek!*' Toon Dekkers is er helemaal slap van en houdt zich zwijmelend vast aan de toonbank. Intussen heeft Vlimmen ontdekt, dat hij in de spanning van deze kritieke avond natuurlijk vergeten heeft de medicijnen klaar te maken. Met zijn bevende handen moet hij een fles vullen, de naam en het gebruik op het etiket schrijven en boven al dat lawaai nog luisteren of er iemand de huisdeur nadert... Eindelijk kan hij, zwaar vermoeid de vrolijke klant uitlaten... Ja, die is goed; die zal hij niet gauw vergeten, herhaalt hij in bedekte grimmigheid. Even staat hij nog op de stoep en kijkt de stille straat af...

Dan ziet hij op de gangklok, dat het al twee minuten over acht is! Hij vergelijkt het met zijn horloge en wil al naar het plafond springen... Nee, wacht even, broeder! Zo'n deurwaarder denkt natuurlijk, dat je niet op de hoogte bent van de wet, en waagt het er op, kijkt niet op een paar minuten, als hij dat ding maar kwijt is. Is Dop nog op zijn kamer? Dan zal... Hij schrikt van de telefoon. Maar eerst draait hij de sleutel

twee maal om in het slot van de huisdeur. Geen verrassingen, alstublieft...
Het is Tilly: 'Wel Nunky, voel je je bevrijd?'

'Ja, maar ik vertrouw het zaakje nog niet helemaal. Als die deurwaarder —'

'Ja, dat heb ik gehoord. En je bent een schat. Pauline is zelfs jaloers op me.'

'Lach jij maar. Als je Vlimmen heet, kan er eenvoudig alles met je gebeuren. Ik zal niet gerust zijn voor we allebei getekend hebben op het stadhuis. Er kan nog best wat tussen komen, een Engelse koning of een Zweedse prins, die zich aan je voeten werpt, of —'

Is hij al aan 't pimpelen geslagen? Neen? Zij heeft hem nog niet tipsy gezien en is zeer benieuwd. De flessen staan al in het ijs en de Dacka's komen ook. Zij zal eens zien wie er het eerst is.

'Ik moet eerst nog enkele veiligheidsmaatregelen nemen,' zegt hij. 'En zit m'n haar goed?'

Dan moet Lena eens goed luisteren: Als er gebeld wordt, de deur dicht houden en eerst door het luikje kijken. Zou die deurwaarder zo brutaal zijn om het er nog op te wagen, wat heel goed mogelijk is, dan moet zij zeggen, dat het te laat is en dat zij Meester Dacka zal opbellen...

Voor het eerst zegt hij dan, nogal verwaand: 'Als je me nodig hebt, ben ik bij mevrouw Fabrie.'

'Dokter, dokter!' zegt zij schalks.

En voor het eerst geeft hij haar in het voorbijgaan een speels duwtje, waarop zij erg begint te giechelen. Fluitend gaat hij naar de garage en bij het wegrijden is hij zeer royaal met gas. Het is of er een donderbui door de Beukenlaan trekt. Hij zit steil overeind en in het geroezemoes van de drukke Hoogstraat, waar de Dombergse pantoffelparade op haar hoogtepunt is, zingt hij hard en baldadig van Happy Days... Sommige voorbijgangers kijken verbaasd op, waar dat geluid vandaan komt, en hij staart brutaal terug... Stikken jullie maar, roddelroep!... En zo scheelt het weinig of hij rijdt die goeie Sally Swaab omver...

Hij stopt en draait het raampje neer.

'Mooi zo, dokter! Ik dacht daar het leven vaarwel te zeggen.'

'Sally, ik ben er af! Sedert acht uur vanavond is het beslag op deze lijfeigene officieel opgeheven!'

Swaab steekt zijn hand door het raampje. 'Proficiat, dokter, proficiat! Het doet me goed dat ik weer eens 'n gelukkig mens zie. Dat gebeurt niet zo veel meer, de laatste tijd.'

'Dank je wel, Sal! De rest vertel ik je morgen wel, ik moet ervandoor. Vanavond een fuifje met de familie Dacka, bij uh, bij m'n verloofde.' Het is de eerste keer dat hij het woord gebruikt.

'Ik begrijp 't, ik begrijp 't! Amuseer je, doktertje, en uh — God zegen je!'

Dit laatste, terwijl Vlimmen al doorrijdt en hij wordt er even stil van...

God zegen je? Begint Sally vroom te worden onder al zijn bekommernissen? Vroeger sprak hij wel anders, had het steeds over de Vrije Gedachte van de Mens... Godsdienst is een kwestie van zenuwen, zegt Dacka, sommige mensen hebben het nodig om hun angst meester te worden. Maar als ik in de zenuwen zit, zoals die laatste rotdagen van wachten, wachten, wachten, komt het toch geen ogenblik bij me op, dat ik met bidden die deurwaarder van de deur zou kunnen weren... Of is het van Sally maar een oud halfvergeten aanwensel, een Joods spraakgebruik, dat bij zo'n gelegenheid weer bij hem opkomt? Je hoort het nooit en daarom klinkt het wel hartelijk... Nu ja, ik zou me op 't ogenblik ook niet helemaal lekker voelen, als ik Jood was, maar Sally overdrijft het wel een beetje; er gebeurt immers niets!... Happy days are here again...

Bij zijn nadering speelt hij 'de-da-de-da-de' op de claxon dat is het afgesproken sein geworden, voor wanneer Dop en hij Klaartje kwamen afhalen om mee op praktijk te gaan. En daar komt zij al aanbenen:

'Ha Nunky! Mammie zegt, dat jullie nu ècht verloofd zijn, dus hartelijk gelukgewenst! Zul je me lekker verwennen, als je m'n vader geworden bent?'

Hij moet altijd nog wennen aan die jeugd van tegenwoordig...

'Verwennen? Ik ben die cijfers van je overgangsexamen nog niet vergeten en ik geloof, dat jij 'ns flink moet worden aangepakt.'

'Nou pak me dan!'

Hij pakt haar... Dan trekt zij hem voort aan zijn arm:

'Kom maar gauw binnen, Nunky, anders denkt Mammie dat ik de Medeminnares ben.'

'Medeminna —?' Daar blijft hij even voor stilstaan. 'Zeg eris, juffrouw Fabrie, wat voor idiote boeken lees jij tegenwoordig?'

'Ik heb de Minnares van den Koning gegapt van Sientje. Een vreselijk vuil ding-'

'Vuil?!' schrikt hij.

'Ontzettend... Haast over elke bladzijde was al eens soep gegeten of koffie gedronken en de korstjes van de vorige eeuw zaten er nog op. 't Ging allemaal over Liefde en Medeminnarissen, verschrikkelijk melig! Moet je horen: terwijl zij zich in haar volle lengte oprichtte, stampvoette zij buiten zichzelf van gramschap met haar sierlijk voetje op de grond, enzovoort. Geef mij maar Cissy van Marxveldt... O, daar zijn Oom Floor en Tante Pauline!' En weg is ze.

Vlimmen gaat gauw naar binnen, hij wil de eerste zijn.

Champagne is een voortreffelijk aperitief en als hij zijn eerste glas geledigd heeft, voelt hij eerst hoe slecht hij zich de laatste paar dagen heeft gevoed. Onder ons gezegd is hij helemaal hol van binnen, om niet te zeggen dat hij dubbel slaat van de honger... Door de advocaten wordt hij uitgelachen, maar Tilly is dadelijk vertederd, zo het hoort. Zij heeft in de

keuken een grote schaal met sandwiches gereed staan voor vanavond en zij kan er nog genoeg bij laten maken.

Hij verslindt er de helft van en dat is maar goed ook, want even later gaat de telefoon. Een enkel ogenblik denkt hij nog aan een deurwaarder, die zich toegang wil verschaffen... Nee, dat zou te gek zijn... Maar dat het Lena is om hem een spoedgeval aan te zeggen, stond op voorhand vast.

Als hij weer binnenkomt, bekijkt hij Tilly met een meewarig gezicht. 'Tja, liefje, het is erg, maar je zult er aan moeten wennen... Dat is je voorland. Maar je kunt je nog bedenken.'

Wat er dan is? Een geval waaraan hij zich niet kan onttrekken. Bij Gijs Fleskens aan de steenfabriek van Somme staat al urenlang een koe in barensoed. Ze hebben alles al geprobeerd wat ze beter niet hadden kunnen proberen. Het is daar een huishouden met veertien kinderen, als het er geen vijftien zijn, en met één koe die niet verzekerd is...

'Ja, daar heb je me van verteld,' zegt Tilly. 'Dan moet je direct gaan, natuurlijk! En wat denken jullie ervan, als we allemaal eens meegingen?... Ja?... Vooruit dan, niet getalmd! Wat een geluk, dat we nog niet in de lorum zijn!'

Allen zijn opgestaan, maar Vlimmen wil hen even waarschuwen. Best mogelijk, dat hij het kalf in stukken en brokken uit de koe moet zagen en dat is een karweitje van een paar uren. Vraag maar aan Floor; die heeft er dikwijls genoeg bij staan geeuwen. Dan is voor iedereen het avondje bedorven, dan komen zij ziek van verveling en op van slaap naar huis...

'En dan doet een druppel alcohol wonderen,' lacht Pauline. 'We gaan. Samen uit, samen thuis. En die gruwel heb ik nog nooit gezien.'

Vlimmen denkt na. Moet hij eerst nog naar huis? heeft hij alles? de draad-zaag? Hij hoopt maar dat hij het kalf er heel kan afhaken. Zij stellen er zich heel wat van voor, maar bij dit toneelstuk verzinkt het indrukwekkende van de gebeurtenis in de langdradigheid van de opvoering

Er is niets aan te doen; zij hebben het zelf gewild. Klaartje staat al ongeduldig te trappelen aan de voordeur. Met haar en Tilly rijdt hij voorop om de weg te wijzen. Gelukkig geen binnenwegen en het is niet ver. Hij vertelt de levensgeschiedenis van Gijs Fleskens, dan krijgt het geval meer betekenis...

'Ik begrijp niets van die embryotomie,' zegt Tilly. 'Je spreekt van zagen, maar hoe doe je dat zonder de koe te kwetsen. Het gebeurt toch in de baarmoeder?'

Hij legt haar uit, dat die 'zaag' een vrij onschuldig stalen kabeltje is, dat toch heel vlot door de botten heenvreet, als hij de zaagbewegingen maakt. En waar de draad de baarmoeder zou kunnen raken, loopt hij door de buizen van het Thygesen-apparaat...

Zij hoopt, dat het goed zal aflopen en het kalfje levend ter wereld komt.

'Doe je best, Nunky!'

Het wordt nu vol in de stal van Gijs Fleskens. Er zijn drie burens, die geholpen hebben bij het vergeefse trekken en nu hun ruggen tegen de muur schoren in de vanoudsbekende houding van sceptische afwachting. Vlimmen bestelt een emmer water met lijnmeel en gaat zich verkleden, wat hij stil en voorzichtig moet doen in een kamertje, waar drie bedjes staan met vijf slapende kinderen, die er werkelijk gezond uit zien.

Als hij met blote schouders in zijn leren harnas staat, neemt hij zich voor heel gewoon te doen en geen theatrale houdingen aan te nemen. Maar als hij in de stal komt, kijkt hij vreemd op. Ze zijn waarachtig netjes op een rijtje stoelen gaan zitten. En zij doen alsof hij een variété-kunsteenaar is, zij ontvangen hem met uitbundig handgeklap. De hand op het hart, maakt hij een fraaie buiging en kijkt tersluiks eens naar de boeren. Zoiets is nog nooit vertoond, maar ook zij hebben er pret in en schijnen bovendien nogal belang te stellen in de benen van de dames. De koe is geen maaltje, heeft al twee keer gekalfd, dus het zou mee kunnen vallen... Hij knoopt de touwtjes los, smeert zijn armen in met de viezige, vette lijnmeelpap en duwt de pootjes van het kalf terug.

'Dat doet hij om het moeilijk te maken,' zegt Pauline.

Hij kijkt haar dreigend aan en zij schrikt als een betrapte schoolmeisje.

'Heb je niet gemerkt, Gijs,' vraagt hij, 'dat het kalf iets scheef ligt?'

Ja, dat heeft Gijs wel gezien en hij kon het niet helemaal recht krijgen, maar hij dacht dat het zo wel zou gaan.

Het lijkt de bekende driekwart slag in de baarmoeder. Het kalfje ligt juist iets te scheef om het te kunnen extraheren. Zijn hand tast om kop en nek heen, dieper in de koe. Al kan hij de schouders niet bereiken, toch voelt hij aan de hals dat het kalf, dieper in de koe, meer gedraaid ligt. Door het trekken aan de pootjes zijn kop en nek wat meer in de goede houding gekomen en dat was juist verkeerd. Nu is de wenteling dicht bij de 360 graden gekomen.

'Je hebt het kalf wel iets rechtgetrokken,' zegt hij tot Gijs, 'maar juist naar de verkeerde kant.'

Gijs Fleskens gaapt hem niet begrijpend aan. Recht is recht.

— Gelukkig geen embryotomie, denkt Vlimmen. Nu kan hij zich wel een grapje veroorloven.

'Damen en heren,' zegt hij op professorale toon. 'Dit is een geval van torsie in de baarmoeder. De baarmoeder, zoals u weten moet, is een grote zak, die los in de buik hangt, als de filterzak in een koffiekkan, en alleen aan het bekken is vastgehecht. Nu gebeurt het, dat door een schielijke beweging van de koe, bij opstaan of gaan liggen, de zak een draaiing krijgt en het kalf draait dan mee. In dit geval is de wenteling bijna driehonderdzestig graden geweest. Was het helemaal driehonderdzestig graden, dan zou het kalf eenvoudig een hele slag om zijn lengte-as zijn gedraaid en lag het dus schijnbaar in de normale houding om er uitge-

trokken te worden. Máár...! Door die wenteling is de baarmoeder bij het bekken dichtgewurgd, zoals we dat doen bij het dichtmaken van een zak aardappelen, en het kalf kan er met geen mogelijkheid uit.'

'Hè wat sneu!' roept Klaartje. 'Wat moet —'

'Het is niet de gewoonte een professor in de rede te vallen, Klaartje,' wijst Dacka haar terecht.

'Maar is er dan —?' begint zij ongerust.

'Ik geloof dat ik niet genoeg het woord heb,' zegt de professor. 'Het auditorium interrumpeert met voorbarige conclusies. Om het college voort te zetten: *is* de draaiing driehonderd graden, dus vijf-zesden, dan ligt het kalf iets scheef. Nu denkt de leek, dat het voor de hand ligt het foetus dat kleine beetje recht te draaien. Maar als dat gebeurt, wordt de torsie compleet driehonderdzestig graden, dus nog erger... Ergo, het kalf moet bijna een hele slag teruggedraaid worden, dus eerst op de rug, dat is honderdtachtig graden, en dan doorzwaaiend in de dezelfde richting, weer op de borst, dus nul graden. Om het helemaal duidelijk te maken kunnen de dames en heren het vergelijken met de grote wijzer van de klok, die op vijf minuten voor twaalf staat en naar elf uur gedraaid moet worden, niet naar twaalf uur.' Hij ziet, dat de boeren de damesbenen vergeten zijn en hem gespannen aangapen. Al die graden gaan boven hun petje, maar de wijzer van de klok heeft hun mysterie onthuld; zij knikken ijverig. 'Nou, zet die wijzer dan maar gauw op elf uur,' zegt Pauline luchtig. 'Op mij hoeft je niet te wachten.'

'Dat zou heel gemakkelijk zijn geweest, dame, als het geval nog vers was,' zegt hij om de spanning er in te houden. 'Maar na al dat trekken is dat meestal minder eenvoudig. Enfin, proberen is het naaste.'

'Hup Nunky!' roept zijn verloofde. 'Zet hem op!'

'Als het niet lukt,' zegt hij, 'zullen we de koe moeten rollen.'

Even hangt er een verbaasde stilte; dan praten zij allen door elkaar... Rollen? Wat is dat nu weer? Gaat hij met een koe aan de rol? 'Door rollen is het euvel ontstaan,' zegt hij geduldig. 'Ergo: op de zelfde manier moet het ongedaan gemaakt kunnen worden. Je moet dan natuurlijk weten hoe je rolt. En je moet een beetje geluk hebben.'

Hij plant zijn benen stevig neer, schuift langzaam zijn hand in de koe en grijpt het kalfje bij de huid, zo dicht mogelijk bij de schoft...

'Leeft dat beestje nu nog, Nunky?' vraagt Klaartje.

'Ik vrees het ergste, juffrouw Fabrie,' zegt hij met een grafstem.

'Hèèè, wat jammer!'

'De koe is veel belangrijker, Klaartje,' troost hij.

'Nou, dà geleuf ik ook, meneer-dokter,' zegt Gijs.

Vlimmen wacht tot er weëen komen en tracht het kalf in beweging te krijgen, naar beneden te draaien... Het lukt niet al te best. Hij verplaatst herhaaldelijk zijn benen en zijn greep, spant zijn uiterste kracht in...

'Het zit muurvast,' hijgt hij.

'Maar zo'n ouwe baarmoeder-toerist geeft toch zeker de moed niet op?' zegt Pauline.

Grote vrolijkheid. De champagne, denkt Vlimmen. Neen, zo gauw geeft hij de moed niet op, hij probeert en probeert tot het zweet over zijn gezicht loopt. Opeens voelt hij spierbewegingen in het kalf.

'Verrek,' valt hij uit zijn professorale rol, 'het leeft nog!'

Hoera! juicht de galerij en de boeren moeten lachen om deze dwaze drukte.

'Afkloppen!' commandeert hij. 'Het kunnen de laatste stuiptrekkingen zijn geweest. Er is al op een moordende manier aan gehesen door deze stoere knapen.' Hij wijst met het hoofd naar de grijnzende boeren. Klaartje heeft een hoge kleur en kan nauwelijks blijven zitten, ziet hij, schuin langs zijn bril. Zij klopt gewetensvol op het hout van haar stoeltje en gluurt met zwaar verwijt naar de stoere knapen, die zo idioot aan dat arme kalfje getrokken hebben. Tilly kijkt hem vragend en bezorgd aan. Hij geeft haar een bemoedigend knipoogje en onmiddellijk ziet hij haar tanden glinsteren in een brede glimlach... Zou ze nu nog zo bewonderend kijken naar zijn onmenselijke lijnmeel-klauwen?

Maar de dienst gaat vóór het meisje... Zal hij gaan rollen?...

Wacht even, er komt eindelijk beweging in het foetus. Waardoor dat zo opeens gelukken wil, zal hij nooit begrijpen, maar het gelukt. Daar voelt hij reeds het kalf onder zijn hand wegwentelen; het legt zich op de rug en na een verplaatste greep van zijn hand zwaait het door tot minder dan negentig graden uit de normale positie. Nu snel de andere arm erin om het diertje opwaarts te drukken... Ja, dat ligt goed. Er is nu flink wat ruimte omheen en de rest zal kinderspel zijn...

'Dat is in orde, dames en heren.' De zaal juicht en de baarmoeder-toerist maakt zijn buiging.

De koe schijnt te voelen, dat de weg eindelijk vrij is, en begint hevig te persen. Vlimmen trekt de pootjes naar buiten: het snuitje volgt vanzelf...

En nu wil de koe gaan liggen. De boeren schieten toe, schreeuwen van hu! en hup! Maar Vlimmen weert hen af en laat het dier zich rustig neerleggen. Terwijl hij snel de striktouwen om de pijpen van het kalf slaat, zegt hij aan Rosa Fleskens, die naast Pauline zit, dat zij als de bliksem een emmer flink heet water moet gaan halen en een met koud water. Zij haast zich verschrikt de stal uit en hij roept haar na ook wat zout mee te brengen en een handdoek.

Pauline ergert zich: Dat afgejakkerde menske moet met emmers water sjouwen, terwijl daar drie grote, sterke lummels met de handen in de zakken hun luie rug staan te schurken tegen de muur. Maar Floor en Nunky hebben haar op het hart gedrukt zich vooral niet met zoiets te bemoeien. In een boerenhuwelijk zijn de taken zeer scherp afgebakend. Die ongeschreven wetten zijn eeuwenoud en heilig.

Dan moeten Gijs Fleskens en nog een potige boer ieder een touwtje nemen, maar alleen trekken, wanneer Vlimmen het zegt, en is dat goed verstaan? Hij houdt zijn hand in de koe om de beweging te controleren. 'Ja!... Zachtjes aan... Niet te hard!'

De koe werkt goed mee. Al gauw komt het kopje buiten de vulva kijken en zodra de touwtrekkers dat zien, is het weer het oude liedje...

'Zachtjes, verdomme! Moet de hele zaak kapot? Laat die touwen los!'

Hij doet alsof hij – zwaar beledigd – het bijltje er nu bij neerlegt en wendt zich in gemaakte kalmte tot zijn publiek.

'Zie je, daar schijnt geen kruid voor gewassen. Als er aan een kalf getrokken moet worden, is de beste boer zijn verstand kwijt.'

Nu zijn het de boeren, die brullen van pret.

– Ja, dat is de oude, beproefde methode, denkt Vlimmen. Die bekende Pater van den Elsen, de zogenaamde Boerenapostel, die de Brabantse Boerenbond heeft opgericht, had zijn grote populariteit en gezag te danken aan zijn hebbelijkheid op alle vergaderingen zijn boeren de huid vol te schelden tot zij buikpijn hadden van het lachen.

'Alleen trekken wanneer zij perst. Anders alleen maar de touwen strak.' Langzaam schuift het kalverlichaam naar buiten. Bij elke persing en het trekken van de mannen schiet het enkele centimeters op. Dan komen de schouders en onmiddellijk roept Vlimmen: 'Niet meer trekken!'

Nu kan Klaartje het niet meer uithouden op haar stoel. Zij komt bij hem staan en vraagt: 'Waarom niet meer trekken, Nunky?'

'Jij wilt er ook alleen maar zo gauw mogelijk dat kalf uit hebben,' zegt hij.

'Jij bent geen steek wijzer dan de boeren.'

En opnieuw beginnen de boeren overeenkomstig het systeem-Van den Elsen te bulderen.

'Kijk eens Klaartje,' gaat hij voort, 'na de schouders komt de buik, die veel dunner en slapper is. Die drukt de koe er gemakkelijk zelf uit. Als we nu trekken, lopen we gevaar, dat door de zuiging van het kalf de hele zak zich binnenstebuiten keert en mee naar buiten gesleurd wordt. Dat is baarmoeder-prolaps en dat heb je wel eens gezien, niet? Nou, dat moeten we vanavond niet meer hebben, vind je wel?'

'Leeft het kalfje nog?'

'We zullen zien; er is nog wel een kansje.'

Met een hand onder de borst en een aan de lenden haalt hij gemakkelijk het kruis naar buiten.

'Ziezo, dat is dat,' zegt hij, als het kalf achter de koe ligt. Maar het applaus blijft uit, het diertje geeft geen teken van leven. Hij legt de hand op de hartstreek, want ademhaling is er niet...

'Och, het is dood,' jammert Klaartje.

Maar hij heeft enkele hartslagen gevoeld. En Rosa Fleskens staat al gereed met de emmers.

'Heet water!' Hij voelt met de rug van de hand. 'Te heet, een scheut

koud er bij!' Dan giet hij een gulp dampend water over de kop en schouders van de pasgeborene, onmiddellijk gevolgd door een koude golf.

'Ga jij zo maar voort,' zegt hij tot de baas. Vlug neemt hij wat zout en smeert het met de vingers in de bek van het kalf. Dan begint hij met drukkende bewegingen de hartstreek te masseren, terwijl Gijs Fleskens voortgaat beurtelings heet en koud water te gieten... Het duurt enkele minuten en het auditorium heeft alle hoop reeds opgegeven, wanneer op eens de flank van het diertje begint te slaan. En op de neusgaten verschijnen een paar mooie blaasjes.

'O Nunky, het ademt al!' juicht Klaartje.

Om zijn trots te verbergen zegt hij zo droog mogelijk: 'Heb je t ook in de gaten?' Nou, het publiek heeft niet veel te reclameren, dunkt hem zo. Ook zijn tweede demonstratie onder de ogen van Tilly is een volledig succes geworden. Er komt natuurlijk een beetje geluk bij kijken, maar daar hoef je niet zo de nadruk op te leggen... Onderwijl maakt hij met de handdoek bek en neusgaten vrij van slijm, voelt nog eens aan het hart. Dan kan hij zich oprichten en zich eens flink uitrekken.

'Laten liggen!' zegt hij tot Gijs, die al komt aanslepen met een kruiwagen om het kalf zo gauw mogelijk weg te halen uit de nabijheid van de koe. 'Op vijf minuten komt het niet aan. Rustig op gang laten komen. Geef de koei maar een lekker drankje; dat leidt haar af van het kalf.'

Even later stoot het diertje een zacht, klagelijk geblaas uit en richt de kop even op. Vlimmen luistert met de fonendoscoop en vindt de hartwerking nu krachtig genoeg. Het kalf kan weg. De koe wordt nog even opgejaagd om de baarmoeder weer goed op haar plaats te laten zakken. Hij voelt, dat zij nauwelijks nog perst, dus van die kant is ook geen gevaar. Van achteren wat hoog leggen, flink wat stro eronder en dan een dek er op. Dat hebben we weer gehad.

Hij wast zich snel maar grondig in de woonkamer. Pauline heeft intussen beslag gelegd op de kampioenmoeder Rosa Fleskens om ervaringen op te doen van het moederschap.

Op de thuisrit is Klaartje aan het woord. Zij vindt het gemeen, dat ze het kalfje direct van de moeder weghalen.

Vlimmen legt haar uit, dat de koe nu eenmaal melk moet geven voor de mens en niet voor het kalf. Wel krijgt het beestje de eerste melk, de zogenaamde biest. Die is bijzonder voedzaam en er zitten stoffen in, die het kalf nodig heeft. Maar die krijgt het dan te drinken uit een emmer, niet uit de spenen, want als het kalf gaat zuigen, geeft de koe veel minder melk, alleen genoeg voor het kalf en dat is maar een liter of tien per dag, terwijl zij nu twintig tot dertig liter geeft. Het zou dus een enorme verspilling zijn, nietwaar? Tja, dat is een van die noodzakelijke wreedheden om de mens aan goedkope melk te helpen. En de koe is het overigens gauw te boven...

'Waarvoor diende dat zout, Nunky?'

'Och, dat is een oud boerengebruik om het slijm op te lossen. Het kan geen kwaad en ze zien het graag.'

Het is nog maar kwart over tien, wanneer zij het onderbroken feestje kunnen voortzetten. Klaartje gaat naar bed, zij moet morgen vroeg op om nog een paar pestsommen te maken. Dan knalt al gauw de tweede fles...

Vlimmen wordt vanavond zeer jolig, maar niet tipsy. Beter van niet, zegt Dacka, want dan wil meneer-dokter plasjes gaan doen in de brievenbussen van de burens, zoals toen, na de zaak Van Bommel...

En dat is weer een lang verhaal, waarvan Tilly alle bijzonderheden nog niet kent.

HOOFDSTUK 23

Alles wordt zo snel mogelijk afgewerkt. Pauline de Voortvarende had reeds voor het verstrijken van de appèltermijn alle nodige afschriften en exploten in voorraad. Zij hebben huwelijksaangifte gedaan in Borveld, want Tilly's huis staat even buiten de gemeentegrens van Dombergen.

Vlimmen is nog altijd een beetje geneigd tot overmoed. Nu zou hij in alle verwaandheid met haar willen gaan winkelen, als hij tijd had.

Dacka brengt hem tot bedaren. 'Niet uitdagen. Je staat hiet tegenover een macht waar niet mee te spotten valt. Geen aankondiging in de krant voor het schandaal definitief is en jullie veilig op de huwelijksreis zijn. Stuur alleen een berichtje aan je naaste kennissen.'

Er is een reisje besproken naar Zuid-Frankrijk, dat veertien dagen zal duren. 'Jagertje', de zwervende dierenarts, die heel het land afreist om praktijken waar te nemen, zal er daags voor het huwelijk zijn.

En dan de opwinding van al die voorbereidingen! Daar zitten ze nu met twee huizen en dat van Tilly is verreweg het meest aantrekkelijke. Maar zij heeft dadelijk gezegd, dat hij in zijn vanouds bekende gebakkraam moet blijven; boeren houden niet van verandering. Haar huis ligt trouwens niet centraal genoeg voor de praktijk. Zeker niet voor cliënten met kleine huisdieren. Het zou concurrenten kunnen lokken: er is dan immers geen dierenarts meer in Dombergen zelf. Ongetwijfeld krijgen zij af te rekenen met klerikale aanvallen, of tenminste tegenwerking, en dan moet hij zijn positie niet verzwakken door zo achteraf te gaan wonen. De woonruimte in de Beukenlaan wordt vergroot. Het huis heeft een achterbouw bestaande uit keuken, bijkeuken en een berghok. Daarop wordt een verdieping gezet en dan hebben zij boven twee kamers meer, een voor Klaartje en een logeerkamer. De tekeningen zijn al goedgekeurd door de gemeente en daags na het huwelijk wordt eraan begonnen... De meubelen zullen zij botje bij botje leggen, het mooiste gebruiken en de rest opbergen.

Nee, zij vindt het helemaal geen opoffering. Op die manier staat er een dikke streep achter het verleden. Zij heeft in dit huis een ellendige tijd gehad en is steeds van plan geweest weg te gaan, maar kon er toen niet de nodige energie voor bijeenbrengen, zij veeteerde van de ene dag in de andere.

Lena en Tilly hebben elkaar eens goed besnuffeld en het resultaat lijkt niet ongunstig. Vlimmen heeft zijn trouwe huishoudster met de stroopkwast bewerkt: zij kan niet gemist worden, zij kent de praktijk en is de enige, die Dop met een zacht handje binnen de perken kan houden; voor haar doet hij alles. Zij heeft gebloosd van trots en gezegd, dat het wel zal gaan...

Overigens heeft hij niet de tijd om trappelend van ongeduld zijn bruidsdagen af te tellen. Het vee is in de wei en de jaarlijkse golf van kopziekte houdt hem van 's morgens vroeg tot laat in de avond aan het werk... Even schrikt hij nog van het bericht, dat er bij Keeke Mulders in het Zuurland een verse koe* is afgemaakt wegens beenbreuk, maar als hij komt keuren, hoort hij dat ze nu in het veefonds zijn. Onze Nilles had er op gestaan, voor hij weer naar de troep moest. En ja, met de kostwinnersvergoeding is ook alles geregeld, maar denkt meneer-dokter dat die mobbelesatie nog lang zal duren?... Als het mocht zijn, dat hij de koei kan goedkeuren, zal het vlees vlug uitverkocht zijn, want morgen begint de Diestelse kermis en dan eten de mensen daar allemaal veel meer vlees... Nee, de koei is geen ogenblik ziek geweest, daags tevoren had zij nog bij de dertig liter gegeven. En met veel omhaal vertelt zij hoe het ongeluk gebeurd is.

Intussen geeft hij enkele sneden in de organen en zegt dat het in orde is.

Zij laat een diepe zucht: 'Haa, merci dokter, da's 'n goei ding.'

'Moet je daar zo blij om zijn?' vraagt hij. 'Je krijgt de waarde immers tòch vergoed. Het enige verschil is dat je nu de trubbel van de verkoop over de vloer hebt.'

'Jao-mer dan is de schaoi nie zo groot veur d'andere boere.'

'Dat is heel mooi gezegd, Keeke, maar in dit leven moet je eerst aan jezelf denken, anders raak je achterop. Er staat nergens geschreven dat je meer je evennaaste moet liefhebben dan jezelf; vraag het maar aan de pastoor. Je doet waarachtig net of je die uitkering van den arme krijgt.'

'Mar we zen nog nie lang bij 't fons, dokter, we hebben d'r nog mar zo weinig aon betaold.'

In wanhoop steekt hij de handen op. 'Begrijp je er dan niets van, Keeke, of wil je 't niet begrijpen? Het is juist de bedoeling van alle boeren, dat ze van het fonds meer trekken dan ze inleggen: alleen dáárvoor werken ze samen en anders had het fonds ook geen reden van bestaan. Voor

* Pasgekalfde koe

één enkele boer uit de grote hoop betekent die koe van jou op z'n hoogst een paar glazen bier.'

O, zij spreekt hem niet tegen; als meneer-dokter het zegt zal het wel zo zijn. Evengoed weet hij, dat zij zich bezwaard zal blijven voelen tot zij met verloop van tijd de koe zal hebben terugbetaald aan hoofdelijke omslag... Kan zij het nogal rukken?

Zij aarzelt even... Och, dat gaat wel. Het is hard aanpakken, nu onze Nilles er niet is; dat scheelt veel. Maar de kinderen doen hun best en ze mag niet klagen.

Hij wenst haar het beste en rijdt verder... Die mobbelesatie moet niet te lang meer duren, of ze kunnen haar ook begraven. Het menske werkt zich kapot, dat is duidelijk. Haar snuitje is sedert de laatste keer nog scherper geworden en haar rug wat krommer...

Maandagnacht komt hij na een zware dag thuis en vindt op de lei drie nieuwe gevallen, gelukkig geen kopziekte, dus dat is voor morgen!

Hij schrijft de namen in zijn zakboekje.

Als hij zacht over de gang naar zijn slaapkamer loopt, hoort hij achter zich de deur van Lena's kamertje opengaan.

'Dokter.' Zij spreekt fluisterend door een smal kiertje. 'Dokter Dirksen heeft gevraagd of u vanavond nog zonder fout wilde opbellen. Dat was kort na achten en u was al weg.'

Hij kijkt op zijn horloge. 'Vanavond nog? Het is kwart over één!'

'Ja, ik heb ook al gezegd, dat het heel laat kon worden van wegens de kopziekte, en dat begreep hij wel, maar dat gaf niets. U moest toch maar bellen; het was dringend.'

'O, dan heeft hij het zelf gewild,' zegt Vlimmen monter. 'Welterusten, Lena.'

Maar halverwege de trap krijgt hij al kwade voorgevoelens... Waar kan het voor zijn, dat zo'n onverstoorbare machine als Dirksen zich in het holst van de nacht laat opbellen?...

Vorige week heeft Vlimmen hem bij wijze van grapje gezegd, dat de Dirk als hoger ambtenaar van het katholieke Dombergen waarschijnlijk liever niet als getuige zou optreden bij zo'n goddeloos huwelijk. En de Dirk sprong ervan op: 'Waarom niet? Aan wie heb ik daarvoor permissie te vragen? Als er iets op het slachthuis aan te merken is, kunnen ze bij me terecht, katholiek of niet. Voor de rest zal ik zelf uitmaken wat ik te doen heb. Dus heel graag als je me hebben wilt.' Heeft hij intussen ontdekt, dat hij er toch maar beter van af kan zien? Maar voor zo'n snertbericht laat hij zich immers niet uit zijn bed bellen! Nee, dit is ernstiger, natuurlijk iets dat de huwelijksreis in de war stuurt. Intrekking van zijn veertien dagen verlof als onderdirecteur, om een of andere gezochte reden. Een macht waar niet mee valt te spotten, zei Dacka, en daar begint het al... Dirksen antwoordt op het eerste bellen.

‘Was je nog wakker?’ vraagt Vlimmen.

‘Ja, ik heb opgezet met een boek... Zeg, de burgemeester van Diestel heeft opgebeld; er moeten daar gevallen van voedselvergiftiging geconstateerd zijn. Braken, diarree, hoge koorts, bewusteloosheid en één dode, maar dat is een man van in de tachtig, dus dat zegt niet veel. Om half zes is hij gestorven en de behandelende geneesheer is je vriend Treeborg. Hij schijnt daar een geweldige herrie geschopt te hebben, hij heeft ook al voor detective gespeeld en uitgemaakt, dat het vergiftiging is door vlees van een noodslachting, en jij bent de schuldige, want jij hebt het goedgekeurd en zo’n vent als jij moest direct gearresteerd worden, natuurlijk. Hij heeft al wat er van dat vlees over was in beslag genomen...’

‘Die vent is gek!’ roept Vlimmen.

‘Natuurlijk! Ik heb het dadelijk nagekeken en de laatste noodslachting in Diestel dateert van vijftien dagen geleden... Toen heb ik de burgemeester weer opgebeld en die begreep er niets meer van. Dokter Treeborg was zeer positief geweest in zijn beweringen; de patiënten zelf hadden trouwens dadelijk zijn aandacht gevestigd op het vlees van een noodslachting... Ik heb gezegd, dat ik geen cent gaf voor de beweringen van mijnheer Treeborg; de juiste oorzaak kon eerst vastgesteld worden na een onderzoek, dat dagen in beslag nam... Tenslotte heb ik afgesproken, dat jij bijtijds morgen daar zou zijn om de nodige ophelderingen te geven. Nu er een sterfgeval is, wordt de justitie erin gemoeid en die kan je lang aan de praat houden. Dus wees er maar vlug bij om dat geklets van die kwajongen de kop in te drukken. De geneeskundig-inspecteur is al gewaarschuwd en komt morgen met de eerste gelegenheid... En ik heb nadere bijzonderheden gevraagd; noteer ze maar even...’

Vlimmen heeft het intussen begrepen... Werktuiglijk schrijft hij op de blocnote naast de telefoon, maar dan in heel rare letters...

De overledene is Cornelis Oerlemans, C. 12, oud 84 jaar, en alle huisgenoten zijn daar aangetast. Dan de gezinnen van Antonius Hickers, B. 32, Johannes Reyvers, C. 44, Jacobus Smits, B. 59, en nog een Adrianus Oerlemans, B. 14... In totaal tweeëndertig gevallen...

‘In Diestel is het kermis, weet je wel,’ gaat Dirksen rustig verder, ‘en dan richten de boeren van die onmenselijke vreetpartijen aan, waar ze wel ziek van móeten worden, en als de een begint te braken, volgt heel de rest. Die ouwe man heeft zich heel gewoon doodgegeten... Die Treeborg is een mannetje dat zich nu eenmaal interessant moet maken, en blaast de zaak geweldig op.’

Vlimmen weet beter, maar in zijn verslagenheid kan hij er niet toe komen het te zeggen... Zie je, hij *wist* dat er nog iets tussen zou komen en ditmaal is het de justitie, een strafzaak! En overmorgen, nee: morgen al is het zijn trouwdag...

Na nog wat praatjes, die langs hem heen gaan, wordt hij welterusten gewenst. Zwaar en langzaam als in een droom legt hij de telefoon weg en probeert na te denken...

Treeborg is zijn loopbaan begonnen in Diestel, met een mager praktijkje, tot het voordelige huwelijk met de onschone dochter van de fabrikant Huijbrechts hem naar Dombergen voerde. Zo heeft hij daar onder de boeren nog enkele patiënten behouden; boeren veranderen niet graag... Diestel is aan Dombergen vastgegroeid. De kern van het dorp bestaat uit een driehoekig marktpleintje met kerk en pastorie, zo landelijk als het maar kan. Aan de kant van Dombergen, de noordwestelijke kant, zijn er ettelijke fabrieken en haakse, kaarsrechte straten met moderne huizenreeksen, middenstands- en arbeidswoningen, een zeeheldenbuurt, een bomenbuurt en, wat meer landhuisachtig, een 'betere' buurt van prinsen uit het Huis Oranje-Nassau, alles bewoond door mensen, die in de stad leven en zelden of nooit in het dorp komen. Er is al een hele tijd sprake van annexatie. Naar het zuidoosten is het een ongerept boerenland, grenzend aan Wolfschot, allereerst aan de buurtschappen Zuurland en Hoge Aard...

Behoedzaam, als de sluipmoordenaar die hij zich voelt gaat hij naar boven, het overbodige papiertje met de namen en adressen in de hand. Hij kent al deze mensen, sinds het begin van zijn praktijk. Toen had de oude Kees Oerlemans het heft nog in handen, de laatste jaren was hij iet of wat kinds. Als Vlimmen er kwam, liet Anneke, de schoondochter, de oude stakker telkens weer zeggen wie deze meneer was. Na enkele seconden van nadenken zei Kees dan: 'Vlimmus' en werd als een klein kind door haar geprezen. Een keer werd hij driftig en riep, zonder nadenken: 'Sjamberlein!' Tijdens de Boerenoorlog had hij zich erg kwaad gemaakt op de oude Chamberlain... De anderen kent hij even goed; zij wonen merendeels aan de kant van Wolfschot en daar heeft Dirksen niet aan gedacht. Hij is nooit voor een keuring bij Mulders in het Zuurland geweest, kent al die adressen niet zo goed en zolang hij geen recente noodslachting kan vinden in Diestel, bestaat de zaak voor hem niet eens...

Zou Keeke Mulders met haar monomanie, haar ziekelijke vrees voor alle geld, dat zij niet met haar eigen zwoegen verdiend heeft, hem voorgelogen hebben? Was de koe ziek en brak zij dáárom haar been, in een of ander excitatiestadium, zoals dat voorkomt bij kopziekte...? Maar 't is onmogelijk; die organen waren...

Wat is dat nu? Opeens kan hij zich die organen niet meer voorstellen, zoals je dat wel hebt met gezichten, die je toch heel goed kent. In het begin van zijn verliefdheid is het een paar keer voorgevallen, dat hij nauwelijks een uur nadat hij Tilly nog gesproken had, zich haar gezicht niet meer voor de geest kon halen... Heeft hij die organen eigenlijk wel gezien? Hij heeft erin gesneden, ja, maar heeft hij er wel naar gekeken? Keeke stond naast hem te kwebbelen, honderd uit...

Vannacht kan hij niets meer ondernemen. Wachten, wachten tot het licht wordt. Zonder het te weten kleedt hij zich uit. Hij knijpt de ogen dicht en probeert zich met geweld een beeld te vormen van die lever, die milt,

opengereten door de scherpe sneden van zijn keuringsmes. Het wil hem niet gelukken... Veel te veel werk gehad de laatste dagen, dat is de oorzaak. Hoe lang heeft hij al geen vakantie genomen, wat doe je trouwens in je eentje met vakantie? En wat doen die organen er nog toe; het ongeluk is immers gebeurd. Morgen komen de berichten los over de honderden patiënten in Wolfschot, wie weet hoeveel doden. In Diestel heeft Treeborg nog vanavond de zaak op stellen weten te zetten, in Wolfschot gaat dat niet zo vlug; daar zit niemand die zo blaakt van ijver om een zekere keuringsveearts te nekken... De kranten! Wat een drukte is er niet gemaakt, een paar jaar geleden, over dat veulen met paratyfus in Schagen of Harenkarspel! En daar zijn niet eens doden gevallen, als hij het zich goed herinnert...

Lange tijd staat hij in zijn pyjama, de handen op het wasbekken gesteund en staart wezenloos in de spiegel. Eindelijk moet hij wel voelen, dat zijn voeten gevoelloos worden van kou. Hij kruipt in bed en trekt het licht uit, maar blijft rechtop zitten, met een strakke rug... Nu weet hij werkelijk geen raad meer, nu is hij voor eeuwig gebrandmerkt. De gedachte aan haar doet hem een lijfelijke pijn, veel feller dan hij ooit bij de tandarts heeft gevoeld. Hoe kan hij haar nog onder de ogen komen, hoe kan hij daar nu met een hardstenen bakkes naar het Borveldse gemeentehuis gaan en trouwen alsof er niets aan de hand was? En dat morgen, woensdag, wanneer heel het land schettert van *Massale vergiftiging in Brabant... verscheidene doden... keuringsveearts in staat van beschuldiging gesteld...*

En Dirksen, die zó trots aan de anderen zei, dat hij Vlimmen al sedert zijn studententijd had voorgehouden steeds aan de veilige kant te blijven... Maar het kàn niet! Een jonge, gezonde koe, die normaal geslacht wordt voor beenbreuk, en geen afwijkingen vertoont. Welke zwaarmoedige gaat dan bacteriologisch onderzoeken?... O, wacht even... Beenbreuk?... Er is ergens sprake geweest van beenbreuk in verband met vleesvergiftiging... In het Tijdschrift, als hij het goed voorheeft, een paar jaar geleden...

Daar springt hij weer uit zijn bed en sluipt op zijn blote voeten naar beneden. Bij de deur van Dops kamer denkt hij: — Zou de jongen nog dierenarts willen worden, als hij gehoord heeft van de catastrofe?

Op de boekenplanken in de apotheek staan de gebonden jaargangen van zijn tijdschriften. Koortsachtig zoekt hij in de band van '37, dan in die van '38 en vindt het eindelijk in het eerste:

De Heer Hoofdinspecteur van de Volksgezondheid deelt ons mede:

Op 12 september jl. deden zich in verschillende gezinnen in de gemeente Papendrecht en Dordrecht vergiftigingsverschijnselen voor — die overigens goedaardig verliepen — en welke door de behandelen-

de medici in verband werden gebracht met het gebruik van paardenvleesch.

In monsters van het versche en gebraden paardenvleesch werden aan het Rijks Instituut voor de Volksgezondheid paratyphusbacillen van het Aertrycke-type aangetroffen. Het uitvoerige onderzoek bracht aan het licht, dat dit vleesch afkomstig was van een paard, dat met een gebroken been op de openbare slachtplaats was aangevoerd en aldaar was goedgekeurd. Aangezien postmortale infectie was uit te sluiten, moet worden aangenomen, dat bij dit paard, dat overigens een gezonden indruk maakte, ongeveer 13½ uur na het optreden van de fractuur een infectie met paratyphusbacillen had plaats gevonden.

Aangezien veelal in keuringskringen de meening heerscht, dat in gevallen van beenbreuk geen bacteriologisch onderzoek behoeft te worden toegepast, maant dit voorval wel tot de hoogste voorzichtigheid!

Zie je, dit bericht zal hem onder de neus gehouden worden: hij was gewaarschuwd, hij hangt op alle manieren... Maar aan de andere kant wordt er toch toegegeven, dat veelal in keuringskringen de mening heerst... En dat bericht heeft hij natuurlijk *nóóit* gelezen!... Nee, ook dat zal hem niet baten; er is een dode, al is hij dan overleden in de aanvallige leeftijd van vierentachtig jaar, en over lijken wordt in dit land nu eenmaal niet heengestapt.

Weer naar bed... Tenslotte zou nog kunnen blijken, dat het postmortale infectie is geweest, opgetreden na de keuring. Die verkoop op een tafel, samengeflanst uit bijeengeraapte, vuile planken... Dan zou hij vrij uitgaan, maar na wat voor opschudding...

Zijn hart begint zo hevig te hameren, dat hij, benauwd hijgend, recht op gaat zitten. Want nu denkt hij aan het drama Van Dinderen. Dat is vóór zijn tijd geweest, maar het verhaal leeft voort in de dierenartsenwereld. Blommaert sprak er nog over bij die herkeuring — wat een belachelijk incidentje eigenlijk, vergeleken bij dit, en wat heeft hij toen een drukte gemaakt om niets...

De al te serieuze Van Dinderen overkwam hetzelfde na het goedkeuren van een noodslachting. Maar hij had wél bacteriologisch onderzocht, had er zich blind op gestaard, zoals Blommaert zei. Massale Vleesvergiftiging! Onderzoek door Justitie en Inspecties van Volksgezondheid en Vleeskeuringsdienst! Ook al waren er geen doden, voor een Van Dinderen was die schande te groot. Lang voor de laatste patiënt zijn diarree kwijt was, vond mevrouw van Dinderen haar man dood in de leunstoel; hij had uit zijn eigen vergiftkast gesnoept... Maar na het uitgebreide onderzoek bleek, dat de arme drommel geen enkele fout had gemaakt. Zijn reageerbuisjes, die in beslag genomen waren, werden volkomen steriel be-

vonden. En het onderzoek van de aangeslagen monsters vlees bracht bacteriën aan het licht, die er na het slachten ingegroeid waren. De verdachte ging dus vrijuit, ook al was hij inmiddels overleden als het enige slachtoffer van de ramp... Later, bij de borrel, wisten de collega's het precies uit te leggen. De jongen was véél te precies, véél te ernstig, rookte niet, dronk niet. Had zich godverdomme een stuk in zijn kraag moeten zuipen en afwachten!

Straks breekt het nieuws los uit Wolfschot. Driehonderd patiënten, waarschijnlijk meer. Een zes-maands veulen in Harenkarspel veroorzaakte al ruim driehonderd gevallen. Maar nog altijd geen dode...

Zo blijven zijn gedachten zich wentelen in eindeloze herhaling... Er moet een doem op hem rusten; het staat geschreven dat hij nooit normaal getrouwd mag zijn...

Misschien is hij van uitputting toch enkele ogenblikken ingedommeld, want opeens ziet hij het eerste, grijze daglicht al duidelijk door de gordijnen kieren. Hij vliegt verschrikt het bed uit, maar moet onmiddellijk weer op de rand gaan zitten, overvallen door een duizeling. Zijn mond en keel schroeien van droogte. Wankelend bereikt hij de wastafel en drinkt een teugje water. Zijn draaierigheid trekt langzaam af...

In zijn gejaagdheid besluit hij aanvankelijk zich niet te scheren, tot hij bedenkt, dat hij met de heren van de justitie en de inspectie te doen zal hebben, en dan staat hij daar met zijn woeste stoppelbaard... Aan het slordige uiterlijk van deze keuringsveearts is eigenlijk al te zien hoe hij met de vleeskeuring omspringt.

Reeds met de zon in de ogen rijdt hij door de lege, rechte straten van het stadse Diestel, langs het dorpse marktpleintje, nu vol tweederangs kermistentjes, dan de landwegen op naar het gedoente van de oude Oerlemans... Driek, de zoon, heeft al getrouwde kinderen.

Als een bedelaar klopt hij aan. De deur wordt opengedaan door een non in witte schort... Natuurlijk: heel de bevolking ligt voor dood op bed; zij kunnen elkaar niet helpen...

Hij is dokter Vlimmen, hij komt eens horen hoe het is.

Zij houdt haar wenkbrauwen opgetrokken en haar gezicht strak. Tegen de nonnenregel in kijkt zij hem recht in de ogen. Het is duidelijk genoeg, dat zij weet wie de schuldige is.

'Iets beter,' zegt zij en beweegt nauwelijks haar lippen. 'Het braken is veel verminderd, maar ze zijn allemaal nog erg ziek.' Zij was bezig de plavuizen van de herd te schrobben met een scherpruikende oplossing van lysol.

'Is de baas wakker?' vraagt hij.

Zij gelooft van wel en wijst met haar hoofd naar een der bedsteden, waarvan de deurhelpt aan het voeteneinde openstaat. Hij nadert voorzichtig, op de tenen.

Driek heeft zijn stem al herkend:

'Nou dokter,' klinkt het mat van achter de gesloten deurvleugel. 'Ge hèt me daor wa-d-uitgehaold... Dà moet ik zegge.'

'Maar dat kàn niet!' zegt Vlimmen met de moed der wanhoop. 'Dat kùn je niet gekregen hebben van dat vlees uit het Zuurland. Ik weet toch wat ik doe; het is toch niet de eerste keer dat ik vlees keur.'

Het blijft een hele poos stil. Hij begint overvloedig te zweten... Met al die grootspraak tegen beter weten in kan hij de zaak alleen erger maken. Anneke, die altijd door de oude Oerlemans liet zeggen wie deze meneer was, ligt naast haar man en begint nu akelig te kreunen. Hij wil al gaan, hij weet niet meer wat hij hier nog zeggen moet.

Eindelijk stamelt Driek, klappertandend van koorts: 'Ze zegge... da ge 't er mar op gewaogd zult hebbe... om Keeke Mulders te hellepe.'

'Wat is dat voor onzin: Keeke is in het fonds! En ik ben toch niet gek!... Ge móét nog iets anders gegeten hebben; dat kàn niet anders. Denkt maar eens goed —'

'Dokter Treeborg hee gezee, daddet allenig mar aon 't vlees van Mulders kan gelege hebbe,' onderbreekt Anneke nijdig.

Het verbaast hem, dat het zo snel en vinnig gezegd wordt door zo'n zwaar zieke. Maar dan wordt hij woedend en wroet zich nog wat vaster in zijn ongelijk:

'Die Treeborg is een grote stommeling, een gediplomeerde ezel, een hoogst onbetrouwbaar individu! En dat weet heel Dombergen. Niemand kan nog zeggen waar het aan ligt; dat moet uitgemaakt worden door een onderzoek, dat dagen in beslag neemt. En dan —'

Hij komt tot bezinning en houdt schielijk op... Wat staat hij hier onzin uit te kramen, er valt immers niets meer te redden. Dan mompelt hij iets van beterschap en dat hij straks nog wel eens aankomt, wat hij helemaal niet van plan is. Er komt geen antwoord. Als hij zich afwendt van de bedstee om heen te gaan, begint de non opeens vol ijver te schrobben... Weer in de wagen, besluit hij geen verdere ziekenbezoeken af te leggen. Bij die mensen kan hij zich allen maar blameren en niets wijzer worden. Het is razernij te willen volhouden, dat het aan iets anders gelegen heeft; vijf gezinnen kunnen niet toevallig 'iets anders' gegeten hebben... Om Keeke Mulders te helpen! Straks gaan ze nog zeggen dat hij een verhouding heeft met dat sukkelkje: eerst die grote operatie, helemaal voor niks, en nu dit weer... Hij moet naar Wolfschot, eerst van al naar de Mulders'en. Die zullen ook wel liggen te kreunen, maar misschien kan hij te weten komen, dat er iets met het vlees gebeurd is ná de keuring. Want voorlopig houdt hij tegenover iedereen vol, dat het een postmortale infectie moet geweest zijn; de keuring was volkomen correct!

Nu heeft hij vergeten aan die non te vragen of er veel zieken in de buurt zijn. Maar dat spreekt wel van zelf, kijk maar...

Hij passeert enkele boerderijen en het geeft hem telkens een rilling, dat er geen leven te bespeuren valt, ofschoon het volop dag is.

Ja toch: daar loopt Jan Molenschot door de wei. En dat is vreemd: die lui wonen veel dichterbij Zuurland dan een van de vijf getroffen gezinnen. Waarschijnlijk kwamen ze te laat; het beest zal te vlug uitverkocht zijn geweest, met die kermis.

Daar rijdt hij weer langs het welbekende paadje, dat nu karrespoor geworden is. Eens heeft hij hier gelopen als de ridder, die zegevierend uit het krijt kwam getogen, na de grote operatie. Nu voelt hij zich wel anders... Dat afgetobde Keeke met haar gering weerstandsvermogen, zou er evengoed bij kunnen sneuvelen als de oude Oerlemans. Daar mag hij niet aan denken...

Hé, wat is dat? Daar komt een jongmeid hem tegemoet, met een kruiwagen die zij dicht naast de heg neerzet om hem te laten passeren. En dat moet de oudste dochter zijn, zeventien of achttien, hetzelfde vrolijke snuitje, hetzelfde balletmeisje als haar moeder is geweest, een kleine twintig jaar geleden... Dus Keeke heeft de razernij zo ver gedreven, dat zij geen flentertje vlees voor zichzelf gehouden heeft; tot de laatste cent moest aan het veefonds komen! Gelukkig maar...

Hij stopt en drukt het portier open.

'Goeie morgge, meneer-dok,'

'Hebben jullie niets van dat vlees gegeten?' overstemt hij haar.

'Nou en of, dokter!' lacht zij en strijkt verlekkerd over haar maag.

'Mmmm! We hebbe gesmuuld!'

'Met je allen? En er is niemand ziek geworden?'

'Ziek?' kraait zij. 'Béter zen we d'r van geworre!'

— Precies het vroegere Keeke, moet hij ondanks alles opmerken. Alleen haar tanden zijn niet zo fris... Dan eerst dringt het goed tot hem door: maar nu gaat het er anders uitzien!

Hij durft het nog niet te geloven: 'Heb je d'r *flink* van gegeten?'

'O jao, meneer-dokter, we koste nie mir. Anderhalve kilo stoofvlees en dan nog flink wa nierkes... Mmm!' doet zij weer.

Zijn handen beginnen te tintelen. Hij vraagt verder: Was zij erbij, toen het vlees verkocht werd? Weet zij ook of er iemand van Jan Molenschot geweest is?

O ja, dat weet ze heel zeker. Stientje en haar moeder zijn apart gekomen, anders hadden ze maar een paar kilo kunnen krijgen en dat zou niet genoeg geweest zijn, want het was Diestelse kermis.

Hij haalt diep adem... En daarnet stapte Jan Molenschot gezond en wel door zijn wei. Dat twee gezinnen, samen minstens vijftien mensen, totaal immuun zouden zijn voor vleesvergiftiging, is uitgesloten. Maar evenmin is het mogelijk, dat die vijf families in Diestel... Dan moet er na de verkoop iets gebeurd zijn met een *deel* van het vlees, het deel dat terechtgekomen is bij Hikkers, Smits, Reyvers en de twee Oerlemans'en. Dan moet het een postmortale infectie zijn en dan is hij gered. Dat veulen in Harenkarspel had in een koelcel gehangen tegen het vlees van een

normaal geslachte koe. En na het onderzoek bleek, dat dit rundvlees door aanraking met het veulenvlees ook besmet was met paratyfus... Maar laat hij niet te vroeg kraaien; wie weet ligt half Wolfschot op apesgapan. En al mocht dat niet het geval zijn, ze zullen hem wel hier houden tot het onderzoek geëindigd is; die heren hebben geen haast. Dan ligt nog altijd zijn huwelijksreis in duigen...

'Mar meneer-dokter, is er dan iets nie goed gewist mee da vlees van ons?' Eindelijk moest het ook wel tot haar doordringen.

'Kom, laat die kruiwagen maar staan en stap in... Nee, aan de andere kant; je wilt toch niet op m'n schoot zitten?'

Gillend en krom van het lachen trippelt het balletmeisje om de wagen heen. Maar Keeke is dadelijk de kluts kwijt. Jezus, Maria, Jozef, staat haar bij! De oude Oerlemans dood? Maar dat kan niet komen van hun beest! Zij hebben er alle zeven volop van gegeten en het was zo'n schoon, mals vlees. Hickers? Reyvers, Smits? Wacht eens efkens; dat is de hele familie Oerlemans bij mekaar!

Vlimmen slaat zich voor het hoofd. Daar heeft hij met zijn troebele hersens niet aan gedacht. Van Reyvers wist hij het niet, maar nu herinnert hij zich dat de twee anderen getrouwd zijn met dochters van de oude Oerlemans...

En die zullen tien tegen één samen kermis gevierd hebben, meent Keeke, en als gewoonlijk bij hun vader in het oude huis.

Nu begint het er beter op te lijken! Hij haalt zijn zakboekje voor de dag:

'Noem me nu maar eens enkele boeren uit de buurt, die hier vlees gekocht hebben.'

De kinderen helpen mee en al gauw kan hij het niet meer bijhouden. Twintig, vijfentwintig namen worden hem naar het hoofd gegooid. Genoeg, genoeg!

Hij staat op en stelt Keeke gerust. Als er toch iets aan het vlees heeft gemankeerd, wat hij niet meer kan geloven, is het zeker haar schuld niet. En dan eerst naar Tinus Verhoeven, de grote boer van de Hoge Aard, die het niet beneden zijn waardigheid heeft geacht ook vlees te laten halen bij Mulders.

Vlimmen treft hem in de herd, waar hij als een vorst alleen aan de enorme tafel zit met boerenmik en koffie.

'Ha dokter! Al zo vroeg op -?'

'Tinus! Heb jij ook vlees gegeten van Keeke Mulders?'

Het brede, rode gezicht van Verhoeven krijgt nog wat meer kleur en zijn hardblauwe ogen beginnen te flikkeren.

'Née dokter! Van Keekes moet ik gin vlees. *Merci!*'

Het klinkt onheilspellend en Vlimmen staart hem dom aan.

'Wèl van d'r koei,' zegt Tinus dan. 'Ha-ha-ha!'

O, die eeuwige boerenleutigheid... Ha-ha, *die* is goed, mardi nog toe!

'De-n-dokter 'n taske koffie?' vraagt Verhoeven, als hij zijn tranen heeft afgeveegd.

Nee, merci, welbedankt, hij heeft geen minuut te verliezen. Tinus moet maar eens horen wat er gebeurd is in Diestel...

Lang voor het einde van het haastige verhaal, spitst de boer zijn mond tot een varkenssnuetje en schudt breed van neen. Geen kwestie van. Dat vlees was excellent. Met zeven, nee, met acht man hebben zij ervan gegeten, malse biefstuk; ge kondt hem wel zuigen. Ja, hij kan zijn eigen indenken, dat de dokter ervan geschrokken moet zijn...

Verder! Naar Deckers, naar Jongbloeds, naar Driek van Laarhoven, in steeds stijgende triomf. Driek weet al, dat er bij zijn naaste burens, Royakkers en De Brouwer, ook niemand ziek is geworden, dus daar hoeft meneer-dokter niet naar toe... Hoera! Als hij nu nog twijfelt, is hij stapelgek. Dan voert zijn weg hem langs de boerderijen van Rombouts en van Sparridaans, die ook op zijn lijstje staan. Maar al op afstand ziet hij de gewone dagelijkse doening op het erf of de akkers en hij stopt niet eens, hij wordt al tureluurs van steeds dat zelfde refrein.

De naam Royakkers schiet hem te binnen. Was er gisteravond niet een geval van diarree bij een van de Royakkers'en? Hij zet de wagen stil en kijkt in zijn boekje. Juist, bij Willem Royakkers, aan de andere kant van Wolfschot. Daar in Diestel gebeurt er toch niets voor de ambtelijke machine om negen uur begint te draaien. Nu kan hij ook eens aan zijn eigen werk denken, nu is er geen haast meer. Toch zal hij niet rusten, voor hij weet waaraan die Oerlemans'en zich vergiftigd hebben. Nu heeft hij meer recht van spreken en nu zullen ze over de brug moeten komen met de volledige spijskaart van het kermisdiner.

Als hij over de Wolfschotse markt rijdt, is het half acht, veel te vroeg om de hoge autoriteiten lastig te vallen. Eerst naar Royakkers... En waarachtig ook daar hebben ze van het vlees gegeten; ons-Doortje is het op de fiets gaan halen.

Tegen achten rijdt hij terug naar de markt en ziet de veldwachter uit zijn voortuintje komen, de fiets aan de hand. Vlimmen vindt deze autoriteit hoog genoeg voor hem. Komt, vrienden, luistert naar mijn lied/Wat er te Diestel is geschied... Zo gejaagd en dringend als hij eerst was, zo loom en verveeld is hij nu.

'Nee dokter, niets van bekend,' zegt dan de veldwachter. 'Dat is uitgesloten, anders zou half Wolfschot ermee gemoeid zijn en dan had ik het zeker geweten... Zo-zo, die brave meneer Treeborg. Laten we daar maar niet te veel van zeggen, hè dokter? En hij wou u al laten arresteren? Nou-nou, flinke kerel.'

Vlimmen rijdt naar Het Schuttershof. Hij heeft geeuwkrampen, hij voelt de flauwe leegte van zijn maag. Als ze daar maar niet aan 't dweilen zijn... De baas is bezig met het poetsen van de bierpomp, maar overigens is alles aan kant... Ja, hij is vroeg op stap. Ja, hij heeft het druk, veel te druk.

Kan hij even telefoneren? En is er al koffie? Kan hij een paar spiegeleieren krijgen?... Uitsmijter-ham, nog beter. De telefoon hangt in de gang naar de cour.

En zoals Vlimmen zich bij Doorakkers voor de uitgestane verschrikking moest wreken op een onschuldige marechaussee, zo kan hij nu de verleiding niet weerstaan Dirksen eens te laten springen. Die punctuele Dirk heeft hem daar een nachtje bezorgd, dat hem lang zal heugen. En even punctueel zit onze directeur op het ogenblik al aan zijn ontbijt.

'O Dirksen, het is toch vlees van een noodslachting, weet je! Maar niet in Diestel. Het komt van Mulders in het Zuurland onder Wolfschot. Dat ligt daar pal tegenaan en —'

'Wat zeg je me daar?!'

Vlimmen geniet en het dringt niet eens tot hem door, dat zijn 'esprit' nog beneden de boerenleutigheid van een Tinus Verhoeven blijft.

'Ja, maar stel je gerust, hoor, het gaat ons niet aan. Ik ben al ruim twee uur aan het rondtoeren en nu weet ik het langzamerhand wel. Alleen die vijf gezinnen zijn aangetast. Dat is allemaal familie van elkaar en ze zijn gezamenlijk aan het fuiven geweest, aan de zelfde tafel, in het huis van de stamvader die nu dood is. Ja, *die* mensen zijn hard ziek. Maar overigens is heel Diestel brandschoon en Wolfschot ook, terwijl meer dan veertig gezinnen ervan gegeten hebben. Dus de keuring was absoluut juist, *quod erat demonstrandum*.'

'Goeie genade,' hijgt Dirksen, 'ik schrok me daar een lichte hartaandoening. Hoe moet jij je dan wel gevoeld hebben, toen je tot die ontdekking kwam!'

'Nou, ik keek er natuurlijk wèl even van op,' geeft Vlimmen genadig toe. 'Maar ik was er vrij gauw achter. En je moet niet vergeten, Herr Direktor, dat ik zèlf de koe gekeurd had, nietwaar? Ik voelde me veel te zeker van m'n zaak om mezelf iets wijs te maken, of te laten maken. Bij Oerlemans stond ik natuurlijk voor moordenaar te boek, daar had Treeborg wel voor gezorgd... Tussen haakjes, hoe kwam je aan het bericht, dat hij me wou laten arresteren?'

'Dat liet de burgemeester zich ontvallen, toen ik hem had verzekerd, dat er helemaal geen noodslachting was geweest in zijn gemeente. Daarmee viel voor hem, en trouwens ook voor mij, heel de bodem uit het drama van de heer Treeborg. Ik wist niet, dat het daar één buurtje was, en als er voedselvergiftiging is in Diestel, ga je niet zoeken naar een noodslachting in 's-Heer-Arendskerke. Dus de burgemeester begon zich te ergeren aan de paniek, die Treeborg daar geschopt had: dokter Treeborg beweerde met de grootste stelligheid, dokter Treeborg had geconstateerd, dokter Treeborg noemde het een reusachtig schandaal; de gevolgen waren niet te overzien; morgen zou het hele land in rep en roer staan: de verantwoordelijke veearts zou eigenlijk onverwijld gearresteerd moeten worden, enzovoort.'

'Juist,' zegt Vlimmen dreigend. 'Goed dat ik het weet... Tja, voor de rest gaat die zaak ons geen bliksem aan, maar voor de aardigheid wil ik er toch achter zien te komen wat er bij Oerlemans nog meer is gegeten dan rundvlees. Het zal wel van die lekkere, eigengemaakte worst zijn of zoiets.' 'Ja, dat is heel goed, dat moet je zeker doen,' spoort Dirksen hem aan. 'Als je de vermoedelijke oorzaak kunt aanwijzen, is de zaak voor ons helemaal rond. Dan zijn alle vermoedens meteen de kop ingedrukt', besluit Vlimmen.

Na zijn haastig verslonden ontbijt belt hij Lena op... Ja-ja-ja! Dat is in orde; hij hééft gegeten... Als zij helemaal gerustgesteld is, noteert hij een nieuw geval van kopziekte en een hond, die afgemaakt moet worden. Op naar Diestel. En nu wat kalmer aan. Laat de autoriteiten gerust een beetje wachten, laat Treeborg zich nog wat belachelijker maken. Hoe meer hij de zaak opblaast, hoe harder de knal.

Nu hij gegeten heeft en zich weer mens voelt meent hij dat het toch niet helemaal juist was Dirksen zo te laten schrikken en dan nog wel met het grootste onheil dat zo'n man zich kan indenken, de ramp van zijn leven! Lichte hartaandoening, stel je voor. En die Dirk is niet zo jong meer... Niet *fijn*, zou Tilly zeggen...

Het dichtst bij de hand is Jan Reyvers, een verstandige boer, met wie hij altijd goed overweg heeft gekund. Boeren zijn ijselijk voorzichtig in politiezaken, maar hier zal hij wel wat te weten komen.

Nu stapt hij heel wat kraniger op zijn doel af. En hier is er hulp genoeg van buurvrouwen, zo te zien zelfs wat te veel. Al op het erf proberen er drie tegelijk hem duidelijk te maken hoe verschrikkelijk ziek ze hier allemaal zijn.

In huis ruikt het nog naar maagzuur en diarree. Hij vindt het echtpaar in één bed in de opkamer. Bij Oerlemans kreeg hij de gezichten niet te zien, nu schrikt hij ervan. Wat zien die arme mensen eruit! Je zou zeggen, dat ze over een minuut de geest gaan geven. Het moet wel ongenadig hard aanpakken en het is geen wonder, dat de oude Kees er in bleef. Hij was van plan met gezag op te treden, maar nu spreekt hij zacht en vergoelijkend. Alleen de familie Oerlemans is ziek, de rest is zo gezond als altijd. Zij hebben toch samen kermis gevierd, is 't niet?

'Jao, da hebbe we,' kreunt Jan Reyvers.

Gelukkig, denkt Vlimmen, anders werd het veel ingewikkelder. Daarstraks was hij voorbarig tegen Dirksen, hij ging maar af op de vermoedens van Kecke. En hij zegt:

'Aan het vlees van Mulders kan het niet gelegen hebben, want —' Hij wordt onderbroken door de vrouw.

'Da heb ik direct al gedacht... mar Treeborg zee da't van 't rundvlees kwaam... 't Laag aon 't verkesvlees.'

'Varkensvlees?' roept Vlimmen. 'Ik had al gedacht, dat het worst zou geweest zijn.'

'Neeje't... Ingemaakt verkesvlees... uit van die glooze potte.'

'Weckglazen?' helpt hij.

'Jao, zo noeme ze 't... Ik doch al direct... da'k iet pruufde... maar ik wou niks zeggen... om gin ruzie te krijge.. Da-d-Anneke is zo verwaond mee d'r potte.. mee d'r nuwerwetse streke... Had ik 't tòch mar gezee... dan was ons-vaoder, ocherme...' Zij begint zachtjes te schreien.

'Stil mar, Bertha,' zucht Reyvers.

'Dieje mens had daor nie in huis moete blijve,' jammert zij voort. 'Da-d-Anneke had gin hart veur 'em... Ze dee net of ie 'n hundje was... Ze liet 'em kunsjes maoke...'

— Ja verdomme, denkt Vlimmen, daar had het veel van weg... Hij hoort weer duidelijk de suikerzoete stem van 'da-d-Anneke', als sprak zij tot een kleuter: 'Alle, vaoder! Zeg na 'ns braaf wie deze meneer is... O, da wit ie nog goed, meneer-dokter... Toe, zegget dan 'ns gaawkes.' Hij werd er zelf altijd een beetje naar van; wat moet Bertha zich dan niet geërgerd hebben...

Meer heeft hij niet nodig. De wrijving tussen de schoonzusters heeft het raadsel opgelost, zonder dat hij erom gevraagd heeft. Toch even horen hoe die feut zich hier heeft aangesteld.

'Hebben jullie aan dokter Treeborg gezegd, dat het varkensvlees je verdacht voorkwam?'

'Neeje't dokter,' zegt Reyvers. 'We waren veuls te ziek om wa te zegge... We dochten ammol, da we d'r aon moeste... En Treeborg wist zeker daddet van 't runsvlees kwaam... Da kon nie anders, zee-t-ie... 't Was ommers van 'n noodslachting... En 't was jouw schuld, zee-t-ie... En ge zoudt er veur boete.'

'Is hij jullie dokter?' (Als hij die vent hier aanstonds tegenkomt, ranselt hij hem het erf rond).

'Neeje't dokter,' zegt Bertha. 'Wij hebbe de jonge dokter Vercamme. Nogal wa beter.'

Hij staat op en wenst hun het beste. Het ergste is achter de rug, moeten zij maar denken, ze worden nu gauw beter.

Als hij op het erf komt, stapt de jonge huisarts uit zijn wagen en komt met een bescheiden lachje op hem toe.

'Meneer Vlimmen! Prettig dat ik eindelijk eens met u kennis kan maken. En u bent er zeker al achter gekomen?'

'Ja,' zegt Vlimmen. 'Varkensvlees uit weckflessen.'

'O, dat wist ik niet! Gisteren waren die mensen zo ziek, dat er geen woord uit te krijgen was; ze waren amper nog bij kennis. Maar even later begreep ik al, dat er nog iets anders gegeten moest zijn... M'n geachte collega Treeborg heeft zo hier en daar een beetje reclame voor u gemaakt, hebt u zeker wel gehoord?'

Vlimmen knikt. 'Wat denkt u: zou hij al weten wat een figuur hij geslagen heeft?'

Vercammen trekt de schouders op. 'Toen er een paar uur later geen andere gevallen waren gesignaleerd, wist ik het natuurlijk wel. En de burgemeester heeft me gisteravond nog opgebeld, dus die weet ook beter. Maar Treeborg heeft zo goed als geen patiënten meer aan deze kant en daarom leeft hij misschien nog in de waan, dat hij het grootste gelijk heeft. Dat kwam me daar ongevraagd bij mijn patiënten binnenvallen en stelde zich aan als een soort Officier van Justitie!'

'U behandelt zeker ook de andere gezinnen? Hoe is het daar?'

'Nog zwaar ziek natuurlijk, maar toch buiten gevaar, geloof ik. Hoe vond u de mensen hier?'

'Reyvers en zijn vrouw zien er bar slecht uit, maar ze waren nogal spraakzaam, vooral de vrouw. De kinderen heb ik niet gezien.' Hij kijkt op zijn horloge, hij wou nog even naar de andere zieken gaan om gegevens te verzamelen en dan naar het gemeentehuis. In de hoop dat hij daar hun beider vriend Treeborg even op zijn krent kan zetten. Tot genoeg en tot ziens. Een aardige jongen, denkt hij, ik ga hem er inwerken bij de boeren, voor zoveel dat nodig is...

Hij gaat naar Janus Oerlemans, naar Smits en naar Hickers. Nog twee familieleden hebben 'iets aardigs' geproefd. Bij Smits is een meisje van vijftien jaar gespaard gebleven, zij lustte geen varkensvlees...

Nu hij er toch langs moet, kan hij de verleiding niet weerstaan nog even bij Driek Oerlemans binnen te gaan. Jammer dat zij zo ziek zijn, anders zou hij 'da-d-Anneke' eens zeggen wat hij van haar denkt. Nu begrijpt hij beter waarom zij — ondanks haar toestand — hem zo vlug en snibbig de pas kon afsnijden; zij voelde zich niet zeker van haar weckglazen... En die non zal hij vóór zich laten kijken!

Zij doet weer open en haar houding zegt duidelijk, dat hij nog steeds de schurk is van het drama. Haar blik is nog even star en verachtelijk.

'Zo zuster, bent u al beter ingelicht?'

'Er is niemand geweest,' zegt zij afwerend.

Hij doet zijn best haar zo wulps mogelijk aan te kijken. *Hoe* hij dat moet doen, weet hij wel niet, maar zij slaat haar ogen toch neer.

'Alleen de familie Oerlemans is ziek,' zegt hij terwijl hij de bedstee naderd. 'Van het varkensvlees uit de weckpotten.'

Het blijft even stil en dan zegt Driek: 'Zeu da waor zen?... Da's natuurlijk ok meugelijk, dokter.'

'Heeft Treeborg dan niet gevraagd of jullie nog ander vlees gegeten hadden?'

'Neeje't... Hij wist zeker, daddet van de noodslacht —'

'Maar ik heb het hier vanmorgen wèl gevraagd. En ik vind het helemaal niet mooi van Anneke, dat ze 't niet heeft willen zeggen. Zij hoeft nergens bang voor te zijn, haar kan niets gebeuren. Die weckglazen zijn heel goed, als ze goed behandeld worden, en waarschijnlijk was het vlees al slecht, toen het er ingedaan werd. Maar *ik* was in de gevange-

nis terechtgekomen als die zot van een Treeborg zijn zin had gekregen... Is hij al hier geweest vanmorgen?' (Dat weet hij al, maar dat vergeet hij maar even).

'Neeje't dokter.'

'Natuurlijk niet. Die heeft het veel te druk met herrieschoppen en gewichtig-doen en ondertussen kunnen jullie stikken. Maar de jonge dokter Vercammen is in alle vroegte alweer bij je broers en zusters geweest en die stellen het al heel wat beter.'

'Gelukkig mar,' zucht Driek. 'En ge moet 't mar nie kwaolijk neme, dokter... We zen veuls te ziek om 't ammol zo precies nao te gaon... Oei-oei-oei.'

'Dat is in orde. Houden jullie je maar rustig en ziet dat je beter wordt. Het is een ongeluk dat de beste kan overkomen. Maar die stomme dokter van jullie had er plezier in om het nog wat erger te maken. Op het ogenblik spijt het hem verschrikkelijk, dat zijn wens niet in vervulling is gegaan, dat er geen drie- of vierhonderd mensen voor dood op bed liggen in Wolfschot en Diestel!'

'Jao, da's eigenlijk wel waar.'

'Bent u van de wijkverpleging, zuster?'

'Ja, dokter.' Zij is helemaal veranderd, zij spreekt al met twee woorden.

'Hebt u nog resten van dat varkensvlees gevonden?'

'Da's gelijk opgeëten,' zegt nu Anneke. 'Ze kregen ammol mar 'n bietje... 't Was mar... om es 'n aander smokske te hebbe.'

Tja, denkt hij, met tweeëndertig man aan tafel... En dat andere smaakje hebben ze wel gehad...

'Zijn er nog potten over?' vraagt hij dan.

'Nog twee... In de kelder.'

De non wordt de plaats aangewezen en even later komt zij ermee uit de kelder.

'Zult u er op letten, zuster? De justitie zal er straks om vragen.'

Ja-zeker, dokter! Zij zal ervoor zorgen, dokter. Dag dokter!

Botertje op de bodem...

Dan naar het gemeentehuis. De burgemeester kent hij al. Bij hun eerste ontmoeting hebben zij vastgesteld, dat zij samen in Utrecht zijn geweest, zij kenden elkaar toen heel intiem van gezicht. Vlimmen kon het zich gemakkelijk herinneren; de burgemeester had toen al dat opvallende, grappig verschrikte gezicht met de linkerwenkbrauw sterk neergedrukt, de andere daarentegen zeer gewelfd. En zijn naam is De Meester, een eeuwige bron van vreugde, want hij is jurist, dus Meester de Meester, wat uiteindelijk oploopt tot Burgemeester Meester de Meester; is die even góéd of niet?

Het gemeentebestuur is allang uit het miserabele raadhuisje van de dorpsmarkt gegroeid en zetelt in een fraai, modern gebouw aan het Oranje-Nassauplein. Als Vlimmen aan de tegenoverliggende zijde het

pleintje oprijdt, ziet hij naast de ingang heel het comité-ad-hoc zich koesterend in de voorjaarszon: de burgemeester, lang en los van leden. Een inspecteur van politie in uniform, aan Vlimmen bekend door de behandeling van een bouwv. Een onbekend heerschap in lichtgrijze demisaison, aktentas onder de arm: parket of volksgezondheid? En dan vooral — is het niet verrukkelijk? — onze beste, brave Treeborg, thans duidelijk ontgoocheld en nogal hulpeloos van gebaar; probeert zich vergeefs goed te praten, dat zie je...

In een onstuimige zwaai en met huilende wielen parkeert Vlimmen zijn wagen onder de jonge lindebomen van het plein. Hij knalt het portier dicht, maakt zich lang en beweegt zich met slingerende lenden, als een bokser die de ring betreedt, vuisten gebald, borst gewelfd, schouders zo breed en haaks mogelijk. Hier komt Tarzan...

'Goedemorgen, heren!' galmt hij kordaat, geeft de hand aan de burgemeester en aan de inspecteur. Treeborg is wat opzij gedrenteld, maar in één lange pas staat die woeste veebonk akelig dicht voor hem.

'Zo feut! Heb je al iemand gevonden om me te arresteren?'

Feut... Opeens heeft het veel van een kroegrelletje onder studenten. Het gezicht van de burgemeester staat nu meer verschrikt dan grappig. Hij vindt het wel lolliq, maar niet op dit moment, hij moet gauw de aandacht zien af te leiden.

'Meneer Vlimmen! Laat me u even voorstellen aan dokter Dolk, geneeskundig-inspecteur van volksgezondheid.'

Dokter Dolk zou een Engelse geestelijke kunnen zijn, een glad, braaf en onaandoenlijk gezicht met bril zonder montuur. Hij neemt de hoed af en steekt de hand uit, zodat Vlimmen zich even van zijn prooi moet afwenden.

'O, meneer Dolk, dan kan ik u een goede tip geven. Begint u maar met alles te vergeten wat die imbeciel u verteld heeft. In het sterfhuis van Cornelis Oerlemans staan twee potten met geweekt varkensvlees voor u gereed. Daar had die beroemde geneesheer niet eens naar gevraagd. Toen hij het woord noodslachting en de naam Vlimmen hoorde, verloor hij zijn laatste beetje verstand. Door heel die streek heeft hij me uitgekreten voor massa-moordenaar. Steeds heeft die gluiper achter mijn rug de grofste vuiligheden —'

De priesterlijke heer Dolk acht het nodig even te interrumperen:

'Juist, meneer Vlimmen! Ingemaakt varkensvlees. Dat begint er beter op te gelijken.' Hij heeft kalm een blocnote uit zijn tas gehaald en trekt een zilveren potlood.

'Sedert die feut hier de streek verpest, heeft hij nooit meer zijn stomme kop boven een microscoop gehouden,' raast Vlimmen voort en weet niet eens hoe raak deze treffer wel is. 'In bacteriologie is hij volslagen anal-fabeet. Hij is amper nog geschikt om kakkpillen voor te schrijven aan ouwe juffers,' citeert hij Dop. 'Maar dat belet hem niet —'

Intussen denkt de inspecteur van politie: –Vlimmen heeft groot gelijk, maar dat hij goddomme wat op zijn woorden let, straks heeft hij nog een strafbare belediging aan zijn broek... O, daar heb je 't al:

Treeborg is eindelijk op adem gekomen: 'Burgemeester! Moet ik me dat allemaal maar laten zeggen door die –'

'Meneer Treeborg, ik keur dat natuurlijk helemaal niet goed, maar ik kan het begrijpen. Uw optreden was volkomen fout en u zou beter doen dat ronduit te erkennen... En u meneer Vlimmen, gebruik uw verstand, kom tot bedaren. We zijn geen studenten meer.'

Maar Vlimmen heeft nog een citaat in voorraad: 'Al die tijd heeft die kwal hier de Heilige Hypocritus uitgehangen –'

En daarmee is de burgemeester sprakeloos, hij staat op springen. Maar de onverstoorbare Dolk heeft zijn potlood al een poosje op het papier staan:

'Hebt u nog nadere gegevens, meneer Vlimmen?'

Treeborg keert zich met een nijdige ruk om en steekt de rijweg over naar zijn wagen, die broederlijk naast die van Vlimmen op de klinkers van het plein staat.

'Dat is de laatste keer geweest!' roept Vlimmen hem na. 'Nu moet er dat niet meer gebeuren of ik kom je opzoeken...'

Later zal hij nooit kunnen begrijpen hoe zoiets hem zo maar inviel, maar nu is hij tenminste oorspronkelijk:

'Gevallen engel!' En dat nog juist vóór het portier dichtklapt.

Het is of de burgemeester een harde stomp in zijn rug krijgt. Snel legt hij een behaarde, magere hand op zijn mond. Zijn ogen beginnen te tranen. 'Dat was heel mooi, meneer Vlimmen,' zegt de geneeskundig-inspecteur met een zoet mondje. 'Ik hoop, dat het u verkwikt heeft. Maar hebt u nog iets voor me?'

Vlimmen haalt diep adem en trekt zijn zakboekje... Datum van de noodslachting en van de keuring. Adres van de weduwe Mulders. Jonge gezonde koe, geslacht ongeveer twee uur na beenbreuk. Organen volkomen normaal, geen bacteriologisch onderzoek.

'Hij rijdt nog altijd niet weg,' mompelt de burgemeester na een steelse blik.

'Nee, hij móét met mij mee,' zegt Dolk al schrijvende.

...Namen van de patiënten, die een vreemde smaak geproefd hebben, van het meisje, dat geen varkensvlees gegeten heeft...

Vlimmen wordt ten zeerste bedankt, krijgt een handje en een schalks knipoogje. Dan haast Dolk zich met de inspecteur van politie naar de wagen van Treeborg...

De burgemeester gaat er met zijn rug naar toestaan en kan eindelijk zijn gezicht loslaten tot een grimas, waarin de grap het wint van de schrik: 'Nou Vlimmen, je hebt me daar een benauwde vijf minuten bezorgd. Ik was 'n ontploffing nabij. Maar het was de moeite waard...'

Zonder het te merken tutoyeren zij elkaar. Even later neemt de burge-meester afscheid en gaat het gebouw binnen. Het volgende ogenblik klinkt zijn lach hol door de gang. Meester de Meester heeft napret. Slap en moe laat Vlimmen zich neer achter het stuur. Hij voelt zich tegelijk leeg en verzadigd als had hij zojuist met een vrouw verkeerd... Ziezo, een zenuwslopende nacht en uren van gejaagd rond-jakkeren, allemaal om niets-niemendal. Zoiets moest hem natuurlijk weer treffen. Dat besmette varkensvlees móést nu eenmaal gegeten worden tegelijk met het vlees van zijn noodslachting. En natuurlijk móést dat schoelje van een Treeborg, die daar nog anderhalve patiënt heeft, er toe-vallig met zijn neus opvallen, anders was er niets gebeurd. Als je Vlimmen heet...

HOOFDSTUK 24

Jagertje is op tijd gekomen en daarmee schijnt de laatste zorg geweken. 'Ga jij trouwen?' vraagt hij peinzend. Dop, die nog op zijn schoot gezeten heeft, gedraagt zich als een volslagen collega. 'Ga jij dierenarts worden?' vraagt De Jager en trekt dan een gezicht alsof hij niet meer weet waar dat allemaal heen gaat. 'Begint dat zwerversbestaan je nog niet te vervelen, Jagertje?' vraagt Vlimmen. 'Je bent al drieënveertig, je moet aan je ouwe dag gaan denken.' 'Het zal er natuurlijk wel van moeten komen,' zegt Jagertje verdrietig. 'Over goed twee jaar kan ik een praktijk overnemen in Gelderland; dat is al afgesproken. Maar dan heb ik toch altijd nog een heel wat beter leventje gehad dan jullie, gekluisterde slaven. Altijd hetzelfde dorp, hetzelfde huis, dezelfde vrouw, dezelfde boeren — verschrikkelijk. Nee, dan ik!... Over vrouwen zullen we 't maar niet hebben; er is toch niets meer aan te doen en ik wil je niet ontmoedigen —'

'Dank je.'

'Ik heb een of twee keer per maand een ander huis, een andere auto, een andere keuken, een ander landschap, andere boeren —'

'Ja, maar het vak is overal eender en dat is het enige waar je voor deugt.'

'En bovendien geen zorg op heel de wereld,' troeft Jagertje. 'Als je tenminste een borrel bij de hand hebt... De rest is wel in orde,' voegt hij er leep aan toe, nu Lena binnenkomt. 'Hier heb ik steeds de beste keukens gevonden van alle collega's.'

Nu hij een vervanger heeft, gaat Vlimmen zich een lange nacht veroorloven, hij komt heel wat slaap te kort. Alles is tot in de puntjes geregeld, hebben Tilly en Lena hem verzekerd, maar voor hij inslaapt moet hij dat allemaal nog eens goed nagaan... Paspoorten, reischeques, lichte spullen, hemden met korte mouwen — het is daar volop zomer — badgoed, siga-

retten, die hij moet zien te smokkelen, want daarginds roken ze een prima kwaliteit gedroogde kameelmest... Toch maar beter, dat de trouwerij in Borveld moet gebeuren. Aanvankelijk was hij overmoedig, wilde heel de stad trotseren, met zo'n wonder van een vrouw naast zich. Nu het zo kort dag is geworden, vindt hij het toch prettiger dat hij in dat dorp niet zo aangegaapt zal worden, als op de Markt in Dombergen. En de burgemeester is gelukkig geen oud-seminarist als dat exemplaar in Helst, maar een jeugdig lid van de Brabantse adel, alstublieft, zo te zien natuurlijk braaf katholiek, maar in de eerste plaats mijnheer en heel wat onafhankelijker dan zo'n 'mislukte pastoor'. Op zijn gezicht zal tenminste niet te lezen zijn wat een wraakroepend schandaal hij hier moet helpen voltrekken ingevolge zijn verdoemde plicht. Hij is met zijn jonge echtgenote al bij Tilly geweest om te praten over de huur van haar huis en bij die gelegenheid heeft Meester Baron van Dorne tot Rixtel zich een kale jonker genoemd. Zij heeft het in beraad gehouden... En bij de ondertrouw was de ambtenaar een en al beleefdheid — niet dat het hem wat kon schelen, godlievehemel nee, het was maar voor Tilly — en de burgemeester kwam na afloop gauw even feliciteren.

Ja, dat zit wel goed. Nu verloopt alles zonder kleine ergernissen en heel onopvallend, in reiskleding en met niet meer dan twee getuigen: Dacka in uniform, grijs wel te verstaan en omdat het niet anders kan, en dan Dirksen. Als toeschouwers mevrouw Dirksen, Pauline, Klaartje en Dop. Hé, als die Dirk zich nu maar niet in het zwart kleedt en zijn hoge hoed meebrengt! Daar is helemaal niet over gesproken; met hem praat je oudergewoonte niet over die dingen, die niet des vlezes zijn; hij kan er zijn gedachten geen twee seconden bij bepalen. Vanmorgen luisterde hij maar met een half oor naar die mooie scène bij de ingang van het Diestelse gemeentehuis, hij wachtte slechts op de gelegenheid om te gaan uitweiden over de wenselijkheid om bij elke noodslachting, zonder uitzondering, bacteriologisch onderzoek toe te passen... passen... reischeques... gedroogde kameelmest...

Hij wordt wakker door het mitrailleurvuur van de motorfiets, waarmee Jagertje zich deze voormiddag moet behelpen, want de Dodge is netjes gepoetst voor de trouwpartij... Het is warempel al kwart voor negen en hij moet vóór half elf bij Tilly zijn. Nou-nou-nou, dat halen we nog wel. De zon schijnt... Morgen zal hij niet alleen wakker worden en nog wel in Parijs; het is haast niet te geloven. En overmorgen zit hij met Tilly onder een palmboom aan de oever van de blauwe zee, kan hij de kleur vergelijken met die van haar ogen. Happy days are here again en Happy days are here again en Happy days are — hij kent maar één regel van dat gezang... Ze wil helemaal bruin worden, heeft ze gezegd, en dan kan hij urenlang kijken naar die mooie, gladde, *warme* dijen.

Hij trekt de gordijnen open... Daar bij de Dames Stroeks zal wat afge-

kwebbeld zijn over het schandaal, denkt hij tevreden. Onnozel, dat hij zich daar vroeger over geërgerd heeft, hij staat er immers ver boven. Truus heeft hem eens, jaren nadien in een brief uitvoerig beschreven hoe bij het begin van de zaak Van Bommel de kinderen door de straat hosten, zingend van: 'De Hond van dokter Vlimmen/Die pieste in het Zand, en aangemoedigd door de Dames Stroeks. Dat had ze hem vroeger nooit durven zeggen. Maar nu zullen die toverlantaarns hem wel als een hopeloos geval hebben opgegeven, nu is hij een Openbaar Zondaar, wat veel erger is dan een behoorlijk, stiekem zondaar, nu moet hij door de Uitverkorenen worden gemeden gelijk de pest en bij het noemen van zijn naam behoren zij het gelaat te bedekken...

Terwijl hij zich staat te scheren, roept Lena op de gang: 'Hier is al 'n telegram, dokter! Ik zal het onder de deur schuiven.'

— O, die is er vlug bij met zijn hartelijke gelukwensen. Straks, als hij zijn bril opheeft...

Vandaag schuift het mes weer als een stofzuigertje over zijn wangen; het is mals! Ze maken de laatste tijd veel reclame voor elektrische scheer-toestellen, waar je geen zeep bij nodig schijnt te hebben. Die moet hij toch eens proberen, hij mag nu vooral niet ouderwets schijnen, met zo'n jonge bloem als levensgezellin... Toen hij een jaar of veertien was, moest hij van zijn moeder op de verjaardag van zijn vader een van die vroegste vulpenhouders overhandigen. Daar is wat over te doen geweest! De ouwe heer vroeg, wat hij in godsnaam met zo'n onding moest aanvangen: hij zou zich met zoiets in zijn zak niet durven te verroeren; zo'n dun buisje brak natuurlijk direct, liep in ieder geval leeg en dan stond hij daar met een plas inkt in zijn kleren!...

Nu ziet hij, dat het een gewoon telegramformulier is; een gelukstelegram heeft er niet afgekund. O, het zal uit Durban komen en van daar uit zal het wel niet mogelijk zijn. Wat een dwaasheid welbeschouwd, dat zoiets bijna over de hele lengte van de aardbol geseind moet worden; je weet tevoren wat er instaat.

Hij spoelt zijn gezicht af en bewerkt het dan voor deze gelegenheid met een geurige adstringens uit de fles, die hij eens met Sinterklaas van Pauline heeft gekregen en die daar al ruim twee jaar staat, nog zo goed als vol. Dan zet hij zijn bril op...

Zou je nu niet flauw vallen?... Maar dat bestaat niet, dat verdomt hij! Zijn ze helemaal krankzinnig?

Hij laat zich op de rand van het bed zakken... Maar het stáát er: gelieve u heden uiterlijk 16.00 voor opkomst in werkelijke dienst te melden bureau oude waalsdorperweg 26 's-gravenhage stop chef militair veterinaire dienst luitenantkolonel hardenstroo.

En het adres klopt maar al te juist: reserve-paardenarts-eerste-klasse dr. j.m.vlimmen beukenlaan...

Parijs, palmbomen, Oude Waalsdorperweg... Is dat een klerikale schof-

tenstreek? Nee, daar leent de overste Hardenstroo zich niet voor; er moet ergens een collega zijn uitgevallen. Hardenstroo wist niet beter, en als hij hoort dat het vandaag zijn trouwdag is... De dienst gaat vóór het meisje, zeggen ze dan, ha-ha-ha!... Maar Dirksen zal het toch wel ongedaan kunnen maken? Die heeft zich altijd zo sterk gemaakt, dat hij zoiets eenvoudig niet zou némen, dat hij direct het gemeentebestuur aan het werk zou zetten en de inspectie van de veeartsenijkundige dienst. Vlimmen was absoluut onmisbaar; zonder Vlimmen zou hij de verantwoordelijkheid niet langer op zich kunnen nemen enzovoort; laat dat maar aan hem over!... Maar wat helpt dat? Vandaag komt het zeker niet meer in orde. 'Gelieve' staat er, maar als het je *niet* mocht gelieven, kom je voor de krijgsraad. Dat is net als bij de belastingen: eerst betalen en dan reclameren...

16.00, dat is vier uur. Dus ze geven hem bij vergissing toch nog juist de gelegenheid om te trouwen. Tenzij ze daar in Borveld op het laatste ogenblik nog ontdekken, dat er een vodge papier ontbreekt aan de verzameling; je zult het zien! Als je met de ambtenarij te doen krijgt... En het staat geschreven, dat hij nooit...

16.00... Dan zal hij zowat om twee uur in de trein moeten zitten. Ja waarachtig: in de zelfde trein, die zij genomen zouden hebben voor Parijs... Na het trouwen is er een lunch bij Tilly aan huis, kort maar krachtig, heeft zij gezegd... Maar dan moet hij nu al zijn uniform aantrekken, dan heeft hij geen minuut meer te verliezen, of hij komt als de blunderende bruidegom uit de kluchtspelen nog te laat! Heeft hij al die spullen nog compleet? Voor een paar jaar heeft hij zijn plunje nog eens aangetrokken om zich te laten kiekeken door Dop. En toen begon in die korte ogenblikken zijn hoofd al te kloppen, omdat de kepie hem knelde, dus dat kan plezierig worden... Eerst van al Dirksen opbellen!

Voor het eerst vertoont hij zich beneden in pyjama en zegt weer even botweg: 'Lena, ik ben telegrafisch opgeroepen, ik moet in dienst, vandaag nog. Wil je m'n uniform en heel die rommel zo gauw mogelijk bij elkaar zien te scharrelen? Ik heb nog juist de tijd om te trouwen.'

'Oe!' gilt zij, klapt klinkend de handen tegen haar wangen en barst in snikken uit.

Hij loopt door naar de telefoon en belt het slachthuis: 'De directeur is er nog niet, dokter,' zegt de portier.

Dan het woonhuis: 'De dokter is net de deur uitgegaan, dokter.'

Is het niet om gek te worden? Even wachten, even wachten...

Dop komt binnen alsof er iemand op sterven lag.

'Is dat waar, Nunky?' vraagt hij, ontsteld en verontwaardigd. Vlimmen knikt. 'Je moet vooral óók paardenarts zien te worden,' hoont hij, 'dan krijg je een mooi uniform met een lange sabel.'

'Daar is toch wel iets aan te doen? Een gewone soldaat krijgt nog wel verlof om te trouwen.'

'Ja: drie of vier dagen. En die kan hij niet zo maar nemen, die moet hij eerst plechtig aanvragen en er bewijsstukken bij overleggen. Wat dat betreft ben ik geen haar beter dan iedere soldaat.'

Weer vraagt hij het nummer van het slachthuis.

Dat noemt Dirksen het toppunt... 'En wat moeten we nu doen? Nu ligt de situatie heel anders. De Jager is hier om het keuringswerk te doen in jouw plaats en jij zou sowieso veertien dagen afwezig zijn. Voor vandaag kan ik dus niet met de vuist op tafel gaan slaan bij het gemeentebestuur etcetera... O, wacht even, ik kan collega Hardenstroo opbellen, ik ken hem wel en hij zal ongetwijfeld zo menselijk zijn om een ander te nemen in jouw plaats. Jammer dat je hem geen aankondiging hebt gestuurd, dan was er waarschijnlijk niets gebeurd. Maar ja, je kunt niet aan alles denken... Weet jij het telefoonnummer van zijn bureau?'

Nee, dat weet hij niet, maar Dirksen zal het wel opsnorren. Dat zaakje heet toch Militair Veterinaire Dienst? Tot straks!

'Wacht even,' zegt Vlimmen. 'Je was toch niet van plan de slipjas aan te trekken?'

Ja, dat was Dirksen wel, hij is trouwens al helemaal in 't zwart. Goed dat hij het zegt.

Boven kraakt weer het stijve papier van een mottenzak. Het telefoonnummer van dat bureau? Je hoorde er nooit wat van, één brief in de zoveel jaren, bijvoorbeeld over een klein knoopje op de kепie, dat voortaan van goud moest zijn en vooral niet meer van brons; er zou streng op gelet worden! Daar zijn spotprenten over geweest... Ergens in een la op de apotheek ligt een mapje 'Dienst' waarin hij zulke staatsstukken getrouwelijk heeft opgeborgen. Hij vindt het gauw genoeg, maar geen van de brieven draagt een telefoonnummer. Waarom gemakkelijk als het moeilijk kan? Treesje komt de trap af met zijn laarzen. Zij gaapt hem verbijsterd aan en hij voelt zich spiernaakt in zijn pyjama.

'Dop, zeg nog niets aan Klaartje, als ze mocht opbellen. Meneer Dirksen zal proberen het ongedaan te maken... En jou heb ik het laatst met die sabel zien zwaaien; kun je 'm nog vinden?... Laat hem dan poetsen.'

Dat ding moet hij aan hebben, als hij zich gaat melden, herinnert hij zich, hij is er eens voor op de vingers getikt door een poepie van een cavalerie-majoor met een lange naam... Sporen! Kunnen zij ergens zijn sporen vinden! En bruine, leren handschoenen; wat er al niet aan te pas komt! Hij heeft er geen, hij draagt altijd grijze. Dop moet er gauw een paar gaan halen; Lena weet de maat wel... En dan is er nog zo'n bruin bokketuig, een stel draagriemen met koperen gespen en knopjes; die moeten ook gepoetst worden... De rest van de rommel die er nog is, zakken en tassen en zo, moet mee als bagage. Ja, dat ook.

'Broodzak-beredenen,' heet zo'n ding, er zijn ook broodzakken-tevoet. Dop is er mee aan 't kamperen geweest en het ding ziet eruit of er schoenen mee gepoetst zijn...

Hij is vermagerd, hij kan de gesp van zijn rijbroek weer door de oude gaatjes steken, die van het jaar achttien. Geen wonder...

Eindelijk staat hij gekleed en opgetuigd voor de lange spiegel... Ze zeggen wel dat een uniform flatteert, maar eerlijk gezegd vindt hij de hele verschijning vrij harkerig. De kepie is hard en scherp van droogte, gekrompen en uit zijn vorm, drukt hem op een gevoelige plaats bij de slapen en kerft zijn voorhoofd. Bovendien staat het ding hem bepaald lullig, ook al zet hij het scheef. En Dacka is er juist zo zwierig mee...

Zijn laarzen komen van een eerste-klas vakman en zijn goed van snit, maar niet zo nieuw meer. In de eerste jaren heeft hij er een tijdje praktisch mee gedaan, op de motorfiets, maar hij vond ze al gauw veel te stroef en onhandig bij dat vele uit- en aankleden... Maar het kàn; al te nieuw is ook belachelijk. En Dirksen belt maar steeds niet op...

Dop komt binnen met de handschoenen. Evenals bij het passen van de smoking keurt hij het resultaat met gefronste wenkbrauwen. Niet enthousiast, ziet Vlimmen in de spiegel, hijzelf trouwens ook niet.

Maar Dop is nu wat voorzichtiger: 'Heb je geen muts Nunky? Dat zou heel wat vlotter staan.'

Nee, hij heeft geen muts. Vroeger werd zo'n ding nooit gedragen door officieren. En hoe kan hij nu gaan trouwen met een muts op?

Lena is wanhopig. Er zijn geen sporen te vinden; zij heeft ze trouwens nooit gezien. Om haar niet nog zenuwachtiger te maken, zegt hij maar dat ze uitgeleend kunnen zijn; daar staat hem iets van voor. Hij zal er wel ergens een paar kunnen krijgen, lenen desnoods, van mijnheer Floris bijvoorbeeld.

Die kleermaker in de Willemstraat heeft tegenwoordig allerhande militaire spullen voor het raam liggen, weet Dop en hij meent zelfs dat hij daar ook sporen heeft gezien.

'Daar komen we langs,' zegt Vlimmen. 'Ben je helemaal klaar? We moeten meneer en mevrouw Dirksen nog ophalen.'

In al die onnozele drukte was hij op de palmbomen van de Azuurkust glad vergeten. En nu kan hij al gauw niet meer denken van de hoofdpijn. Dat rare hoofddeksel drukt hem toevallig ergens op een adertje of een zenuwknoopje en het lijkt o, zo kinderachtig, maar in werkelijkheid is het een geraffineerde tortuur; alles danst voor zijn ogen. Het duurt niet lang of hij legt het marteltuig naast zich neer, een grote opluchting.

Kapitein, zegt de kleermaker. O pardon dokter, hij had de dokter niet zo gauw herkend. Sporen, ja zeker, dokter. Maar weet de dokter dat hij een verkeerde kepie opheeft? Dat is geen officierskepie; tegenwoordig moeten er twee gouden...

'Geef me in godsnaam een andere!' roept Vlimmen en smijt de zijne driftig in een hoek. Op de kastplanken heeft hij al een hele rij exemplaren gezien. En in een spiegel ziet hij een felrode streep dwars over zijn voorhoofd.

Hij past er een, ruim en zacht als zijde, maar te groot. Helemáál niet te groot, volgens de kleermaker, die er een fikse duw op geeft. Deze modellen moeten juist heel diep gedragen worden, tot in de nek en bijna op de oren, vooral door bereden officieren, dan kan hij niet afvallen bij het rijden. De dokter droeg die andere veel te hoog op zijn hoofd.

'Ja Nunky, nu is 't in orde,' zegt Dop. 'Zo draagt Oom Floor hem ook. Ik wist ook al niet wat er aan je mankeerde. Dat andere ding stond gewoon komiek!'

Vlimmen ziet het nu zelf ook. Alweer een zorg minder; hij is nu tenminste toonbaar. Als Dirksen nu nog de zaak in orde heeft gekregen...

Maar Dirksen vertelt hun op de stoep, dat hij wel met het bureau heeft gesproken, maar de overste was er niet. Een bespreking op het — ja: stafkwartier of hoofdkwartier of zoiets van de generale staf en of hij over een uurtje nog eens wilde bellen, dan zou de overste er zeker zijn. Hij wacht nu op de aansluiting en zij moeten maar doorrijden, anders wordt mevrouw ongerust. Hij neemt wel een taxi om op tijd te zijn.

In de tuin van het landhuisje staat het gezelschap al feestelijk in de zon, Pauline, Klaartje, Dacka... Tilly komt juist uit de deur, zij draagt een licht, sportief mantelpakje met blauwe ruitjes.

Als hij zich na het uitstappen opricht, ziet hij dat Dacka met de vuist in zijn linkerhandpalm stompt, als wilde hij zeggen: 'Zie je, daar heb je 't!' 'O, Nunky, wat leuk!' roept Klaartje. 'Ik wist niet eens dat jij óók officier was!'

Tilly kijkt hem aan en beweegt zich niet. Dichterbij gekomen, ziet hij dat haar ogen vochtig zijn. Nu moet hij zich flink houden.

't Is niets, hoor meisje. Dirksen is al aan 't telefoneren om het in orde te brengen. Ze moeten maar een ander in mijn plaats zien te vinden. We kunnen in ieder geval trouwen en dat is het voornaamste van alles.'

'Bij welk onderdeel moet jij je melden?' vraagt Floor.

'Op het bureau van onze dienst in Den Haag. Vóór vier uur, daarom heb ik me alvast verkleed. Voor alle zekerheid.'

'O,' zegt Dacka en zijn wenkbrauwen staan zeer gespannen.

'Wat bedoel je?'

'Niets, laten we maar even afwachten wat Dirksen bereikt.'

'Is er dan iets bijzonders gaande?' vraagt Vlimmen.

'Och,' zegt Floor weerspannig. 'Het schijnt weer 'ns kritieke toestand te zijn, maar dat hebben we al meer meegemaakt. In een paar dagen of een week is de bui over. Het treft alleen ongelukkig, want daar ben je vandaag natuurlijk niet mee geholpen... Zeg, je hebt je sporen averechts aangehouden; de gespen moeten aan de buitenkant zitten.'

Peinzend en werktuiglijk gaat Vlimmen de openstaande deur binnen en zet zijn voet op de onderste traprede om het te veranderen... Kritieke toestand, dat moest hem natuurlijk weer treffen.

Als hij zich opricht, ziet hij de familie Dirksen uit een taxi stappen. En die gezichten spreken duidelijk genoeg; zij ziet er al wat tranerig uit.. Hij gaat er met lange passen en rinkelende sporen op af.

'Het spijt me verschrikkelijk,' zeg: Dirksen. 'Ik heb het niet gedaan kunnen krijgen. Hardenstroo had pertinente bevelen, waar hij onmogelijk van af kon wijken, zelfs niet in jouw geval. Maar hij had al hoge autoriteiten gesproken en die waren van oordeel, dat het wel weer loos alarm zou zijn. In ieder geval zul jij de eerste zijn, die naar huis gestuurd wordt, heeft hij me beloofd. Misschien een kwestie van een paar dagen, maar ja!... O neem me niet kwalijk.' Nu eerst begint hij het gezelschap te groeten.

Vlimmen kijkt naar Tilly; haar ogen worden bedenkelijk rood. 'Trek het je niet aan, kind, het is immers maar —'

'Ik vind het alleen zo erg voor jou,' stamelt zij met de trillende lip van een kind.

Dan wordt het tijd om in te stappen. Tilly heeft een statige, zwarte huurauto laten komen en zo vindt iedereen zijn plaats. De jonge burgemeester is keurig in jacquet en verwelkomt hen al in de gang van het gemeentehuis: kijk ziet u, dat gebeurt zelden, maar militairen zijn natuurlijk stipt op tijd.

Na het tekenen der akte houdt hij een fraaie toespraak, waarin hij de gemeenplaatsen zo handig weet te rangschikken en te versieren, dat zij gloednieuw lijken.

Vlimmen hoort er niet veel van... Zie-zo, het is waarachtig gelukt en nu lijkt opeens al het andere niet zo erg meer. Maar als er ooit sprake is geweest van een huwelijk met hindernissen...

Aan de uitgang wacht Jagertje om hen geluk te wensen. 'Ja, dat kan ik niet voor je waarnemen,' zegt hij.

Aan tafel vraagt Vlimmen aan Dacka: 'Waar zou ik zoal terecht kunnen komen?'

'Overal,' zegt Floor, 'tot in de verste uithoeken. Alle zogenaamde hooggenummerde infanterieregimenten hebben nog steeds paarden voor hun treinen. In Den Haag blijf je vast en zeker niet; daar zijn alle lekkere plaatsjes wel bezet. Ze sturen je waarschijnlijk vanavond nog door. En ik moet ook niet te lang meer teuten. Misschien kijken ze in Hagenburg al verlangend naar me uit om me het bevel te overhandigen, dat ik terug moet naar de troep.'

'In ieder geval ga ik mee,' zegt Tilly.

Maar Vlimmen denkt zo juist aan wat hem gezegd is: Als *hij* wordt opgeroepen is het de volgende dag oorlog...

'Zou je 't niet even afwachten, lieveling, tot ik weet waar ik terechtkom? Wie weet naar wat voor onherbergzaam oord ik vanavond word doorgestuurd en hoe laat we daar aan zouden komen... Wat denk jij ervan, Floor? Jij weet meer dan je zegt; dat heb ik wel gemerkt.'

'Oei!' zegt Dacka. 'Nu moet ik me gehaat maken of liegen. Jullie weten

eigenlijk niet goed wat er op 't ogenblik gebeurt. Alle verloven zijn ingetrokken, al wat uitstel had, moet opkomen. Alle depots, dat zijn de ongeofende lichtingen, worden teruggetrokken achter de waterlinie. Op de laatste man wordt de hand gelegd, in casu op de paardenarts Vlimmen. Er is ook weer sprake van evacuatie uit het oosten. Dat alles kost miljoenen en dat wil zeggen, dat de regering zich op het allerergste voorbereidt. Is het dan niet logisch dat wij, die niets weten van al die geheimen, hetzelfde doen? Ik ben ervan overtuigd, dat ze de Vlim niet direct nodig hadden — o, ze zullen intussen wel een plaatsje voor hem gevonden hebben! — ze willen hem alleen bij de hand hebben als reserve, veilig achter de waterlinie en niet zo dicht bij de grens. Daarom vroeg ik daarstraks waar je je moest melden. Als je voor een collega moest invallen hadden ze je heus wel rechtstreeks naar je onderdeel gedirigeerd... Dat alles overwogen en op het gevaar af dat je me vervloekt, Tilly, zou ik zeggen: wacht het even af. Over een paar dagen is het leed waarschijnlijk weer geleden en gaan jullie heerlijk naar de Zuidkust. In het andere geval, dus als het ergste moest gebeuren, zou je — óók over een paar dagen — allebei wel eens radeloos kunnen zijn, omdat Tilly voor god weet hoe lang is losgeslagen van Dombergen, dat wil zeggen van Klaartje, van Dop, van heel haar hebben en houden... Ja Tilly, ik weet dat het erg is, maar ik moet het zeggen. Op 't ogenblik zou ik ook absoluut niet willen hebben, dat Pauline vannacht zelfs maar in Hagenburg bleef met achterlating van de kleine.'

Twee bruidstranen... Mevrouw Dirksen is er veel erger aan toe, zij schreit uitbundig in een veel te klein zakdoekje.

'Je kunt ontzettend lang getrouwd zijn met zo'n knul, Tilly,' troost Pauline. 'Dat weet je.'

'Het is helemaal niet erg voor mij,' zegt zij met een ijle stem. 'Maar Nunky moest zo nodig een beetje vakantie hebben.'

'Stel je gerust,' lacht Dacka, wel wat geforceerd. 'Een paardenarts is de grootste lijntrekker van Harer Majesteits troepen te paard, te voet, ter zee en in de lucht. Dat is nou wat je noemt een volmaakte rustkuur!'

'Luister eens even,' zegt Vlimmen en hij neemt zijn glas op. 'Dank zij de goede zorgen van Floor en Pauline is het ongelooflijke gebeurd: we zijn getrouwd. En de rest is franje! Op jullie gezondheid en op de goeie afloop.' De tijd is kort en weldra rijdt hij met zijn nieuwe gezin naar de Beukenlaan waar hij de koffer, die Lena voor hem gepakt heeft, moet ophalen en de jongelui afleveren. Klaartje heeft immers uitgemaakt, dat mammiem alleen naar de trein moet brengen, anders kan hij niet genoeg lieve woordjes zeggen. Tilly kan zelf de wagen naar huis rijden ter beschikking van Jagertje.

Op het Perron Drentelen nogal wat militairen rond en bij de eerste die voor hem groet, grijpt Vlimmen verschrikt naar zijn hoed, zodat hij zich bijna de kepie van het hoofd slaat.

'Het zal wennen,' lacht Tilly.

'Niet te lang, hoop ik.'

'Als alles tot rust is gekomen,' zegt zij, 'en ze mochten je wat langer vasthouden, kom ik bij je. Geef maar een seintje, wanneer je denkt dat het kan.'

Ofschoon de trein er nog lang niet is, kust hij haar stevig en kijkt dan verwaand rond of er geen Dombergenaren zijn, die het gezien hebben.

'Floor heeft me toch wel een beetje bang gemaakt,' zegt zij dan. 'Als er nu maar niets ergs gebeurt.'

Hij trekt de schouders op. 'Nu ik dit bereikt heb, kan me niets meer overkomen.'

'Stil toch!' vermaant zij. 'Stel je voor dat er oorlog komt.'

'Oorlog of geen oorlog,' zegt hij, 'mij kan niets overkomen.'

'Toe schat, zeg dat niet. Het klinkt zo uitdagend.'

'Maar ik wéét het, Tilly! Mij kan —'

'O Nunky, wat ben jij opeens veranderd!' lacht zij dan. 'Blijf je zo?'

Natuurlijk blijft hij zo, hij is eigenlijk nooit anders geweest. Ze moet maar naar dat reisbureau gaan en zeggen, dat het reisje alleen uitgesteld is. Eigenlijk wel een prettig idee, dat zij het nog tegoed hebben....

Maar zij zullen het langer tegoed hebben dan zij kunnen vermoeden. Vandaag is het de achtste mei van het gedenkwaardige jaar negentienhonderd veertig.

Als je Vlimmen heet...